

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

NAZLI ERAY'IN HİKÂYE VE ROMANLARINDA MEKÂNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe KIRAÇ

**Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım YETİŞ

Temmuz 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

NAZLI ERAY'IN HİKÂYE VE ROMANLARINDA MEKÂNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe KIRAÇ

(YL1612.250004)

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım YETİŞ

Temmuz 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı Y1612.250004 numaralı öğrencisi Tuğçe KIRAÇ'ın "NAZLI ERAY'IN HİKAYE VE ROMANLARINDA MEKANLAR" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 12.07.2019 tarih ve 2019/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 22.07.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER			
Danışman	Prof. Dr.	Kazim YETİŞ	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	. Dinara DUISEBAYEVA	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Ali YILDIZ	Yıldız Teknik Üniversitesi
YEDEK ÜYELER			
1. Üye	Prof. Dr.	Necat BİRİNCİ	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Doç. Dr.	Hacer GÜLŞEN	İstanbul Kültür Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans “Nazlı Eray’ın Hikâye ve Romanlarında Mekânlar” adlı tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (...../...../2019)

Tuğçe KIRAÇ

ÖNSÖZ

İnsan algısı daima bir mekân ile sınırlıdır. İnsanlar, hâlihazırdaki hayatını da, ölümden sonrasını da bir mekân içinde sürdürür. Bu anlamda mekân insanın gerek cismen gerekse ruhen varlığını sürdürdüğü her yeri ve her şeyi kapsar. Çoğunlukla insana dair şeylerden bahseden roman sanatı da gerçek veya fantastik bir mekânın içinde geçer. Roman kimi zaman tamamıyla kurgusal bir evren, kurgusal canlılar, kurgusal olaylar yaratsa da aynı insan gibi bir mekân ile kendini sınırlamak durumundadır.

Nazlı Eray romanlarında, fantastik edebiyatın birçok nüvesini başarılı bir şekilde kullanırken, tüm dünyadan gerçek mekânları, doğüstü olaylar ve yarı gerçek kişiler ile okurlarına yansıtır. Dünyanın birçok ülkesinde, birçok şehri ve bu şehirlerin semtlerini ve hatta sokaklarını, tarihi ve turistik mekânlarını bizzat görerek romanlarına mekân olarak seçen Eray, ülkemizde ise yaşamını sürdürdüğü İstanbul ve Ankara başta olmak üzere değişik kent ve semtleri fantastik olay ve kişiler için bu dünyadan bir mekân olarak yansıtmaktadır. Fakat Eray'ın eserleri üzerine yaptığımız bu incelemede görülmüştür ki, ele alınan mekânlar çoğu zaman sadece isimleriyle, uğranılan yer olarak geçmektedir.

Nazlı Eray'ın hikâye ve romanlarındaki mekânları konu eden bu çalışma, Önsöz ve Giriş hariç üç bölümden oluşmakta, Sonuç ve Bibliyografya ile tamamlanmaktadır. Tezimizin giriş bölümünde kısaca Nazlı Eray ve sanatı, hikâye ve romanlarında kullandığı mekânların genel bir profili çizilmiştir. Tezin birinci bölümünde Nazlı Eray'ın mekânlarını üç başlık altında kategorize ettik: Birinci Bölüm: Açık Mekânlar, İkinci Bölüm: Kapalı Mekânlar, Üçüncü Bölüm: Genel Yerleşim Yerleri.

Açık Mekânlar bölümünde, Ülkeler ve Şehirler öncelikle söz konusu edilmiştir. Burada elbette Türkiye ilk sırayı almıştır. Hem yazarımız Türk ve yazdıkları Türkçe idi, hem de hikâye ve romanlarda Türkiye daha çok yer alıyordu. Yalnız Türkiye'nin şehirlerini sıralarken alfabetik sırayı gözettik. Türkiye'den sonraki ülkelerde de alfabetik bir sıra takip ettik. Böylece okuyucu ve araştırmacılara kolaylık sağlamayı hedefledik. Bir araştırmacı mesela Sinop şehrinin Nazlı Eray'ın hikâye ve romanlarında geçip geçmediğini kolaylıkla tespit edebilecekti. Semt, Cadde ve Sokaklar, Park ve Ormanlar, Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanların nasıl ve niçin kullanıldığı, yazarın neden buralara uğradığı, bu mekânların kendisi ve kahramanları için ne ifade ettiği irdelenmiştir.

Kapalı Mekânlar bölümünde, ev ve evin bölümleri olan odalar, salon ve mutfaka yer verilir. Mekânları incelerken eserlerinde verdiği bu mekânların Eray'ın çocukluktan beri üzerinde bıraktığı etkiyi gördük.

Genel Yerleşim Yerleri başlığında eserlerde yer alan halka açık yerleri belirledik ve bunları Otel, Apartman, Han-Pasaj, Eğlence ve Dinlenme Mekânları, Kamusal Mekânlar başlıkları altında topladık. Burada hemen ifade edelim ki Nazlı Eray'ın hikâye ve romanlarında kilise, havra, cami, gibi dinî mekânlar bulunmamaktadır. Nedense yazar eserlerinde bu tür mekânlara yer vermemişti. Ele alınan bu kapalı mekânlar, kişiye özel yerler değildir. Genel, herkese ait mekânlardır.

Bu başlıklar altında Eray'ın hayatı boyunca gidip gördüğü yerlerde kaldığı mekânları veya bir sokakta yürürken önünden geçtiği, eserine dâhil ettiği mekânları ve bu mekânları eserlerinde nasıl verdiğini kahramanlar aracılığıyla kurgu içinde göstermeye çalıştık. Bu bölümler toplam yirmi üç adet roman ve dört adet hikâye kitabında incelenmiştir. Elde edilenler sonuç bölümünde verilmiştir.

Nazlı Eray'ın eserlerinde yer alan mekânlar oldukça karmaşık ve iç içe geçmiş durumdadır. Esasen fantastik romanda ve hikâyedeki mekân, geleneksel mekân anlayışından çok farklıdır. Eray ise mekânlarında düş ile gerçeği bir arada verirken çoğu zaman da fantastikliğin dışına çıkarak gerçek mekânları vermiştir. Biz de Eray'ın eserlerinde yer alan mekânlarda iç içe geçmişliği çözmek ve yazarın mekân algısı hakkında bir çıkarımda bulunmayı hedefledik. Bunu yaparken gördük ki yazar fantastik hikâyelerinde bile gerçek mekânı canlandırır. Ankara'yı bir kıyıkente taşıyarak taşıyarak fantastik bir mekân yaratmış olur.

Mekânları belirlerken öncelikle adının geçmesini, ilgili tasvir ve yorumların yer alış şeklini esas aldık. Bu mekânların vak'anın akışına, kahramanların psikolojisine etki edip etmediğine dikkat ettik.

Bibliyoğrafyayı oluştururken hikâye ve romanlardaki mekânı incelemek içi bize rehberlik yapacağını düşünerek okuduğumuz ve zihni hazırlık bakımından faydalanmış olduğumuz kitapları da kaydettik.

Uzun ve meşakkatli bir sürecin ürünü olan bu çalışmanın yapılabilmesinde, sürecin her aşamasında benden desteğini esirgemeyen, sonsuz bir sabırla bana tahammül eden, yönlendirmeleri ile doğru yolda ilerlememi sağlayan saygıdeğer hocam Sayın. Prof. Dr. Kâzım YETİŞ'e, bana güvenmekten ve inanmaktan vazgeçmeyen aileme, tez süreci boyunca beni bu yolda yürümem için yüreklendiren Ceren- Eren ALİŞ çiftine ve kardeşim Meltem BEŞDAŞ'a, hayatlarının en önemli döneminde ellerini üzerimden çekmeyen canım öğrencilerime sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ -----	vii
İÇİNDEKİLER-----	ix
KISALTMALAR-----	xi
ÖZET -----	xiii
ABSTRACT -----	xv
GİRİŞ-----	1
I. BİRİNCİ BÖLÜM -----	5
A. AÇIK MEKÂNLAR-----	6
1. Ülkeler ve Şehirler-----	6
a. Türkiye -----	6
i. Ankara -----	6
ii. Aydın -----	27
iii. Bartın -----	30
iv. Bursa-----	32
v. İstanbul-----	34
vi. İzmir -----	39
vii. Mardin -----	45
viii. Muğla -----	48
b. Almanya -----	59
c. Amerika Birleşik Devletleri -----	64
d. Avusturya -----	75
e. Brezilya -----	76
f. Çek Cumhuriyeti -----	81
g. Fransa-----	86
h. Güney Kore -----	89
i. İngiltere-----	91
j. İtalya-----	93

k. Rusya-----	95
1. Yunanistan-----	98
2. Semt, Cadde ve Sokaklar -----	98
3. Parklar ve Ormanlar -----	128
4. Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar -----	136
II. İKİNCİ BÖLÜM-----	145
A. KAPALI MEKÂNLAR -----	145
1. Özel Yerleşim Yerleri-----	145
a. Ev -----	145
b. Odalar -----	160
c. Salon -----	169
d. Mutfak-----	173
III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-----	177
A. GENEL YERLEŞİM YERLERİ-----	177
1. Otel -----	177
2. Apartman-----	191
3. Han/Pasaj -----	198
4. Eğlence ve Dinlenme Mekânları -----	203
5. Kamusal Mekânlar -----	216
IV. SONUÇ-----	223
KAYNAKLAR -----	227
ÖZGEÇMİŞ-----	229

KISALTMALAR

AABO	: Aşk Artık Burada Oturmuyor
AAT	: Aydaki Adam: Tanpınar
ABA-KÖK	: Ah Bayım Ah- Kız Öpme Kuyruğu
AF	: Ay Falcısı
AGA	: Aşk Giyinen Adam
APB	: Âşık Papağan Barı
AS	: Ayışığı Sofrası
AYİE	: Aşk Yeniden İcat Edilmeli
BB	: Büyülü Beyoğlu
BG	: Beyoğlu'nda Gezersin
EGP	: Eski Gece Parçaları
EYR	: El Yazması Rüyalar
FRS	: Farklı Rüyalar Sokağı
GT-YGÖ	: Geceyi Tanıdım- Yoldan Geçen Öyküler
HSG	: Halfeti'nin Siyah Gülü
İÇB	: İmparator Çay Bahçesi
KGK	: Kayıp Gölgeler Kenti
MVSG	: Marilyn: Venüs'ün Son Gecesi
ORP	: Orphée
ÖK	: Örümceğin Kitabı
ÖL	: Ölüm Limuzini
PG	: Pasifik Günleri
RY	: Rüya Yolcusu
SK	: Sis Kelebekleri
TAK	: Tozlu Altın Kafes/Yaşamımdan Anılar
Uİ	: Uyku İstasyonu
YMY	: Yıldızlar Mektup Yazar

NAZLI ERAY'IN HİKÂYE VE ROMANLARINDA MEKÂNLAR

ÖZET

1960'lı yıllardan itibaren çok üretken bir şekilde roman ve hikâye türünde eserler veren Nazlı Eray, ülkemizde fantastik edebiyatın en bilinen temsilcilerinden birisidir. O eserlerinde genellikle gidip gördüğü, yaşamının belli bölümlerinin geçtiği her türden mekânı gerçek üstü olayların yaşandığı mekânlar olarak karşımıza çıkarır.

Bu konuda müstakil ve bütüncül bir çalışma yapılmamıştır.

Biz, Nazlı Eray'ın roman ve hikâyelerinde kullandığı mekânları açık ve kapalı mekânlar, genel yerleşim yerleri ana başlıkları altında inceledik. Çalışmamızda yazara ait yirmi üç adet roman ve dört adet hikâye kitabı incelenmiş, bu eserlerde olayların geçtiği mekânların yazar tarafından nasıl kullanıldığı gösterilmiştir.

Çalışmamızın amacı, Eray'ın hikâye ve romanlarını mekânsal açıdan incelemek ve onun mekâna bakış açısını tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: *Nazlı Eray, mekân, roman, hikâye, açık mekân, kapalı mekân.*

THE PLACES IN NAZLI ERAY'S STORIES AND NOVELS

ABSTRACT

Nazlı Eray, who has been producing works (books) in story and novel genres very productively since 1960's, is the best known representative author of the fantasy literature. She presents us the places. She has seen over her course of life and turns them into supernatural places. There has not been a valid study on this.

We have studied Nazlı Eray's places in her stories and novels in three main categories; open and closed, general accommodation places.

It has been shown in our study that twenty-three novels and four stories of the author has been studied and in these books we have taken a closer look on how she used the places that events (things) are happening.

The aim of our study to look into Eray's stories and novels in terms of places and to determine her point of view on places.

Keywords: *Nazlı Eray, place, novel, story, open place, closed place.*

GİRİŞ

Mekân, belki de insanın ilk tahayyül ettiği şeydir. İnsan, kendisinden başlayarak dünyayı ve hayatı önce mekânsallaştırır, ardından bu mekânın içinde kendisini var eder. Bundan sonra tüm yaşamı ve anıları seçtiği veya seçmediği mekân içinde oluşur. İnsan öldüğünde bile ikamet edeceği, eğer inanıyorsa bundan sonraki yaşamını bile bir mekân içinde tahayyül eder. Tabii ki mekân kavramı bu kadar genel bir tarife sığmayacak kadar geniş anlamlar ifade etmektedir.

İnsan için bu kadar kapsayıcı ve önemli olan mekân kavramı, insan hayatından kesitler yansıtma sanatı olan yazın sanatının da en önemli ögesidir. Bizi mutlu veya mutsuz eden, özlediğimiz veya nefret ettiğimiz, hayalini kurduğumuz her türden mekânı roman hikâye gibi yazın sanatları sayesinde istediğimiz her an hissederiz. Romanda, mekân, vakanın bir ögesi olarak, aksiyonun oluşmasına veya şekil almasına etki eder. Bazı mekânlar şahısları “engellenen” veya onlara “yardım eden” bir görev alabilirler.

Roman ve öykülerinde ismen de olsa mekânları (özellikle gördüğü ve yaşadığı mekânları) fazlasıyla kullanan yazarlardan biri de Nazlı Eray’dır. 1970’li yıllardan beri yazın hayatında olan Nazlı Eray, 28 Haziran 1945 tarihinde Ankara’da doğmuştur. İstanbul’da Arnavutköy Kız Kolejini bitirmiş, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine kaydolmuş fakat üçüncü sınıfta iken okuldan ayrılmıştır. 1965-1968 yılları arasında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı’nda çevirmen olarak görev yapmıştır. Nazlı Eray, burada fazla çalışmamış ve kariyerini tamamen yazmaya ayırmıştır. Aslında yazmaya henüz ortaokulda iken kaleme aldığı *Mösyö Hristo* ile başlamış ve bu hikâyesi *Varlık* dergisinde yayımlanmıştır. 1975’te ilk kitabı *Ah Bayım Ah* basılmıştır. Ortaokul ders kitaplarında yer alan yazarın hikâyeleri, İngilizce, Fransızca, Almanca, Çekçe, Japonca ve Hintçeye çevrilmiştir. Yazarın İrfan Tözüm’ün filme aldığı *Monte Kristo* adlı hikâyesi beş ayrı yönetmen tarafından çekilen beş kısa hikâyeli filmde oluşan *Aşk Üzerine Söylenmemiş Her Şey* içinde yer almıştır.

Edebiyatçılar Derneği'nin kurucularından olan Nazlı Eray, *Güneş*, *Radikal*, *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde köşe yazarlığı yapmıştır. Nazlı Eray, 1988 yılında *Yoldan Geçen Öyküler* adlı hikâye kitabıyla Haldun Taner Öykü Ödülü'ne ve 2002 yılında da *Aşkî Giyinen Adam* adlı romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'ne layık görülmüştür.

Nazlı Eray'ın öykücülüğü üzerine edebiyat çevrelerince yapılan değerlendirmeler fantastik, fantezist, düş-gerçek alaşımı, olağanüstü, fizikötesi vb. kavramlar etrafında toplanır. Onun öyküleri düş ve gerçeğin iç içeliğine dayandırılır. Fakat öykülerde düşün sınırları netleştirilmez. Öykü ve romanlarında yaşantılar, anılar, duygular, düşünceler, hayaller, rüyalar bir araya getirir. Onun eserlerinde özgün bir büyümlü gerçeklik vardır. Bu büyümlü gerçekliğin odağında yazarın kendisi, kendi kişiselliği yer alır. Hikâyeleri, Behçet Necatigil'in deyimiyle “gerçekle gerçeküstü arasında köprü kuran, masalsı öğelerle” beslenir. Fantastik gerçekçi diye nitelendireceğimiz hikâye ve romanlarını, çağrışımlarla yüklü bir üslupla, gerçek ve gerçek ötesine uzanan ironik bir anlatım kullanmıştır. Eserlerde, kişiler, kentli insanın dışlanmışları, farklı etnik gruplar, denizkızları, falcılar, Kasımpaşa Canavarı, gizemli kadınlardır. Birbirinden farklı kişileri hiç olmayacak bir yerde bir araya getirerek okura sunmuştur.¹

“Ben öyküsel” diyebileceğimiz birinci kişi anlatımıyla yazdığı çok sayıdaki öykü ve romanında, yazarın kelimelerle oluşturduğu oto-portresini görebilir; çocukluk ve gençlik yaşantılarını, aile ve arkadaş çevresini, evliliklerini, okuduğu kitapların izlerini, seyahatlerde karşılaştığı tuhaf olayları ilgiyle okuyabiliriz. Bu okumaya gördüğü rüyalar, anlattığı fantastik olaylar da eşlik eder ve tüm bu sayılanlar muhakkak gerçek bir mekânda yaşanır.

Nazlı Eray'ın eserlerinde insanlar, olaylar, mekânlar baş döndürücü bir hızla değişir, dönüşür, birbirinin içine geçer bazen bir sokakta gece vakti yol alırken, önünüze gökyüzünden bir kahvehane düşebilir, ya da bir otelde güneşlenirken aniden Ankara kışı çevrenizi sarabilir. Sıhhiye'de dolaşırken kendinizi New York'ta bulabilirsiniz. Bazen de bir lokantada otururken sahil kıyılarına İzmir'in geldiğini görebilirsiniz. Eserlerde olaylar genellikle fantastik unsurlar barındırırken, mekân günlük hayatta gidip görebileceğimiz, gerçek yerlerdir. Olağanüstülükler olağan

¹ <https://www.biyografya.com/biyografi/8898>

mekânlarda gerçekleşir. Hikâye ve romanlardaki açık mekânlar genellikle insanların gündelik hayattan bunaldığı için kendini atabileceği, zihinlerini ve hayal dünyalarını kısıtlamayan bir yerdir. Eserlerde olay örgüsü genellikle yazarın çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği Ankara- İstanbul ve gezip gördüğü mekânları içerisinde gelişir. Kapalı mekânlar ise odalar salon, mutfak gibi yazarın, anılarıyla ve geçmişiyile baş başa kaldığı, kendini dinlediği yer olarak karşımıza çıkar. Bu gibi karamsarlığa bağlı duyguların ortaya çıktığı zaman “gece”dir. Kahramanlar genelde gece vaktine düşkündür ve içinde buldukları psikolojik sıkıntıları gidermek için sokak ve caddelere çıkıp saatlerce dolaşırlar. Açık mekânlarda sıklıkla verilen sokaklarda gezen kahramanlar, yitirdikleri geçmişlerini, anılarını, kaybettiği sevdiklerini ve mutluluğunu ararlar.

Ayrıca Eray, eserlerinde mekânları bu derece ön plana çıkarmasına rağmen detaylı betimlemelerden kaçtığı da gözlenmektedir. Roman ve hikâyelerinin hemen hepsinde birçok mekâna yer vermesine rağmen bu mekânlar ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmez, pek üzerinde durulmaz. Bazen Ankara sokaklarında dolaşırken bir kafeye girip tatlı yer, bazen bir kitapçıya girerek kitaplara bakar, bazen bir karakolun önünden geçer ve uzaktan bu mekânı izler, bazen bir parkta saatlerce oturur, bazen de bir otel odasının camından kenti seyreder. Bunları yaparken mekânlar sadece ismen verilir.

Türk hikâye ve romancıları maalesef mekânı anlatma ve tasvir konusunda yeterli zenginlik ve çeşitliliği göstermezler. Modern bir yazar olan Nazlı Eray da bu zaafın içindedir.

I.BİRİNCİ BÖLÜM

Nazlı Eray gerçek bir şehirlidir. Şehirde doğmuş, şehirde yaşamış, dünyanın birçok şehrine yolculuklar yapmıştır. Ama onu şehir insanı yapan yalnızca seyahat etmesi veya bir şehirde doğmuş olması değildir. O şehre ve şehir kültürüne tutkundur. Fakat bu şehir kültürünün önemli unsurlarından biri olan mekân, onun eserlerinde bu şehir kültürünün bir unsuru olarak yer almaz. Bilindiği gibi mekân bir kültürün en önemli unsurlarından biridir. Hele bu mekân İstanbul, Ankara gibi tarihi şehirler söz konusu ise ayrı bir önem taşır. Nitekim edebiyatımızda Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk edebiyatının şaheserlerinden biri olan “Beş Şehir”i, Erzurum, Konya, Ankara, Bursa ve İstanbul’u yazmıştır. Yine söylenir ki Tanpınar’ın diğer önemli bir eseri olan “Huzur” romanının kahramanı İstanbul’dur. Tabiatıyla biz Nazlı Eray’da mekânı incelerken onun hikâye ve romanlarında mekânın nasıl bir yer aldığını tespit etmeye çalıştık.

Bilindiği gibi Nazlı Eray, aynı zamanda fantastik eserler yazarıdır. Fakat onun fantezi dünyasında olaylar ve kişiler fantastik öğeler taşırken mekânlar çoğunlukla gerçek yani bu dünyadan mekânlardır. O olayların geçtiği, kişilerin yaşadığı, dolaştığı, oturup kalktığı ve hatta öldüğü mekânları isimleri ile zikretmekten kaçınmaz. Mekân onun için kapalı karanlık bir anlam taşımaz. Hiç gitmeyen insanlar için bile Manila’daki Korazon (Corazon) sokağı kelimenin anlamı olan kalp olarak karşımıza çıkar ve bu anlamda bildik bir yer haline gelebilir. Aynı şekilde bir şehirdeki tüm mekânlar gerçek isimleri ve coğrafi özellikleri ve “oralı” biri ile birlikte gezilir ve anlatılır.

Nazlı Eray’ın bütün eserlerinde “olay yeri”, insanın yaşayabileceği tüm mekânlardır. Fakat bu mekânlar roman kahramanlarının şahsiyetinin ve vak’anın esas noktasını teşkil etmez.

Biz onun eserlerindeki mekânları değişik başlıklar altında toplamaya çalışacağız. Bu tasnifin okuyucuya kolaylık sağlayacağını düşünüyoruz.

A. Açık Mekânlar

Açık mekânlar olarak adlandırılan, kıta, ülke, şehir, semt, mahalle gibi göreceli olarak genişleyip daralabilen mekânlar ile bu mekânların içinde bulunan meydan, çay bahçesi, cadde ve mezarlık gibi mekânlar Nazlı Eray'ın eserlerinde kendini gösterir. Fakat söz konusu açık mekânlardan onu en çok şehir ve şehrin çeşitli semtleri cezbeder. Bu şehirlerin başında Ankara, Ankara'da ise Tunalı Hilmi gelir. Aynı zamanda İstanbul ve Beyoğlu da onun için önemli ve vazgeçilmez mekânlardandır. Fakat bu mekânların gözleme dayalı mekânlar olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Diğer taraftan onun roman ve hikâyelerinde hemen tüm kıtalarda bulunan ülkeler çeşitli şekillerde yer alır. Eray'ın roman ve öykülerinde toplamda on iki ülke ve bu ülkeler ait şehirden bahsedilmektedir. Aşağıda bu ülkeler ve şehirler incelenmeye çalışılacaktır.

1. Ülkeler ve Şehirler

Nazlı Eray'ın roman ve hikâyelerinde okuyucu, ülkeleri kıtasal büyüklükleri ile değil belli şehirler üzerinden tanıır. Bu çalışmada da ülkeler ve şehirler mekân olarak birlikte ele alınacaktır.

a. Türkiye

i. Ankara

Ankara, Milli Mücadele Dönemi ile beraber edebiyatımızda var olmuştur. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra bu şehrin başkent olması edebiyatımızın gerek dil gerek zihniyet açısından değişmesine neden olur. Milli Mücadele'nin kutsal mekânı olması, Mustafa Kemal'in burada yaşıyor olması Ankara'ya bağlılığın sebebi olmuş bu dönemde edebi eserlere Ankara bu yönleriyle yansımış ve dönemin ideolojisini yansıtan önemli şahsiyetler yetişmiştir. Şüphesiz bu yazarların en önde geleni olan Yakup Kadri, *Ankara* adlı romanında Cumhuriyet ideolojisini ele almıştır. *Ankara*, Cumhuriyet'in kurmaya çalıştığı başkenti Kurtuluş Savaşı günlerinden itibaren tanıma olanağı veren en önemli romandır. Memduh Şevket Esendal'ın eserlerinde ise Ankaralı halk ön plandadır, diğer bölgelerden Ankara'ya gelmiş Anadolu köylüleri karşımıza çıkar. Kişi kadrosunda her kesimden insana yer veren yazar karakterler üzerinden Ankara'nın toplumsal yaşamına ulaşır. Tanpınar'ın *Beş Şehir*'indeki

Ankara'ya baktığımızda ise birçok medeniyete ve mimariye ev sahipliği yapmış, Milli Mücadele'yi kucaklayan bir Ankara vardır.

Hayatının büyük bir bölümünü Ankara'da geçiren Nazlı Eray için ise bu şehir; huzuru, bir bardak çayı, simit ve peyniri, tepeleri, bozkırı, sessizliği, kuru ve soğuk havaları, lapa lapa yağan karı, çalıştığı devlet dairesi, Yüksel Caddesi'ndeki bahçeli evi ile kartpostallardan çıkan sihirli bir dünyadır. Ankara, Eray'ın en çok özlediği şehirlerden biridir. Yazarın hayatını şekillendiren en önemli olaylar bu şehirde gerçekleşir. Ona göre yaşamının yapı taşları, İstanbul'dan Ankara'ya geldikten sonra yaşadıklarıdır. *Karanfil Gece Kursu* öyküsünde de bahsettiği gibi, İstanbul'dan soylu bir büyükelçi torunu olarak Ankara'ya giden Eray, bu şehirde, iki çocuk annesi, anneannesinden kalan mülklerle ilgilenen, otuz üç kiracısı olan bir vatandaş olarak yaşar. (s. 381)

O, Ankara'yı eserlerinde Milli Mücadele dönemine tanık olan Tanpınar, Yakup Kadri veya Memduh Şevket gibi tarihi dokusuyla, mimarisiyle veya kültürel yönüyle ele alıp betimlememiştir. Şehrin kendisinde bıraktığı duyguları, bu şehre geldikten sonra hayatında olan değişiklikleri, sağlık sorunlarını, sokaklarında biriktirdiği anıları, aşklarını, maceralarını gerek fantastik gerek gerçekçi bir tutumla anlatmıştır.

Nazlı Eray'ın her şeyi, hatta giyim kuşamı bile Ankara'ya göre şekillenmiştir. Ankara'ya o kadar bağlıdır ki, bir başka kenti düşününce Ankara'yı aldatmış gibi suçluluk duyar. Kişisel anılarını kaleme aldığı *Benden Bana Mektuplar* adlı bölümde bunu görmek mümkündür. Yazar, çok sevdiği Ankara'dan bahsederken birden bire İzmir'i düşünür ve bundan suçluluk duyar.

“Ankara insanıyım ben. Pabuçlarımı Ankara'da eskitirim. Saçım başım Ankara rüzgârında birbirine girer, bu katı kentin karını kışını çekerim, baharında aldanır mutlu olurum, sonbaharında hüzünlenirim... Ama gene de arada bir tutar İzmir'i düşünürüm. Sanki bir kaçamaktır bu. Benim gibi bir Ankara insanı, ayağındaki pabucu Ankara'ya göre alınmış, sırtındaki giysisi Ankara'ya göre düzenlenmiş bir insan İzmir'de ne yapar? Şimdi Ankara'nın ters dönmüş rahim sokaklarından birinde oturmuş bunları yazarken İzmir'i düşününce, 20 yıllık evli insanın başkasını koynuna girdiğinde duyabilecekleri duyuverdim. İzmir'de Kordonboyu'nda yürüyorum işte.” (GT-YGÖ s. 286).

Yazarımız için Ankara bir hayat biçimidir. Ama bu onun yani Ankara'nın mekânına peyzajına değil ona göre şekillenmiş, hayatına girmiş bir dünyadır.

Yazar, Ankara'ya olan sevgisini birçok eserinde dile getirmektedir. Geceleri yalnız bir şekilde Ankara'yı dolaşmak, kendini şehrin ritmine bırakmak, bir yandan onu dinlemek ayrı bir zevk vermektedir Eray'a. 1978 tarihinde yazılmış olan *Nehri Bana Geri Ver* hikâyesinde Ankara'nın sokakları ile özdeşleşir. Anlatıcı, hikâyede sadece içinde bulunduğu ruhani durumu anlatır. Nehir kelimesinin bir otomobile benzemediğini, nehri otomobil gibi kullanamadığını, onu bir pabuç gibi giyemediğini söyler. Nehir aynı hayat gibidir, anlatıcıya göre ellerinin arasından kaçıp gider. Nehri kendi hayatına benzeten anlatıcı, bu nehrin iki kıyısına tutunup yürüdüğünü zamanları da söyler. Bu nehrin, yani hayatın, kıyısında ağladığını, sevdiği insanların çoğunu kaybettiğini ve anılarını anımsar. Bunları anımsarken de gençliğinin geçtiği Ankara sokaklarını şu şekilde düşünür ve karşısında biri varmış gibi kendi kendine söylenir:

“Bak güzel dostum, bu koca kentin uyuduğu şu saatte, ben tüm ışıkları yanık unutulmuş bir hayalet gemi gibi dolanırım sokaklarda. Öylesine aydınlıktır ki içim, tüm ışıklarım şıkır şıkır...” (GT-YGÖ, s. 109).

Hikâyenin geri kalanında bu kente yer vermez sadece Ankara'nın ve Ankara sokaklarının anılarında yer aldığını söyler. Anlatıcının, *Dansöz Watusi'nin Bacağına Yansıyan Kent* hikâyesinde ise Ankara, yazarımızın ruh dünyası ile bütünleşir. Hikâye Rio'da başlar. Anlatıcı, merak ettiği bu kente sabahın erken saatlerinde gelir ve oteline yerleşir. Her gece dışarıya çıkarak kentin sokaklarında dolaşır. Rio'nun ara sokaklarını dolaşırken buranın şaşırtıcı bir biçimde İstanbul ve İzmir sokaklarına benzediğini de söyler. Kentte dolaşırken, bir eğlence mekânına girer ve Dansöz Watusi ile orada tanışır. Anlatıcı, artık her gece Watusi'yi dinlemek için Scala adı verilen bir mekâna gidecektir. Ertesi gece, otelin önünden kalkan otobüse binerek bu mekâna gider. Watusi sahneye çıkar ve anlatıcı o an gördüklerine inanamaz. Çünkü Watusi'nin bacağında kendi Ankara'sını görür. Kadının simsiyah bacağında kocaman bir kent duruyordur.² Düş unsurlarını olay örgüsüne katan yazar, birden bu kentin içine dalar.

“Kendi arabamın direksiyonundaydım. Zifiri karanlık bir gece vardı dışarıda. Ankara'daydım. Benim Ankara'mda... İşte benim Ankara'mdı bu... Tüm evlerin, pencerelerin ve kapıların dışında ki kentti...” (EGP, s. 112).

² bk. tez s. 87

Anlatıcı, dünyanın bir ucundaki farklı bir kentte olsa bile mutlaka çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği bu kenti bir şekilde olaya dâhil eder. Bu kentte alabildiğine özgür olduğunu söyler. O zamana değin, gecenin bu saatinde hiç geçmediği yollardan geçer. Dikkatle özlediği kente bakar. Kentte gece yarısı dışarı çıkmak ve bu kente bu denli yakın olmak alışamadığı bir özgürlük duygusunu uyandırdığını söyler. Arabanın içinde bir müddet dolaşır. Daha önce hiç girmediği Ankara sokaklarına girer. Yeni yapılan binalara bakar. Ankara'nın ıslıl ıslıl gecekondularının yanından geçer. Bu gece içinde yaşadığı Ankara'yı ilk kez yakından tanıdığını söyler. Daha sonra bir alkış kopar ve anlatıcı Watusi'nin seyircilere selam vermesiyle kendine gelir. Biz buradan anlatıcının bir rüya âlemi içinde olduğunu ve hayal dünyasını yansıttığını söyleyebiliriz. Anlatıcının, hikâyenin geri kalanında bu kenti verdiğini göremeyiz.

Eray'ın yolculuk yaptığı, anılarında sık sık söz ettiği, gezip gördüğü birçok şehir olmasına rağmen hiçbir zaman kopamadığı şehir Ankara'dır. Hangi şehre giderse gitsin bavuluna daima Ankara'yı alır. *Okuruma Frankfurt Mektubu* adlı hikâyesinde de Ankara sokaklarına olan özlemine fark ederiz. Annesinin göz ameliyatı için Almanya'ya giden anlatıcı, annesini muayene için hastaneye bıraktığı zamanlar bu kenti keşfetmeye çıkar. Kentin sokaklarını gezer, kafelerine girer, kitapçılarında dolaşır. Kenti tanırken burada birçok Türk vatandaşı ile karşılaşır. Onlarla konuşup muhabbet eder. Oteline döndüğünde yalnız kalınca Türkiye ile Almanya arasındaki farkı düşünür. Hikâyede bunu sadece düşündüğü ile verir. Uzun ve kenti tamamen gören odasının camından bir müddet dışarıyı izler. Ertesi günün pazar günü olduğunu ve pazar günleri bu kentte tüm dükkânların ve lokantaların kapalı olduğunu, sokaklarda insanların dahi bulunmadığını anımsar. Bu sırada aklına Ankara gelir ve bu kenti özlediğini hisseder.

“... Zaman geçmek bilmezdi. Pazar günleri... Sokaklarda bir aşağı bir yukarı yürür, Ankara'yı düşünürdüm. Arabanın içindeki dünyamı özliyordum. Gecenin içindeki boş sokakları, her gece gazlayıp içim ürpererek çıktığım Emek Yokuşu'nu ışıklı kavşakları, Gazi Mahallesi'nin girişindeki polis ekibinin arabayı durdurup arama yapışını bile özlediğim oluyordu.” (EGP, s. 171-172).

Bunları düşünürken saatin geçtiğini fark ederek hızlı bir şekilde hazırlanır ve hastaneye annesinin yanına gider. Hikâyede bu kenti sadece anlatıcının anımsamasıyla görürüz.

Nazlı Eray, *Viva Brazil* adlı hikâyede, Ankara'nın bozkır soğuşuna dikkat çeker. Bu soğuk hava sebebi ile yakılan kömürün şehrin havasını kirlettiği de dikkat ettiği noktalardan biridir. Burada görülür ki bir mekân sevilsede insana bazı sıkıntılar vermektedir. Esasen mekân yaşanan şartlardan biridir ve insana bu şartlar ile kendini hissettirir. Cumhuriyet'in getirdiği şartlarla Ankara, giderek bir memur şehri haline gelir. Memur vasat geliri olan kitledir. Dolayısıyla dönemin bir gereği olarak kömür ve hele kalitesiz kömür şehrin havasını bozmaktadır. Ulus'ta Kenedi Otelinde kalan Miranda, yirmi beş yaşlarında Riolu bir gençtir. Otel odasında Devlet Su İşlerinde memur olarak çalışan Emin'i beklemektedir. Miranda dışardaki şartlardan habersiz beyaz pikeli yatağın kenarına ilişmiş tırnaklarını törpüler. Miranda otel odasında Emin'i beklerken anlatıcı, dışarda yaşananları ve Ankara havasını bize verir.

“Ankara'da kış zamanıydı. Sabah hava iyice aydınlanmadan durakları dolduran memur kalabalığı, yavaş yavaş, akşama doğru ilerliyorlar; yine otobüslere binip, geceye doğru iyice kirlenen, insanın bağrını yakan isli havayı içlerine çekmemeye uğraşarak, evlerine dönüyorlardı. Yerlerde üç haftadır kalkmayan bir buz vardı...” (EGP, s. 40).

Belediyenin yolları iyice temizleyemediğini ve birden bastıran ayazın sokakları dondurduğunu söyler. Miranda bir müddet daha Emin'i bekler. Emin dışardaki olumsuz hava koşullarından ötürü otele gelmekte gecikir. Yaklaşık iki saat sonra Emin otele gelir ve dışardaki olumsuz koşulları Miranda'ya anlatır. Beraber Rio'ya gitme kararı alırlar. Eray'ın hikâye ve romanlarında mekânlar arası geçiş çok fazladır. Kahramanlar veya anlatıcı Ankara'nın herhangi bir yerindeyken bir anda dünyanın bir ucuna gidebilir, kafede yemek yerken bir anda kendilerini herhangi bir caddede yürürken bulabilirler. Bu hikâyede de Miranda ve Emin'in bu durumu yaşadığına şahit oluruz. Ankara'da otel odasında başlayan hikâye Rio'da devam eder.

Ayrıca yazarda Ankara'nın soğuşu öylesine yer etmiştir ki sıcak bir iklimde bile onun soğuşundan bahseder ve bunu düşünür. *St. Lucia- Batı Hint Adaları* adlı hikâyede bunu görmek mümkündür. Martinik Adası'na gitmek için uçağa binen anlatıcı, uçakta yaşanan bir problem yüzünden kendini St. Lucia Adası'nda bulur. Oldukça sıcak olan bu adaya iner inmez anlatıcının yüzüne yoğun bir buhar çarpar. 37 derece sıcaklıkta saçları nemlenir ve ter içinde kalır. Bir an önce hostes kızın gösterdiği bir otobüse binerek otele doğru gider. Etraf o kadar sıcaktır ki anlatıcı

otobüse bindiğinde güneşten ısınan koltuklara oturamaz. Otobüste giderken sağa sola bakınır ve buraya nasıl geldiğini, bir süreden beri, dünyanın bir ucundaki, daha o sabah adını bile bilmediği bir adada şimdi bir grup zenci ile otele doğru gittiğini düşünür. Otele geldiklerinde ilk işi odasına çıkmak olur. Odaya girer ve eşyalarını yerleştirir. Balkon kapısını açmak ister fakat dışardan gelen sıcaklık onu daha da bunaltır. Etrafına bakındıktan sonra odanın köşesinde ufak bir soğutucu olduğunu görür. Kendini yatağa bırakır ve düşünmeye başlar.

“Soğutucunun kafamın içinde yankılar yapan yoğun sesini dinleyerek yattığım yerde ilkin Ankara’yı düşündüm. Bu saatte Ankara’da zaman sabah olmalıydı... Evet Ankara’da sabah olmalıydı. Eş dost işine gücüne giderdi ya otobüs ya dolmuş durağında olurlardı. Mevsim kıştı, Ankara’da arkadaşlarım sabah alışverişine çıkmış olurlardı...” (EGP, s. 68-69).

Yazarın bu hikâyesinde de Ankara’yı düşündüğünü ve özlediğini görürüz. Ankara’dan sonra bir müddet de New York aklına gelir. Bir müddet yatakta yatar. Bu sırada dışarda yağmur yağmaya başlar. Yağmurun sesini dinler ve uykuya dalar. Bir daha Ankara’yı göremeyiz.

İçerideki isimli öyküsünde ise Eray, aynı kentin farklı sokaklarında yeni ayrıntılar keşfetmek için yola çıkar. Gece yarısı Ankara’da dolaşan yazar, içinde bulunduğu ruh durumunu vererek hikâyeye başlar. Gündüzleri şu sıralarda avare gibi sokaklarda dolaştığını söyler. Kışın usul usul bastırdığı, havanın erken karardığı Ankara’daki yoğun hava kirliliğinin insanın gözlerini yakıp, içine boğuntu verdiği şu günlerde sokaklarda dolaşır. Kızılay’a inip kalabalığın içine karışır. Pasajlara girip çıkar. Sakarya’daki dönerci kuyruklarına takılmak isteyip, son anda vazgeçer. Kitapçı vitrinlerine bakar, arada berbere gider. Sıhhiye tarafına yönelip hastanelerin oralarda dolandır. “*Kenti satın alacakmışım gibi her yanında dolaşıp duruyorum; yıllardır giremediğim ara sokaklara girip çıkıyorum.*” (s.272) der. Caddelere, apartmanlara, yokuşlara, kötü yaya geçitlerine, trafik ışıklarına, yeni konan sokak lambalarına, her yana döşenen pembe kaldırımlara alıcı gözüyle bakar. Heykellere göz atar, köylülerin yoğun olduğu kesimlere gider. Seyyar satıcılara, kentin içinde sıkışmış tek tük yatır türbelerine, lojman binalarına, öğrenci yurtlarına hep satın alacakmışım gibi bakar. Buralarda artık iş olmadığını ve buraları artık beğenmediğini söyler. Bir otobüse atlayıp yukarı mahallelere gider. İki yanı ağaçlı yolları göz ucu ile izler, bakanlık binalarına uzun uzun bakar. Ankara’nın bu değişmiş hali onu oldukça üzer. Yeni başlayan otel inşaatının oraya gidip derin temele göz atar. Bu

sırada senenin 1986 olduğunu da söyler. Bir müddet çevresini dolaştıktan sonra öğlenden sonra evine döner. Dönerken şu düşünceler içindedir:

“Gündüzleri herkes iş yerlerinde kapalıyken, yeni bir yönünü bulmaya çalışıyorum kentin. Kent buna hiç olanak tanımıyor. Otobüsleri, kirli camlarının ardından izlediğim askeri yapıları, kebabçı dükkânları ve kirli havasıyla sürüp gidiyor.” (GT-YGÖ, S.273)

Ankara’daki yoğun hava kirliliği anlatıcıyı adeta sarsar ve çok sevdiğini belirttiği bu şehri beğenmez. Bilindiği gibi ülkemize doğalgaz gelmeden evvel ısınma sorunu fosil yakıtlardan sağlanmaktaydı. Bu yakıtların yarattığı kirlilik de kışın şehirleri özellikle Ankara’yı yaşanmaz hale getirmekteydi. Yazar bu duruma sıklıkla vurgu yaparken ne olursa olsun Ankara’nın sokaklarında dolaşmaktan vazgeçmez. Yürüyerek sokağına gelen anlatıcı, apartmanın merdivenlerinden çıkarak evine girer. Eve girdiğinde içeriden sesler geldiğini duyar. Salona doğru bir adamın geldiğini görür. Bu evlere gizlice giren Recep Eğilmez adlı bir araştırmacıdır. Adamla tanışır ve onun ne işle meşgul olduğunu öğrenir. Kentle ve günümüz apartman yerleşimiyle ilgili araştırma yapan Eğilmez’le beraber gizlice evlere girmeye başlarlar. Araştırmacı, yazara yaptığı araştırmayı açıklarken ona orta sınıfın oturduğu evleri, belirli aydın kesimin yaşamını merak ettiğini ve Ankara’nın gün geçtikçe kötüye giden koşullarını söyler.

Hikâyede, gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı sanayileşme sürecinin görünen bir sonucu olarak hava kirliliği insana ülkesinin geri kalmışlığını da gösterir. Hava kirliliği Eğilmez için geri kalmışlığın bir göstergesidir.

“Düşünün, hava kirliliği nasıl da etkiler insanı; bir akşamüstü Kızılay’a indiğinizde, önlenemeyen hava kirliliği birden anımsatıverir size üçüncü dünyaya kaymakta olan bir ülkede yaşadığınızı. Ülkenin koşullarını...” (GT-YGÖ, s. 284).

Anlatıcı ile birçok ev gezen ve bu evlerdeki ekonomik ve sosyal durumu analiz eden Recep Eğilmez, hikâyenin sonunda bu araştırmayı tezi için yaptığını söyler ve hikâye burada sonlanır.

Eray, şehrin sokaklarını dolaşırken herhangi bir kişi, olay veya topluluk ile ilgilenmediği gibi şehirlerin tarihinden neredeyse hiç bahsetmez. Çok genel olan bu bakış açısı, için dışı yansımasıdır. Sanki o, içindeki sıkıntılar ile neyi niçin aradığını bilmeden sokaklarda bir “avare” gibi dolaşır. Dikkat ettiği noktalar gördükleri değil, gözüne takılanlardır. Üstelik bunların hiçbirinde derinleşmez. Gözüne takılanlar onu etkilemez. Çevresine neredeyse boş gözlerle bakar. Bu da onun mekân algısının

farklı bir tecellisidir. Belli ki yazar kış mevsimini, bu mevsimde soğuk ve kirli Ankara'yı sevmez. Bu bakımdan Eray için şehir rahat ve güzel olmalıdır. Şehre o gözle bakar o gözle değerlendirir. Onun için ne tarih ne kültür ne iktidar önemlidir. Üstelik bir mekân onu derinlemesine etkilemez. Ayrıca geri kalmışlığı da derinleştirmez.

Kış mevsimi, hava kirliliği, tek düze binalar ve trafik gibi insanı şehirden soğutan birçok etmen baharda değişir. Nitekim havanın değişmesi Eray'ın algısının da değişmesine sebep olur. Ankara'nın bahar zamanındaki güzellikleri, kamber kumber sokaklarına rağmen onun yaklaşımını da etkiler. Aslında burada vurgulanmak istenen yazarın bu sokaklarda dolaşmayı sevmesi ve bunu hayatının bir parçası haline getirmesidir. *Benden Bana Mektuplar* adlı mektuplardan oluşan hikâyenin bir bölümünde anlatıcı Ankara'nın ilkbaharını şu şekilde verir:

“İlkbaharın artık Ankara'ya iyice yerleştiği şu günlerde, delice bir rüzgârın saç başı savurduğu, şıkır şıkır bahar yağmurunun bir yağıp bir durduğu sıralarda, kamber kumber Ankara sokaklarında dolaşırken yıllar öncesini, yaşamımda daha hiç canlı bir ananas görmemiş olduğum zamanları anımsadım...” (ABA-KÖK, s. 280).

Eski zamanları anımsayan anlatıcı, o zamanlar Kızılay'daki devlet dairesinde çalışıyordu. Ana caddeye bakan bir pencerenin kenarındaki çelik masasında saatlerce oturduğunu ve o pencereden dışarıyı izlediği günleri anımsar. Yanındaki daktilo arkadaşı, sol yanındaki evrakçı, sigara içmeye başladığı anlar o zamanlardan kalan anımsadıklarıdır. Saat beş olduğunda evraklarını toplayarak masadan kalkar ve kendini kent sokaklarına bırakır. İlkbaharın vermiş olduğu ılıman havayla beraber kuş seslerini dinleyerek evinin yolunu tutar. Hikâyede anlatıcının memur olduğu dönemde çalıştığı devlet dairesinde yaşadığı bir günün kesitinden bahsedilir.

Ziyaret isimli öykü, yazarın dokuz sene önce vefat eden anneannesinin telefonla araması ile başlar. Anneannesinin sesini telefonda duyan anlatıcı oldukça şaşırır ve onunla görüşmek istediğini söyler. Apar topar giyinerek evden çıkar ve sözleştikleri kafenin yolunu tutar. Kafeye gittiğinde anneannesini bir masada otururken görür, ona kendi yaşamından, yaptıklarından ve dönemin politik gelişmelerinden bahseder. Özellikle Ankara'da yalnız olduğunu ve şehrin değişmeye başlayan yüzünü söyler. Kafede bir müddet daha oturduktan sonra buradan ayrılırlar ve kenti dolaşmaya başlarlar. Kenti dolaşırken anlatıcı anneannesine bu kentin

değişip değişmediğini sorar. Seneler önceki Ankara ile şu anki Ankara birbirinden oldukça farklıdır.

“Çok değişmiş... Şaşırdım. Trafik çok yoğun. Şu son dokuz yılda ne çok yapı yapılmış. Bak şu köşedeki dev bina... Bulvar’daki bu yüksek hanlar... Hiçbiri yoktu bunların.” (GT-YGÖ, s. 292).

Yolda yürümeye devam ederken anneanne anlatıcıya etrafında gördüğü şeyleri merak eder ve sorular sorar. Yazarın anneannesinin yaşadığı dönemde tüp geçit henüz yapılmamıştır bunu gören anneanne geçitin olduğu yere yönelir ve bunun ne olduğunu merak eder.

“Gösterdiği yere baktım, “Tüp geçit anneanne,” dedim. “Birkaç yıl önce yapıldı.” Anneannem yeni binalara, yoldaki kalabalığa, sarı telefon kulübelere, daha bir sürü benim çoktan kanıksadığım şeye ilgi ile bakıyordu.” (GT-YGÖ, s. 292).

Hikâyenin devamında yaşlı kadın aynı şekilde metronun yapılıp yapılmadığını, başbakanın kim olduğunu, dükkânlarda satılan eşyaların fiyatlarını merakla sorar. Ayrıca anlatıcı, anneanesi ile konuşarak, Ankara’da yaşanan kentleşmenin, yapılaşmanın şehri olumsuz etkilediğini, şehrin binalarının bile kirlendiğini, şehrin içinde yaşanmaz hale geldiğini söyler. İnsanlar artık bu şehirden kaçış noktasına gelmişlerdir. Eray, kirliliğin diğer bir görünen etkisi olan binaları kirletmesini, şehrin yaşanır bir yer olmaktan çıkarak göç veren bir kent haline geldiğini sanki insanların bu şehirden kaçmak istediklerini belirtir.

“Evin dışı biraz eskimiş değil mi?” diye sordu.

“Evet, Ankara’da korkunç bir hava kirliliği sorunu var. Bilmem sen anımsıyor musun? Gittikçe yoğunlaştı. Tüm binalar kir içinde. Zaten pek çok kişi de Ankara’dan göç etti,” dedim.” (GT-YGÖ, s. 294)

Bilindiği gibi, 1950’li yıllardan itibaren özellikle büyükşehirleri pençesine alan çarpık kentleşme 1980’li yıllarda daha da artmış, şehirlerin çehresini çok hızlı bir şekilde değiştirmeye başlamış, şehirler tanınmaz hale gelmiştir. Üstelik bu değişimlerin plansız ve programsız yapılaşmalar olduğu söylenegeldir. Eray, bu durumu sebepleri ve sonuçları ile sorgulamasa da ısrarla belirtir. Nitekim bu belirtmede nesil farkını da ortaya koyan yazar, aynı zamanda “*benim çoktan kanıksadığım şeye ilgi ile bakıyordu*” diyerek kuşak farkına da gönderme yapar. Lakin bu ortaya koyuş tespitten öteye gidemez.

Bunları düşünerek konuşa konuşa eve doğru ilerlerler. Hikâyenin sonunda eve giden anlatıcı ve anneanesi yemek yiyip muhabbet ederler. Biraz vakit geçirdikten sonra anneanesini taksiye binip gönderen anlatıcı, içinde bulunduğu durumun hayal mi yoksa gerçek mi olduğunu düşünür fakat cevap bulamaz.

Diğer hikâye olan *Dilip ve Ben* hikâyesinde yazarın, Ankara'ya karşı olumsuz yaklaşımının daha da arttığı gözlenir ve Türkiye'nin geri kalmışlığına vurgu yapar. Bu durumu pekiştirmek istercesine, Ankara'yı gezdirdiği, şehri çok beğenen bir Hintli olan arkadaşı Dilip'in ağzından şehri başka şehirler ile kıyaslar. Hindistan'dan gelen Dilip, anlatıcının yakın arkadaşıdır. Anlatıcı, her gün tüm kenti baştan aşağı bu Hintliye gezdirir. Beraber süpermarketlere, Odun Pazarı'na giderler. Kuğulu Park'ta volta atarlar, vitrinlere göz gezdirirler. Hindistan'ın yoksul bir güney bölgesinden olan Orissa'dan gelen Dilip, etrafı oldukça garipser. Çünkü geldiği yerde bu tür mekânlar yoktur. Anlatıcı, Hintlinin Ankara'ya hayran olduğunu söyler. Fakat Dilip'in bu kente hayranlık duymasının sebebini vermez. Ona her gün aldığı gazetenin başlıklarını okutarak Türkçe öğretir. Akşam Ankara'yı dolaşırlar. Buranın caddelerinin genişliğine ve temizliğine, dükkânlarının bolluğuna hayrandır. Anlatıcı Dilip'in kentten etkilenmesini şöyle ifade eder:

“Ankara, bizim ev, çevremiz, sokaklar, gece Tunalı Hilmi Caddesi'nin ışıklı hali, Ulus'taki heykelin oradaki kalabalık, Çankaya'ya çıkan Cinnah Caddesi, Gaziosmanpaşa sırtlarında görkemli villalar büyülüyordu onu.” (GT-YGÖ, s. 324)

Dilip, Ankara'yı, İsviçre'ye benzetir. Eray'ın bu kıyaslamayı Türkiye'den daha geri bir ülkeye yaptırmasının sebebi herhalde kendisinin modern batı şehirlerini tanımış olması ve bizim şehirlerimizi ancak daha geri bir ülkenin insanının beğenebilecek olması ironisini anlatmak istemesidir. Hindistan bazı alanlarda ileri seviyede olsa da şehirleşme alanında son derece geridir. Hatta Hint şehirlerinin kirlilik içerisinde olduğu söylenmektedir. Türk siyasileri şehirlerimizdeki yapılaşma ile Avrupa'yı yakaladığımızı iddia ederler. Yazar, bunu ancak geri olan bir ülkenin insanına söyletmiştir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerini gezmiş olan Eray, Ankara'nın bu şehirleşmedeki durumunu bir Hintliye söyleterek ancak onların bunu beğenebileceğini anlatmak ister. Gerçekte Ankara'nın İsviçre'ye benzemesi mümkün değildir. Hatta aşağıda verilen paragrafta da belirtildiği üzere apartmanın önüne kamyonlu kömürün gelmesi bu durumu iyice pekiştirmiş olur.

“Hiç görmedim ama, İsviçre böyle olmalı,” diyordu Ankara için. “Düzenli, tertemiz ufak...” Ah, birazcık da sıcak olsaydı!” diyor, babamın eski paltosuna sarılıp titriyordu. Apartmanların önüne kamyonla gelen kömürü, bir polisiye film izler gibi kesintisiz bir ilgiyle seyrediyordu...” (GT-YGÖ, s. 325).

Dilip, her gördüğü şeye merak duyan ve heyecanlanan biridir. Eray, Dilip’in tüm bu heyecanının yersiz olduğunu, Ankara’nın en nihayetinde bir memur kenti olduğunu, aslında insana bir heyecan vadetmediğini belirterek, İstanbul’u gördüğünde heyecanının ne kadar artacağını belirtir.

“Yahu,” diyordum arada ona, “Ankara memur kenti. Doğa yok, bir şey yok... İşte, akan trafik... Dükkânlar, bir de yeni yapılar filan... Başka bir şey yok. Sen İstanbul’u görsen, kim bilir ne seversin...” (GT-YGÖ, s. 326).

Anlatıcı, Dilip’i her gün Ankara’da dolaştırır ve onun görüşlerini dinler. Hikâyenin sonuna doğru Dilip’e bu kenti gezdirmesinin sebebinin söyler. Dilip’in markete gittiği bir gün kapı çalar ve apartmanda oturan küçük bir çocuk anlatıcıyı ziyaret eder. Çocukla muhabbet ettikten sonra ona yeni bir hikâye yazdığını ve bu hikâyenin Dilip ile ilgili olduğunu söyler, hikâyeyi ufak çocuğa okumaya başlar. Bu sırada Dilip eve gelir, anlatıcıyı dinlemeye başlar. Hikâye burada son bulur.

Nazlı Eray, eserlerinde kentlerden bahsederken özellikle kent meydanlarından, ışıltılı cadde ve dükkânların bulunduğu, hayatın canlı bir şekilde aktığı mekânlardan bahsetmeyi daha çok sever. Dolayısı ile o, yapılaşmanın getirdiği görünüşün etkisindedir. Bu bakımdan onun mekânın ruhunu yeteri kadar değerli bulmadığını ya da kavrayamadığını söylemek mümkündür. Nitekim *İzmir* hikâyesinde, içinde bulunduğu sıkıntılı durumu uçar gibi kentin sokaklarında gezerek gidermeye çalışan kadının özgür tavrı, yazarın içinde bulunduğu psikolojik durumu yansıtır. Ankara’nın merkezi kabul edilebilecek Çankaya sırtları ile gecekondulu mahallelerini birlikte düşünür. Kendisini bu bütünlüğün içine bırakır. Hikâye, anlatıcının kendi kendine konuşması ile başlar. Ankara’daki güneşli nisan havasının kendisini çarptığını düşünür. Kentin sokaklarında uçar gibi koşmaya başlar. Soluk soluğa kaldığını söyler. Kenti boydan boya geçer, Tunalı Hilmi’ye sapar. Kızılay’a iner, gökdelenlerin tepesine sıçrar. Altında Ziya Gökalp caddesinin uzandığını görür. Bir taksinin üzerine atladığını söyler ve Tandoğan’a doğru yol alır. İzmir Caddesi’ne yakın bir yerde kaldırıma sıçrar. O sırada birden kendine gelir ve üstünü, saçını düzeltir. Sürekli aynı şeyi tekrarlar “*İçim sıkılıyor.*” Bu kentte olmak istemediğini

söyler. Her ne kadar doğup büyüdüğü kent olsa da Ankara, bazen onu yoğunluğundan, kalabalıklığından ötürü boğar ve bu durumu şu şekilde ifade eder:

“Bu sabah, yıllardır sığıdığım bu kentte sığamıyorum. Kendimi tutmasam Hoşdere Caddesi'nin üstünden kayar gibi geçip, Çankaya sırtlarına vuracağım. Oradan Akdere'ye gelince usul usul alçalıp, bir gecekondunun bahçesine inip, sırtüstü ilkbahar çimenlerinin üstüne uzanacağım...” (GT-YGÖ, s. 220).

Yalnız başına kentin sokaklarında dolaşır. Ulus Meydanı'na doğru ilerler. Aklına birdenbire İzmir gelir ve içinde oraya gitme isteği uyanır. Hikâyenin geri kalanında anlatıcısı İzmir'e uçarken görürüz. Yazar, Ankara'yı sadece bu şekilde bize verir.

Ödül isimli hikâyede, yazdığı yeni kitabını yayınevine götürürken geçirdiği bir kaza sonucu öldüğünü zannedip rüyasında öbür dünyada olduğunu gören yazar, Oğuz Atay, Sevim Burak ve Sait Faik'in de yer aldığı Yazarlar Kahvesine götürülür. Burada kendi adına bir ödül konulmasını vasiyet eder. Hikâye, anlatıcının evden çıkıp Ankara sokaklarında dolaşmasıyla başlar. Sokakta yürürken, kitabını imzaladığı bir gençle karşılaşır. Biraz muhabbet ettikten sonra ondan ayrılan anlatıcıya, karşı yola doğru yürürken araba çarpar. Gözlerini açtığında kendini yoğun sisli bir yerde bulur. Anlatıcı burayı anlamlandırmaya çalışır. Karşısına bir bekçi çıkarak onu Yazarlar Kahvesine götüreceğini söyler. Yazarlar Kahvesine giderken yolda kendi kendine konuşur ve biz onun şehrin gecekondular mahallelerine olan yabancılığını izleriz. Burada anlatıcının konformist kişiliğinin nüvelerini de görmek mümkün olmaktadır. Ankara'yı, Çankaya ve gecekondularını beraber düşünerek, acaba Ankara'nın ifade ettiği anlam olarak Çankaya ile beraber bir gecekondular şehri olduğunu mu söylemek ister? Belki bu sadece Ankara'nın fiziki görünüşüne kendisini bırakmak olarak adlandırılabilir. Şehri sadece kendisinin mutlu olduğu yerlerden ibaret sayma isteği onun için Ankara'nın sadece fiziki görünüşten ibaret bir şehir olduğu izlenimi yaratır. Bu anlamda yazar aslında çok sevdiğini iddia ettiği şehre yabancılaştığı görülür.

Ankara'nın yeni mahalleleri ve gecekondular semtleri yazarımızı da şaşkırtır ve bilinmez, tanınmaz bir semt karşısındaki şaşkınlığını dile getirir. Bu haliyle Ankara ona yabancıdır.

“Sol taraftan bir yerden hafif bir bağlama sesi geldi kulağıma. Göçmen Mahallesi filan olmalı buralar. Adamın peşinden gidiyorum. Ankara'da böyle boş arazi olan yer pek anımsamıyordum; acaba

diyordum içimden, Solfasol'un arka tarafları mı? Yoksa Kesikbaş Mahallesi'nin oralara mı çıkacağız birazdan. Tepede villalar varmış diye duymuştum. Kim oturur ki buralarda, Allah bilir. ” (GT-YGÖ, s. 240).

Bunları düşünürken Yazarlar Kahvesine gelirler. Kahveye girdiklerinde burada daha önce yaşamış ünlü edebiyatçıları görürler. Anlatıcı oldukça şaşkındır. Edebiyatçıların yanına giderek onlarla konuşmaya çalışır. Hikâye, anlatıcı ile ünlü yazarların arasında geçen diyaloglarla ve adına bir edebiyat ödülünün verilmesini istemesiyle devam eder. Hikâyede Ankara, anlatıcının evinden çıkıp dolaştığı sokaklarıyla sadece ismen verilir.

Yazarın, hikâyelerinde olduğu gibi romanlarında da Ankara karşımıza çıkar. *Ay Falcısı* romanı, yazarın Ankara'daki evinde başlar. Romanın merkezinde Metin And ile evliliği, o dönemde parti içinde yaşadığı sorunlar ve içinde bulunduğu ruhsal durumu vardır. Bunalmışlık, depresif ruh hali, rutin giden hayatı, kendisine büyü yapıldığını düşünmesi, rüyasında seneler önce ölmüş dedesi ile görüşmek için bir randevu alması onu bir boşluğa sürükler. Dev bitkiler, kitaplar, video kasetleri ve televizyonlarla donatılmış salonunda her zamanki köşesinde oturan anlatıcı, zaman gece yarısına yaklaşınca kasvetli ruh halinden uzaklaşmak ve nefes almak için balkona çıkar. Kendini Ankara'yı seyrederken bulur. Dolunay bir bulutun arkasına saklanmış ama sokaklar ve balkon aydınlıktır. Ay ışığında eylül rüzgârı ile usul usul sallanan rengârenk çiçeklere bakar. Çiçekler bin bir renktir. Morlar, maviler, kırmızılar küme küme birbirine karışır. Sokak lambaları ve evlerin ışıkları açıktır. Şehir bütün görkemiyle balkondan ışıltı ışıltı gözüktür. Bu vesileyle yazar Ankara'nın bu görüntüsüne şöyle bir benzetme yapar:

“Kent ışıklarına göz atıyorum. Tüm Ankara, üst kattaki balkonumdan ışıltı ışıltı gözüktüyor. Bir yeni zengin dostuna hediye ettiği bilezik gibi.” (AF, s. 7).

Anlatıcı, balkondan kenti izledikten sonra içeri girer. Koltuğuna oturur ve televizyon izlemeye başlar. Bir yandan da heyecanlıdır çünkü 1942 senesinde ölen, İkdâm gazetesinin başyazarı, dedesi Tahir Lütfi Tokay'la buluşacaktır. Hiç görmediği büyükbabasını düşünerek hayaller kurmaya başlar. Dedesinin tek geleceğini düşünürken, birden televizyonun sesi kesilir. Anlatıcı, dedesinin geldiğini düşünerek yeniden balkona çıkar ve batmakta olan ayı izler. Evinin balkonundan neredeyse tüm kenti görebilen yazar, bu kentte geçirdiği zamanı ve anılarını düşünür. *Ay Falcısı* romanında Ankara'nın sadece bu genel görünüşü vardır. Bazen cadde ve

sokakların adı geçer o kadar. Yazar, romanın geri kalanında Ankara'yı vermez, dedesi ile yaşadığı olayları verir.

Eray, çocukluğu ve gençlik yılları İstanbul'da geçirir. Sonraki zamanlarda yaşı da ilerlediği için anılarını barındıran Ankara'ya taşınır. Bu durumu yani Ankara'ya taşınmasını bir hatırlatma olarak *Venüs'ün Son Gecesi*'nde verir. Yazarın anılarından kesitler verilen romanda, anlatıcının hayranı olduğu Marilyn Monroe'nun evine gidip onunla biraz muhabbet ettiğini görürüz. Marilyn'in evinden çıkan anlatıcı taksiye biner. Yoğun bir trafik vardır. Trafiğin yoğunluğundan ötürü yaşlı şoför anlatıcıyı Ankara/Kennedy Caddesi'nden götüreceğini söyler. Şoför hızlı bir manevra ile Kennedy Caddesi'ne saparken anlatıcı belleğinde birçok anının canlandığını söyler. Ankara'ya ilk geldiği yılları düşünür.

“Ankara'ya ilk geldiğim yıllar. Annemle birlikte Yüksel Caddesi'nde oturduğumuz bahçeli ev. Ankara'da ilk yılım. İstanbul'dan kopmuşum o ara. Küçük bir şehirde yeni sokakları, yeni yapılan apartmanları, pasajları, büyümeye başlayan ufak bir Anadolu şehrini tanıyorum.” (VSG, s.75).

Ankara'nın ona İstanbul'dan sonra çok yavan geldiği fakat ama burada aradığı huzuru bulduğunu söyler. İstanbul'u çok zengin bir adama benzetir ve ondan ayrılıp bir memura yani Ankara'ya varmış gibi olduğunu düşünür. Bu yeni tanınan ve taşınılan mekân önceleri yavan gelir. Çünkü Ankara küçük ve gelişen bir şehirdir. Fakat Eray burada da derinlemesine bir tahlil yapmaktan kaçınır. Bu hislerini detaylı anlatmak yerine sadece durum tespiti yapmakla yetinir. Taksinin içinde bir müddet eski zamanlarını düşünür. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamaz ve evine geldiğini fark eder. Evine geldiğinde içeri girer ve salonun köşesindeki koltuğuna oturur. Unutulmuş, hafızasının dibinde kalan olayların birdenbire nasıl su üzerine çıkabildiğini düşünür. Hayatın çok tuhaf bir şey olduğunu ve yaşadığı her saat ona bir şeyler öğrettiğini, unuttuklarını hatırlattığını, hatırladıklarını da unutturduğunu söyler kendi kendine. Burada şuna dikkat çekmek gerek, genel bağlamda baktığımızda Eray'ın hikâye ve romanlarında aynı olay örgüsünün seyrini görürüz. Kahraman veya anlatıcı evinde işini bitirdikten sonra dışarı çıkar, ya caddelerde dolaşır ya da gideceği yere ulaşmak için bir taksiye biner. Anlatıcı, taksinin içinde kendiyile baş başa kaldığından olsa gerek geçmiş zaman ve anılar aklına gelir. Mekânlar genel olarak ismi ile ve anlatıcıda bıraktığı hissiyata göre olay örgüsüne tabidir.

Nazlı Eray'ın romanlarında bazen şehirlerin roman kahramanı ile birlikte seyahat ettikleri, başka şehirler ile iç içe girdikleri de görülebilir. Mitolojik öğelerden yararlandığı *Orphee* romanında Ankara, bu duruma iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Roman, otobüsün içinde başlar ve bir kentte devam eder. Sevgilisi Orphee'yi aramak ve ölümden kaçmak için sıcak bir kıyı kentine giden anlatıcının başından geçen olayların anlatıldığı romanda düşsellik ön plandadır. Yardımcısı olan Bay Gece ile beraber her akşam antik kente giderek kalıntılar arasında sevgilisini arar. Arkeolojik kazı alanında Roma İmparatoru Hadrian'ın heykeli ile karşılaşır. Heykel, Orphee'nin sevgilisine ulaşması için ona yardımcı olur, güvercin vasıtasıyla gönderdiği mektuplarla iletişim kurarlar. Bu arada anlatıcının şehri olan Ankara, yazarın bulunduğu kıyı kentine gelerek buraya taşınma kararı alır. Ankara, sokakları, dükkânları, otobüsleri ve insanlarıyla yavaş yavaş şehre yerleşir. Kentle beraber taşınan sokaklar, dükkânlar ve caddeler yazarın anılarında yer alan önemli mekânlardandır. Burada yazarın hayal ve gerçekliği iç içe geçirdiğini görürüz. Yazarın iç dünyası ve düşsel dünyasının çeşitliliği anlatımı kuvvetlendirmiştir. Aslında anlatıcı bize Ankara'nın kişiselleştirilmesiyle şehrin, hayatında büyük bir rol oynadığını, Ankara'nın nereye gitse onu terk etmeyeceğini veya nereye gitse Ankara'yı beraberinde götüreceğini vermek istemiş ve gerçek ve düşsel mekânlar arasındaki geçişi Ankara ile sağlamıştır. Şehir ona bir dost olmuştur. Gerçek ile hayali harmanlayarak bunu sıradan bir olay gibi verir. Yazar, "*aklın sınırlarında bir yerde, düş ile gerçek arasında oynar.*" (s. 10)

"Gelen komiydi. Soluk soluğa çıkmıştı anlaşılan merdivenleri.

"Bayan sizi Ankara arıyor" dedi. Çayımı masanın üzerine bıraktı. "Şimdi aşağıya iniyorum" dedim. Bir yudum aldım çayımdan indim aşağıya. Aldım ahizeyi elime "Alo" dedim. "Alo" dedi karşı taraftan Ankara. Bozkır kenti gene pürneşe idi.

"Nasılın bakalım? Tunalı Hilmi Caddesi'ni tam deniz kenarına kurdum; ama daha gelmek yok... Bir de II numaralı EGO otobüsünü işletiyorum. Hani şu kiremit renkli otobüslerden... Henüz Kuğulu Pasajı tam yerleştirmedim..." (ORP, s. 82).

Ankara'nın bu kıyı kentine yerleşmesiyle beraber artık anlatıcı bulunduğu kente de yabancılik çekmemeye başlar. Çünkü gördüğü her yer ona tanıdık gelir.³ Anlatıcı artık dışarı her çıkışında Ankara'da yaptığı gibi bildiği durağa giderek otobüse binecek, yemek yemeye ise bildiği kafelere gidecektir. Ankara'nın işlettiği

³ bk. tez s. 127

EGO otobüsü ile Ankara'nın tüm caddelerini gezecek ve kente duyduğu özlemi giderecektir. Romanın devamında bu kente, sadece anlatıcının EGO otobüsüne binmesiyle rastlarız. "Caddeler" başlığında Ankara/Tunalı Hilmi Caddesi'ni anlatırken buna değindik.

Nazlı Eray, başta da söylendiği gibi bir şehirlidir ve onun hayatında Ankara önemli bir yere sahiptir. Romanlarının büyük kısmında, anlatıcı kendi yazar kişiliğiyle yer alır; dolayısıyla büyük bir çoğunlukla onun anlatılarında, anlatıcı ve yazar özdeşleşir. Eray'ın eserlerinde Ankara kendi bakış açısından verilmiştir. Bununla birlikte, onun eserlerinde, Ankara'nın dışında, bazı şehirlerin de özel bir yer aldığını görürüz. Ancak yazar, diğer şehirleri de Ankara'yı da kendilerine atfedilmiş bütün özelliklerinden sıyrıp, kişisel ilişki içinde olduğu herhangi bir varlık gibi algılar.⁴ Bu herhangi bir dış mekân değil, yazarın ruh dünyasından baktığı, ruhu ile birleştirdiği bir dış mekândır. Bu mekân son derece sübjektif ve anlıktır. Yazar kendini o mekânın bir parçası olarak görür.

Anılardan beslenen *Ayıışığı Sofrası*, gerçek ve kurgunun sentezinden oluşan bir roman olarak karşımıza çıkar. Zaman, anılar ve mekânın iç içe geçtiği romanda kurgu fantastik olmakla beraber, mekânlar ve kişiler gerçekçi bir tavırla verilir. Roman yazarın kendi evi olan Ankara Refik Belendir Sokağı'ndaki Enerji Apartmanı'nda başlar. Anlatıcı, aralarının bozuk olduğu en yakın arkadaşı Aşo'yu kaybetme korkusu içindedir. Kontratı bittiği için yan sokaktaki evinden çıkacak olan arkadaşının suskunluğu, anlatıcıyı onun yanına gitmekten alıkoyar. Arkadaşını bir daha görememe endişesi onda büyük bir kaygı oluşturur. "*Ankara'nın belki de hiç bilmediğim semtlerinden birinde sonsuza dek yitip gidecekti.*" (s. 8) der. Gecenin sabaha yaklaşmış zamanlarında Aşo'yu belki de bir daha hiç göremeyeceği fikri, karşılıklı kahve içerken yaşadıkları olayları birbirlerine aktardıkları o zamanların artık hiç yaşanmayacağı düşüncesi, yüreğinin derinliklerinde ona acı verir. Aralarındaki üzücü durum her ne kadar Aşo'nun yanına gitmesini engellese de anlatıcı, onun perde arkasından kendisini izlediğini bilir. Ona rağmen anlatıcı her gece yataktan kalkar ve sessiz, karanlık sokaklarda Aşo'yu arar. Arkadaşının nerede olduğunu bilmesi ve buna rağmen onu araması çelişkili bir durum olarak karşımıza çıkar. Aslında aralarındaki problemin kendinden kaynaklı olduğunu düşünen anlatıcı,

⁴ Arslan, Nihayet, "Nazlı Eray'ın Ankara'sı", Ankara Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur. Ankara, 2003.

geçmişinde yarım kalmış pek çok sorunun yanıtını gece kentin sokaklarında gezerek bulmaya çalışır. Nitekim bu sokaklar da anılarını barındıran Ankara sokaklarıdır. Romanda genellikle olaylar Ankara başta olmak üzere, Refik Belendir Sokağı, Ankara’da bulunan Enerji Apartmanı’ndaki evi, Ankara sokakları ve caddelerinde geçer. Ankara sessizdir, akşam saat dokuz olunca gözleri kapanmaya başlar, saat on bir olunca uyumuştur. O yüzden yazar, Ankara uykudayken dolaşır.

“...Gece zamanı, Kentin karanlık sokaklarında dolaşıyorum. Bu kentin bana ait olduğunu artık iyice biliyorum. İnsiz cinsiz ara sokaklar, yolun kenarındaki apartmanlardan süzülen salon ışıkları, pencerelerdeki begonyalar, zambaklar ve gelin çiçekleri; oturma odalarında açık televizyondan dışarıya yansıyan, gece karanlığında zikzaklar çizen fosforlu ışıklar; Ankara’yı gece zamanı kaplayan o bozkır kenti yalnızlığı; sokak köşelerinde floresanlı aydınlanmış kahvelerde iskambil oynayan soluk benizli adamlar, ışıkları sönmüş kapıcı daireleri; uzaktan bir yerden havlamaya başlayan sahipsiz bir köpek sürüsü, ana caddede müşteri bekleyen bir iki eşcinsel, bir arabanın takılan alarminin gecenin içinde kesik kesik öterek karanlığı dilimleyip bir tabağa yerleştirerek önüme koyması; köşe başında kavga eden bir kadınla erkeğin birbirine karışan sesi; sonra çevreyi kaplayan deliksiz sessizlik, tepedeki ay ışığı; aklıma gelen koyu renkli bütün eski Ankara apartmanları; Ayrancı’nın üst bölümünü bir hançer gibi yarararak Mesnevi Sokak’a çıkan Refik Belendir Sokağı; gece yarısı bomboş olan pazaryeri; içinde bir şoförün uyukladığı köşedeki taksi durağı ve Refik Belendir Sokağı’ndaki Enerji Apartmanı... .” (AS, s. 35)

Anlatıcı kenti dolaşırken bütün bunların, geçtiği yolların, sokakların, gördüğü insanların kendisine ait olduğunu, bunlarla bütünleştiğini düşünür. Yataklarında uyuyan insanların rüyaları, mırıldanılan dualar, koparılan takvim yaprakları, yatak yanındaki konsolların üstünde duran su bardaklarından içilen sular, kimi uyku ilaçları, pavyonda açılan bir şişe viskinin ilk kadehi, bir telefon sapığının ahizeye kesik kesik soluduğu nefesin ona ait olduğunu söyler. Karanlıkta yalnız kalmış bir türbe, bir hastanenin gürültü ile çalışan jeneratörünün sesi; bomboş bir stadyum ve yan yana duran eski otobüsler, bir bardan dışarıya akan şuh bir kadın kahkahası... Hepsi onundur. Tüm bu sayıp döktüğü şeyleri “*Benim hayatım bunlar*” (s. 36) diyerek noktalar. Bir müddet sokaklarda avare avare gezip Aşo’yu aradıktan sonra Enerji Apartmanı’ndaki dairesine geri döner. Aşo’nun ne yaptığını, onu seneler önce ilk kez bu apartmanda gördüğünü düşünür ve kendini oldukça yalnız, yorgun hissettiğini söyler. Bunları düşünürken uyuyakalır. Romanda olaylar Ankara’da geçse de bu mekân sadece bu şekilde verilir.

Hayatının evli olduğu bir döneminde de Ankara’da yaşayan Eray, psikolojik yorgunluğunu bu soğuk ve huzurlu şehirde dindedir. Boğulduğu evden, sevmediği saksılardan ve dekorlardan, Ejder’in (kocasına taktığı lakap) koridora dizilmiş ayakkabılarından, etraftaki sigara küllerinden kaçmak isteyip pazar akşamüstlerini, şehrin sessiz ve güneşli alanlarla doluluğunu, caddelerin kımıltısız, bomboş oluşunu fırsat bilerek kendini çocukluğunun Ankara sokaklarına bırakır. “*Çoğu zaman balkonda oturur, özlemle dışarıyı seyrederdim. Bu gizemli evden çıkmak çok zordu. Ejder bir iki günlüğüne İstanbul’a gittiğinde bayram ederdim. İstedim zaman sokağa çıkabilir, istediğim yere gidebilirdim o zaman.*” (s. 51) Bu şehrin kuş seslerinin, sabahının, gecesinin bile ayrı olduğunu düşünür. Kimi zaman boğucu, gök gürültülü bir havayla kimi zaman da rengârenk çiçeklerin açtığı parlak bir gökyüzü ile karşılar onu Ankara. Eşi ile beraber yaşadığı ev, Aşo’nun apartman dairesi, şehrin akşamüstleri, eski anılar, Tunalı Hilmi’nin sessiz ve sakin mevsimleri Ankara’da toplanır. *Tozlu Altın Kafes* adlı yaşamından kesitlere ve anılarına yer verdiği romanında içinde bulunduğu ruhsal durumdan kaçıp Ankara sokaklarına kendini bırakma isteğine tanık oluruz.

“Benim olmayan bu eve neden girmiştım? Odama gidip kapıyı kapattım. Gözlerimden yaşlar akıyordu. Pencereden Çankaya sırtlarına uzanan yola baktım. İçime bir ferahlık geliyordu oraya bakınca. O yolda koşa koşa gitmek geliyordu içimden.” (TAK, s. 26)

Bir roman gibi olay örgüsünün bulunmadığı bir eserde yazarın anılarına şahitlik ederiz. Bu anılarını anlatırken uzun yıllar yaşadığı Ankara’dan da az da olsa bahseder. Anılarında, *Orphee* romanında da olduğu gibi yazar, Ankara’yı şehir olmaktan çıkarıp ona kişi vasfı yükler. Ankara’nın kişileştirmesinin sebebi daha önce de belirtildiği gibi yazarın anılarının çoğunun bu şehirde geçmesidir. “*Bir şey duyamıyorum, hiçbir şey anlamıyorum. Kollar beni çekiyor, yatağımdan çıkartıyordu. Kent gelmişti. Pencerenin dışındaki gece kenti. Bir türlü karşı koyamıyordum ona.*” satırları onun çocukluğunun şehrine olan bağlılığını gösterir.

Aşk Yeniden İcat Edilmeli romanında hayatları birbirine benzeyen ünlü edebiyatçı Arthur Rimbaud ve ünlü müzisyen Jim Morrison karşımıza çıkar.⁵ Paris’te bir apartman dairesinin küvetinde ölü bulunan J.Morrison ve hastane odasında bir bacağı kesilmiş şekilde ölü bulunan Rimbaud’nun gizemli dünyasının peşine düşer.

⁵ bk. tez s. 144

Anlatıcı bir gece evinde otururken Rimbaud'yu görür. Rimbaud, gençlik hali ile yazarın karşısına çıkar ve aralarındaki diyalog böyle başlar. Anlatıcı, Rimbaud'ya onun hayranı olduğunu ve ölümünün altında yatan esrarengiz olayları sorar. Burada yazar düş ile gerçek arasında gidip gelir. Rimbaud, artık anlatıcının evine belirli aralıklarla gidip gelir. Anlatıcı, ünlü yazarın her gelişinde onun hayatıyla ilgili bilgi edinmeye çalışır. Anlatıcı, Rimbaud'nun gelmediği günler belirli aralıklarla kütüphaneye giderek çeşitli kitaplardan bu yazarla ilgili bilgi toplar. Roman iki bölüme ayrılmış gibidir. Bir yandan anlatıcının Rimbaud ile ilgili münasebeti verilirken diğer yandan da Rimbaud gibi ölümünün nedeni hakkında varsayımlar üretilen J.Morrison vardır.

Anlatıcı, Rimbaud ile ilgili araştırmalar yaparken rastlar Morrison'a. Aslında her iki ünlü de anlatıcının gerçek hayatta eserlerini okuduğu ve müziklerini dinlediği sanatçılardır. Bunları karşımıza çıkarması tesadüf değildir. Sevgilisi Pamela'nın onu öldürmesi, ölümüne inanmayanlar, Morrison'un ölü taklidi yapıp yurtdışına yerleşmesi gibi sebeplere karşı anlatıcı onu bizim ülkemize getirir ve esrarengiz ölümü hakkında bilgi toplamaya çalışır. Kütüphanelere gider, kitaplar okur ve evine döner. Evine her gelişinde yorgun argın kendini yatağa atar.

Ayrıca, romanda mekânlar ve şehirler de birdenbire değişir. Anlatıcı, bu iki karakterin ölümünü araştırırken Bodrum'daki yazlığına gider. Evinin bahçesine girdiğinde ise yine Rimbaud'la karşılaşır. Anlatıcı bize sadece Bodrum'a gittiğini ve buradaki karşılaşmayı söyler. Morrison'la ise ünlü sanatçının yaşadığı Los Angeles'ta karşılaşır. Ölümünün gerçek nedenini öğrenmek için onun yaşadığı kente gider ve en son Morrison'un mezarını ziyaret etmek için kendini Paris'te bulur. Mekânlar arası hızlı bir geçiş vardır bu yüzden romanın olay örgüsü oldukça dağınıktır.

Paris'e gelen anlatıcı oteline yerleşir. Odasına girince bir müddet çevreye bakınarak neler yapacağını düşünür. İlk işi Morrison'un mezarını ziyaret etmektir. Bunları düşünürken yatağında uyuyakalır. Belli bir müddet sonra anlatıcı, gözünü Ankara'da arkadaşı Vakkas'ın bahçesinde açar ve kendini "*Benim dünyam... Yıllarca kabuğum olan Ankara.*" (s. 72) dediği şehirde bulur. Yazar, eserlerinde mekân olarak nereyi seçerse seçsin dönüp dolaşıp geleceği yer çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği, anılarını barındıran bu şehirdir. Denizi olmayan, her daim

yağmur yağan, soğuk iklim yapısına sahip olan, en çok da sarı yaprakların yakıştığı bu kenti “bozkır” olarak nitelendirir.

“Benim dünyam idi aslında burası. Ankara, bu bozkır, ortasındaki bu garip, eski anılara benzeyen yıllar... Gece ay ışığında bozkırın şaşırtıcı görüşünü. Yaptığım uzun yürüyüşler sırasında şehrin sonu gibi yerlere sık sık gelişim. Bozkır ve soğuk...” (AYİE, s. 72)

Buraya nasıl geldiğini ve ne zaman geldiğini Vakkas’a sorar. Vakkas, ona nereye giderse gitsin mutlaka dönüp dolaşıp geleceği yerin kendi şehri olduğunu söyler. Anlatıcı, bu kenti özlemiştir. Seneler önce Vakkas’la beraber oturduğu bahçeyi dolaşmaya başlar. Bu kentin onu ebe tülbenti gibi kundakladığını söyler. “*Bozkır ve soğuk. Anısızlık. İşte bu çekmişti beni.*” (s. 72) diyen anlatıcıya göre şehir bozkırdır, temizdir, boştur aynı yeni bir hayatın ilk sayfası, yeni bir hayatın başlangıcı gibi. Ankara’ya yerleştikten sonra anılar biriktirir ve şehrin her köşesini anılarıyla doldurur. Anlatıcı bir yandan bahçeyi gezerken bir yandan da içinde bulunduğu durumu anlamlandırmaya çalışır. Paris’te bir otel odasında yatarken Ankara’ya nasıl geldiğini bir türlü anlayamaz ve bunu Vakkas’a sorar. Arkadaşının cevabı ise şöyledir:

“Senin dünyan, dedi Vakkas. Kabuğun, kozan olan şehir. Sevdiğin bomboş bozkır. Anısız diye sevmiştin buraları yıllar önce. Anılarla doldurdun. Şehrin her taşında senin bir anın vardır.” dedi.” (AYİE, s. 80)

Anlatıcı, Vakkas’la konuşurken diğer bir yandan Ankara’nın eski bozkır kenti Ankara olmadığını, gittikçe büyüdüğünü ve geliştiğini de söyler. Eskiden uzaktan bakılınca birkaç yeşilliğin görüldüğünü şimdi ise tepelerin üzerinde modern bir kent inşa edildiğini anlatır. Diğer romanlarında da olduğu gibi, Ankara’nın ilk geldiği zamanlardaki gibi olmadığını eski dokusunun kentleşmeden ötürü bozulduğunu söyler. Tıpkı bir zamanlar boş, anısız olan Ankara’nın anılarla dolması gibi şimdi bozkır olan Ankara’ya da binalar inşa edilmektedir. Anlatıcı, anneanesi ile geçirdiği yılları, Ankara’ya ilk geldiğindeki bir devlet dairesine girişi, gençliği hepsi gözünün önünden geçer. Bunları anlatırken Vakkas ona bu şehirde acı tatlı birçok anısının olduğunu söyler. Fakat anlatıcı, Ankara’nın kendisinin ilk zamanlar geldiği Ankara olmadığını, yeniden yapılanıp, bir yelpaze gibi genişlediğini söyler. Şimdi eski, ıssız mezarlığın yanına uçuk mor renkli dev TOKİ blokları yapılmıştır. Bu durumun anlatıcıyı üzdüğünü görürüz.

Vakkas aynı zamanda Ankara'nın anlatıcı açısından ne denli önemli olduğunu da bilir. Bunu ikisi arasında geçen diyaloglardan anlarız. Vakkas'ın geçmişte her zaman anlatıcının yanındaymış gibi bir tavrı vardır. Onun hangi sokaklarda dolaştığını, hangi kafelere gittiğini, gördüğü rüyaları, aldığı meyveye, içtiği kahveye kadar her şeye hâkimdir. Konuşurken ona, Ankara'ya geldiği ilk zamanları hatırlatır. *“İstanbul'dan köy gibi bir yere gelmiştin. Bomboştun Ankara o yıllar. Ama bozkır seni sarıp sarmaladı. Karda saatlerce yürür, yeni gelişmeye çalışan bu kenti iyice tanımaya çalışırdın.”* (s. 106) Yavaş yavaş insanlarıyla ve ilişkileriyle şekillenen kentin anlatıcısı kendine teyellediğini, ıssız yolların arkadaşı olduğunu söyler. İstanbul gibi bir dünyayı arkasında bırakan anlatıcı, huzuru bu garip İç Anadolu kentinde bulur. Ne zaman Ankara'dan başka bir şehre gitmek istese ayakları gitmez olur ve bağlı olduğu bu şehirden ayrılamaz. Aslında burada anlatıcının istediği, özlediği Ankara günlerini hatırlama ihtiyacıdır. Bunu da Vakkas aracılığıyla okuyucuya verir.

“ “Bir türlü gidemiyorsun” dedi Vakkas. “Baksana bir Paris'tesin bir Bodrum'dasın, bir buradasın. Asıl yerin burası senin. Ankara bozkır. Ölmek üzereyken hayata döndüğün yer. Senin dünya... Yaz başı Dikmen'deki beyaz dut aldığın manavlar, girdiğin kafeler, gece gördüğün rüyalar. Pencerenin önündeki sokak. Karşıda ışığı sabaha kadar yanan pencere. Köşeye oturup içtiğin kahven. Hepsi senin dünya.” Dinliyordum Vakkas'ı. Bütün hayatımı biliyordu sanki.” (AYİE, s. 90).

Vakkas'la uzun muhabbetinden sonra anlatıcısı bir anda Paris'te otel odasında görürüz ve bir daha bu mekâna uğradığını göremeyiz. Ankara'da bulunduğu zaman diliminin rüya mı gerçek mi olduğunu bize vermez fakat biz gözünü kapatıp açmasından veya mekânlar arası geçişin bu denli hızlı olmasından ötürü onun bir rüya âlemi içinde olduğunu anlarız.

Eray, romanlarında Ankara'dan sadece psikolojisine uygun dikkatler sunmaktadır. Fantastik veya gerçekçi anlatımdan hangisini seçerse seçsin, Ankara bazı caddeleri veya mekânlarının ismi ile geçer ve yazarın psikolojik yapısını anlamamıza katkı sağlar. Nerede olursa olsun Ankara, meydanı, sokağı, otobüsü ile sadece hatırlanır.

ii. Aydın

İstanbul Beyoğlu ne kadar nostaljik anlam taşıyorsa, Ege şehirleri ve tatil kasabaları da o kadar dinginlik ve rafine bir hayat vaat eder Nazlı Eray'ın eserlerinde. Bu kasabalardan biri de Aydın iline bağlı ünlü bir kasaba olan Kuşadası'dır. Bir keyif insanı ve bir gezgin olan Nazlı Eray için önemli duraklardan biri olan Kuşadası, ilk olarak *Yeni Yıla Doğru* hikâyesinde karşımıza çıkar. Hikâye, Eray'ın yeni bir seneye girerken başından geçen olayları ve günlük hayatını konu alır. Genellikle öykü ve romanlarının ana kahramanı olan yazar, hikâyede geçirdiği ağır sinüzit hastalığından ve bu hastalıktan ötürü içinde bulunduğu ruhani durumdan bahseder. Hastalığına iyi gelebilecek şeyin farklı mekânlara gitmek ve kafa dinlemek olduğunu düşünür. Bu yüzden hikâye boyunca düşündüğü yerlere fiilen gitmese de daha önce gidip hoşuna giden yerleri zihninde canlandırır, gitmiş farz eder. Kuşadası'nı anlatırken daha çok bir anıdan bahseder ve hızlıca sokak, dükkân ve otellerin adını anar, şehir hakkında yüzeysel bilgiler verir. İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerin kalabalığından, gürültüsünden ve aceleciliğinden kaçıp yeşilini, dükkânlarını, sokaklarını ve antik bölgelerini sevdiği bu kasabayı gözünün önüne getirir.

“Kuşadası geliyor aklıma. Ne denli çok seviyorum Kuşadası'nı. Onunla birlikte yürüdüğümüz sokakları, önünde fotoğraflarımı çektiği sağlık ocağı binasını, ara sokaklardaki kaldığımız oteli, gece dolaştığımız derici dükkânlarını... Kuşadası kat kat açılan bir kartpostal gibi gözümün önünde; Barbaros'un işlettiği kamping, bizim kaldığımız oda; o zamana değin hiç bilmediğim, çevremize yayılmış bir çadır dünyası...” (GT-YGÖ, s. 340).

Görülüyor ki Kuşadası, sadece genel görünüş olarak bazı sokakları ve binaları ile hatırlanır.

Yazar, bu mekânı gezerken mutlu bir zaman geçirir. Öyküde, bu mutluluğun, yanındaki sevgilisinden kaynaklandığı izlenimi verilir. Eğer mutlu bir ilişkiniz varsa yaşadığınız yer size her zaman huzurlu gelir. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında yazar buraya geldiği zamanları düşünmeye devam eder. Sevgilisiyle beraber ünlü kadınlar plajını ve Efes'i gezdiğini anımsar. Sevgilisi ile gece bu kentin sokaklarını dolaşırken kadınlar plajını göstermiştir. Anlatıcı bu plajı, canlı, değişik bir dünya olarak anımsar. (s. 341) Ellerinde birer plastik şişe soğuk su ile antik Efes Kenti'ni gezerler. “*Oldum olası beni etkileyen bu antik kenti onunla paylaşmak istiyorum.*” (s.341) Celsus Tapınağı'nın orada fotoğraf çektirirler ve Küretler Caddesi'nden yukarıya

doğru yürürler. Yürürken bir müddet etrafı izlerler ve büyük antik tiyatrodaki bir İtalyan turist kafilesi olduğunu görürler. Tiyatronun olduğu tarafa doğru giderler ve bir yere oturup etraftaki mitolojik heykellere bakmaya başlarlar. Genellikle öykülerinde mitolojik figürlere ve yerlere yer veren yazarın, mitolojik figürleriyle öne çıkarılan kurgularına öykücülüğünün ilk dönemlerinde sıklıkla rastlanır. Mitoloji ile beraber olağan dışılığı ve şaşırtıcılığı sağlamasına rağmen bu hikâyede herhangi bir olağan dışılığa yer vermemiş antik kentte bulunan eserler anılmıştır. *Yeni Yıla Doğru* hikâyesinde Kuşadası yazarın sevgilisi ile yaptığı geziden hatırlananlar olarak karşımıza çıkmıştır.

İkinci olarak Kuşadası, *Farklı Rüyalarda Sokağı* isimli romanda karşımıza çıkar. Bu kitap da diğer roman ve öykülerinde olduğu gibi rüya ve hayallerle geçer. Romanda Arjantinli diktatör Juan Peron'un karısı Evita Peron'un hayat hikâyesine tanık oluruz. Anlatıcı, evinin her zamanki köşesinde oturur ve kitaplarını düzenler. Kitapların içinden Evita Peron'un hayatı ile ilgili bir yazı çıkar. Daha önce de Rimbaud, Morrison, Marilyn Monroe gibi ünlülerin esrarengiz ölümlerini araştıran anlatıcı bu sefer de Evita'nın ölümüne merak salar. Yaptığı araştırmalar sonucunda Evita'nın kansere yakalanıp öldüğünü ve Evita'nın mumyası yirmi üç sene dünya üzerinde dolaşmış çeşitli kentleri gezdiği rivayetini öğrenir. Ankara, İstanbul ve Kuşadası'nın sokaklarında geçen romanda yazar, belki de artık yaşlanmaya başladığından Kuşadası'nın dinlendirici yönüne vurgu yapar. Evita'nın hayatıyla ilgili araştırmalar yapan anlatıcı, şehir hayatından bunaldığı için daha çok dinlenmek ve kafasını dinlemek için gece bu kente gelir. Anlatıcı, Kuşadası'ndaki evine geldiğinde Evita ile karşılaşır ve onunla beraber Kuşadası sokaklarını dolaşırlar. Burayı dolaşırken anlatıcı, bu mekâna daha önce geldiğini bize hissettirir.

“... “Sonunda kavuştum ona. Nazilli Pazar'ı hemen şurada köşede. Bak, dinle şu dalgaların sesini. Gece daha da güzel duyuluyor. Sessizlikte. Herkes çekilince. Sabahları şuracıktan yürüyüp denize giriyorum. Yılların yorgunluğu akıyor sanki vücudumdan. Hissediyorum bunu. İstersen hava biraz serinleyince çıkarız siteden, dışarıda dolaşır, Kuşadası'na ineriz” dedi. (FRS, s. 146).

Yazar daha çok ev odaklı bu anlatımlarda artık gezmeye, keşfetmeye gelen bir turist değil, orada yaşayan bir yerli gibidir. Romanda Kuşadası bu temas ile yer alır.

Aydın'ın bir başka kasabası olan Söke, Eray'ın sadece *Rüya Sokağı* hikâyesinde yer bulan bir mekândır. Söke, kurmaca bir mekân olan *Rüya Sokağı*'nin içinde gerçek bir mekân olarak yer alır. *Rüya Sokağı*, rüyaların ve gerçekliğin bağ kurularak anlatıldığı bir mekândır. Kendi hayatından yola çıkan yazar, yine çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği yerlere hikâyelerinde yer verir. Hikâyede kendi geçmişine de değinen yazar, arkadaşı ile gezerken başından geçen maceraları anlatır. Hikâyenin başında yazar/anlatıcıyı Gazi Osman Paşa sırtlarındaki evde görürüz. Bu eve geldiğinde ona kapıyı açan şık giyimli ve gösterişli bir medyumdur. Anlatıcı, içerde gördüğü insanların kendisini beklediğini düşünür. Salona doğru girer ve burayı incelemeye başlar. Bir müddet sonra yavaş yavaş yemek servisi yapmaya başlanır. Yemek servisi sırasında anlatıcı, buraya gelmeden önce kendisine verilen bilgileri anımsar. Medyum denilen kadın sadece falcı değil, gördüğü her şeyi çizebilen yetenekli bir ressamdır da. İçerde bulunan insanlarla konuşan anlatıcı, medyumun boyanmış biblolarına bakarken içerden bir kahkaha sesi gelir. Bu kahkaha sesini “çılgın bir Sökeli” kahkahası olarak nitelendirir. Sökeli olan eski sevgilisinin gülüşüne benzetir bu sesi. Çayını içerken sevgilisini anımsar ve onunla beraber yaşadığı günler aklına gelir. Bir zamanlar sevgilisiyle gittiği bu mekânı, geçmişte sevgilisinin ona anlatmasıyla anımsar.

“Söke’yi anımsıyorsun değil mi? Seni hep gezdirmiştim oralarda. Gittiğim ortaokulu, bizim eskiden oturduğumuz evi, oyun oynadığım karşıdaki arsayı hep göstermişim sana. Yıllardır dükkânında, tezgâhın başında oturan avukat dostumuzun erkek kardeşini, çarşıdaki tanıdık esnaf dükkânlarını, hepsini sana göstermişim” (AABO, s. 33).

Anlatıcının sevgilisiyle yapmış olduğu bu konuşma, yazarın zihninde onu geçmişe götürmüş ve onda özlem hissi uyandırmıştır. Medyumun onu daldığı düşüncelerden kendine getirmesiyle aralarındaki muhabbet devam eder. Medyum, bu evde çok insanın yaşadığını ve genellikle derdi, tasası olan insanların kendisine iş için uğradığını söyleyerek bu durumdan biraz yakınıdır. Anlatıcı, bu eve gelip fal baktıran bir iki insanla da karşılaşır. Medyumun evinde bulunan problemlili ailenin yaşantısına tanık olur ve çok vakit kaybetmeden o evden çıkıp kendini yine geçmişte zihninin derinliklerinde bulunan farklı bir sokağa sapar. Sokağın sonu yine yazarın kurmaca dünyasında ürettiği ve içinde bulunmaktan mutlu olduğu “*Rüya Sokağı*”na çıkar. Hikâyenin devamında Söke’yi bir daha vermez; bu mekân, sadece yazarın anımsamasıyla geçer.

Genellikle görüyoruz ki eserlerinde detaylı mekân tasvirine yer vermeyen yazar, bir kasabadayken ani bir manevrayla o kasabanın farklı bir sokağında veya hiç bilinmeyen bir evde kendini bulur. Eserlerinde oradan oraya atlamalar, kimi zaman öykünün bütünlüğünün dışına çıkılması, anlaşılması güç ayrıntıları vurgulamalar, geri dönüşler, çağrışımlar, çağrışımlardan yola çıkan düşsel mekânlara veya gerçek mekânlara yer verdiği göze çarpar. Bunun sebebi olarak yazarın hayatı boyunca çok fazla mekân görmesi ve değiştirmesi, uzun süreli seyahatlere çıkmış olması ve yaşadığı yerlerde çok fazla anı biriktirmiş olması düşünülebilir. Tabii Eray'ın eserlerinin her zaman fantastiğe, gerçek ötesine kaçtığını unutmayınız. Belki, Nazlı Eray üzerinde etkisi olan mekânları gel-gitlerle hatırlar.

iii. Bartın

Bartın, bozulmamış doğası ve sosyal dokusu ile Nazlı Eray'ın ilgisini çeken mekânlardandır. Bu mekân, Eray'ın sadece *İmparator Çay Bahçesi* adlı romanında karşımıza çıkar.

İmparator Çay Bahçesi adlı romanda olayların Bartın'da geçtiğini görürüz. Roman, yaşamaya doymadan genç yaşında ölen bir genci, cennet bekçisinin himayesinde hayata dönme macerasını fantastik bir şekilde işler. Anlatıcı, bir sabah evden çıkarak Ankara/ Eski Cebeci Mezarlığı'na gider. Bize buraya neden gittiğini vermez. Mezarlığın dar yollarında dolaşırken Celal Dülger adlı bir mezar gözüne çarpar. Mezar taşında bu adamın fotoğrafını görür ve bunu dikkatle inceler.⁶ Fotoğrafa yaklaştıkça bu adamın yüzünün oynadığını görür ve en sonunda konuştuğunu duyar. Hayal unsurunu olay örgüsüne katan yazar, bir müddet bu merhumla konuşur ve onun hayat hikâyesini dinler. Celal Dülger isimli kişinin, âşık olduğu Advıye Hanım'a kavuşma arzusu içinde hayata dönmek istediğini öğrenir. Mezarlıktan çıkar ve arkadaşı olan Gül Ablaya gider. Eve varınca mezarlıkta olanları Gül Ablaya anlatır.

Gül Abla ile yazar/anlatıcı, onun bu isteğini yerine getirmek için harekete geçerler. Uzun bir süreden sonra Advıye Hanımı bulurlar ve ölü gence adresi vererek bu iki eski sevgilinin görüşmesini sağlarlar. Eserlerinde yazarın düşleri, ağırlıklı olarak geçmişte bıraktığı, duygusal bağ kurduğu insanlar ve gördüğü mekânlar

⁶ bk. tez s.148

hatırlanır. Yaşadıkça ve gördükçe yazmış, üzerinden zaman geçtikten sonra gezi yazısı üslubuyla gördüklerine gerçekçi veya fantastik detaylar katmıştır.

Anlatıcı, Gül Abla ile beraber Adviye Hanım'ın evine giderken taksinin içinde zihnine Bartın'ı getirir ve bu dokusu bozulmamış şehirde yaşadığı anılarını düşünür, okuyucuyu metnin atmosferine sokmak ister. Bu anlatımda şehre herhangi bir iş için gitmiş olan insanların bile gözüne çarpacak birtakım ufak mimari özelliklerden bahsedilmekle yetinilirken mekânla ilgili olarak sadece “Özgün dokusu bozulmamış bir Karadeniz kenti” saptaması yapılır.

“Taksinin içinde Gül Abla ile Adviye Hanım'ın evine giderken aklıma birdenbire Bartın gelmişti. Ne güzeldi Bartın. Özgün dokusu bozulmamış bir Karadeniz kenti... o gün çok sıcak bir Ankara'dan yola çıkmış nemli ve bulutlu bir Bartın'a ulaşmıştım. Onunla dopdoluydum. Bartın'ın dar eski sokaklarında her adımımı onunla birlikte atıyordum sanki. Küçük kentteki eski evler hemen dikkatimi çekmişti. Orta yerde kalabalık bir ana cadde, yanında büyük bir şadırvan vardı. Bütün gün bir zamanlar onun yürüdüğü yollarda yürümüş, belki de akşamüstleri oturduğu çay bahçesinde oturmuştum. İki saat içinde Bartın'ı iyice tanımıştım. Söğüt ağaçlarının gölgesinde usul usul akan Bartın Çayı'nı, birtakım dükkânların bulunduğu ufak Çarşı Meydanı'nı, hastaneden aşağıya set set uzanan bayırı öğrenmiştim...” (İÇB, s. 40).

Taksinin içinde anılarına dalan anlatıcı Bartın'dan Amasra'ya da geçtiğini ve bu mavi ve yeşilin birbirine karıştığı dokunulmamış güzellik karşısında allak bullak olduğunu da söyler. Gül Ablanın ona adresi sormasıyla bir müddet anılarından kopan anlatıcı, adresi Gül Ablaya verdikten sonra yine anılar dünyasına dalar.

Bu sefer de yazar, gerçek bir mekânda düşsel olaylarla karşımıza çıkar. Anlatıcı, Bartın anılarını düşünürken, bu kentin sokaklarında gezerken gördüğü Taşhan'ı anımsar. Nazlı Eray'ın yeni yerler görme, yeni maceralara atılma hevesi onda farklı bir şehir tutkusuna dönüşür. Kentin sokaklarını farklı yerler keşfetmek için dolaşır. Dolaşmak için genelde gece vaktini tercih eder ve kimsenin girmediği ara sokaklara, sessiz ve تنها yerlere girer. Erkeklerin sevdikleri ve hayal ettikleri kadınları düşündükleri yer olan Bartın'daki Taşhan, her gece erkekler ve hayal kadınları ile dolar taşar. Bu bölümü anlatıcı “*Karanlık ve sessiz sokaklara dikkatle bakıyorum. Az sonra hayal kadınların yavaş yavaş çıkıp, Taşhan'a doğru gidecekleri sokaklara...*” (s.88) şeklinde verir. Yarı karanlık bir dünya şeklinde betimlenen Taşhan'a gelen kadınların kimileri ölümlerdir, kimileri ise yaşayan varlıklardır. Mekânın gerçek olmasına karşın, bu mekânda bulunan insanların hepsi hayallerde yaşar. Taşhan, ayrıca “Eğlence Mekânları” başlığı altında da ele alınacaktır.

Taksinin Advie Hanımın evinin önüne gelmesiyle Gül Abla anlatıcıya seslenir. Anlatıcı, uykudan yeni uyanmış gibi yerinden zıplar ve pencereden dışarı bakar. Zihninde geçmiş zamana o kadar gitmiştir ki içinde bulunduğu mekânı tam olarak kavrayamaz. Gül Abla ona iyi olup olmadığını sorar ve anlatıcı ona sanki Bartın’da olduğunu ve oranın sokaklarında yürümüş gibi hissettiğini söyler. Romanın geri kalanında bu mekâna yer verilmez.

Görüldüğü gibi Eray’ın eserlerinde Bartın, diğer mekânlarında olduğu gibi karakterin yani anlatıcının anılarının içinde yer alan hatırladıkça mutluluk duyduğu ve doğal güzelliğinden etkilendiği bir yer olarak verilmiştir. Şehir varoluşsal bir varlık olarak kendini göstermiş, gözlenen veya tasvir edilen nesne olarak ele alınmamıştır.

iv. Bursa

Bursa, Eray’ın sadece bir romanında geçer. Bilindiği gibi yüzyıllardan beri farklı kültürlere ve medeniyetlere ev sahipliği yapan Bursa, edebiyat tarihimizde de önemli rol oynamıştır. Başkentliği sebebiyle birçok sanat adamının yaşadığı ve sanat eserlerinin verildiği bir yer olmuştur. Şehir hakkında seyahatnameler, monografiler, denemeler yazılmış ve hikâye ve romanlarda mekân olarak kullanılmıştır. Bursa’nın fethini, ilk kahramanlarını, mimarisini, Horasan erenlerini, Muradiye hüznünü özgün bir üslupla anlatmasıyla Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Beş Şehir’ ini örnek verebiliriz. *Yaşadığım Gibi*’de yer alan “Bursa’nın Daveti” adlı yazısına Tanpınar, “Neden Bursa’yı bu kadar çok seviyoruz?” sorusuyla başlamış, daha sonra eserin ilerleyen kısımlarında “*Bursa’ya zamanımızın gürültüsünden uzaklaşmak, bir hamam kubbesi çınlayışında kendimizi kaybetmek için gitmiyoruz*”⁷. “*Kendimizi; yani tarihimizi, dilimizi ve yaratıcı sanat kudretimizi, Kuruluş devrinin bütün şiirselliği, yeni yaratmaya başladığımız dünya, Bursa’dadır. Kazandığımız toprakların anavatana dönüşmesinde onun büyük yeri vardır*”⁸ şeklinde cevaplayarak Bursa’nın kendisi için ne anlama geldiğini ifade etmiştir.

Eray’ın *Ölüm Limuzini* romanında kahraman, her akşam rutin olarak yaptığı kitap okuma alışkanlığının bir gereği olarak koltuğunun ucuna farklı kitapları dizer.

⁷ Tanpınar, *Yaşadığım Gibi*, İstanbul, Ötüken, s. 215

⁸ Tanpınar, *Yaşadığım Gibi*, İstanbul, Ötüken, s. 216-217

Son zamanlarda sürekli aynı içerikte, 1963 olayını konu alan kitaplar okuyan yazar, en son kendini Kennedy suikastını anlatan bir kitap okurken bulur. “*Acaba gençliğimin trajik figürü mü bu adam? Onun için mi bu kadar ilgileniyorum onun hayatıyla?*” (s.36) diyerek kendini sorgular ve Kennedy’nin hayatıyla ilgili araştırma yapmaya başlar. Araştırma yapığı sıralarda kendini sürekli eski zaman komşusu Tuzluçayır’daki Kurşuncu Bacı’nın bahçesinde bulur. Mekân geçişinin gerçek mi yoksa rüya mı olduğunu anlatıcı bize vermez. Sadece hızlı bir şekilde mekândan mekâna atlaması bunun rüya olduğunu düşündürür. Mamak’ta kurşun döken bu yaşlı kadına anneanesiyle gittikleri için burası anlatıcının küçük yaştan beri zihninde yer etmiştir. Anlatıcı, bir sabah vakti yine kendini bu bahçede bulur. Buraya geldiğinde kendinde bir gariplik hisseder ve aynadan kendine bakar, Kennedy’ye dönüştüğünü görür. Ruh kendisine ait beden ise Kennedy’nin bedenidir. Anlatıcının üzerinde Kennedy’nin takım elbisesi, cep telefonu ve birtakım yazılı kâğıtları da vardır. Ne yapacağını bilemeyen anlatıcının o esnada cebinden bir ses duyulur ve telefonun çaldığını fark eder. Telefondaki bilinmeyen bir ses ona öldürüleceğini söyleyip durur. Mekânlar ve mekânlar arası hızlı geçişler aslında romanın bu bölümünden sonra fazlasıyla görülmektedir. Çünkü yazar/anlatıcı, 1963 senesinde dolaşmakla kalmaz aynı zamanda kendi hayatında da geçmişte yaşadığı yerleri Kennedy aracılığıyla ziyaret eder.

Bu geride kalmışlıkları, mekânları ve anıları Kennedy’nin şoförünün yardımıyla hatırlamaya çalışır. Her gün Kennedy’nin limuzini ile mekândan mekâna yer değiştiren yazar, içinde bulunduğu durumu sorgular ve eski dostu, özlediği Lulla ile içsel konuşmalar yapar. Anlatıcı, Lulla ile hayatının büyük bölümünü beraber geçirmiş, hastalıklar atlatmış ve gezmişlerdir. Biz bu romanda Lulla aracılığıyla Bursa anılarına dalıveririz. Çünkü Bursa, Lulla ile beraber gittikleri ve eğlendikleri bir şehirdir. Bu yüzden anlatıcı limuzinin Bursa’ya gitmesini ister ve her zaman olduğu gibi arabanın camından bakarken Lulla ile yaşadığı anıları anımsar.

“Bursa’ya ilk gidişimiz olmalıydı Lulla. Ankara-Bursa yolundaki Mezitler’deki buz ne yormuştu bizi... Bursa Ovası’na kuru ve güneşli bir havada girmiştik... Yedi bin evliyanın koruduğu bu şehirde birdenbire mutlu olmuştuk.” (ÖL, s. 44).

Lulla ile Bursa’yı bir kış zamanı ziyaret ettiği aklına gelir. Bursa’yı Bursa yapan şehzade mezarlarından, tarihi tophaneden tarihi veya kültürel bir ayrıntı vermeden bahseder.

“...Gene Bursa’dayız. Tophane’ye gittik. Kuşbakışı Bursa’ya bakıyorum yüksekten, Saat Kulesi’nin oradan. Dev çınarın dibinde oturduk biraz. Şehzade mezarlarının yanına gittik... Şehzadelerin sonsuz sessiz vals... İşte oradaydılar, hayata doyamadan bir rüzgâr gibi geçip gitmişlerdi bu dünyadan.” (ÖL, s. 54).

Anlatıcı bu anıları anımsarken limuzin bir anda farklı bir mekâna geçiş yapar. Anlatıcıyı bir daha Bursa’da göremeyiz.

Görülüyor ki Eray, eserlerinde yer verdiği diğer mekânlar gibi Bursa’yı da anılarının puslu penceresinden görür.

v. İstanbul

İstanbul, mimari güzellikleri, denizi, peysajı ve çeşitli semtleriyle Türk romanında birçok eserde karşımıza çıkar. Romanlarımızın çoğunluğunda mekân olarak İstanbul, ana unsurdur. İstanbul’un kültür ve sanat merkezi olma özelliğini devam ettirmesi, Anadolu’da doğup büyüyen edebiyatçılarımızın İstanbul’a gelmesi, dergi, gazete ve yayıncılığın İstanbul’da toplanması gibi nedenlerle eserlerde İstanbul’un mekân olarak seçilmesi sonucunu doğurur. Ayrıca sanatçılarımızın çoğu İstanbul’da yaşamıştır ve Ahmet Rasim’den itibaren bir “İstanbul yazarlığı” terimi kullanılmaya başlanmıştır. İstanbul tarihi ve kültürel değerleriyle yazarlarımızın üzerinde durduğu bir şehir olmuştur.

Nazlı Eray için İstanbul, her şeyden önce çocukluğunun geçtiği, ilk anılarının olduğu bir şehirdir. Yazar, İstanbul’un kültür ve tarihinden çok gördüğü güzelliklerine takılır kısmen.

Neredeyim Ben, Neredeyim isimli hikâye yazarın yaşamının belli bölümlerinden bahseden, yaşamının özeti mahiyetinde ele alınabilecek bir hikâyedir. Her paragrafın başında kendini farklı yaşta ve farklı durumlar içerisinde tanıtır. Paragraflar “Neredeyim ben, neredeyim?” diye başlar ve anlatıcı, belleğinde yer ettiği anıları verir. İstanbul ise bu soruların cevabı olarak karşımıza çıkar. Anlatıcı kendi kendine neredeyim ben, neredeyim? diye sorar ve İstanbul anılarına dalar. Yıllar öncesinde İstanbul’da olduğunu söyler.

“İstanbul’dayım. En sevdiğim kenttir. Annem babam orada otururlar. İstanbul’dayım işte.” (GT-YGÖ, s. 138).

Karaköy’de köprüünün üstünde durduğunu düşünür. İki yanından insanların sel gibi aktığını hayal eder. Yanında arkadaşı Fevzi vardır ve gişeden bilet alıyordur. Anlatıcı, arkadaşı Fevzi’nin bilet kuyruğunda beklerken ona gülen gözlerle baktığını

da anımsar. Beraber vapura binerler. Beraber Pierre Loti Kahvesi'ne çıkarlar. Buraya çıkarken etrafındaki mezar taşlarına bakar. Bir mezar taşı görür ve bunu eğilip okur. Kahveye vardıklarında köşede duran boş masaya otururlar ve kahvelerini söylerler. Bir müddet çevrelerine bakınıp muhabbet ederler ve daha sonra buradan uzaklaşırlar. Anlatıcı, kendi kendine tekrardan neredeyim ben, neredeyim? diye sormasıyla farklı bir mekâna geçiş yapar. İstanbul sadece bu kadar verilir.

Yazar geçmişini, yaşadığı anılarını, arkadaşlarını, gittiği mekânları özlemle anar ve eserlerine bunu konu eder. Bazen bu özlemi kahramanlar aracılığıyla verir. Örneğin: *Deniz Kenarında Pazartesi*'nde Fevzi'nin ağzından İstanbul'da beraber geçirdikleri zamanları, ortaokul arkadaşı Jülide ile gittikleri sinemaları, *Platin Burunlu Adam*'da ise ilk aşkı Taha'nın ağzından özlem duyduğu İstanbul sokaklarını sayar. Bazen de İstanbul'a özlemini duygusal anlamda değil de mekânlar üzerinden ifade eder. Fakat bu mekânlar yazarın eserlerinde sıkça yaptığı gibi bir isim olmaktan öte anlam taşımaz.

Arabanın İçindeki Dünya hikâyesinde yazar, İstanbul'dan Ankara'ya taşınma sürecini konu alır. Hikâye, bir ilkbahar zamanı, eski model lacivert Mercedesin içinde, geceye doğru yol alırken başlar. Arabanın içinde anlatıcının arkadaşları, Dansöz Watusi, Devlet Su İşlerinden memur Emin, Karaib Denizi'ndeki eski İngiliz sömürgesi St.Lucia'dan Auguste ve daha birtakım kişiler vardır. Aslında bu kişiler, anlatıcının çeşitli hikâyelerindeki kahramanlardır. Hikâyenin ilerleyen satırlarında da bunu bize "sürekli onlardan söz ettiğim için, nereye gidersem gideyim beni bırakmazlar." (s.127) şeklinde verir. Anlatıcı, arabanın içindeyken arkadaşlarıyla sohbet eder ve onlara hayatlarıyla alakalı sorular yöneltir. Bu tür gecelerde anlatıcı çok keyifli olduğunu, birden bire arabanın gazına basarak bütün kenti gezmek istediğini, ilkbaharın başladığı ve birbirlerinin dünyalarını tanıdıkları bugünlerde, böyle bir kalabalıkta beraber dolaştıklarını verir. Bu kadar kalabalığın içinde arada İstanbul'u özlediğini söylemekten de vazgeçmez.

"Ben arada İstanbul'u özlüyordum. Başlıyordum ona benim sevdiğim bir İstanbul anlatmaya. Lacivert Mercedes Haydarpaşa Garı'nın önünden denize dalıp Karaköy'de iskeleye tırmanıyor, ok gibi balık pazarında girip artık çoktandır orada olmayan Lefter'in Meyhanesi'nin önünde duruyordu..." (EGP, s. 128).

Nazlı, yaşadığı bir aşk kırgınlığı yüzünden çocukluğunun geçtiği İstanbul'dan, ailesinden, arkadaşlarından, okulundan ayrılmıştır. Ankara'ya anneannesinin yanına her sene gidip gelen hatta ilkokulu burada okuyan yazar, İstanbul sayfasını tamamen kapatarak Ankara'ya yerleşmiştir. Bu yüzden gençliğinin geçtiği İstanbul'u ve anılarını oldukça özler. Anlatıcı bu hikâyede İstanbul'a sadece anılar aracılığıyla değinir.

Nazlı Eray, Ankara'dan İstanbul'a geldiği zaman kendisini özgür bir ülkenin sınırlarından geçmiş gibi hisseder. Çocukluğu, ilk gençliği ve ilk aşkını barındıran İstanbul'da başka dünyaların şarkılarını dinler. Her sokağında ve caddesinde çocukluğunu bulan Eray, her romanında kendini İstanbul'un kollarına bırakır.

Uyku İstasyonu romanı yazarın, yedi ay süresince İstanbul'daki bir hastanede bitkisel hayatta kalan annesinden dolayı üzüntüsünü işlediği romanıdır. Aynı zamanda romanı yazdığı sırada eşiyle boşanma sürecinde olan Eray, kendini her yerden dışlanmış hissetmektedir. Bilinçaltında anneannesini kaybetmekten korkan yazar, mekân sınırlaması olmaksızın rüyalarında da dolaşır. Zamanın dışında yer alışı, zamanda ve mekânda sürekli atlayışlar onun içinde bulunduğu ruhsal durumdan uzaklaşma isteğinden kaynaklanır. Dışarı çıktığında kendini başka bir dünyada bulan anlatıcı, kendini İstanbul'un çeşitli mekânlarında bulur.

Romanda anlatıcı, annesinin rahatsızlığı yüzünden her gün sabahları evden çıkıp onun kaldığı hastaneye gider. Rahatsız olan annesi ile hiçbir şekilde konuşamaz. Anlatıcı, sadece onu görmekle yetinir. Onsuz geçen günlerde annesiyle geçirdiği eski günleri anımsayarak o günlere özlem duyar. Hastaneden dönerken eski günleri yâd ederek oturdukları evlerinin önünden geçer, annesiyle beraber dolaştığı sokaklarda dolaşır. Buraları dolaşırken çevresini de izler.

“Dışarıda güzel bir İstanbul gecesi vardı. Bu evin arkasındaki yolları iyi bilirim. Köşedeki bakkalı, kitapçıyı, alttaki ayakkabıcıyı, pleksiglas mobilya satan dükkânları... Yaşamımın haritasında önemli yerlerdir buralar.” (Uİ, s. 182).

Romanda mekân olarak İstanbul, sadece anlatıcının annesini ziyaret ettikten sonra sokaklarını dolaştığı bir yer olarak verilir. Biz “Semt, Cadde ve Sokaklar” başlığına İstanbul sokaklarına detaylı bir şekilde değindik.

Farklı Rüyalar Sokağı 'nda anlatıcının gözünden katarakt ameliyatı olduğunu ve bu süreçte yanında olan Neyyire Abla ile beraber İstanbul'a gittiğini görürüz. Ruhi bunalımda olan anlatıcı, tek kalmış olmanın verdiği yalnızlık duygusuyla beraber Neyyire Abla'ya sığınır. Zor bir ameliyat geçiren anlatıcı, tek başına yaşamını devam ettiremeyeceği için Neyyire Abla'nın daveti üzerine onun evine İstanbul'a gider. Anlatıcı, senelerdir İstanbul'a gelmemiştir. Bu kente ayak bastığında değişik duygular yaşadığını söyler. Eve geldiklerinde Neyyire Abla işe gitmek için onu evde tek bırakır. Canı sıkılırsa dışarı çıkabileceğini ve çevrede bir sürü dükkânın, mağazanın olduğunu söyler. Anlatıcı, burada gece rahatlıkla yatıp uyuyabileceğini, gündüz ipini koparmış bir uçurtma gibi İstanbul'un üstünde her yere uçabileceğini, kâh çocukluğuna gidip kâh ilk gençliğini yaşayacağını, bütün sevdiği sokakları dolaşabileceğini düşünür. Özlediği pasajlara girip çıkabileceğini, gece canı istediğinde Moda'ya Koço'nun meyhanesine gidip karanlık denizi seyredebileceğini, Beyoğlu'nun her yanını dolaşabileceğini, eskimiş Narmanlı Yurdu'nun bahçesinde durup, eskiden gravürcü Aliye Berger'in yaşadığı bölmelerin boş ve karanlık pencerelerine bakacağını, bir vapura atlayıp Kadıköy'e geçeceğini, tıpkı eskiden olduğu gibi vapurda demli bir çay içeceğini hayal eder ve içini sonsuz bir mutluluk kaplar. Uzun bir süre yaşayan herkesin başka yerlere gittiğinde kaçınılmaz şekilde hissedeceği duygudur İstanbul özlemi. Yazar, İstanbul'un sokaklarına, pasajlarına girip çıktıkça çocukluğunu, gençliğini hatırlar ve özlem duyar. Gittiği mekânlar, dolaştığı yerler, gece sokaklarda rahatça dolaşabilme özgürlüğü bize onun yaşamında hiçbir kaygısı olmayan bir genç kız olduğunu gösterir. Tüm bunları hayal ederken kaybettiği şehri yeniden bulmuş olduğunu düşünür. Çünkü seneler önce bırakıp gittiği şehirde ona yeniden bir oda verilmiştir. Bu sırada yerinden doğrularak odanın camına doğru ilerler ve camdan kenti izler. Hava kararmıştır ve Ankara'nın ıslık ıslık yanan sokaklarını bileziğe benzeten yazar bu sefer de İstanbul'u serpilmiş, yüzüklü, bilezikli, nazlı bir kadına benzetir. Kentin gece ışıklarının yanması ve takıların parlaklığı arasında bağlantı kurar.

Anlatıcı seneler önce bırakıp gittiği İstanbul'u anımsar. Sokak köşelerinde satılan simitlerin tadının başka türlü, ara sokakların değişik bir mazi gibi karmakarışık olduğunu düşünür. Bir an önce özlediği kente kavuşmak için dışarı çıkmak için hazırlanır ve anahtarı cebine koyup kendini İstanbul'un koynuna atar.

Nazlı Eray, dostlarının ve ailesinin yanı sıra dünyaca tanınan ünlü şahsiyetlerin de hayatlarına eserlerinde yer verir. Yazar, eserlerinde yaşam öyküsüne vâkıf olduğu şahsiyetlerin hayatlarını ele almaya dikkat eder. Eserlerin çoğunda kurmaca verilen bu karakterler gerçek kimlikleriyle ve yaşam öyküleriyle romanın bir parçası olurlar. Anlatıcının bu karakterleri seçmesindeki sebep hayatının belli dönemlerinde benzer olayları yaşamış olmaları veya seçilen karakterin yaşam öyküsünden, sanatından, edebi kişiliğinden etkileniyor olmasıdır. Tanpınar da bu şahsiyetlerden biri olarak karşımıza çıkar. İlhamını Tanpınar'ın *Aydaki Kadın* romanından alan *Aydaki Adam Tanpınar*, Tanpınar'a duyduğu sevgiyi anlattığı bir eserdir. Gerçek dünya ile rüya arasında geçen eserde fazlaca mekâna değinilmiştir. Fakat bu mekânlar İstanbul Boğaz'ı, Kızılay, Zürih Pastanesi, İstiklal Caddesi gibi kesinliği olan yerlerdir. Şehirleri ve sokakları özellikle gece dolaşmayı ve gözlemlemeyi seven Eray, bunu en sık İstanbul ve Ankara'da yapar. Bu romanında da Tanpınar ile özdeşleşen İstanbul'u ve Boğazı sürekli olarak dolaştığını görürüz.⁹ Fakat romanda anlatıcı, İstanbul'u verirken daha çok sokaklarına değinir. Biz bunu "Semt, Cadde ve Sokaklar" başlığında inceledik. Anlatıcı, her gece evinden çıkarak Tanpınar'ın gittiği ve uğradığı yerlere giderek bilgi toplamaya çalışır. Dışarı çıktığı zaman avare avare dolaşarak çevreyi izler.

"Bütün dünya, çevre, İstanbul, Boğaz sırtları, gece karanlığı, minareler, eski bir ev, Boğaz'ın sularına eğilmiş bir ağaç. Etrafımdaki her şey çok sakindi..." (AAT, s. 28).

İstanbul'un tarihi dokusuna yer vermeden onu kuş bakışı seyretmektedir. Genellikle bu kenti gece vakti izler. Şafağın sökmek üzere oldu zamanlar ara sokakların, caddenin, apartmanların ve pencerelerin rengi yavaş yavaş değişir. Şehrin üstüne açık renk bir robdeşambr giydiğini düşünür. Gün yavaş yavaş aydınlanır. Anlatıcı biraz daha çevresini izledikten sonra evine doğru yürümeye başlar.

Ankara'da olduğu gibi İstanbul'la da psikolojisini özdeşleştiren Eray, İstanbul'un tarihi dokusuna, Boğaziçi'ne, İstanbul'un güzelliklerine somut olarak değinmemiş, İstanbul'a hayallerinde nasıl yer verdiyse romanlarına öyle yansıtmıştır. İstanbul, daha çok anlatıcının anılarıyla beraber var olmuştur. Bu bakımdan onun eserlerinde İstanbul bazı taraflarıyla psikolojisini yansıttığı bir mekândır diyebiliriz.

⁹ bk. tez s. 122

vi. İzmir

İstanbul ve Ankara dışında yazarın romanlarında sıklıkla karşımıza çıkan mekânlar, sahil kentleridir. Nazlı Eray'ın dünyasında Ankara ve İstanbul çocukluk, gençlik anıları ve bazen hüznler ile süslüyken, İzmir çoğunlukla neşe ve mutluluk ile birlikte betimlenir. Bu mekânların dışında gittiği, içinde yaşadığı, eserlerinde sık sık sözünü ettiği başka şehirler de vardır. Fakat onu en çok etkileyen mekânlar yukarıda belirttiğimiz gibi her köşesinde anılarını biriktirdiği mekânlardır. *Benden Bana Mektuplar*'da anlatıcı, bir sene önceki eylül ayının sonunda İzmir'e gelişini anımsayarak başlar hikâyesine. Uçaktan inip İzmir'in o sevdiği ılık, buharlı ve karanlık gecesine ayak bastığını, Ankara'da geçirdiği o sarı kara yazın yorgunluğunu üzerinden atabilmek, biraz deniz soluğu alabilmek için buraya geldiğini söyler Burada bir gece kalıp Bodrum'a geçecektir. Havaalanına iner ve buraya ayak bastığı zamanki duygularını şu şekilde verir:

“Kentın havası yüzüme çarpar çarpmaz sanki kendimden geçmiş, sarhoş olmuştum. Bir taksi çevirdim. Bir otel adı söyledim. Fuar zamanıydı. İzmir sıkır sıkır ışıklıydı.” (ABA-KÖK, s. 269).

Otele geldiğinde ona burada yer olmadığını söylerler. Tekrardan taksiye biner. Taksici yer ayırtmadıysa bu gece İzmir'de boş otel odası bulamayacağını çünkü hem fuarın hem de İzmir'in kurtuluş bayramı olduğunu söyler. Bir müddet o otel senin bu otel benim dolaşır. Bütün otellerin dolu olduğunu görür. Dolaşa dolaşa İzmir'in dış mahallelerine gelirler. Taksinin içindeyken anlatıcı, camdan dışarıyı izler. İzmir'in kurtuluşu sebebiyle bütün caddeler Türk bayraklarıyla donatılmış, bütün insanlar sokaklara dökülmüştür. Anlatıcı tüm bunları izlerken o gece dünya yüzünde gördüğü tüm liman kentleri gibi İzmir'in de gece uyumadığını düşünür. En sonunda bu kenar mahallede bir otel bularak buraya yerleşir. Hikâyenin devamında bu kente yer vermez sadece yerleştiği Abdülkadir Paşa Otelinden bahseder.

İzmir adlı bir hikâye de yazan hikâyecimiz, bir televizyon dizisi aktarır gibi çeşitli yer ve olayların içinden kuş bakışı anlatır şehri. Anlatıcı bir nisan sabahı Ankara sokaklarında uçar gibi dolaşarak İzmir'i arar. Kenti boydan boya dolaşır, gökdelenlerin tepelerine sıçrar, paratoner direğine tutunup yirmi yedi kat aşağıdaki kalabalığa bakar, yaya geçidinin demir trabzanının yanından geçer ve bir taksinin üstüne atladığını söyler. Tüm bu art arda gelen yorucu olaylardan sonra kendine gelir ve içinin sıkıldığını fark eder. Aslında bugün bu kentte olmak istemediğini, aklının fikrinin İzmir'de olduğunu söyleyerek iç geçirir. Aslında burada yazarın Ankara'nın

kalabalığından, trafiğinden ve yaşam hengâmesinden yorulduğunu ve bu yüzden de İzmir gibi dingin bir kente gitmek istediğini düşünürüz.

Bugün, bu kentte İzmir'i aradığını ama nerede bulacağını da bilmediğini söyleyen anlatıcı Ankara'da bütün gün İzmir'i aramaktan yorulur. Pasajlara girip çıkar ve Ankara/Ulus'taki kalabalığın içinde dalgın dalgın yürür. Kalabalığın içinde yürürken karnının acıktığını hisseder ve rastgele bir dönerciye girer. Gözü boş bir masa arar. En dipte aynanın yanındaki masaya oturur. Köşedeki masada otururken yanına bir adam gelir ve masasına oturmak için izin ister. Anlatıcı, bu adama yanına oturması için izin verir. Garsonun yanlarında belirmesiyle siparişleri verirler. *"Adam: "Bir Adana " dedi. Garson bana baktı. Hiç duraklamadan: "Bir İzmir, " dedim."* (s.227) Burada yazar yine düş ile gerçeği birlikte verir. Kahraman günlük hayatına devam ederken kendi düş dünyasına da yolculuk yapar. Yaşadığı şehirden boğulması, tekrardan gezip görme isteği ve anılar biriktirdiği bu şehre duyduğu özlemi gerçeğin içinde eritir. Garson siparişleri aldıktan sonra içeri gider. Bir süre sonra adana kebab gelir ve adam yemeğini yemeye başlar. Anlatıcı da kendi yemeğini beklerken lokantanın arka tarafında bir gürültü kopar ve iskeleye bir vapur yaklaşır. Herkes şaşkınlık içinde çevreye bakar. Derken garson mutfak kapısında belirir ve elindeki tepside akıl almaz büyüklükte bir "İzmir" taşıdığını görürüz. Anlatıcının özlediği İzmir, garson tepsiyi üzerinde gelmiştir. Anlatıcı bu tepsiyi görür görmez İzmir'de fuar zamanı olduğunu gece olduğu için binaların ıslıl ıslıl yandığını söyler. Garson tepsiyi salladıkça Kordonboyu'ndaki deniz dalgaları. Anlatıcı gözünü tepside ayıramaz ve tepside gördüklerini şöyle anlatır:

"Limandaki gemiler tüm ışıklarını yakmışlardı. Tilkilik tarafından kabadayı naraları geliyordu. Tepsinin hareketinden fuarın Basmane Kapısı'nın karşısındaki büyük kahvede tavla oynayanların pulları havada uçmuş, zarları birbirine karışmıştı. Sokak aralarındaki sarhoşlar daha çok yalpalamaya başlamışlardı. "o duvar senin, bu duvar benim!" diye naralar atıyorlardı. Hayranlıkla karşımdaki capcanlı, yaşayan kente bakıyordum. Yazlık sinemaların üstündeki sigara dumanı bulutu hafif hafif dalgalanıyordu..." (GT-YGÖ, s. 228).

Anlatıcı bir müddet bu tepsiye bakar ve tüm bu gördüklerine dayanamaz, önünde capcanlı duran kentin içine atlayıverir. Ankara'da döner yemek için oturduğu dükkân birden gözden kaybolur. Kendini Kordon'da vitrinlere göz atarken bulur. Caddeleri ve sokakları gezer. Kemeraltı'nda bir kafede oturur ve kahve içer. Daha sonra buradan kalkar ve dolaşmaya devam eder. Yazar, sağlık problemleri yüzünden

bir müddet kaldığı İzmir Devlet Hastanesi ve daha önce gezip gördüğü caddelerin, dükkânların adını vermekten öteye geçmez. Hikâyenin sonunda ise anlatıcıyı bir anda Ankara'daki evinde görürüz. Buraya nasıl ve ne şekilde geldiğini vermez. Dolaşmaktan çok yorulduğunu ve lastik ayakkabılarının ayağını çok sıktığını söyler. Sadece odasının kapısının alt kısmında İzmir'den gelen bir mektup gördüğünü söyler ve yatağına yatarak uykuya dalar, hikâyeyi bitirir.

İzmir; yazarın sürekli seyahat ettiği, hatta bir dönem hastanelerinde kaldığı bir şehir olduğundan çeşitli anılarının da mekânı durumundadır. *Hücre Mühendisi* hikâyesinde sevgilisini arayan anlatıcı, gece zamanı sokakta dolaşır. Bir gün gece vakti evinden çıkmış avare avare dolaşırken karşıdan ona doğru bir adamın geldiğini görür ve bu adamın kendisine soru sormasıyla aralarındaki diyalog başlar. Anlatıcı bu tanımadığı adama sevgilisinden ayrıldığını ve onu kaybettiğini, bir daha göremediğini söyler. Sevgilisini bulma konusunda kendisine yardım edebileceğini söyleyen Nizami Öney adındaki bu adam, gizli araştırmalar ve mamut fosilini yaşayan karaciğer hücrelerinden yeniden yaratan bir hücre mühendisidir. Öney, anlatıcıdan sevgilisini bulabilmesi için sevgilisine ait bir eşyayı veya herhangi bir şeyi getirmesini söyler. Anlatıcı, sevgilisinin birkaç saç telini mühendise verir ve mühendis kendini bir odaya kapatır. Bir iki saat çalıştıktan sonra sevgili yeniden yaratılmıştır. Nazmi Öney adındaki bu adam, anlatıcının sevgilisini bulmak yerine onu yeniden yaratır. Yeniden yaratılan sevgilinin belleği sıfırlanmış geçmişe dair hiçbir şey hatırlamamaktadır. Anlatıcı, sevgilisine geçmişini ve anılarını fotoğraflarla hatırlatmak ister. Sevgiliyle İzmir'de çekti oldukları bir fotoğraf bulur ve onun yanına gider. Yeni yaratılan bu adamın yanına giderken bir yandan da kendi kendine düşünür. Anılarını biriktirdiği bir mekân olan İzmir'den şöyle bahseder:

“ İzmir’i özledim. Onunla birlikte İzmir’de o kadar çok anım var ki. Sökeliydi. İzmir’de okumuş. Bana hiç bilmediğim köşelerini göstermişti İzmir’in. Ya da ben onun gösterdiği köşeleri bambaşka gözlerle görmüştüm...” (AABO, s. 113)

Anlatıcı, bunları düşünerek sevgilisinin yanına gelir ve fotoğrafları ona gösterir. Adam ne yazık ki hiçbir şey hatırlayamaz. Anlatıcı bir müddet bu duruma üzülür fakat ona geçmişi hatırlatmak için yeni çareler arar. Görülüyor ki Eray, bu hikâyesinde de İzmir’e anılarının penceresinden bakmıştır.

Gülen Gözler Pastanesi hikâyesinde ise yazar, yine sevgilisini kaybetmesinden ötürü duyduğu üzüntüyü anlatır. Hikâye anlatıcının uyanıp sevgilisini dört aydır görmediğini anımsamasıyla başlar. Aralarında kurdukları bağın nasıl koptuğunu ve bu ilişkiyi nasıl bittiğini düşünür. Korkunç acılar çektiğini ve yatağının içinde hıçkırarak hıçkırarak ağladığını söyler. Onunla birlikte geçirdiği zamanları, yaşadığı olayları ve gittiği mekânları özlemlerle anar. Bunları anarken hala yatağın içinde olduğunu buradan kalkmak istemediğini çünkü içinden hiçbir şey gelmediğini de söyler. Sevgilisiyle biriktirdiği anıları, beraber gittikleri Gülen Gözler Pastanesi, Gökova gibi mekânlar aracılığıyla hatırlar. İzmir’de bu mekânlar içinde yerini alır. Anlatıcı, anılarını düşünürken sevgilisini en fazla özlediği zamanın İzmir’de bulunduğu zaman olduğunu söyler.

“Acım en çok ne zaman dayanılmaz bir hal alıyor biliyor musun? İkimizi İzmir’de düşündüğüm zaman. Hani beni İzmir’e ilk götürdüğünde faytona binmiştik. Alsancak’tan Şirinyalı’nın oralara kadar götürmüştü bizi faytoncu.” (AABO, s. 13).

İlkin faytoncuyla pazarlık ederler. Faytonla dolaştıktan sonra vapura binerek Karşıyaka’ya geçerler. Burayı dolaşarak ara sokaklarına girerler. Daha sonra anlatıcı sevgilisiyle beraber ne zaman şehir dışına çıksalar mutlaka İzmir’e uğradıklarını da söyler. Bir otelde kaldıklarını, sabah olduğunda hemen giyinip dışarı çıktıklarını ve Kemeraltı’nın insan sesi dolu kalabalığına karıştıklarını anımsar. İzmir ona vapura binip Karşıyaka’ya geçmeleri, ara sokaklarında dolaşmaları, faytoncu ile kurdukları diyalog, çektiikleri fotoğraflar gibi sevgilisiyle beraber geçirdiği güzel günleri hatırlatır. Daha sonra anlatıcı, sevgilisiyle başka mekânlarda yaşadığı anılarını anımsar, İzmir’i bir daha göremeyiz.

Hikâyelerinde olduğu gibi *Örümceğin Kitabı* romanında olaylar anlatıcının Ankara’daki evinin salonunda başlar. Anlatıcı evinde otururken aniden ışıklar söner ve bir müddet sonra ışıklar geldiğinde kendini farklı bir mekânda bulur. Evde ışıkların aniden sönmesi, anlatıcıyı farklı bir yaşama sürükler. Kendisini oldukça ışıklı ve görkemli bir salonda bulan anlatıcı oldukça şaşırır ve buraya nasıl geldiğini düşünmeye başlar. Duvardaki tabloları ve yerdeki bibloları izler. Gördüğü zenginlik ve güzellikler karşısında büyük bir hayranlık ve hayret duyduğu söyler. Bu salonu incelerken ışıkların yeniden söner ve başka bir mekân belirir. Anlatıcı bu mekânları değiştirirken elinde resim kursunda yaptığı çıplak kadın portresi de vardır. Romanda,

bu portrenin nasıl yapıldığı veya anlatıcının neden yanında taşıdığı hakkında bir bilgi verilmemiştir.

Işıklar tekrar yanıp söndüğünde elinde kendi yaptığı çıplak kadın portresiyle Ömür Uzatma Kırathanesi'ne geçen anlatıcı, oradaki insanların birbirlerine anılarını anlatarak hayatlarını uzatmaya çalıştıklarını öğrenir. Bu kahvedekilerle tanışarak anılarını anlatmaya başlar. İçeride bir sürü insan vardır bunlar bu kırathanenin müdavimleridir. Burada herkes birbirine anıların anlatır ve geçmiş günlere duydukları özlemleri verir. Anlatıcını da anılarında yer alan İzmir, neşeli ve mutluluk dağıtan yönüyle verilir. Anlatıcı, sıcak bir yaz ayında arkadaşı Hüsamettin ile gittiği bu mekânı şu şekilde anımsar:

“Hüsamettin’le İzmir’deydik. İlk durak İzmir’di. Sıcak bir yaz sabahı varmıştı oraya. Bu güzel kenti, Kordonboyu’nu, limanı, cıvıl cıvıl çarşıları, eski otelleri, konakları görünce rakı içmişe dönmüştüm. Çarpmıştı İzmir beni...” (ÖK, s. 92).

Anlatıcı, anılarını anlatırken sanki o zamanı tekrardan yaşıyormuş gibidir. Kemeraltı’nın kalabalığı, terlikçiler, ayakkabıcılar, Beyler Çarşısı’ndaki kitapçı dükkânları, eski İzmir eczaneleri, oymalı kapıları ile loş hanlar, eski Meserret Kahvehane’si, Adliyenin oradaki Efes Pastanesi, Güzelyalı yolunda tıkr tıkr giden faytonlar, gece zamanı ışıklar içindeki liman, Pasaporttaki demli çaylar, içilen ufak kahve, süzüle süzüle Karşıyaka’ya giden beyaz vapurlar, Karşıyaka’daki üstü asmalar ile kaplı ufak postane, kaldığı devlet hastanesi (s.98) gözünün önünde canlanır. İzmir’i kendisine teslim olmuş bir kedi yavrusuna benzetir. Bu teslimiyete karşılık olarak yazar onu sevgiyle okşar. Fakat bu sadece benzetme ile kalır, ileriye gitmez. Anlatıcı, anılarından bahsederken İzmir Devlet Hastanesi’nde geçirdiği günleri ve tanıdığı yoksul kadınları da anımsar.

“Koca bir kent gelip de kucağıma yatmıştı. Yavaş yavaş, bir kedi yavrusu gibi seviyordum onu. Yıllar önce Buca tarafındaki eski İzmir Devlet Hastanesi’nde geçirdiğim bir hafta gelmişti aklıma. Kaldığım koğuş Gültepelili yoksul kadınlarla doluydu...” (ÖK, s. 99).

Bu kırathanede bir müddet durduktan sonra saatin geç olmasından ötürü buradan çıkar ve sokaklarda dolaşa dolaşa evinin yolunu tutar. Romanın devamında anlatıcıyı, arkadaşı Müfit’le gece sokaklarda dolaşırken görürüz. İki arkadaşın dolaştığı bu sokağın hangi kentte olduğu belirtilmez, anlatıcı birden İzmir’in yolda yürüyen bir kişi gibi önlerinde belirdiğini söyler. Anlatıcı heyecandan titremeye başlar ve kendini kontrol edemez. İzmir’in tüm görkemiyle karşısında durduğunu,

böyle bir şeyi daha önce hiç görmediğini söyler. Önlerinde ince bir merdiven belirir ve önlerinde duran incecik ip merdiven bulutların üzerinden İzmir'e uzanır. Kent bütün canlılığı, sıcaklığı, kahkahaları ve ışıkları ile buluttan aşağı taşmak üzeredir. Yazar olduğu yerde kalakalır, büyük bir coşkunlukla önündeki görüntüye bakar ve bunu şu şekilde verir:

“Koca kent, tüm canlılığı ile, bir gece zamanını yaşarken belirmişti önümüzde. Her yan ışıl ışıl yanıyor, Kordon tarafından gelen bir imbat yeli durduğumuz yerden yüzümüzü okşuyordu. Kentin soluğu, kentin nefesiydi bu anlamıştım...” (ÖK, s. 123).

İp merdivenden yürüyüp İzmir'e geçen yazar ve arkadaşı ılık nemli gecenin içine dalar. O çok sevdiği kente ayak basmanın heyecanı içinde olduğunu söyleyen yazar, Müfit'e bu kentte kendisini bekleyen kimsenin olmadığını, onu tüm coşkusuyla karşılayan kentin kendisi olduğunu söyler. Anlatıcı sarhoş gibi kahkahalar atarak sokaklarda yürür ve imbat yelini içine çeker. Yürümeye devam ederlerken Müfit birden durur ve başını kaldırarak buranın İzmir olmadığını, başka bir yer olduğunu söyler. Yazar buna inanamaz. İzmir'i, Kordonboyu'nu, limanı beraber gördüklerini iddia eder. Müfit ise İzmir'de doğup büyüdüğünü ve burayı avucunun içi gibi bildiğini buranın İzmir olmadığını söyler. Bir müddet daha sokaklarda yürüdükten sonra her yer kararır, evlerin pencerelerinde dahi ışıklar sönmüştür. Kaldırımında sadece ikisinin ayak sesi yankılanmaktadır. Otobüs durağı ararken yazar en sonunda buranın İzmir olmadığına, o güzelim pırl pırl yanan ışıkların, seslerin duyulmadığına inanır. Karanlık, sessiz bir dünyada yürüdüklerini söyleyen yazar ve arkadaşı en nihayetinde kaybolduklarını kabul eder. Görüyoruz ki yazar yine düşsel dünyası ile gerçeği birleştirmiştir. Bunu yapmasının sebebi daha önce de değinildiği gibi hayatının bir bölümünde gidip gördüğü veya onun için değerli olan insanlarla ikamet ettiği, zaman geçirdiği mekânları özlemesidir. Nitekim buna geçmişe duyulan özlem de diyebiliriz.

Romanlarında ve hikâyelerinde mekânlarını anılarından yola çıkarak ele alan Eray, Ankara ve İstanbul'un aksine İzmir'i ve Ege'yi az da olsa somut güzellikleriyle de anmış, Kemeraltı'nın güzelliklerini, şehrin parlayan ışıklarını ve kalabalığını, şehrin hareketli caddelerini tasvir etmese bile söz konusu etmiştir.

vii. Mardin

Nazlı Eray'ın eserlerinde okuyucu mekânı sadece bir “turist” olarak gezmez. Yani yazar sadece mekânların fiziksel ve coğrafi özelliklerini kullanarak olayları mekândan ayrı veya mekânı bir yan öge olarak ele almaz. Eray, şehrin yaşayan bir organizma olduğunu bilir. İlk defa gittiği (bazen hiç gitmediği) bir şehri önce yüksek bir yerden izler, kılık kıyafetine bakar ve sonra bu şehrin ruhuna gitmek için asıl yolculuğuna başlar. Bir süre sonra da kendi soluk alışını şehrin soluk alışına uydurarak, kendini şehrin ritmine bırakarak onun yaşadığı gibi yaşar. *Halfeti'nin Siyah Gülü* adlı roman İstanbul, Ankara ve Mardin üçgeninde geçmektedir. Bunun nedeni için “*Mekânların, kentlerin beni çok etkilemesi ve yazmakta olduğum romanın içine her zaman girmesi.*” (s.10) diyen yazar tıpkı Halfeti’de yetişen karagül gibi büyüyen ve büyüdükçe kafa karıştıran tutkulu bir aşkı anlatır.

Roman, Ankara’da yazarın evinde başlar. Anlatıcı, gece yarısı tanımadığı birinden şaşırtıcı bir mektup alır. Bu mektubu kimin gönderdiğini düşünmeye başlar. Mektubun içeriğinde hakaret ve cinsellik içerikli sözler vardır. Arkadaşını arayan anlatıcı, bu mektubu kimin yolladığını düşünür bir müddet. Bunları düşünürken yazar, daha sonra ani mekân değişikliğiyle İzmir’e geçer. İzmir ara sokaklarında yürümeden yapamadığını, neşeli, dansözlü, eğlenceli bir şehir olduğunu, benim yaşamak istediğim gibi bir şehir diyerek ifade eder. Mardin bölümüne ise anlatıcı, buraya neden ve nasıl geldiğini söylemeden direkt Mardin’de bir kafede oturduğunu söyleyerek başlar ve Mardin’i bambaşka bir dünya olarak adlandırır. İlerleyen kısımlarda buraya gezmek için geldiğini anlatır. Yukarda da bahsedildiği gibi bu bölümde anlatıcıyı, Seyr-i Merdin adında yüksek, oturduğu yerden şehri ve Mezopotamya Ovasını rahatça görebileceği bir mekânda görürüz. Bu kafe kentin ünlü kafelerinden biridir ve çok yüksek olduğu için tüm kent ayaklar altındadır. Anlatıcı kenti izlemek için buraya gider ve bu mekânın üst katında oturur, gördüklerini anlatmaya başlar.

“Seyr-i Merdin’in en üst katında oturmuş, önümde uzanan büyüleyici Mezopotamya’ya bakıyorum. Bu şehir çarptı beni, içki içmiş gibiyim; oysa çevremdeki her şey öylesine ölçülü, öylesine dingin ve sessiz...” (HSG, s. 9).

Tepede görülen Mardin Kalesi’ne bakar. Bu kalenin asırlardır Mezopotamya Ovasına baktığını düşünür. Kafenin aşağısında, bir kasetin içine sıkıştırılmış oynak bir Arap müziği anlatıcının, bir iki saniye kulaklarını okşayıp durur ve birden

kesiliverir. Mardin'in çevresine yayılmış; bu olağan üstü kente büyülenmişçesine bakar. Çevredeki sessizliğin beynini doldurduğunu ve başını döndürdüğünü söyler. Kentin daracık sokaklarında yürümek ister. Çevresindeki merdivenlerden yukarıya çıkıp aşağı bakmak, kokulu sabunlar almak ister. Bu kentten ayrılmak istemez. Şehrin sessiz ve suskun, kendi içine kapanmış, yaydığı o tuhaf enerjile kendisini bir örümcek ağına düşürmüş, ölmek üzere olan bir sineğe çevirdiğini düşünür. Seyr-i Merdin'den etrafı izlerken birden bu örümcek ağının onun ruhundaki bir fırtınanın, beyninin içindeki bir uçurumun yansıması olduğunu söyler. Belli ki yazar ruhsal bir sıkıntı veya bir yalnızlık yaşamaktadır. Bir taraftan çok rahattır diğer yandan ise içine düştüğü bu örümcek ağında çırpınmaktadır. Çevresinde dingin bir şekilde süregelen, taştan evleri, daracık sokakları, loş avlularıyla Mardin'in bu durumla bir ilgisi olmadığını söyler. Bunları düşünürken bir yandan bu kenti izlemeye devam eder. Zihninden bin bir düşüncenin geçtiğini söyler. Kenti biraz daha izleyen anlatıcı, bu şehri izledikten sonra buraya âşık olduğunu ve âşık olduğu zamanlar kendini nasıl tanıdığını ekler.

“Mardin'e âşık olduğumu anlıyorum. Ne zaman o örümcek ağının içinde bir sinek gibi çırpınsam âşık olduğumu bilirim. Karşımdaki çok eski bir şehir. Ne dilini biliyorum ne de coğrafyasını. Öylesine birden giriverdim içine. Beni avucunun içine alır tutsak eder bırakmaz gideyim kurtulayım ondan. (HSG, s. 10).

Aynı örümcek ağına düşmüş sinek gibi şehir de anlatıcıyı avucunun içine almıştır. Bunları düşünen anlatıcı Mardin'in boğucu sıcağına rağmen Seyr-i Merdin'den ayrılmak istemez. Gözlerinin önüne uzanan Mezapotamya'yı tarar ve uzaktaki ufuk çizgisinde bir şeyler yakalamaya çalışır. Hiçbir şey bulamaz, her şey sessiz ve dingindir. Birden aşağı kattan gelen Arap müziği tekrardan çalmaya başlar ve anlatıcı, gözlerini kapatıp kendini bu müziğin akışına bırakır. Bu müziğin ne kadar oynak ve hareketli olduğunu düşünür. Müziği dinledikçe rahatlar. Gözünü açtığı anda kenti tekrardan karşısında görür. Hava yavaş yavaş kararmak üzeredir. Anlatıcı yine kenti izler ve duygularını şu şekilde verir:

“Taştan bir şehre âşık oldum. Orada tanıdığım bir insan gideceğim bir ev hiçbir şey yok bana ait. Güneş artarsa bir avluya çekilir biraz daha su içerim. Müziği dinliyorum şimdi. Çok eski ve taştan bir şehir çevremde. Hafifçe belimden tutmuş beni kendine doğru çekiyor sanki. “ (HSG, s. 11)

Yukarda belirtildiği gibi anlatıcının Mardin’de tanıdığı bir insan veya kalabileceği yeri yoktur. O sadece Ankara ya da İstanbul gibi metropol şehirlerin yoğunluğundan bunalıp kaçmıştır. Bu şehrin büyümesine kapılır ve o yüzden bu kentte kalmak ister.

Bu kente gezmek için gelen anlatıcı, buranın birkaç sokağını öğrenmeyi ve kendisine bir otel bulması gerektiğini düşünür. Ufak bir lokanta, sabun satan bir dükkân, bir aynacı ve bir takı dükkânı. Kendisine mutlaka bu yöreye özgü, ileriki zamanlarda bakınca hatırlayabileceği gümüş bir yüzük alması gerektiğini düşünür ve bu kafeden çıkarak kendini Mardin’in dar sokaklarına bırakır.

Kentin sokaklarını gezen anlatıcı, Zinciriye Otel adında ufak, yerde boy boy kilimleri olan ve köşesinde minik sedirlerinin bulunduğu bir otele yerleşir. Taş odanın içindeki kemerden geçip pencereden dışarıya, karanlığa bakan anlatıcı, ara sokakların titrek ışıklarını görür. Bir yerden kulağına yine bir müzik sesi gelir. Kent, karşısında hareketsiz bir şekilde durur. Anlatıcı, camdan dışarıyı izlerken bu kentin kendisine bir dinginlik verdiğini ve kendini sanki yüz yaşındaymış gibi hissettiğini söyler. Bazı şehirler tarihi ve yerleşim yerleriyle insanları etkiler. Mardin de anlatıcıyı bu yönden etkilemiş ve onda ruhen hafiflik duygusu yaratmıştır. Kenti izledikten sonra camı kapatan anlatıcı, yatağına doğru yönelir ve günün yorgunluğunu üzerinden atmak için yavaşça uykuya dalar. Uyumadan önce yarın sabah Seyr-i Merdin’in yerini hemen bulup bulamayacağını düşünür.

Anlatıcı sabah kalktığında hızla giyinir ve direkt Seyr-i Merdin’in yolunu tutar. Kentin yazar üzerinde bıraktığı etkiyi genellikle Seyr-i Mardin’in üst katına çıktığı zaman görürüz. Çünkü buraya çıktığında şehir tüm görkemiyle ayaklarının altındadır. Mezapotamya’nın gri, bej, uçuk kahverengi, damsız evlerine bakar ve düşüncelere dalar. Burada beden hapsinde olduğunu söyler. Bu şehir, bu atmosfer, bu alışık olmadığı dünya yazara bunu düşündürür. Gözlerinin keskinliği, bulanıklığı, attığı adımlar, taşıdığı gövdesi, ufak tefek ağırları, yorgunluğu, kimi zaman üzerine gelen aşırı dinçliği ve döşündeki sızıyla beden hapsindedir. Bu saydıkları varlığını ve hayatta olmasını kendisine hatırlatan şeylerdir. Ruhunun yıllanmış evinden çıkıp başka bir yere giderek, yeni bir ev yeni bir yazgı bulmaya çalıştığını, Mezapotamya ovası ve Mardin’in kendisine bunları düşündürdüğünü söyler. Bunları düşünürken arka masasında oturan insanlara da bakar, çevresini izler. Bir müddet sonra buradan kalkarak oteline gider. Anlatıcı, romanın geri kalan Mardin bölümlerinde yine Seyr-i

Mardin'e gelerek burada oturur ve kenti izler. Fakat bu sefer bu kentle ilgili düşüncelerini ve hissettiklerini söylemez.

Yazar, senelerdir Ankara ve İstanbul arasında mekik dokumuştur. Mardin gibi sessiz ve sakin bir şehri görünce burada kendini dinleme ihtiyacı hisseder. Yazarın, yaşının ilerlemesi, artık eski enerjisinin kalmaması ve şehrin bu dinginliği arasında bağlantı kurduğunu düşünebiliriz.

Nazlı Eray'ın *Ölüm Limuzini* romanında da Mardin'i görürüz. Daha önce de belirtildiği gibi ¹⁰ yazarın yakın arkadaşı olan Lulla ile gezip eğlendikleri yerlerden bir de Mardin ve Adıyaman'dır. Yazar, bu romanın bazı kısımlarında Lulla ile geçirdiği zamanları anımsarken beraber Mardin'e gittikleri dönemi de hatırlar ve özlem duyar. Lulla'nın hastalığı ve doktorunun ona temiz hava önermesinden ötürü Mardin'e gelen iki arkadaş bu kente geldikten sonra otel bulmak için bir taksiye binerler. Uzun bir arayıştan sonra ufak bir otel bulup eşyalarını bırakırlar ve kentin sokaklarını dolaşmak için dışarı çıkarlar. Anlatıcı Lulla ile beraber geçirdiği zamanı şu şekilde anımsar:

“O en sevdiğin Mardin'de Lullam. Mor badem şekeri aldık, Erdoba Konakları'nda oturduk. Mezopotamya'ya dalıp gitti gözlerimiz... Ne güzeldi o sabah Mardin, inanılmayacak kadar güzeldi. Mezopotamya'da ezan okundu. Okkalı kahveleri içtik deniz gibi sonsuz ovaya karşı. Arkamızda Mardin Kalesi.” (ÖL, s. 80).

Kenti gezdikten sonra tekrar otellerine dönen iki arkadaş, daha sonra bu mekâna uğramazlar başka şehirlere giderler. *Ölüm Limuzini* adlı romanda bu mekân sadece isim olarak verilir.

viii. Muğla

Nazlı Eray'ın romanlarında ve hikâyelerinde Bodrum'un da yer aldığını görürüz. İstanbul ve Ankara yaşanmışlıkların, ailenin ve nostaljinin daha önde anlatımlar ile romanlarda yer bulurken, Kuşadası ve Bodrum gibi mekânlar onun için bir dinlenme ve düşünme imkânıdır. Bodrum'u İstanbul'un ve Ankara'nın hareketli yaşamından kaçıp uzaklaşma yeri olarak görür ve Bodrum'a cennet sıfatı atfeder.

¹⁰ bk. tez s. 40

Yazar, *Neredeyim Ben, Neredeyim* hikâyesinde Bodrum'un kalabalığından ve sürekli kaldığı pansiyondan bahseder. Hikâye, İzmir otogarında yazarın Bodrum'a gitmek için otobüs beklemesiyle başlar. Anlatıcı "neredeyim ben, neredeyim?" diyerek gözünü kapatır. Gözünü her açtığında onun için önemli olan bir mekânda bulur kendini ve her zamanki gibi anılarını hatırlar. Yıllar öncesi İstanbul'u, hastanedeki yatağı, sevdiği adamın yanı, Kızıltoprak'taki eski evi, Piyer Loti Kahvesi, Gülhane Hastanesi, Caddebostan hatırlanır, sonra Bodrum'a gelinir. Bodrum'a geldiğinde çarşı meydanındaki Palmiye Otel'i'ne yerleşir. Aşağıdan seyyar satıcı Cumhuriyet'in keman sesi gelir kulağına. Pencereden bakar ve bir müddet bu adamı dinler. Bodrum sokakları oldukça kalabalık gözükür gözüne.

"Bodrum çok kalabalık bu mevsimde. Ben her zaman İsmail Kaptan'ın pansiyonunda kalırdım. Deniz kenarında..." (GT-YGÖ, s. 141).

İsmail Kaptan'ın pansiyonunda yer bulamayan anlatıcı bu sefer Palmiye Otel'de kaldığını söyler. Geçmiş zamanda İsmail Kaptan'ın pansiyonunda tanıştığı insanlardan söz eder. Bodrum, sadece ismen hikâyenin merkezindedir, o kadar.

Unutmayı Başlatma Düğmesi hikâyesinde anlatıcı ayrıldığı sevgilisi ile yaşadığı anıları anımsar. Tatil için gittikleri Bodrum'da, deniz kenarında oturarak sevgilisini bekleyen anlatıcı, sevgilisinin bilet almak için sırada olduğunu söyler. Onu beklerken bu mekânın hafif buharlı olduğunu ve etrafın cıvıl cıvıl insan kaynadığını da anımsar. Sevgilisi, ilk kez yurtdışına çıktığı için oldukça heyecanlıdır. Anlatıcı, sevgilisinin bu heyecandan ötürü kendisinin de mutlu ve coşkulu olduğunu anımsar. Gemiye binerler ve ellerindeki fotoğraf makinesi ile Bodrum kıyılarını çekerler. Bu sırada turistlerin güverteye dolduklarını görürler. Tekne hareket eder. Anlatıcı ve sevgilisi Yunanistan'ın Kos Adasına gitmektedir. Anlatıcı, gemi güvertesinden gördüğü Bodrum'un uzaklaşan görünüşünü verir ve hikâye burada biter.

"Bodrum yavaş yavaş ufalıyor, sahildeki beyaz şekiller belirsizleşiyordu. Bir süre sonra önümüzde dev bir karaltı belirginleşmeye başladı. Kos'a yaklaşıyorduk..." (AABO, s. 53)

Anlatıcının romanlarında Bodrum, kimi zaman anılar üzerinden, kimi zaman özlem veya sadece dinlence mekânı olması yönünden sıklıkla geçer. Eray'ın, bir yere giderken, bir yere yetişirken inadına dolambaçlı ve sürprizlere gebe yerleri seçtiği olur. *Yıldızlar Mektup Yazar* romanında Bodrum'a yaptığı yolculuk bu türden

seyahattir. Anlatıcı, gece Ankara'daki evinin balkonunda oturur ve yine geçmiş günlerini hatırlamaya başlar. Gittiği müzeleri, yurtdışı seyahatlerini, İstanbul'u ve Bodrum'u özlemlerle yâd eder. “*Ne güzeldir Bodrum'un ilk görünüşü. Bembeyaz bir dünya, kale, evler, masmavi deniz, açıklarda demirlenmiş bir gemi...*” (s. 11) diyerek Bodrum'a duyduğu özlemi dile getirir. Bununla kalmaz Bodrum'daki evinin bahçesindeki kayısı ağacının gölgesinde sırtüstü yatıp dalların arasından gökyüzüne bakar, temiz havayı içine çeker. Bunları düşünürken kendine gelerek Ankara'daki balkonunda olduğunu hatırlar. Aceleyle hazırlanıp Bodrum yolunu tutar. Arabanın içinde Bodrum'a doğru giderken şu izlenimleri verir:

“Muğla'ya inen dolambaçlı dağ yoluna sapıyorum. Bodrum'a Yatağan üstünden ineceğim. Dağ yolu virajlı. Bir yanım sarp kayalık; aşağıda ağaçların arasından bir su akıyor. Tenha bir yol burası...” (YMY, s. 35).

Yolun kenarında, kayaların üstünde pembe zakkum kümeleri vardır. Yazar yoldayken Bodrum'u ne kadar özlediğini düşünür. Romanda bu düşünüşün içeriği ve Bodrum'a varış yoktur.

İmparator Çay Bahçesi romanında ise anlatıcı, bir gece vakti evinde otururken canı sıkıldığı için farklı bir dünya dediği gazinoya gider. Gazinoya gittikten sonra her zamanki makinesine oturur ve oyununa başlar. Bir müddet oyun oynadıktan sonra parasını ödeyerek buradan kalkar. Gazinodan dönmek için taksiye biner. Takside arkasına yaslanır ve aklından pek çok şey geçirir. Birdenbire içindeki sıkıntılı halden kurtulur ve anıların içine dalıp gider. Eve varınca salonuna girer ve masasının üstünde duran mor menekşesi ile dertleşmeye başlar. Bu mor menekşe aslında anlatıcının seneler önce ayrıldığı sevgilisidir. Anlatıcı sevgilisiyle konuşuyormuş gibi menekşe ile konuşur. Menekşeye yani sevgilisine, beraber geçirdikleri anıları anımsatır. Ona, bir öğlen zamanı Bodrum'a geldiğini ve kendisinin onu bahçede beklediğini söyler. Anlatıcı, sevgilisini bahçe kapısında karşılar. Ona, bahçesindeki tropik ağaçları sevdiğini, salonun serinliğinde biraz oturup dinlendiğini anımsatır. Ağustos ayının sıcaklığında arabaya binmiş Bodrum'un çevresinde dolaştıklarını, Torba Koyu'nun önünden geçerken, aşağıda görünen masmavi denize dayanamayıp bayırdan aşağı koşarak inip biraz yüzdüğünü söyler. Daha sonra her zaman yaptıkları gibi Yalıkavak'a giderken yanlış bir yola saptıklarını, yüzlerce incir ağacının bulunduğu, o zamana kadar hiç görmediği bir düzlüğe vardıklarını özlemlerle hatırlatır. Burada anlatıcı, sevgilisi ile birlikte gezerken

şehrin değişik mekânlarını ismen verir. Arabayla Bodrum çevresini dolaşırlar ve birdenbire lacivert koyları, mor begonvilleri ile Gündoğan karşılarına çıkar. Bir süre tepeden denizi izlerler, sonunda Yalıkavak'a varırlar.

“Sonunda Yalıkavak'a vardık. Karşımızda beliren bir başka deniz, başka tepeler kucaklamıştı şimdi bizi. Yeniden bir dağ yoluna saptın. Tepede bir düzlük vardı. Bir köye ulaşmıştık. Çardaklı köy kahvesinde, yaşlı adamlarla oturup çay içmiştik. Tepeden bakınca uzaktan Yalıkavak ve deniz görünüyordu... Kâmil Çobanoğlu Meydanı'ydı burası. Bodrum'a son gittiğimde tekrar uğradım oraya.” (İÇB, s. 110).

Anlatıcı, menekşesine bunları anlatırken duruma kendini kaptırır. Kapının çalmasıyla kendine gelen anlatıcı saatin epey geç olduğunu fark eder. Menekşelere bakarak gülümser ve yerinden kalkar. Görüyoruz ki Bodrum, Nazlı Eray'ın anılarında yerini alan bir mekândır.

Rüya Yolcusu'nda anıların kimi zaman deniz dalgaları ile kendisine gelip ayaklarını ıslattığını kimi zaman fırtına gibi esip ağlattığını kimi zaman da bembeyaz bir gelinlik eteği gibi hafif, parlak ve umut dolu olduğunu dile getirir. “... *Kimi zaman Bodrum'da yediğim bir şakşuka tadısındır.*” (s.9) diyerek Bodrum'da yediği bir yemeğe bile özlem duyar. Romanda anlatıcı, Bodrum ile ilgili belki de en önemli anısının 12 Eylül darbesi olduğunu söyler. Anlatıcının yakın dostu Güzin Özipek, yat limanında Ağıl adlı bir restoran-bar işletmektedir. Yazar bu restorana yakın bir otelde kalmaktadır. Gece marinaya demirlenen yatlardan inen yabancılar bu restorana uğrar. Barmenin olmadığı akşamlar anlatıcı arkadaşına yardım eder. Yazarın diğer bir arkadaşı Işık da oradadır. Barın arkasına geçip içkileri hazırlar ve müşterilere dağıtırlar. İşten dolayı gece eve çok geç dönen anlatıcı sabah derin bir uykuda bulur kendini. Hava girsin diye balkonun kapısı aralıktır. Büyük bir bağır ve bangır bangır çalan müziğin sesi ile uyanır. Ne saygısız insanlar var diye düşünürken kapı çalınır ve arkeolog arkadaşı Mine'yi karşısında görür. Mine, hemen toparlanmasını ve onu kendi evine götüreceğini, ihtilal çıktığını, Hasan Mutlucan çaldığını ve kimsenin bir şey bilmediğini, sokağa çıkma yasağının ilan edildiğini söyler. Eşyalarını topladıktan sonra kaldığı otelden çıkar. Bu durum karşısında şaşırır yazar. Bodrum'da 12 Eylül 1980 sabahını böyle hatırlar. Bütün aydınların, solcuların, okuryazarların Bodrum'da olduğunu, kimsenin Bodrum'dan dışarı çıkmasına izin verilmediğini söyler. Mine'nin evine televizyonu açıp komutanların konuşmalarını tuhaf bir film izler gibi izlerler. Bir grup, geceleri askerlere

görünmeden Prof. Dr. Mina Urgan'ın evine gider. Bunun daha sonra tehlikeli bir şey olduğunu anlayarak toplantı yasağı koyarlar. “Unutulmaz bir sonbahar başlamıştı Bodrum’da.” (s.46) diyen yazarın, bu dönemin siyasi olayının da anılarının bir parçasından yola çıkarak romana oturttuğunu görürüz. Anlatıcı bu romanda, kenti betimlememiş sadece bu kentteyken yaşadığı önemli bir olayı vermiştir. Mekân, sadece anılardan yola çıkılarak yazılmıştır.

Aşk Yeniden İcat Edilmeli romanında ise anlatıcı, hasta olduğundan dolayı doktora gider. Evinden çıkar bir taksiye biner. Doktora geldiğinde içeri girerek doktora derdini anlatır fakat bu sırada beklenmedik bir olay olur. Anlatıcı, doktordayken kendini bir anda medyum Arife Hanım diye bir kadının evinde bulur. Uyandığında eli yağı buz kesmiştir. Titreyerek sedirin üzerinde yatar bir müddet uyumaya çalışır fakat uyuyamaz. Yerinden kalkıp balkona çıkar ve etrafına baktığında buranın Bodrum olduğunu görür. Yazarın doktordayken bir anda kendini Bodrum’da bulması yine düşsel öğelere başvurduğunu gösterir. Balkondan burayı bir müddet izler ve buraya nasıl geldiğini düşünür. Daha sonra kendine gelince dışarı çıkar ve Bodrum sokaklarına kendini bırakır.

“...Bodrum’un göbeği, İskele Meydanı görünüyor. Sıra sıra palmiyeler... Deniz şıpır şıpır. Batan bir güneş...” (AYİE, s. 65).

Çevresini dolaştıktan sonra tekrardan Arife Hanım'ın evine gelir. Kadına kendisinin buraya nasıl geldiğini sorar fakat kadın bu sorusuna yanıt vermez. Biz, daha önce de olduğu gibi anlatıcının rüya ile buraya geldiğini tahmin ederiz. Bodrum anlatıcının bu romanında da anılarla birlikte karşımıza çıkar.

Nazlı Eray'ın Bodrum kadar olmasa bile çok sevdiği bir başka tatil kasabası da Fethiye'dir. *Beyoğlu'nda Gezersin*, anlatıcının farklı zaman dilimlerinde yaşadığını anlatmasıyla başlar. Olaylar Ankara, İstanbul, Fethiye üçgeninde geçer.

Anlatıcı, evinde televizyon izlerken Deli Saati adında bir programa rastlar. Rahatsızlığı olan insanlar bu programı arayarak doktora bağlanır ve doktorun rahatsızlıklarıyla alakalı onlara yardımcı olmasını ister. Doktor, hiç kimseyle ilgilenmeden sadece bir hap önererek hastaları başından savar. Programı izlemeye devam eden anlatıcının, farklı problemlerini dile getiren hastaların hastalıkları ilgisini çeker. Programa en son bağlanan hastanın problemi kendini ölmüş gibi hissetmesidir. Doktor ise bu hastaya basit bir ilaç verir ve telefonu kapatır. Bunun üzerine anlatıcı televizyona bakabilir ve odada dolaşmaya başlar. Nefes almak için

balkona çıkar ve başka şeylerle meşgul olurken birden kendini uzun yıllar önce gittiği Fethiye’yi düşünürken bulur ve bunu şu an sanki oraya gitmiş gibi verir.

“Birkaç gün önce Fethiye’deydim. Uzun yıllar sonra yeniden geldiğim bu ilçe etkilemişti beni; denizin rengi sanki bir başkaydı burada, tepedeki kral mezarları, halka gibi birbirine geçmiş koylar, uzun çam ağaçları, şimşekli gökyüzü ve bir yağıp bir duran yağmur karşılaşmıştı beni Fethiye’de. Deniz pürüzsüz ve yumuşaktı, sanki lüks döşenmiş bir salonda, altın varaklar ile süslenmiş bir kadife koltukta oturuyordum...” (BG, s. 14).

Önünde uzanan deniz, çevredeki dağlar, durmadan çakan şimşekler, uzaklara düşen yıldırımlar ona oturduğu yerden izlemesi için sunulmuş bir manzara gibidir. Oraya varışından iki saat sonra Babadağ’ı tanır, Ölüdeniz’i görür ve Amintas Kral Mezarları’nı ziyaret eder. Paspatur’daki dükkânları dolaşır, salaş kahvenin bir tanesinde oturur, Türk kahvesi içer ve buradan kalktığını söyler. Bunları düşünen anlatıcı, daha sonra balkondan salona girerek yeniden televizyonunun başına oturur.

Yazar, diğer mekânlarda olduğu gibi Muğla’yı da sadece gittiği mekânları ve yaşadığı anılar çerçevesinde söz konusu eder.

ix. Sinop

Nazlı Eray, Sinop’u mekân olarak verdiği eserlerinde, buranın kendisini çok etkilediğini söyler. Her şeyden önce sis, ormanlar, bozulmamış bir doğa, diğer taraftan meşhur Sinop Cezaevi, Rıza Nur Kitaplığı gibi mekânların yazarı çok etkilediği görülür.

Av Köşkü’nde Bir Yemek adlı hikâye psikolojik açıdan iyi olmayan anlatıcıyı, Av Köşkü’ne götürmek üzere yaşlı ev sahibinin ve köşkün seyisinin tren garından almasıyla başlar. Anlatıcı, hikâyenin başında buraya neden geldiğini veya nasıl geldiğini vermez. Sevdiği adamdan ayrıldığı için oldukça üzgün ve kötü bir ruh hali içindedir. Yaşlı ev sahibi, ona üzüntüleri atmak ve acıları unutmak için en iyi şeyin değişiklik olduğunu ve buranın havasının ona iyi geleceğini söyler. Köşke yürürken dağ havasını içine çeker ve çoktandır yitirmiş olduğu mutluluk yüreğine dolar. Köşkün tüm çevresi çam ormanlarıyla kaplıdır. Yazar burada sevgilisi ile geçirdiği zamanları hatırlar. Mutlu bir zamanında sevgilisiyle burada oturmayı, suların sesini dinlemeyi çok istediğini söyler. Bunları düşününce acı ve çaresizlik yeniden yüreğine dolar. Köşke doğru yürürken bunları düşünür. Köşke gelince odasına çıkar ve pencereden çevreyi izlemeye koyulur.

“Seninle Karadeniz yöresinde böyle ormanların arasından geçmiştik. Sinop’a giderken, döne döne yukarılara kıvrılan yol, bizi dağ köylerine götürmüştü. Arada bastıran sisten ürkmüştük...” (AABO, s. 66)

Karşısında gördüğü ormanlarda da Sinop yolundaki gibi sisli yamaçlar ve yemyeşil uzamların olduğunu düşünür. Derken köşkün küçük kızı anlatıcının odasına gelir ve yemek saatini söyler. Küçük kızla biraz muhabbet ettikten sonra tekrar camın kenarındaki koltuğuna oturur. Sinop ve orada geçirdiği günler hatırına gelir.

“O sabah Boyabat’tan Sinop’a giderken ne denli mutluydum. Sen arabanın direksiyonundaydın, Dağ yoluna sapmıştık. Hava yoğun ve buharlıydı. Yol döne döne yukarıya tırmanıyordu. Manda sürüleri yeşil otluklara yayılmıştı. Bu unutulmuş insansız topraklarda tek tük yaşlı çoban görmüştük o gün.” (AABO, s. 68)

Anlatıcı yaşadığı o anı o gün, o bir buçuk saatlik dağ yolunda birlikte ne çok şey görmüş, ne çok şey yaşamıştı diye anımsar ve o eski günleri düşünmeye devam eder. Korkarak sislerin içine dalarlar, sonra birdenbire kendilerini güneşli yamaçlarda bulurlar. Sonunda, bir kıvrımın ucunda Sinop görünür. Öğlen zamanı kent, silik bir suluboya resmi gibidir. Deniz uzaktan kıpırtısız gözüktür ve anlatıcı Sinop’u görünce sevinçle bağırır. Yarım saat sonra kente varırlar. Anlatıcı eskiden geldiği ve mekânlarını iyi bildiği Sinop’u sevgilisine tanıtır. Ona Sinop Cezaevi’ni, kapıda bekleyen jandarmaları, sahildeki çay bahçelerini, biraz yukarıdaki Hükümet Meydanı’nı, kıyıdaki Otel 117’yi, sanki denize doğru bir adım atmış olan Atatürk heykelini gösterir. Daha sonra Karakum Tesisleri’ni bulur, içeriye girip deniz kenarındaki bir masada oturur, Coca Cola içerler. Buradan kalktıktan sonra kentin çay bahçelerine inerler.

“Uzaklaştık oradan, çay bahçelerine indik. Burada sis akıl almaz oyunlar yapıyordu. Kentin Rıza Nur kitaplığının bulunduğu bölümü birden sütlü yoğun bir sis perdesi ile kaplanıvermişti. Şaşkınlıkla bu görüntüye bakıyorduk...” (AABO, s. 69).

Kentte tek ana cadde vardır. Bu ana cadde her seferinde onları cezaevinin önüne getirir. Oradan denize bir göz atıp yeniden çay bahçesine inerler. Sokaklarda neşeli, aralarında canlı canlı konuşan insanlar görürler. Anlatıcı bu insanları bir sahnedeki figüranlara benzetir. “*Bu insanlar bir sahnedeki figüranlar gibi gülerek yanımızdan geçiyorlardı.*” (s.71) İskeleye inerler ve yine etrafı yoğun bir sis kapladığını görürler. Sis, az önceki oyunlarını arttırmış, kentin bir yanını kaybedip, öteki yanını birden ortaya çıkarıveriyordu. Anlatıcı, sevgilisini de sanki Sinop’un bu sisleri içerisinde kaybettiğini ve birden meydana çıkacağını düşünür. Pencerenin

önündeki koltukta bunları düşünürken içeriye yaşlı adam gelir. Anlatıcı, bu adamın gelmesiyle zamanın çok hızlı geçtiğini fark eder. Biraz toparlanır, camdan dışarı gülümseyerek bakar ve ayağa kalkarak odadan çıkar. Hikâyenin geri kalanında anlatıcının, bu mekânı verdiğini göremeyiz.

Daha önce ifade edildiği gibi bir şehir tutkunu ve gezme aşığı olan yazar aynı zamanda bir yere yetişememekten, aynı anda farklı farklı yerlerde olma isteğinden ayrıca Akdeniz ile Karadeniz gibi, siyah ile beyaz gibi zıtlıkların içinde olmaktan muzdariptir. Eray şehirlerin bazılarını (Bodrum-Berlin) içindeki insanlarla beraber severken, bazılarını (Sinop-Boyabat) sadece doğası ile sever ve özler. *Yıldızlar Mektup Yazarken* adlı romanda, anlatıcının Ankara, İstanbul, Bodrum gibi birçok mekân değiştirdiğini görürüz. Öğlen vakti evinde oturan anlatıcı, İstanbul'un kalabalıklığından yorulduğunu ve dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyler. Bir müddet ne yapacağını düşündükten sonra bu kentten uzaklaşmak istediğini düşünür. Arabasıyla gezmek için İstanbul'dan yola çıkan anlatıcı, Bodrum'a gitmeye karar verir. Bodrum yoluna saptığında birden bire aklına yeşillerle kaplı kent, Sinop gelir. Anlatıcı, yaşadığı anı tekrardan yaşıyormuşçasına bize verir. Aslında anlatıcının aklına, bir anda bu şehrin gelmesinin nedeni sadece bu şehre duyduğu sevgi ve bu şehrin huzur veren sessizliğidir. Boyabat üstünden, daracık virajlı dağ yolundan geçerken uçurumların kenarındaki sarı çiçekleri görerek insan saatlerce bu yolda gitse, belki bir tane eski kamyon karşılarına çıkacağını söyler. Etraf o kadar sessiz ve tenhadır. Farklı bir şehre giderken neden aklına Sinop'un geldiğini ve aniden akla gelişinin sebebini bilmeyişini şu şekilde verir:

“Ben Bodrum yolundayken acaba neden arada Boyabat'ı ve Sinop'u düşünürüm? Nedenini bilemiyorum ama nedense tam yarı yolda iken bambaşka bir dünya olan Karadeniz'i; Boyabat'ı, çamlar içindeki dağ köylerini, o insansız toprakları, sanki iki yüz yıl öncesinin dünyasında yol alıyormuşum duygusunu bana veren o sonsuz yeşilliği; derin bir tutku ile sevdiğim, sislerin her an insana oyun yaptığı Sinop'u niçin düşünürüm?” (YMY, s. 20-21)

Yazar, bu topraklardan, dağ yollarından gençlerin çoktan çekildiğini ve kentlere geldiklerini düşünür. Çok seyrek rastladığı köy bakkallarına opon¹¹ almak için iner ve onu köyün yaşlıları karşılar. Derin ilgiyle bakarlar ona. “*Belki de günlerden bu yana o yoldan geçen tek yabancı benimdir.*” (s.21) der ve oponu alıp

¹¹ Baş ağrısı için kullanılan bir ilaç.

arabaya biner. Köyün yaşlıları onun arkasından bakakalır. Burada bir nevi anlatıcı çok az da olsa Sinop halkının misafirperverliğine ve köyden kente göç yüzünden insana duyduğu hasrete değinir. Yazar, hikâyede olduğu gibi romanda da aynı şekilde hayranlıkla bahseder Sinop'tan. Karadeniz'in sisli puslu iklimi ona Shakespeare oyunlarındaki atmosferi yaşatır ve onun tabiri ile 'insana hemen kendini duyumsatır.' (s.21) Boyabat, yazara göre dünyanın en güzel yerlerinden biridir. (s.21) Kimsecikler bilmez orayı. Anlatıcı, olayı verirken biz bunun hâlâ geçmişî anlatan bir olay mı yoksa olayın mekânın an be an Sinop mu olduğunu ilerleyen satırlardan öğreniriz. Düşüncelere dalan anlatıcı kendine geldiğinde Bodrum yolundan sapmış Sinop'a doğru yol alıyordu. Yolunu nasıl değiştirdiğine kendi de anlam veremeyen anlatıcı, Sinop'a gideceği için kendini daha iyi hissettiğini söyler. Bu sırada araba birden Boyabat yoluna girer. Tozlu yolun kenarındaki elektrik direkleri çarpık çurpuktur. Nemlidir hava. Burada ufacık yerde bir şelale, bir nehir, bir uçurum, tepesinde şato gibi bir kale olan dağ, bir saat kulesi ve Topalçam adlı bir doğal park vardır. Burası hem yaşayan hem de unutulmuş bir kenttir. Tepedeki, saat kulesinin yanındaki çay bahçesinde şehit bir tayyarecinin büstü durur. Kuledeki saat her yarım saatte bir çalar. Yumuşak, yeşil eğimli iki tepe uzaktan görülür. Sol yanda bir iki ağaç. *"Bir tek ana caddesi olan Boyabat işte böyle inanılmaz bir yerdir."*(s.22) diyerek burayı betimleyen yazar daha sonra arabayı gazlayıp Boyabat'tan ayrılır ve Sinop yolunu tutar. Bu dağ yollarında sanki insanın ömrünün uzadığını ve insanın buradan geçerken hem yaşlandığını hem de gençleştiğini söyler. Anlatıcı bir süre sonra Sinop'a varır ve duygularını şöyle ifade eder:

"Sinop.

Her gördüğümde heyecanlanırım. İçim içime sığmaz. Sislerin hükümdar olduğu garip bir kent. Bir Shakespeare atmosferi vardır orada da. Sinop Cezaevi'nin önünde dört beş jandarma bekler. Deniz kenarındır, ama çoğunlukla sisten deniz görünmez..." (YMY, s. 22-23).

Anlatıcı, kente geldikten sonra bir otele yerleşir ve bu mekânla ilgili görüşlerini bir daha vermez.

Uyku İstasyonu romanı yazarın yedi ay süresince bitkisel hayatta kalan annesinin hayata dönmesini umutsuzca beklemesini konu alır. Roman, anlatıcının birdenbire gözünü açmasıyla başlar. Anlatıcı gözünü açtıktan sonra sırt üstü uzanmış bir şekilde deniz kenarında olduğunu fark eder. Üzerine beyaz bir sis çökmüş ve üstü başı ıslanmıştır. Yattığı yerden kolundaki saatine bakar ve saatinin kolundan

düştüğünü görür. “İçinde bulunduğum yeri bir türlü anlayamıyorum.” (s.9) diyen yazar sislerin arasında uçuşan martılara ve ufuk çizgisine doğru bakar. Yavaş yavaş bulunduğu yeri hatırlar.

“...Deniz koyu griydi. Bir mendirek gördüm. Sislerin arasında tek tük martı çılgınlık atarak uçuyordu. Az ileride taştan yapılmış uzun bir iskele sonsuza, görünmeyen bir ufuk çizgisine doğru uzanıyordu... Yavaş yavaş hatırlar gibi oluyordum bulunduğum yeri. Sinop olmalıydı burası...” (Uİ, s. 9).

Bir sabah, Sinop'taki iskelenin yakınındaki kumların üzerine fırlatıldığını ve hiçbir şey hatırlamadığını söyler kendi kendine. Zamanın neresinde olduğunu bilmediğini söyleyen yazar, aslında bir hayalin içindedir. Bu sırada birden ufuk çizgisinde annesini görür. Çiçekli emprime elbisesi ile iskelenin kenarındaki demirlere dayanmış bir halde duran annesi, anlatıcıya bakıyordur. İstanbul'da hastanede yatan annesini Sinop iskelesinde bir anda karşısında görmesi ile yine gerçek dışı öğelere yer veren anlatıcı, uyku ve uyanıklık arasında geçmiş, anılar, insanlar ve duygular içinde dolaşır durur. Annesi ona yaklaşır ve konuşmaya başlarlar. Sinop'ta sislerin içinde annesiyle konuşan yazar, bu sırada zamanın dışındadır. Saatini koluna takınca gerçek zamana döner. Hayal âlemi içinde olduğunu söyleyen anlatıcı, yaşadığı olaydan oldukça etkilenir ve annesini ne kadar özlediğini de düşünür. Yavaşça buradan toplanarak evinin yolunu tutar.

Anlatıcı belirli aralıklarla annesinin iyileşmesi için, çevresinden duyduğu ve şifalı olduğuna inanıldığı Mahmut Baba Türbesi'ne gider. Buraya geldiğinde annesi için dua ederken yaşlı bir adamla tanışır. İsmi verilmeyen bu adamın sebepsiz yere peşine takılır ve çeşitli mekânları dolaşır. Yaşlı adam anlatıcıyı, Bursa'da felçli arkadaşı Hamdullah Bey'in evine götürür. Hamdullah Bey'in odasına girdiklerinde değişik bir aynayla karşılaşır. Bu aynada bulunan vitesler sayesinde Hamdullah Bey, istediği zamana ve yere rahatça ulaşabilir. Anlatıcı, oldukça meraklanır ve aynanın karşısına geçer. Aynadan Sinop'u, bu kentin ormanlarla kaplı çevresini, Sinop iskelesini, gezdiği sokakları görür ve aynadan annesiyle konuşur. Annesine duyduğu özlemi dile getiren anlatıcı, aynadan bu kente bakarak bir daha buraya ne zaman gidebileceğini de düşünür. Biz burada anlatıcının yine gerçek ile gerçeküstünü beraber verdiğini görürüz. Aynaya yansıyan görüntünün gitmesiyle bir daha bu kenti romanda göremeyiz. Uyku İstasyonu'nda Sinop, anlatıcının sadece bitkisel hayatta olan annesini ilk kez bu kentte görmesinden etkilenmesi açısından ele alınmıştır.

Sis Kelebekleri'nde ise dedesi Lütü Tokay'ı Ankara, İstanbul ve Sinop'ta arayan yazarın düş dünyası verilir. Romanın başında mekân belirsizdir daha sonra olayların Ankara'da geçtiğini fark ederiz. Yazar, bir müddet Ankara'da yaşadığı maceraları anlattıktan sonra Sinop'a gider. Bu gidiş sebepsizdir. Eserlerinde Eray'ın, Ankara'dayken birden Sinop'a, Sinop'tayken birden İzmir'e veya Almanya'yken Ankara'ya bazen hayali bazen de gerçek geçişler yaptığını görürüz. Bu mekânlar arası geçişin gerçek veya gerçeküstü olduğunu anlamak olay örgüsünü karışık bir hale sokar. Arabanın içinde Sinop'a doğru yol alırken, Boyabat'ı geçtikten sonra, her zamanki o tuhaf duygunun gelip içine yerleştiğini söyler. Bu insiz cinsiz yolun sonunda sanki hiçbir şey yoktur. İleride bir yerde onu bekleyen bir kentin varlığından bile şüphe duyar. Çünkü çoktandır bir tabela görmemiştir, gideceği yere ait herhangi bir ipucu yoktur. Anlatıcı bu arabanın içinde bir yalnızlığa doğru yol aldığını düşünür, bunu ruhunda ve kemiklerinde hisseder. Eray'ın gezmek veya dinlenmek için seçtiği yerler genelde insan kalabalığının çok olmadığı, yeşilin ve sessizliğin hüküm sürdüğü yerlerdir. Kendisinin içinde bulunduğu ruh haline en uygun yerlerin sessiz ve doğayla iç içe mekânlar olduğunu düşünebiliriz. Daha sonra gittikçe denize yaklaşır ve ufukta Sinop görünür. *“Büyük bir heyecanla çoktandır görmediğim bu kenti nasıl bulacağımı merak ediyorum.”*(s.23) diyen yazarın içini büyük bir mutluluk ve heyecan kaplar. Kentin içlerine girince onu son bıraktığından bu yana gelişmiş olarak görür. Bir tek Sinop'un sisi değişmemiştir. Anlatıcı, daha sonra sahildeki oteline yerleşir. Eşyalarını yerleştirdikten sonra odasının balkonuna çıkar ve kenti izlemeye koyulur. Sinop'a bir tablonun içinden bakar. Objeleri görür ama zamanı algılayamaz.

“Balkona çıkıp sisin içine, uzaktaki bir iki takaya, alçaktan uçan martılara baktım bir süre. Bir şey daha fark etmişim bu tılsımlı kenti ile ilgili; sürekli kentin üstünde oynayan, oraya buraya dağılan, birden toparlanıp her yeri adeta örterek görünmez kılan sis, Sinop'ta zamanı da belirsizleştirmişti. Balkondan baktığımda zamanın sabah mı, öğlen mi, yoksa akşama doğru mu olduğunu anlamama imkân yoktu...” (SK, s. 25).

Kenti izleyen anlatıcı, bu doğa karşısında huzur bulduğunu söyler. Balkonda bir müddet daha zaman geçirir ve odasına girer. Romanın ilerleyen kısımlarında kent, sadece ismen verilir.

Eray'ın, romanlarında ve hikâyelerinde yer verdiği diğer kentlere göre Sinop, doğal güzellikleri ve eşsiz dokusuyla geçer. Şehrin içi ve genel görünümü verilir. Yazar, hikâyenin geçtiği mekânda bize, okuyucuya rehberlik etmez. Bu bakımdan Eray'ın mekânları, genel görünümü ve psikolojisinde akılda kalanların ifadesi şeklindedir.

Romanlarda ve hikâyelerde verilen mekânlarda şehirlerin genel görünüşü üzerinde durulmuş, şehirlerin yapısı ve kültürel özellikleri hakkında ayrıntılara girilmemiştir. Genellikle şehirlerin yazar üzerinde bıraktığı psikolojik durum ve bu psikolojik durumun getirdiği sonuçlar şehirlerle özdeşleştirilerek okuyucuya verilmiştir. Buraya kadar Türkiye'nin şehirlerini ile ilgili tespitler yapılmıştır. Şimdi Türkiye dışında olan farklı ülkelere ve şehirlere yer verilecektir.

b. Almanya

Nazlı Eray'ın yazın hayatında çocukluk ve gezi anıları önemli bir yer tutar. Eserlerinde farklı ülkelere ve şehirlere yer vermesinin sebebi “dünya kabuğu üstündeki sayısız ülkenin çoğunu” gezmiş olmasıdır. Almanya ise mekân olarak ilk kez *Yıldızlar Mektup Yazar* adlı romanda karşımıza çıkar. Mekânlar arası geçişin yoğun olduğu bu roman diğer romanların çoğunda olduğu gibi yazarın Ankara'daki evinde başlar. Anlatıcı, evinde günlük işlerini yapmaya koyulur. Etrafı topladıktan sonra balkona çıkıp çiçekleri sular ve bir sigara yakarak eski günlerini düşünür. İstanbul, Viyana, Berlin, Freud Müzesi, Belvedere Sarayı hatırladıklarıdır. Yalnız bunları ismen hatırladığını belirtmekte fayda vardır. Burada sadece Batı Berlin'in gece yaşamından bir kesit verilir.

“Batı Berlin ne denli zengindi. Geceleri şıkır şıkırdı. Kent merkezi Kudam'da yoğun bir gece yaşamı süregeliyordu. Köşebaşlarındaki sarışın, uzun saçlı, biçimli bacaklı, kısacık etekli kiralık kızlar çok güzeldiler...” (YMY, s. 9).

Ona göre Berlin, “*çölün üstüne kurulmuş garip bir kenttir.*” (s.10) Çünkü bu şehir, çok şey yaşamış, acılar geçirmiş; evlenmiş, boşanmış, dul kalmış bir kadın gibidir. Berlin'in geniş caddeleri vardır. Bu caddeler yıkılan Berlin duvarına gider. Anlatıcı bir Batı Berlin'in hareketli gece yaşamına ve canlılığına işaret ederken bir yandan da Doğu Berlin'in kasvetli ve hüznü dünyasına işaret eder. “*Yolun ortasına çizilmiş bir çizgiyi geçtiği an insan, kendini başka bir âlemde bulur.*” (s.10) Bu âlem Doğu Berlin'dir. Burada Hitler'in de Stalin'in de sevdiği geniş caddeler vardır. Ayrıca yüzleri kararmış, bakımsız hal almış görkemli apartmanlar da vardır. Üstelik

bu apartmanların hepsi kurşun izleri ile doludur. Yazarımız, roman kahramanının gözüyle Doğu Berlin'i değerlendirir. Bu değerlendirişte çok açık olan şey Doğu Almanya'nın fakirliği ve bakımsızlığıdır. Kabul etmelidir ki bu belirleme çok genel bir Berlin'i bize verir. Sadece dışardan bir bakıştır bu. Üstelik gördüğü binalar da detaylandırılmaz. Anlatıcı, bu binaların sadece adlarını verir. Alexander Platz, Brecht'in tiyatrosu gibi.

Yazar, yine balkonunda oturup geçmişini düşünürken Iowa City'de geçirdiği zamanlar ve bu kentte tanıştığı Berlinli yazar arkadaşı Fred aklına gelir. Iowa City'deki bir üniversiteye konuk yazar olarak davet edilen anlatıcı, burada Fred ile tanışır. Fred'de anlatıcı gibi buraya davet üzerine gelmiştir. Anlatıcı, aslında Berlin hakkındaki ilk bilgileri Fred sayesinde edinir. Anlatıcı, Fred'le tanıştıktan sonra birbirlerine doğup büyüdüğü yerleri anlattıklarını söyler. Eray'ın kendi gözlemlerinden sonra Fred'in anlatımları da ayrı bir Berlin'e işaret eder. Fakat anlatıcının gördüğü Berlin onun anlattığından farklıdır. O, dışardan bir Berlin görür. Halbuki anlatıcı Iowa City'de kaldıkları dönemde Fred ile muhabbetleri sırasında onun, Berlin'deki entelektüel çevrelerden söz ettiğini söyler. Belli ki Eray, haklı olarak entelektüel Berlin'i tanımaz.

“O zamanlar Berlin'i görmemiştim. Fred bütün gün bana Berlin'i anlatırdı. Nedense onun anlattıklarından değişik bir Batı Berlin şekillendirdi kafamın içinde. Fred hep Berlin'deki entelektüel çevrelerden söz eder, kendini çok önemserdi. Yıllar sonra Berlin'i gördüğümde, benim Berlin'imın onunkinden bambaşka olduğunu anladım. (YMY, s. 15).

Fred, kentin hüznünlü taraflarını, o insanı kavrayıveren atmosferini, her yanda insanın üstüne düşen Hitler'in, Eva Braun'un ve Stalin'in gölgesinden hiç bahsetmez. “*O kentin böylesine acı çektiğini, orayı görmeden bilemezdim.*”(s.16) diyen anlatıcı, o yer yer Almanya kuruluşunu, ezikliğini, savaşın dün gibi taptaze duran izlerini Fred'in kendisine anlatmadığını, onun bir Alman olduğunu, belirli kalıpcılığı ve katılığı olduğunu daha sonraları fark ettiğini söyler. Fred, ülkesinde yaşanan olumsuz olayları görmezden gelerek kendi içinde bulunduğu entelektüel ortamı arkadaşına anlatır. Yazar, bu romanda bir daha Almanya'ya dönmez, Almanya bu romanda sadece hatıralarında kalır.

Nazlı Eray'ın yurtdışında gittiği ilk şehirlerden biri de Frankfurt'tur. Bu şehre ilk gelişi annesinin hastalığı dolayısıyla olmuştur. İlk gördüğünde çok fazla ilgisini çekmeyen bu şehir, içinde dolaştıkça ona daha samimi gelmeye hatta sonrasında

şehir merkezindeki canlılığı ile New York'u andırmaya başlar. Nazlı Eray, Frankfurt'tan ilk olarak *Okuruma Frankfurt Mektubu* isimli mektup tarzı hikâyede bahsetmiştir. Anlatıcı, bu hikâyede şehri tanıma ve anlamlandırma sürecini değişik mekânlar üzerinden bahseder. Hikâye anlatıcının, yazma sürecinde olduğu kitabına son noktayı koyduğunu ve kalemi elinden bıraktığını söylemesi ile başlar. Çay içmekten dili paslanan anlatıcı yorgun ve uykulu bir halde yazdığı öykülerin sayfalarını düzenlemeye çalışırken yanı başındaki telefon çalar. Arayan sihirbaz Sim Sala Bim'dir. Sim Sala'ya kitabının yeni bittiğini ve mutlu olduğunu söyler. Sim Sala ise kitabını nasıl bitirdiğini şaşkınlık içinde karşılar ve yazarın iki gün sonra Frankfurt'a annesinin göz ameliyatı için gideceğini ve bir süre orada kalacağını hatırlatır. Frankfurt'un kitabına hiçbir katkısı olacağını düşünmeyen anlatıcı, gerçi Almanya'yı ilk kez göreceğini, derinlemesine bir araştırma yapamayacağını söyler. Sihirbaz ise kitabın hâlâ bitmediğini, Frankfurt'ta kendisine gereksinim duyarsa onu arayabileceğini söyleyerek telefonu kapatır. Almanya'ya ayak bastıktan on dört gün sonra anlatıcı, bu kentin kitabına sızmaya başardığını söyler. Kenti ve kentin sokaklarını, caddelerini ve mekânlarını gezer, çevresini inceler. Buranın gördüğü silik, donuk kentlerden biri olduğunu ve kentin ortasından akan Maine Nehri'ni ilk gördüğünde pek ilgisini çekmediğini söyleyen anlatıcı, kentle alakalı görüşlerini vermeye başlar.

“İçimde kimi zaman sıkıntılı günler geçirdiğim, insansız sokaklarında pazar günleri volta attığım, kimi günler sevdiğimi özlediğim, bir takım istasyon yollarından üst ve alt geçitlerden kararmış gümüş rengi, durmaksızın kayıp giden yürüyen merdivenlerden inip çıkarak tanımaya çalıştığım, üstelik dilini anlamadığım bir kenti bu. İlkini onu cansız bulmuştum. Dana sosis gibi doyurucu, ama tatsızdı. Öyle gelmişti bana...” (EGP, s. 164).

Anlatıcı, kentle ilgili izlenimlerini bu şekilde verir. Bu kent ona göre garip ve cansızdır. Her gün sabahın erken saatlerinde kaldığı otelden çıkarak çevresini dolaşır. Dolaşırken kent meydanındaki Frankfurt Oteli gözüne çarpar. Otelin görkemli çay salonunda vişneçürüğü renkli, önü sarı pirinç düğmeli üniforma giymiş, kafası kepli garsonlar dolaşmaktadır. Burada bir Türk garson ile tanışır. Başgarson Mehmet, on yedi senedir Almanya'dadır ve kusursuz Almanca konuşmaktadır. Çay servisi yaparken anlatıcıya tüm Frankfurt yeraltı metro sistemini anlatır ve üniversite kliniğine giderken binebileceği tramvayların numaralarını söyler. Bu sırada yazar, sihirbaza birkaç satır karalar.

“...Burası garip bir kent. New York’a benziyor, Rio de Janeiro ile ilgisi yok. Şimdi düşünüyorum da, benim için de boğuntu duyduğum St. Lucia Adası, Almanlar için gerçek bir cennet olabilir. Ben de kent eleştirmeni gibi bir şey oldum, değil mi dostum? Ama içinde bir süre yaşadığım her kent beni çok etkiliyor.” (EGP, s. 165).

Anlatıcı, oturduğu yerde çayını yudumlayıp mektubuna devam ederken bir yandan da bu kentin sokaklarının insansız; hele ki akşamları her yerin bomboş olmasına şaşırıldığını söyler. Aslında şaşırmasının sebebi, daha önce gezip gördüğü şehirlerle Frankfurt’u karşılaştırmasından kaynaklanır. Ankara veya İstanbul’un yoğun kalabalığı, İzmir ve Muğla’nın ışıl ışıl sokaklarından sonra Frankfurt ona enteresan ve yabancı gelir. Mektubunu bitirir ve hesabı ödeyerek olduğu yerden kalkar. Mektubu resepsiyondaki adama verdikten sonra dışarıya çıkar, kentin sokaklarında yürür ve çevresini gözlemler. Siyah deri giysili, rengârenk kirpi saçlı motosikletli Alman gençlerinin çevrede dolandıklarını ve köşe başlarında durup ilgisizce gelen geçene baktıklarını görür. Kentin bir başka sokağında boydan boya aşk merkezleri, kaldırımında bekleyen kızlar, seks filmleri izlenebilecek kulübeler, karanlık barlar, yolda volta atarak içeriye müşteri bulmaya çalışan bar sahipleri vardır. “*Bu sokaklar oldukça sıkıcıydı. Dışardan pek bir hareket, bir canlılık göze çarpmıyordu.*” (s.166) diyen anlatıcı, her sabah annesi için göz kliniğine giderken sadece bu kentin sokaklarından geçer. Romanın devamında anlatıcının bu kentle ilgili görüşlerine rastlayamayız.

Anlatıcı, *Farklı Rüyalarda Sokağı* romanında da Frankfurt’tan söz eder. Yazar, sadece kendi ülkesinde değil başka ülkelerdeki bazı şehirleri de Ankara ya da İstanbul’u anlatır gibi anlatır. Şehrin belirli mekânları olan, otel, meydan, havaalanı, caddelerinden bildik manzaralar sunar. Mekânlar arası geçişin fazla olduğu romanda bu kent, yine anlatıcının anılarında yer alır ve anlatıcı bu kenti verirken sanki o anı yaşıyormuş gibi bir izlenim yaratır. Anlatıcı, Münih Havaalanı’nda bir kafede Frankfurt’a gidecek uçağın kalkmasını beklediğini söyleyerek romana başlar. Bir yandan bu kente gideceği için mutludur diğer yandan ise on gün sonra ameliyat olacağı için endişelidir. Kahvesini içerken aklından bu akşam yıllar sonra bir kez daha Frankfurt’u göreceğini geçirir. (s.100) Uçağının saatinin gelmesiyle uçağına biner ve uzun bir yolculuktan sonra gece vakti Frankfurt’a varır, daha önceden rezervasyon yaptığı otele yerleşir. Odaya yerleştikten sonra pencereye yaklaşır ve perdeyi aralayıp kenti izlemeye başlar. Yatmadan önce dışarıyı dolaşmaya karar verir. Frankfurt’un merkezindeki Zeil’ı yürüye yürüye keşfeder. Bütün büyük

mağazalar buradadır. Münih Caddesi'nde bir Türk'ün işlettiği bakkaldan bana portakal suyu, yoğurt, muz ve Türkiye'de içilen sudan alır. Zeil'in ucuna doğru Doy Doy adlı bir Türk kebabçısı vardır. İlerilerde bir parfümeri, kitapçı, şarap satan dükkânlar bulunur. Burada Eray, kentin sokaklarında dolaşırken gördüğü mekânları bir gezi yazısı yazıyor gibi teker teker sıralar ve Frankfurt'un ona neler hissettirdiğini şehrin kült bina ve meydanlarından hareketle söyler. Bu sırada anlatıcının, ameliyat tarihi gelir ve İstanbul'a gitmek zorunda kalır. Ameliyat olduktan belirli bir süre sonra gezmek için tekrardan Frankfurt'a gitme kararı alır. Bu sefer ilk gidişinden daha da heyecanlıdır çünkü ameliyattan sonra gözünün yüzde doksan görmesiyle kendini daha iyi hisseder. Uçağa biner ve Frankfurt yolculuğu başlar. Bu kente gelirken bir önceki gelişini anımsar. Kente indiği zaman daha önceden ayırmış olduğu otele gider, biraz dinlenir ve dışarı çıkarak kendini kalabalığın içine bırakır. Bütün şehri yeni baştan dolaşır, dükkânlara girip çıkar, bu mutluluğu doya doya yaşar. Buranın, dünyada hiç unutamayacağı kentlerden biri olduğunu söyler ve bu hislerini şu şekilde verir:

“Gözüm açıldıktan sonra ilk defa seni gördüm. Müthiştin! Benim ışığa ve görüntüye renge ve ayrıntıya susamış gözüme dev Katedrallerin, Römer'deki değişik binaların, Zeil'da oradan oraya dolaşan kalabalıkların, yemyeşil parkların ve her öğlen gittiğim Kaufhof'un en üst katındaki cafe'nin balkonundan görünen kuşbakışı kent manzaranla eşsizsin benim için...” (FRS, s. 137).

“*O muhteşem ışığı Frankfurt'ta yakalamıştım.*” (s.150) diyen anlatıcı, aslında İstanbul'da üniversite kliniğinin odasında, akşamüstü göz ameliyatından sonra o ışığı yakaladığını söyler. Pamuklu bandajın arasından gözüne sızan ışık, artık kaybettiğini sandığı dünyayı ona tüm aydınlığıyla birdenbire gösteriverir. Anlatıcı, kendine göre artık iki Frankfurt'un olduğunu söyler. Bir tanesi deniz dibi gibi bulanık, koyu renk bir sis içinde, bir metre uzağı zor görünen kaldırımlar, mat bir güneş ve renksiz akan bir nehirden oluşan Frankfurt'tur. İkincisi ise pırıl pırıldır. Caddeleri geniş, yolları uzamış, kenarlardaki apartmanlar yükselmiş birdenbire büyüyen bir şehirdir. Aslında yazar için burası, sağlığına kavuştuğu kent olarak önem taşır. Kenti dolaştıktan sonra yorgun bir şekilde otele döner ve kendini yatağa atar, uyuyakalır. Bir daha romanda bu kente yer vermez.

Nazlı Eray'ın sevdiği diğer bir Alman şehri de Wiesbaden'dir. Sadece *Okuruma Frankfurt Mektubu* isimli hikâyede bahsettiği Wiesbaden'in, daha çok yaşlı ve zengin Almanların gittiği bir kaplıca şehri olduğu söylenir. Anlatıcı, yukarıda da

bahsedildiği gibi Sim Sala Bim'e mektubunda Frankfurt'tan bahsederken sihirbazın isteği üzerine ona Wiesbaden'deki izlenimlerini de anlatır. Anlatıcı, mektubunda daha önce gittiği bu kentin değişik bir yer olduğunu ve orayı sevdiğini söyler. Kente trenle gittiğini ve istasyondan dışarı çıkar çıkmaz garip bir duygunun içini kapladığından söz eder. Hafif bulutlu hava, çevredeki yapılar, ağaçların görünümü, etraftaki her şey eski bir filmin içinde gibi olduğunu düşündürür ona (s.174). Banyoların ve içmelerin bulunduğu eski bir Alman banliyösüydü burası. Şehrin az nüfusa sahip ancak sıcak, samimi ortamı, anlatıcıya anneannesini ve onun dünyasını anımsatır. Kent merkezinde kumarhane olduğundan da söz eder. Bahçesi renk renk laleler ve ortancalar ile süslenmiştir. Fıskiyeli havuzlar, Kayzer Wilhelm'in bir heykeli, kestane ağaçlarından ormanlar, çok şık vitrinler ve ağaçlıklı yollarla süslenmiş etkileyici bir yerdir burası. Kenti gördükten sonraki düşüncelerini mektubunda sihirbaza şöyle anlatır:

“Beni çekti, çünkü orada yitmiş gitmiş bir zaman hâlâ süregelmekteydi. Bunu duyunca insanın içine bir titreme geliyordu. Az önce dediğim gibi bir filmin ya da bir romanın parçası gibi bir yerdi orası.” (EGP, s. 176).

Geçmişin şimdi ile buluştuğu, yeşilin her tonunun bulunduğu bu şehrin eski dokusunun hâlâ bozulmadığını da söyler. Anlatıcı, hikâyenin devamında bu kentin kendi üzerinde bıraktığı etkinin o kente sadece bir kere gitmesinden kaynaklı olduğunu düşünür. Çünkü daha fazla tanımamak ve hep ilk kez gördüğü gibi anımsamak için bir daha o kente gitmez, romanda bir daha bu kenti göremeyiz.

c. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika, Eray'ın hikâye ve romanlarında önemli bir yere sahiptir. Yazarın gençlik yıllarında, bir üniversitenin daveti üzerine, dünyanın değişik yerlerinden genç yazar adayları ile birlikte gittiği Iowa City, Eray üzerinde izler bırakmış bir şehirdir. Daha sonra romanlarında da bahsettiği bu küçük orta Amerika şehrinde *Benden Bana Mektuplar* adlı hikâyesinde söz eder.

Günce şeklinde kurgulanan bu hikâye, anlatıcının ilkbaharın Ankara'ya geldiği günlerde yıllardır görmediği, eski arkadaşı, Iowa City'de beraber çalıştığı Alman Fred'i düşündüğünü söylemesiyle başlar. Arkadaşına duyduğu özlemle beraber 1980 senesinin nisan ayını ve geçmiş günleri hatırlar. “*Iowa City'de Fred ile beraber olduğumuz zamanlar bir garip sonbahardı.*” (s.263) diyen anlatıcı, Fred ile Amerika'nın orta yerindeki bu kasabamsı yere alışmaya çalıştıklarını anımsar.

Üniversitenin kendilerine ayırdığı otele yerleştiklerinde Fred'in kendini çarçabuk topladığını, kitaplarını kutulardan çıkartıp masasını düzenlediğini ve giysilerini dolaba yerleştirdiğini söyler. Anlatıcı, ortama ayak uydurmadığını, eşyalarının bir müddet bavulunda kaldığını ve Iowa City'de kaldığı o garip sonbahar ve kış süresince de bavulundan giyinip durduğu aklına gelir. Anlatıcı, bu gördüğü yeni kent karşısında etkilenir ve sanki renkli bir filmin içinde şaşırılmış bir figüranı oynar gibidir. Fred'le beraber o günlerde neler hissettiklerini şu şekilde verir:

“İlk kez gördüğümüz Yeni Dünya ikimizi de değişik biçimlerde etkiliyordu. Bu Orta Amerika kentinde beraberce dükkânları dolaşiyor, geceleri sinemaya gidiyor, yöreyi ve insanları tanımaya çalışıyorduk...” (ABA-KÖK, s. 263).

Anlatıcı, eski günleri anımsarken Fred'den de bahseder. Fred'in spora meraklı olduğunu ve açık havayı sevdiğini anımsar. Birlikte spor yapılan salonlara uğrarlar ve gördükleri yerlerin fotoğraflarını çekerler. Çevreyi dolaştıktan sonra karınları acıkır ve yemek yemek için yer aramaya koyulurlar. Gittikleri her dükkândan bir sürü yiyecek alırlar hatta işi o kadar abartırlar ki hiç yemeyecekleri veya daha önce hiç bilmedikleri şeyleri bile alıp dururlar. Anlatıcı bu durumu şöyle verir : “ *İkimizi de Amerika'daki yiyecek bolluğu şaşırtmıştı.*” (s.264). Bu Yeni Dünya'nın bolluğu ve zenginliği iki arkadaşı bayağı şaşırtır. Bir süre kenti gezdiklerini ve otele dönerken burada gördükleri her şeye şaşırarak baktıklarını söyler. Otele geldiklerinde Güney Afrikalı gazeteci Tobi ile tanıştıklarını da anımsar anlatıcı. Fakat bu tanışmanın nasıl olduğunu bize vermez. Tobi, her şeyini ülkesinde bırakmış, beyazların tüm engellemelerine karşın Soweto'dan Yeni Dünyaya gelmeyi başarmıştır. Birdenbire içine giriverdiği özgürlük, mutluluktan sersem eder onu. Anlatıcı, geçmiş günleri hatırladığında Amerika'da insanların özgür ve rahat bir yaşama sahip olduklarını da düşündüğünü söyler ve bunu şu şekilde ifade eder:

“Hepimiz otuz yaşında olmanın, Yeni Dünyanın göbeğinde bulunmanın insanı mutlu eden özgürlüğü içindeydik.” (ABA-KÖK, s. 267)

Iowa City'de kaldığı günleri bu şekilde anımsayan anlatıcı, Amerika'nın bu kentinde geçirdiği bu garip sonbahar ve kış süresince akla gelmez olaylar yaşadığını ve bu anıların arada sırada bugünkü gibi aklına birden geliverdiğini söyleyerek hikâyeyi bitirir.

Yıldızlar Mektup Yazar romanında ise anlatıcıyı, arabasıyla Bodrum'a giderken görürüz. Anlatıcı Bodrum'a neden ve nasıl gittiğini bize vermez. Sadece arabasıyla Bodrum'a gittiğini ve Sivrihisar yolunu geride bıraktığını, yolun bu kısmının tehlikeli olduğunu, biraz sonra yolun kenarındaki dinlenme tesislerinde çay içmek için duracağını söyler. Bu sırada anlatıcı, arabanın teybine Rosita Serrano'nun kasetini koyar. Rosita, o billur sesi ile Carmençita'yı söylemeye başlar ve bu parçanın onu bir anda 1977 senesine, Amerika'nın orta yerindeki ufak üniversite kenti Iowa City'e götürdüğünü söyler. Çünkü bu şarkıyı ona Iowa City'deyken tanıştığı Berlinli arkadaşı Fred dinletmiştir. Yazar, bu şarkıdan sebep kentte yaşadığı eski günleri hatırlar. Kentte anımsanacak pek bir şey yoktur ve oraları artık unuttuğunu düşünür. Bu kent hakkındaki düşüncelerini şöyle verir:

“Oldukça uzun kaldığım bu mısır ile kaplı ufak Amerikan kentinde, zaman zaman mutlu olmuş, çoğunlukla bunalmıştım. Iowa City bir bakıma, kendi kendimi tanımama yardımcı olmuş bir kenti.” (YMY, s. 15).

Arkadaşları ile kaldığı bu kentte güzel zamanlar da geçiren yazar, kenti gezip tanıdıkça buranın dinginliğinden ve sessizliğinden bunaldığını hatırlar. Yukarıda da verildiği Iowa City yazarın, kendi içine dönüp benliğini fark ettiği bir kenttir. New York'un o baş döndüren hızı ve renkliliği, Chicago'nun o iki katlı canlı caddeleri, gece mutlaka yaşanması gereken South Michigan Caddesi bunların hiçbirinin Iowa City'de olmadığını, buranın çok sakin bir kent olduğunu söyler. Daha sonra bu kentte sekiz ay kaldığını ve kendisi gibi yeni edebiyatçı olan, dünyanın her yerinden gelen yazarlarla arkadaşlık ettiğini de anımsar. Arabada dinlediği bir şarkı anlatıcıyı, seneler öncesine götürmüş ve anılarını canlandırmıştır. Bunları düşünürken dinlenme tesisine gelen anlatıcı, arabasını park eder ve köşede bir masa bulur oturur. Çayını içtikten sonra kalkar ve Bodrum yoluna kaldığı yerden devam eder. Romanda bu mekânı anımsama ile verir.

Eray, Iowa City ile ilgili anılarını *Rüya Yolcusu* romanında da görürüz. Bölümlere ayrılan romanın her bir bölümünde yazar, farklı kentlerdeki anılarını anlatır. “America the Beautiful” bölümünde bu kenti anımsayan anlatıcı, romana anıların yağmur gibi üstüne yağdığını, kendisini gerilere götürdüğünü söyleyerek başlar ve Amerika/Iowa City günleri aklına gelir. Anılarından yola çıkarak bu kasabamsı kenti anlatır. Burası kolunun altında tek bir kitabı olan yazarken, hayatının sekiz ayını geçirdiği garip bir dünyadır ona göre. Kenarından Mississippi nehrinin

aktığı, Mayıs Çiçeği Apartmanı'nda bir odada kaldığı, dünyanın dört bir yanından gelmiş genç ve yaşlı çeşitli yazarlarla bir yıl boyunca birlikte olduğu bir dünya olarak adlandırır bu kenti. Yazar, aldığı bir davet üstüne, Ankara'yı bırakıp, yaşamında yepyeni ufuklar açacak olan Amerika'ya gelir. Iowa City ufak bir yerdir. Sonsuz mısır tarlaları, Mayıs Çiçeği Apartmanı'nın penceresinden görünen şehir, değişik dünyalardan Amerika'ya ilk sefer gelmiş yazarlar, arkadaşı Fred bu kenti anlatıcıya hatırlatan şeylerdir. Anlatıcı bu bölümde sadece kente duyduğu özlemi ve anılarını kısa bir şekilde dile getirir. Onun dışında bu mekân, olay örgüsüne bağlı olarak verilmez sadece ismen bahsedilir. Görülüyor ki Eray, bu kente sadece üç eserinde anıları aracılığıyla yer verir.

Yıldızlar Mektup Yazar'da Chicago, anlatıcının Iowa City'deki günlerinde ziyaret ettiği bir şehir olarak bahsedilir. Yukarda da bahsedildiği gibi Bodrum yolundayken Iowa City'deki günlerini anımsayan anlatıcı, Chicago'ya da bu anılarının içinde yer verir. Bu iki mekân anlatıcının anıları aracılığıyla karşımıza çıkar. Iowa City'e kongre için davet edilen anlatıcı, çeşitli ülkelerden gelen yazarın bulunduğu otelde birçok arkadaş edindiğini ve müzikolog arkadaşları ile birlikte bu küçük şehirden sıkıldığında sık sık Chicago'ya gittiklerini söyler. Bu kente ilk gittikleri günü anımsamaya başlar. Dört arkadaş, bir sabah erkenden, güneş daha doğmadan yola çıkar. Ertesi gün Chicago'da ünlü tenor Fischer Discau'nun konserine davetlidirler. Yolda giderken dünyanın en ünlü eski seslerinden olan Hina Spani, Supervia ve Caruso gibi sanatçıların kasetlerini dinlerler. Coşku içinde kent vardıklarında anlatıcı, orada ilk kez bir parkta sergilenen ünlü helkeltıraş Alexander Calder'in dev heykelini görür. Bu heykeli usul usul hareket eden sanki canlı bir insana benzetir ve kent ile ilgili görüşlerini şu şekilde verir:

“Chicago büyülemişti beni. Akşam olurken Michigan Gölü'nden acı bir yel esmeye başlamış, dev gökdelenlerin tüm ışıkları yanmıştı. Çift katlı caddelerde trafik vızır vızırdı.” (YMY, s. 17-18).

Anlatıcı, kentin akşam canlanan havasına ve ışıklanan caddelerine hayran kaldığını ve çevresini incelemeye başladığını söyler. Mercedeslerin arka koltuklarına kurulmuş, puro tütüren altın dişli kalantor Zenciler, arabaları kullanan üniformalı beyaz şoförler, siren sesleri havayı doldurması ve kulak çınlatması, Mercedeslerin, Cadillacların, ambulansların, polis arabalarının caddelerde cirit atması o günlerden kalan anımsadığı şeylerdir. “İşte sevdiğim Amerika'ya gelmiştim!” (s.18) diyen yazar Iowa City'de sıkılıp bunaldığı zamanların gerginliğini üzerinden atarak dev

gökdelenleri, tüm tehlikesi, zonklayarak yaşayışı ile ‘o çok sevdiği metropole’ kavuşur. Konser saati yaklaşır. Anlatıcı bir türlü kentten, caddelerden akan insan selinden, köşe başlarında beliren yosmalardan, başının üzerinden geçen trenlerin uğultusundan, karanlık gökyüzüne karşı ıslık ıslık aydınlatılmış gökdelenlerden ayrılmak istemez. Arkadaşlarına biraz daha kenti yaşamak istediğini ve onların konsere yalnız gidebileceğini söyleyip direktse de arkadaşları bu kentin gece zamanı tehlikeli olduğunu ve onu yalnız bırakamayacaklarını söylerler.

“Ben de kenti bırakmak istemiyordum. Ne güzeldi. Kopamıyordum ondan. Doludizgin yaşıyordu Chicago. Benim yaşamak istediğim gibi...” (YMY, s. 17-18).

Anlatıcı, şehrin bu hareketli yaşamını kendi hayalini kurup yaşamak istediği hayata benzetir. Rutin giden hayatı, geçmişte yaşadığı olumsuzluklar hem de yaşının bir hayli ilerlemiş olmasından dolayı bu hayaller sadece düşüncede kalır.

Arkadaşlarının onu yalnız bırakmaması üzerine anlatıcının aklına bir fikir gelir. Şehrin atardamarı olan South Michigan Caddesi’nde arabayı park etmelerini ve onu içine kilitlemelerini söyler. “*Ben arabanın içinde, üstüne gece çökmüş kenti yaşayayım.*” (s.18) Arkadaşları bir süre düşündükten sonra anlatıcıyı arabanın içine kilitleyip giderler. Konseri izlemekten vazgeçen anlatıcı, üç saat boyunca South Michigan Caddesi’nde araba içinden kenti izler. Tehlikeyi, gökdelenleri, güzelliği, arabanın camından ona bakan Zencileri görür, eski zaman müziklerini dinler. Bu süre içinde *Ovadaki Adam* adlı öyküsünü orada yazıp bitirir. Arabada yazılan bu öykünün Chicago’da geçmesi tesadüfi değildir.

Arkadaşları konser bitince, heyecanla dönerler. Onu arabanın içinde otururken görünce rahatlarlar ve ona sorular yöneltirler. Anlatıcının arkadaşlarının sorularına verdiği cevap şöyledir:

“Yaşamımın en heyecan verici üç saatini yaşadım belki de. Kenti istediğim gibi duyumsadım. Harika bir şeydi bu yaşadığım! Bir öykü de yazdım. Kentin nabzı avucumu içindeydi!” (YMY, s. 19).

Anlatıcı, tüm bunları arabanın içinde Bodrum yolundayken anımsar.

Eray, Iowa City’nin tersine gelişmiş, büyük bir kent olan Chicago şehrini *Ovadaki Adam* hikâyesinde Amerikalı bir Arap’ın ağzından anlatır. Bunun sebebi yukarıda da belirtildiği gibi anlatıcı, bu öyküyü arabanın içindeyken yazmıştır. Arabanın camından dışarı bakarken kentin sokaklarında gezen Zencileri görmüş ve bu Zenciler ona Arapları hatırlatmıştır.

Hikâye, anlatıcının, arkadaşı Arap'a hayali sevgilisinden bahsetmesiyle başlar. Yürüyerek tüm şehri dolaşan iki arkadaş, hayali sevgiliye ulaşmaya çalışır. Sevgiliyi ararken anlatıcı, bize Arap aracılığıyla kentle ilgili bilgiler verir. Bundan otuz beş yıl önce Chicago'da asansörcülük yapan Arap, bu kentin en ünlü otelinde çalışmıştır. Çalıştığı oteli, bu otelin yıldırım hızı gibi asansörlerini, giydiği uniformalarını, orada çalıştığı dönemlerde çok mutlu olduğunu anlatır. Anlatıcı, Arap anlattıkça, sanki başparmaklarımızın üstünde, ayaklarımızın altında Şikago'nun canlanıverdiğini söyler ve sanki bu kente hiç gelmemiş gibi kenti Arap'ın ağzından anlatır.

“Kardeş Şikago’yu bir görsen, bir daha aklından çıkmaz orası senin. İlk kentin arka kapısından girersin içeriye. İşte eski yıkık fukara bir Şikago görürsün. Aman ne güzeldir. Bir gariptir ki, anlatamam sana. Arka kapıdır orası. Kentin kulisidir yani. Çok yoksuldu. Tüm binaların arka yüzünü görürsün. Tırtıl gibi yangın merdivenleri inip çıkar yapıların arka yüzünden. Aşı boyalıdır kimisi... Çöp tenekeleri tümen tümendir. Kardeş, kenti ardından görürsün ilkin... Ardından yakalayiverirsin Şikago’yu...” (GT-YGÖ, s. 56).

Arap, Şikago'nun ardını dönüp Mişigan Gölü'ne baktığını söyler. Bu kenti iyi tanımak için, kentin arkasından içeriye girilmesi, epeyce dolaşılması gerektiğini verir. Kentin girişinin yıkık, dökük, bakımsız olduğunu, kent merkezinin tam tersine geliştiğini ve modernleştiğini vermek ister. Kenti dolaşırken Güney Mişigan Caddesi'ne çıkıverirler. Burası yazarın, arabanın içinde bu hikâyeyi yazdığı caddedir. Kentin asıl yüzü orasıdır. Buraya iki katlı bir caddeden çıkılır ve buranın kentin kalınbağırsağı ve kentin sindirim yoluna benzediğini söyler. Trenler, otolar oradan geçer. Akşam olunca tüm ışıklar yanar binalarda, Şikago'daki bütün binalarda göğe uzanır. Bu binaların yüce yapılar olduğunu ve hava kararınca ışıllı ışıllı yandıklarını söyler. Adeta kent bir sahne gibidir.

Kentte yürümeye devam ederlerken Arap, otuz beş yıl önce çalıştığı oteli bulur. Asansörcü kıyafetini giyer, asansöre yerleşir. Beraber asansöre binen iki arkadaş Şikago'nun orta yerinde koca otelin içinde yıldırım gibi yukarı inip çıkarlar. Arap, anlatıcıyı otelin en üst katına çıkarır ve buradan dört bir yana uzanan kente bakarlar. Bütün büyük şehirler gibi kozmopolit bir yapıya sahip olan bu kent, yazarın anlatılarında yaşama sevinci dediğimiz o ışıltılı duyguya egemen durumdadır. Bir müddet kenti izledikten sonra asansöre binip tekrar aşağıya inerler ve kentin

sokaklarında dolaşmaya devam ederler. Hikâyenin devamında bu mekânı ismen anan anlatıcı, hikâyeyi Arap ile anlatıcının kent sokaklarında dolaşmasıyla bitirir.

Dünyayı tanıyan herkesin Amerika deyince aklına ilk gelen kent New York'tur. Yazarın gezmek için sıklıkla gittiği bir şehir olan New York, bir taraftan kültür, sanat ve sokağa taşan eğlenceleriyle ünlü başkent, diğer taraftan ise insanın içinde kaybolduğu bir beton ve çelik kentidir.

New York, *Benden Bana Mektuplar* adlı hikâyenin bir bölümünde yer alır. Hikâye anlatıcının bir sabah uyanır uyanmaz birden aklına New York ve New York sokakları gelmesiyle başlar. Okuyucuyla konuşuyormuşçasına kendi kendine “*A be gariban, sen has bir Ankara insanısın, New York sokakları da nerden çıktı demeyin!*”(s.290) der ve New York'un aklına geliş sebebini açıklar. New York, anlatıcının en sevdiği kentlerden biridir. Oranın sokaklarında, bahar ayında ve güz aylarında dolanıp durduğunu söyler. Bu sabah uyandığında Ankara'nın havasında duyduğu bir koku mu, arka sokakta park etmiş bir otonun durmak bilmeyen tiz sesi mi, yokuş aşağı fren yapan kum kamyonlarının çıkardığı ses mi bilinmez, bunlardan birinin tınısının, ona Yeni Dünya'yı anımsatıverdiğini söyler (s. 290).

Ankara'nın insan kalabalığıyla dolu ve hep bir koşuşturmaca yaşanan sokakları, günün her saati bitmek tükenmek bilmeyen yıpratıcı trafiği, arabaların ve motorların korna sesleri anlatıcıya, New York'un sesli ve hareketli sokaklarını anımsatır. O, Yeni Dünya dediği Amerika'da ilkin New York'u görür. New York'a ayak basar basmaz, göğe doğru uzanmış gökdelenleriyle koca beton kenti onu avucunun içine alır. Oralara gittiğinde garibanın teki olduğunu ve Türkiye ile arasındaki saat farkları, değişik gece ve gündüzlerin kendisini ürküttüğünü, henüz yalnızlığa alışmamış olduğunu anımsar. Kendi ülkesinden ayrılıp farklı ülkelere giden gurbetçiler gibidir. Kentin yüreğini sıkıştıran dev boyutta binaları, durmaksızın duyulan siren sesleri, anlatıcıyı ilkin hem coşturur hem de ürkütür. Bazı günler sabah otelinden çıkar, bir yerde kahvaltı eder ve sokaklarda elinde plan olmadan öylece dolaşır. New York'ta dolaşırken ayaklarına kara sular indiğini söyleyen yazar, otelinin yeri çok kolay ve onu kaybetmesi imkânsız olmasına rağmen onu hemen hemen her gün kaybeder. Daima kentin büyüklüğüne vurgu yapan anlatıcı, bazen büyük mağazaların alt katlarında dolaşır, bazen de her yanından yoğun trafiğin aktığı ufacık parkta oturur, ayaklarını dinlendirir ve akan trafiği izler. Daha sonra dolaşa dolaşa otelinin yolunu tuttuğunu söyler. Anlatıcı, New York'u bir sabah uyanır

uyanmaz aklına gelmesiyle anımsar. New York da diğer kentler gibi sadece anılarda yaşayan bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Diğer bir yandan anlatıcı, bu kentten *St. Lucia-Batı Hint Adaları* adlı hikâyede de söz eder. Hikâye, anlatıcının New York'tan Martinik Adası'na gitmek için uçağa binmesiyle başlar. New York'a gitmesinin sebebini belirtmeyen anlatıcı, uçağa biner ve içini bilmediği bir sıkıntı kaplar. Oturduğu yerde bir an nereye, niçin gittiğini düşünür. “Niçin bırakıyordum çok sevdiğim New York'u?” (s.56) O kentte günlerinin sayılı olduğunu ve Türkiye'ye dönmek için çok az bir zamanı olduğunu anımsar. Bunları düşünürken uçak kalkışa geçer ve anlatıcı camdan bu hareketli şehri izler. Bir yandan şehri izleyen anlatıcı bir yandan da bu kentte geçirdiği zamanı anımsar. Bu şu şekilde verir:

“Uzun bir süre küme küme beyaz bulutları izledim durdum. Arada New York'u düşünüyordum; çok sevdiğim bu beton ve çelik kenti; 5. Caddede bir sabah zamanı güneş ışıklarının içinde yürüyen binlerce kişiyi; her an özlediğim dev boyutlu kitapçı dükkânlarını; hiçbir zaman kesilmeyen siren seslerini, yaşamla ölümün her an kucak kucağa olduğu bu heyecan verici kenti uçağın koltuğunda düşünüp duruyordum...” (EGP, s. 57).

Anlatıcı, içinde yaşayan pek çok insanın sevmediği ve ürküttüğü bu akıl almaz boyutlu yirminci yüzyıl kentini daha uçak kalkar kalkmaz özlediğini düşünür. Camdan bu kenti izlerken bir dostuna yolladığı karta bu şehirle alakalı yazdığı şeyleri hatırlar. Karta bu kentin düş gücünü çok değişik yerlere sürükleyebilecek boyutlarda olduğunu belki de onun için burayı çok sevdiğini yazmıştır. Anlatıcı, uçağın içindeyken anılarını anımsamaya devam eder. Kimi gün dev bir oyuncakçı dükkânına kapatılmış bir çocuk gibidir. Her çeşit elektronik aletle, bantlarla kimi zaman da bin bir renkli yazı kağıtları ve zarflarla, kalemlerle oynar gibidir. Herhangi bir dudak boyası almak için girdiği dükkânda, renkler ve çeşitler karşısında bir süre yorgun düşer, yüzlerce parfüm kokusu üzerine siner. Aslında yazar, bu kentte insanın her şeye rahatlıkla ulaşabileceğine, istediği veya gereksinim duydukları şeylerin elinin altında olduğuna, kentin her türlü imkânının fazla olduğuna değinir. New York'un ışıltılı ve güzel duygular vadeden bir şehir olmasının yanında, bir metropol gerçeği olan uyuşturucu ticareti ve kullanıcıları ile de meşhur olduğunu söyler. Anlatıcı da bu kentte yaşayan bir insan olarak, şehrin bu yüzü ile tanışmıştır. New York'ta ilk kez nerede içinde bir korku duyduğunu anımsamaya çalışır. Çünkü bir başka gözle bakıldığında, New York ürkütücüdür. İnsan kalabalığının içinde daldığı

an veya yalnız bir sokakta dolaşırken her an bir saldırı ile karşı karşıya gelebilir. Bu durum yazarın aklına çok ender de gelse dahi cebinde yirmi dolar bulundurur. Çünkü Amerika’da yaşayan insanlar ona, eroinin ilk dozunun yirmi dolar olduğunu, bunu verince saldıranın gideceğini söylemişlerdir. Yazar buranın her ne kadar dünyanın en turistik kentlerinin başında gelen, kültür-sanat alanında gelişmiş ve metropol bir kent olduğu söylese de kentin arka yüzünün, ara sokaklarının tehlikeli olduğuna da söylemiştir. Anlatıcı bunları düşünürken beş saat sonra uçak adaya iner. Zamanın nasıl geçtiğini anlamayan anlatıcı, yerinden kalkarak bavulunu alır ve uçaktan inmeye çalışır. Adaya indiği zaman bir taksiye biner ve otele doğru yol alır. Görüyoruz ki burada da Eray, bu kenti sadece anımsayarak verir.

Örümceğin Kitabı romanında da anlatıcı, ABD’de bir dönem yaşadığından olsa gerek New York’a yer verir. Roman anlatıcının Ankara’daki evinde başlar. Resim kursundan evine dönen anlatıcı, apartmana girdiğinde elektriklerin gittiğini fark eder. Anahtarı çantasından çıkarır ve kapıyı açar. Kapıyı açtığı zaman karşısında gördüklerine inanmaz. Kendi evi sanıp girdiği bu daire, eski kraliyet ailelerinin yaşadığı bir daireye dönüşmüştür. Sağına soluna bakar ve ne yapacağını bilemez. Evin içinde gezmeye başlar. Salona doğru yöneldiğinde karşısına evin kızı çıkar. Evin kızı anlatıcıyı tanıyordur fakat anlatıcı içinde bulunduğu durumu bir türlü anlamlandıramaz. Küçük kız, anlatıcının bir an önce üstünü değişmesini ve yemeğe inmesini söyler, ona giyecek giysiler ve takılar getirir. Kadife kaplı bir tepsinin üstünde zümrütle yapılan bir kolyeyi alır ve bu kolyeyi daha önce bir yerde gördüğünü anımsar. Acaba yılbaşı zamanı New York sokaklarında yürürken 5. Cadde’deki mücevhercinin vitrininde mi gördüm bu kolyeyi diye düşünür ve New York’u anımsar.

“New York. Ne güzeldi. Birden anımsamıştım onu. Bana heyecan veren, yaşadığımı duyumsatan bu yirmi birinci yüzyıl kentini. Günde sekiz saat New York sokaklarında dolaşıyordum.” (ÖK, s. 16)

York’un en canlı yeri Broadway’de, kaldırımındaki insan seline rağmen dolaştığını ve dolaşırken Lindy’nin Kahvesi’ni keşfettiğini söyler. Sokaklarda dolaştıktan sonra ayakları onu taşıyamaz hale gelir ve bu kahveye gidip camın kenarındaki bir masaya oturduğunu anımsar. Kahvesini yavaş yavaş yudumlayıp dışarıda yeni yıl hazırlanan dev kentin sokaklara bakar ve kahvesini bitirdikten sonra bahşisi bırakıp yeniden sokaklara daldığını söyler. New York’u anarken aklına Carlo’nun Berberi de gelir. Madison Caddesi’nde yürürken tabelasını gördüğü,

eskimiş zilini çalıp içine girilen bu değişik dünya dediği bu berber, aynanın önünde oturan yaşlı kadınlar, saçlarını yaptıranlar, dedikodu yapanlar bunların hepsi anlatıcıya garip bir his uyandırır. Anılarını anımsarken, eski günlük yaşayışından, akşamları Port Authority Terminali'nden yedi otuz otobüsüne binip New Jersey'deki otelime ulaştığından, otobüsün sokakları çok dolandırdığından da söz eder. Otele girdiğinde direkt odasına çıkıp yatağının açık olduğunu ve koltuğa oturup bir sigara içtiğini, televizyon izlerken uyuyakaldığını söyler. Anlatıcı, New York günlerini bu şekilde hatırlar ve romanın geri kalanında bu kenti anımsamaz.

Eray, *Rüya Yolcusu* romanında da New York'tan bahsederken, bu kentin onu hem heyecanlandırıldığını hem de korkuttuğunu belirtir. Daha önce de belirttiğimiz gibi anılarından oluşan bu romanda, anlatıcı "America the Beautiful" başlığında New York'tan söz eder ve New York'ta geçirdiği zamanı anlatır. New York'un kendisini büyülediğini söyleyerek anısına başlayan anlatıcı, New York'a ayak bastığı ilk gece kaldığı otel odasını, uzun uçuştan sonra Manhattan'ı ve gökdelenleri görünce duyduğum heyecan ve korkuyu hatırlar. "Yeni bir dünyaya gelmişim" (s.26) der. Bindiği takside şoförle konuşmak istediğini ama aralarında ses ve kurşun geçirmez bir cam olduğunu fark edince, çaresizlikten arkasına yaslandığını ve geldiği bu yeni dünyayı, gökdelenleri izlemeye başladığını söyler. *Rüya Yolcusu* romanının bu bölümünde anlatıcı, sadece oteline giderken bindiği taksinin içinden izlediği kentin görüntüsünü verir onun dışında New York'a yer vermez.

Nazlı Eray'ın Amerika ve Amerikan şehirlerine olan sevgisi New York şehri ile sınırlı değildir. Las Vegas şehri de kendilerine has özellikleri ile 'büyüler' onu. Anlatıcı, *Rüya Yolcusu* romanının 'Viva Las Vegas' adlı bölümüne, Las Vegas'ta olduğunu, sonsuz kumar makinesi ormanlarında yürüdüğünü söyleyerek başlar ve Las Vegas'ta geçirdiği günlerini anlatır. Anlatıcı, yeni bir kenti tanımak ve gezmek için İstanbul'dan bu kente gelir. Uçak kente indikten sonra bir taksiye biner ve otele doğru gider. Taksinin ara sokaklara girmesiyle camdan bu kenti izlemeye başlar. Çevresinin oldukça kalabalık ve sokakların ıslık ıslık olduğunu, dev gökdelenlerin bulunduğunu söyler. Oteline vardıktan sonra eşyalarını bırakır ve eğlenmek için bir casinonun yolunu tutar. Eğlence merkezlerinin oldukça fazla bulunduğu bu kentte, kırmızılı yeşilli parlak ışığın yandığı, üzerinde elma, armut, kadınlar ve erkeklerin bulunduğu birçok kumar makinesi bulunduğundan söz eder. Yıllar öncede burayı ilk gördüğünde çok etkilendiğini ve çölün ortasındaki bu yapay kumar kentinin

kendisini büyülediğini söyler. Gece ve gündüzü yok eden bu şehirde her yer ıslık ıslık, aydınlık ve canlıdır. Anlatıcı bu gördüğü renkli dünyadan oldukça etkilenir ve düşüncelerini şu şekilde verir:

“Bu renk cümbüşü içinde, bir rüya gibi yürüyordum. Çevremdeki her şey yapay ve çok canlıydı. Bu beni tuhaf bir biçimde etkiliyor, bu hiç bitmeyen gecenin içinde dolaşmak hoşuma gidiyordu.” (RY, s. 50).

Anlatıcı, Las Vegas’ı hareketi ve daima yanan ışıklarından ötürü ‘hiç bitmeyen bir gece’ olarak adlandırır. Casinodan çıktıktan sonra bir yandan çevresini izleyerek yürür, diğer yandan ise daha önce hiç görmediği kumarbazları seyreder. İlerde bir casino daha görür buranın aydınlatılmış sahnesi gözüne çarpar. Bir köşeye oturup perdenin açılmasını izlemeye koyulur. Perde açılır ve karşısında And Işık Berkman adında şarkıcıyı görür. Gösteriyi izledikten sonra kendini yine kendini kentin kollarına bırakır. Dolaşırken o eşsiz aydınlık dünyanın bir kez daha gözünün önünde olduğunu, şıkır şıkır rengârenk makine ormanları, dev oteller, gökdelenler, lacivert gece ile bu sokakların bütünleştiğini söyler.

Yazar, *Âşık Papağan Barı* romanında da Las Vegas’tan söz eder. Roman, anlatıcının bir trafik kazasında öldüğünü söylemesiyle başlar. Kazadan sonra hastaneye kaldırılan anlatıcının kalbine bir araba saplanmıştı. Doktorlar, hemşireler ve oto tamircileri bu arabayı kahramanın kalbinden çıkarmak için uğraşırlar. Anlatıcıyı küçüklüğünden beri koruyan hayali karakter Melek Hasan da hastanededir. Bu sırada anlatıcı gözlerini kapatır ve Melek Hasanla beraber kendi kalbinin içine girer. Kalbinin içine girdiklerinde arabanın içine sıkışmış kalmış bir erkek görürler bu erkeği de alarak tamamen parfümden oluşan Eden Gölü’ne ve oradan da büyü işleriyle uğraşan Cinci Kebir’in evine giderler. Cinci Kebir’e geldiklerinde etrafı çok dağınık bulurlar her taraf eşyalarla doludur. Anlatıcı, böyle bir yeri daha önce hiç görmediğini ve buradan uzaklaşmak istediğini söyler. Melek Hasan, anlatıcıya nereye gitmek istediğini sorar ve Las Vegas cevabını alır. Melek Hasan, anlatıcıya daha önce bu kente gidip gitmediğini sorar. Anlatıcı ise yıllar önce bu kente gittiğini şimdi de onları yıllar önce gittiği Las Vegas’a götürmek istediğini söyler ve bu kenti ilk gördüğü an gözünün önünde canlanır. Anlatıcı, fantastik bir dünyayı belki de ilk görüşü olduğunu söyler. Ona göre, Las Vegas’taki otellerin, kumar salonlarını birbirine bağlayan kırmızı halı kaplı, eğilimli koridorların, yanıp sönen neon ışıklarının, altın dolarlarla makinelerde oynayan zengin Zencilerin bu

içinde yaşadığımız dünyayla hiçbir ilgisi yoktur. Ardından kahramanlar, Las Vegas'a giderler. Fakat anlatıcı, Las Vegas'a nasıl ulaştıklarını bize vermez. Las Vegas'a ulaştıklarında bir otele yerleşirler. Anlatıcının 1980 yılında aynı odada kaldığı Vicky isimli bir kadınla karşılaşır ve Vicky'de onlara katılır. Melek Hasan ile Vicky birbirine âşık olurlar. Bu üç arkadaş gece olunca dışarı çıkar ve Las Vegas sokaklarında birlikte dolaşır. Sokakta dolaşırken bir casinoya rastlar ve anlatıcı, onlara kumar makineleri deyince aklına gelen ilk kentin burası olduğunu söyler. Kentin ışıklarla donanmış ana caddesinde yürürler. Eray, bu romanında kahramanlarını sadece kentin sokaklarında yürütmüş ve kahramanlarına sadece çevresinde gördüklerini anlattırıştır. Sürekli barlara ve kumar oynanan yerlere girip çıkan arkadaşlar, Las Vegas'ı sadece eğlence mekânı olarak görmüşlerdir. Sokaklarda dolaştıktan sonra otele dönen üç arkadaş daha sonra bu mekâna bir daha uğramamışlardır. Tasnifimizin ilerleyen kısımlarında "eğlence mekânları" başlığı altında bar ve kumarhane hususuna yer verilecektir.

New York, Chicago ve Las Vegas hem yazarın yaşam gerçeklerini yansıtan hem de kurduğu düşsel dünyanın kentleridir. Bu şehirler, karakterlerin yaşadıkları yerlerin temposundan kaçıp sığındıkları mekânlardır. Yazarı, canlılığıyla şaşırtan ve kendisine çeken bu şehirler, çok sayıda romanında konu edindiği yerlerdir.

d. Avusturya

Yıldızlar Mektup Yazar, anlatıcının Ankara'daki evinin balkonunda başlar. Düş ile gerçeğin birleştiği bu romanda anlatıcı, sigara içmek için balkonuna çıkar ve çakmağıyla sigarasını yakar. Sigarasını yaktıktan sonra çakmak dikkatini çeker. Çakmağın üzerindeki beyaz tül den tuvalet giyen kraliçenin resmini inceler. Bazen bir şehri anımsamak için oradan alınmış bir obje yeterlidir. Bu çakmağı Viyana'dan kentin ana tramvay istasyonunun altındaki ışıklı, renkli bir pasajdaki büfeden aldığını anımsar ve çakmağa bakmaya devam eder. Çakmağın üzerindeki Elizabeth, saçlarını toplamış, onları güllerle bezemiştir. Anlatıcı bu çakmağa bakarken bir taraftan da Viyana anılarını anımsar. Viyana'da kaldığı Sigmund Freud'un evine yakın olan pansiyonu düşünür. Bu ulu oymalı ahşap kapısı olan pansiyondan çıkıp bir cuma sabahı Freud'un müze haline getirilmiş evine gittiğini anımsar. Müzeye gittiğinde Freud'a ait eşyaları inceler ve buradan çıkıp kent merkezine doğru yürümeye başlar. Yeni yıl için neondan kuyruklu yıldızlarla süslenmeye başlayan bu zengin dükkânlarla donatılmış kentte yürür ve pansiyona döner. Pansiyona döndüğünde

havanın çoktan kararmış, kent ışıkları yanmış olduğunu ve geceleri Viyana'nın çok aydınlık olmadığını söyler. Diğer kentlere göre daha sakin olan bu şehirde, opera binası, parlamento binası ve müzeler aydınlıktır. Kiliseler ve katedraller ise gece birer ışık sütunu halinde gökyüzüne uzanır. Yazar, çoğu zaman kentin sokaklarında avare gibi dolaşır. Bunu “*Viyana'nın boş sokaklarında uzun uzun yürüdüm.*” (s.153) şeklinde bize verir. Arada başını kaldırıp gökyüzüne bakar. Tenha sokaklarda bir aşağı bir yukarı yürür, bomboş banklarda oturur. Tramvay duraklarına girip çıkar. Kaldığı otelin kapısına gider. Sabaha kadar sokaklarda dolaşır. Daha sonra oteline döner. Bu kenti evinin balkonunda anımsayan anlatıcı, kendine geldiğinde saatin epey geç olduğunu fark ederek içeri girer. Eray, bu kenti sadece *Yıldızlar Mektup Yazar* romanında daha önce gittiği ve anımsadığı bir mekân olarak verir, şehrin kendisine has dokusuna temas etmez.

e. Brezilya

Güney Amerika'nın en büyük ülkesi olan Brezilya'nın başkenti olan Rio de Jenario, ünlü Copacabana plajı, İsa heykeli, samba festivalleri ile ünlü çok canlı bir kenttir.

Eray, *Eski Gece Parçaları* adlı hikâye kitabının “Birtakım Kentler ve Duygularla ilgili Öyküler” bölümünün içinde yer alan *Viva Brazil* adlı hikâyesinde Rio de Jenario'dan kahramanların daha hava alanından inmesinden itibaren eğlence vaat eden bir şehir olarak bahseder. Hikâye, Devlet Su İşlerinde memur olan Emin'in, işten çıktıktan sonra evinin yolunu tutmasıyla başlar. Karısı ile arası bozuk olan Emin'in iki çocuğu vardır. Eve girince karısının yiyecek bir şey yapmadığını görür ve kendine yemek hazırlamak için mutfığa girer. Yemeğini yedikten sonra yatağına girer, yorgana sarılıp uyur ve rüya görmeye başlar. Rüyasında Emin'in karşısında Rio de Janeriolu bir revü kızı belirir. Simsiyah uzun saçları omzuna dökülen bu kızın adı Miranda'dır. Kız ile Emin hızla alçalan bir uçağın içindedirler. Emin, şaşkınlık içinde etrafa bakar ve ne olduğunu anlamaya çalışır. İçinde bulunduğu durumun rüya mı yoksa gerçek mi olduğunu sorgular. Tam o sırada uçağın içinde anons verilir fakat Emin bu anonstan hiçbir şey anlamaz. Miranda, Emin'e anonsu açıklar, bunun üzerine beş dakika sonra Rio de Jenario'ya ineceklerini, Rio'da havanın oldukça sıcak olduğunu söyler. Kente indikten sonra Emin etrafında gördüğü tabelaların üstündeki yazıları okuyamaz ve Miranda'ya okutur. Tabelaların üzerinde Rio'ya hoş geldiniz yazısı, caddelerin, plajların ve

sokakların isimleri vardır. Havaalanına indikten sonra onları bekleyen arabaya binerler. Dünyanın en uzun köprüsünün yanı başından geçip kent merkezine doğru yol alırlar. Arabadan dışarıyı seyreden Emin, yüksek binaların bulunduğu bu sokakları pür dikkat izler. Araba kavşağı döner dönmez önlerine uçsuz bucaksız Copacabana Plajı serilir. Atlantik Caddesi'nde yol alırlar. Yolun sol yanında boydan boya Okyanus uzanır ve beyaz kumsalda binlerce kişinin yatıp güneşlendiğini görür. “Uzaktan, sisler içinde dağlar görünüyordu. Gökyüzü masmaviydi. Sağ taraftan gökdelenler sıralanmıştı.” (s.44) diyen kahraman etrafını izlemeye devam eder. Otele geldikten sonra odalarına yerleşirler ve kenti dolaşmak için dışarı çıkarlar. Etrafı dolaşırken dev boyutlu bir teleferik görürler ve teleferiğe binerler. Anlatıcı, Emin'in gözünden Rio'nun bir sabah zamanı teleferikten görünüşünü şu şekilde verir:

“Teleferik usul usul yükselmeye başladı. İlk çift hilal biçiminde iki koy altımızda belirdi. Bunlar, çevresinde modern Brezilya mimarisinin en gözde örneklerinin sıralandığı İpanema kumsalı, Arproador burnu ve sonsuz beyaz bir kumsala sahip olan Copacabana Plajı idi. Altımızdan ufak çamlar, yemyeşil ağaçlar akıp gidiyordu. Gökyüzüne doğru yol alıyorduk sanki. Açık denizde tek tük balıkçı tekneleri görünüyordu. Güneş ışıkları, billur bir sürahidenden dökülen su gibi denizin üstüne yayılmıştı. Az sonra dev İsa yontusunun bulunduğu tepeye varmıştık...” (EGP, s. 54).

Tepede hava soğuktur ve bir sis bulutu etrafı sarıvermiştir. Etraf bembeyazdır ve hiçbir şey görünmüyordur. O an garip bir şey olur ve Emin'in omzuna rengârenk bir papağan konar, kulağına “bordroları hazırla!” diye fısıldar. Kuşu kovmaya çalışır ama kuş ona musallat olmuştur. Emin, kuştan kurtulmak için çırpındığı sırada gözlerini açar ve tüm bu olanların bir rüya olduğunu anlar. Hikâyenin sonunda papağan Emin'i uykusundan uyandırıp memur hayatına geri döndürmüştür. Eray, bu hikâyesinde Rio'yu gidip görmeden sadece rüya içerisinde bahseder.

Aynı kitabın içinde yer alan *Rio De Janeiro Üstüne Çeşitlemeler* hikâyesinde de bu şehirden bahseden Eray, hikâyeyi, Rio de Janeiro'ya yaptığı bir seyahatten döndükten sonra, Ankara'da yazdığını söyler fakat bu kente ne zaman gittiğini ve döndüğünü bize vermez. Rio de Janeiro'dan çok etkilendiğini söyleyen Eray, hikâye boyunca kenti nasıl tarif edeceğini bulmaya çalışan, onun güzelliği ve büyüklüğünü nasıl yansıtacağına karar veremeyen bir gezgin konumundadır. Hikâye, anlatıcının kendi kendine “Nasıl anlatmalı Rio de Janeiro'yu? Nereden başlamalı, nasıl anlatmalı?” (s.97) sorusunu sormasıyla başlar. Bu kenti nasıl anlatacağı konusunda

kararsızlığını dile getiren anlatıcı, uzun bir müddet bu kenti nasıl yazacağını düşünür. Yollarda yürürken aklına bu sorular gelir, gözü yoldan geçen insanlara takılır. Bir kitapçıya girer, rast gele kitapları karıştırır fakat kafasındaki düşüncelere hâkim olamaz. Rio'yu öyle bir anlatmalıyım ki, büyüünden hiçbir şey yitirmemeli, gördüğüm kadar güzel anlatabilmeliyim Rio'yu diye kendi kendine düşünür. Bunları düşünürken aynı zamanda kitapları da karıştırmaya devam eder. En sonunda kent üzerine yazıp yazmama arasında ikilemde kalan anlatıcı bir ara en iyisi hiç yazmamalı deyip işin içinden çıkar. Bu sırada telefon çalar ve arkadaşına düşüncelerinden bahseder. Sabahları Tunalı Hilmi'de, Ulus Meydanı'nda, Kızılay kalabalığında, pasajlara girip çıkarken hep bunu düşünür. Eve gelir ve ailesine kenti anlatacağının müjdesini verir ve tepki bekler. Hiçbir dönüt alamayan anlatıcı en sonunda kendi kararını kendisi verir ve bu renkli ve kocaman dünyayı anlatacağını söyler. Anlatıcı, aldığı karar üzerine odasına kapanır ve Rio'dan almış olduğu iki broşüre göz atar ve bunların işine yaramadığını “turistik bilgi” ile dolu olduğunun kanısına varır. Kafasında düşüncelerle Kızılay'a doğru yürür. Birdenbire aklına bir fikir gelir ve önünden geçen otobüse biner. Rastgele önüne gelen her vatandaşa Rio de Janeiro ile ilgili ne bildiklerini sorar. Verilen cevapları üzerine kafasında düşünceler kümelenir. Eve dönerek masasının başına oturur, derin bir nefes alarak estetik kaygılar duymaksızın bir an düşünüp yazmaya başlar ve Rio'yu *Dansöz Watusi'nin Bacağına Yansıyan Kent* hikâyesine konu eder.

Eray, bu kez hayali bir karakter olan Dansöz Watusi'nin bacaklarına yansıyan bir görüntü olarak anlatır bu kenti. *Dansöz Watusi'nin Bacağına Yansıyan Kent* adlı hikâyede Rio de Janeiro, önceki hikâyelerden daha canlı bir şekilde okuyucunun karşısına çıkar. Hikâye, anlatıcının elinde mikrofon Scala Revüsünde, sahneye tırmanmaya çalışmasıyla başlar. Anlatıcı, buraya nasıl geldiğini veya burada neden bulunduğunu bize vermez. Anlatıcı, Watusi dans ederken ona Rio ile ilgili birtakım sorular sormak ister ama orkestranın sesi yüzünden Watusi'ye sesini duyuramaz. Bir yandan etrafındaki insanları izlerken diğer yandan da Watusi ve yanında oynayan kızları izlemeye devam eder. Yanında şarkı söyleyen ve dans eden Dansöz Watusi'nin bacağının, siyah mermerden bir gökdelen gibi uzandığını söyler. Bu sırada dansöz bacağını öne doğru uzatır ve anlatıcı, bu abanoz rengi, parlak, kusursuz bacağın üstüne yansıyan kenti ilk kez o an görür. Burada gerçek dışılığı önemli ölçüde hissediyoruz. Yazar, kahramanın beraberinde kenti de getirerek kentin çeşitli

görüntülerinin sıralandığı bir mozaik bir yapı oluşturur. Anlatıcı, bu yaşanan sıra dışı gelişmelere “*Bu gecelerde sürekli onlardan, kentlerden söz ettiğimiz için bizi bırakmazlar, nereye gitsek birlikte gelirlerdi*” (s. 102) diyerek olayların bir hayal olduğunu verir fakat kentin yansımasını neden Watusi’nin bacağına gördüğünü veya bu bacağın neyi temsil ettiğini bize vermez. Anlatıcının, hikâyenin bazı yerlerinde Rio’nun hareketli bir kent olduğunu, kilometrelerce uzanan plajlarının olduğunu söylemesi veya bu bacakların gölgesinde kente geldiği ilk gün kendisini ürküten tünelleri gördüğünü söylemesi dansözün bacağının fiziksel olarak ona birtakım şeyleri çağrıştırdığını düşünebiliriz. Anlatıcı, Watusi’nin bacağındaki kenti gördükten sonra hayretler içinde kalır. Bacağına yansıyan kentte zaman gece yarısından sonradır ve ışıklar sönmüş her yan karanlığa gömülmüştür. Bacağına yansıyan kenti gördüğünde anlatıcı, şaşkınlığını şu şekilde verir:

“Rio de Janeiro burası...” diye fısıldıyorum şaşkınlıkla. Watusi, siyah mermer bacağına şöyle bir oynatıyor. Rio de Janeiro’nun girişindeki ulu Cüzam Hastanesi’ni görüyorum. Koridorlarında koyu mavi giysili rahibeler dolaşüyor. Bir otobüs şehir dışına doğru yol alıyor. İçindeki mihmandar, Amerikalı turistlere Cüzam Hastanesi’ni gösteriyor. Watusi, İki bacağına bitişirip sallayarak olduğu yerde dans etmeye başlıyor. Kentin ortasındaki Botanik Bahçesi’nin koyu yeşilleri beliriyor Watusi’nin bacaklarının birleştiği girintilerde. Balta girmemiş Amazon Ormanları’nı, o müthiş buharı, genzi gıdıklayan kokuyu duyuyorum. Bu bacakların gölgesinde, kente ilk geldiğim gün, beni ürküten tünelleri görüyorum. Belki de dünyanın en uzun kent içi tünelleriydi bunlar. İnsana boğuntu verecek denli uzundular.”(EGP, s. 103).

Anlatıcı, bir film izliyormuş gibi gördüğü kenti anlatmaya devam eder. Kentin araba tünellerinden ve bu tünellerin içine daldığında insanın sanki bir an soluğunun kesildiğinden bahseder. Dansözün bacağından gözünü ayırmayan anlatıcı, bacağı izlerken birden bu kentteki anılarından bahsetmeye başlar. Kentte kaybolduğu bir gün uzun bir tünele dalmış ve yoksul bir Rio’da yeryüzüne çıkmış olduğunu söyler. Tünel onları kentin göbeğinden bir yere alıp tepelere gecekonduların görüldüğü kenar mahallelerden birine çıkarır. Kamyonlar ve yük arabalarıyla dolu olan kentin tünellerinden girip çıkarlar ve tünellerin kentin ayrılmaz parçası olduğunu anlarlar. Anılarına dalan kahraman, çok geçmeden kendine gelir ve sahnenin önünde olduğunu hatırlar. Watusi’nin bacağının tekinin öne atılmış halde olduğunu görür. Tekrar düşünmeye başlar.

“Ne idi bu kentte beni en çok etkileyen? Belki Atlantik’in sesi. Sisler içindeki tepeler... Ya da kente ilk geldiğim gün gördüğüm bembeyaz kumsal ve güneşlenen yüz binlerce kişi, sokaklardaki büyük yapraklı ağaçlar ve kumsalın bitiminde başlayan gökdelenler. İsa yontusunun bulunduğu tepeyi aradığımız gün gene kaybolmuştuk. Araba ile bin bir sokağa girip çıkıyorduk.” (EGP, s. 104).

Düşünürken o gün arabayla kaybolduklarında Botanik Bahçesini buldukları aklına gelir. Buranın kentin orta yerinde, koyu yeşil, buharlı bir dünya olduğunu düşünür. “İçeri girer girmez kentin gürültüsünden soyutlanıvermiştik.” (s.104) İçinde Amazon ormanlarındaki ağaç kümeleri bulunan, çeşmelerinden içecek sular akan, ulu ağaçların diplerinde zehirli mantarlar yetişen bir bahçedir burası. Anlatıcı, anılarını düşünürken bir yandan da Watusi’nin bacaklarına bakmaya devam eder. Konular üzerindeki hızlı geçişlerin bilinç akışı tekniği ile sağlanması öyküde iç uyumu sağlar. Bu bacaklara biraz daha dikkatle bakar ve bu sefer de lüks villaların olduğu semti görür. Panjuru kapalı evler, Mercedes arabalar, Jaguarlar, özel bekçilerle dolu semt oldukça lüks görünür. Derken bir alkış kopar ve kadife perde kapanır. Anlatıcı artık bacakları göremez. Dansöz Watusi’nin bacağına yansıyan kentin o an kendisi için bitmiş olduğunu söyler. (s.105) Gösteriden çıktıktan sonra yavaş yavaş boşalan kalabalığın arasından kendini Rio gecesine bırakır. Ara sokaklarda düşünceli şekilde dolaşır. Sokaklarda dolaşırken kentin ara sokaklarını İstanbul ve İzmir’in ara sokaklarına benzetir. Geç saatlerde bu ara sokaklarda sarhoşların bulunması anlatıcıya İzmir ve İstanbul sokaklarını anımsatır. Bir sokağa sapıp Atlantic Avenue’ye çıkar. Karanlık kumsalda biraz denizi izler. Önünden geçip caddeden aşağı doğru yürür. Burada dikkatimizi çeken şey anlatıcının yine kenti gezmesi için gece vaktini tercih etmesidir. Gece vakti kentin tüm benliğini görebileceğini söyler ve yürürken Dansöz Watusi’nin bacağına yansıyan kenti düşünür.

“Düşünceliydim. Siyah dansöz Watusi’nin bacağına acaba gerçek dünyayla bir ilgisi var mıydı, yoksa yalnızca benim düş gücümün ürünleri miydi bunlar?” (EGP, s. 110).

Ertesi gün yine dansözünü izlemeye gider. Watusi sahneye çıkınca bir müddet ona bakar ve sol bacağına üzerinde alçalan, kıvrımlı asfalt yolu görür. Dev gökdelenlerin gölgesinde, bembeyaz bir kumsala çıkıyordur bu yol. Bir müddet izledikten sonra Watusi’nin sahneden inmesiyle kent ortadan kaybolur. Anlatıcı salondan çıkar ve kendini yine sokağa atıp yürümeye başlar. Sokaklarda bir müddet yürür ve bir daha Watusi’yi izlemeye gelmez. Anlatıcı, hikâyeyi bitirirken olayın

gerçek dünya ile bağlantısı olup olmadığını veya kendisinin düş gücünün ürünü olduğunu açıklamaz. Nitekim böyle bir olayın yazarın düş gücünün yansıması olduğunu söylemek yanlış olmaz. Görüyoruz ki, bu kent de Eray'ın anılarının eserlerine yansımasının bir parçasıdır.

f. Çek Cumhuriyeti

Nazlı Eray, *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında Franz Kafka'nın kenti olan Prag'ı anlatır uzun uzun. Roman, Ankara'da soğuk bir akşamüstü yazarın bir sahaf dükkânına girmesiyle başlar. “*Öyle bir gün ki geçmişimle geleceğim birbirine karışmış, yitirdiğim insanlar bana daha yakın, hayattakiler ise daha uzakta görünüyor*” (s.7) diyen yazar, kendisini tozlu kitapların arasında arar. Yalnızlığın fazlasıyla yokladığı bu günlerde, akşama kadar kendini sahafa kapatır. Josef Stalin ile ilgili toz içinde kalmış, sayfaları yırtılmış bir kitap bulur. Bir yandan kitabı okur bir yandan da kitabın içindeki eski fotoğraflara bakar, kitabın içine dalar gider. Ertesi gün karar verir ve ‘tam nedenini bilmese de’ Prag’a bir uçak bileti alır. Eski dünyaya gitmek istediğini, girişini oradan yapmaya kararlı olduğunu söyler ve zamanın sildiği izleri romanına taşımak için bu kente doğru yola çıkar. Romanda Stalin’i aramak için yola düşen yazar, kendini Moskova yerine Prag’da bulur. Aslında anlatıcı, Prag ile Stalin arasındaki bağlantıyı babasının İkinci Dünya Savaşı sonrası gittiği yeni işgal edilmiş Prag’da her yerde Stalin resimlerini ve posterlerini anlatmasıyla zihinde somutlaştırır.

Kente gelince havaalanından dışarı çıkar ve yol kenarındaki bir taksiye biner. Arkasına yaslanarak ilk kez gördüğü bu kenti izlemeye koyulur. Prag’ın Kafka’nın kenti olmasının ötesinde acı çekmiş, bedeller ödemiş bir kadın gibi olduğunu, hüznü ve üzüntü ile yoğrulmasına rağmen yine de vakur ve mutlu olduğunu verir. Prag karlar içindedir. Her yer bembeyazdır, yolun kenarındaki ağaçlar incecik beyaz danteller gibidir, çalılar güzel kadınların ellerindeki tüllü yelpazeleri anımsatır ona. Oturduğu yerden bu bin bir desenli dantelin içinden geçerken gördüğü renk oyunlarına bakar, tek tük yağın kar tanelerini izler.

“Bu mevsimde çok soğuk olacağını biliyordum Prag’ın ama karlar içinde beyaz kürkünü giymiş bir kadın gibi beni karşılayacağını aklıma getirmemişim. Kürkün içinde incecik, bembeyaz uçuşan bir tuvaleti vardı; geçmişte yaşayan bir kadındı burası, anlamıştım...” (KGG, s. 12).

Ankara ve İzmir’de olduğu gibi bu kente de kadın vasfı yükleyen anlatıcı, romanlarında ve hikâyelerinde Türk edebiyatındaki alışlagelmiş kadın tipinin dışında bir tutum sergiler. Onun kadınları toplumsal konum elde etmek, saygınlık kazanmak ve kendi ayakları üzerinde durabilmek için, mücadele eden tiplerdir. Kadınları genellikle özgürlüklerine düşkün, maceracı, başına buyruktur, onlara zenginliğin simgesi olan kürkler ve mücevherler giydirir. Anlatıcı, yavaş yavaş yol kenarından şehrin nabzına doğru yol alır.

“Yavaş yavaş yaklaşmaya başladığım bu yeni kent çok farklıydı. Bir soyluydu besbelli. Beyaz kürkünü çıkartıp atmıştı şimdi. Uçuk, morlu, beyazlı, pembeli tül den tuvaleti havada uçuşuyor; eski unuttuğum rüyalarımı hatırlatıyordu bana sanki...” (KGK, s. 14).

Kentte hava karlı ve sislidir. Sis, kentin saraylarını ve kulelerini örtmüştür. Anlatıcı, sonradan bu sisin kentin sabah ve akşam makyajının bir parçası olduğunu öğrenecektir. “*Onun yanına yaklaşırken sessiz ve hüzünlüydü Prag.*” (s.14) der anlatıcı. Gerçekten de bu kent mimarisi, sokakları ve tuhaf atmosferiyle soğuk bir kenttir, Türk kentlerindeki alıştığımız sıcaklık ve hareketlilik bu kentte yoktur. Otele vardıktan sonra biraz dinlenir, üstünü değiştirerek dışarıya atar kendini ve Kafka’nın dünyasına yani Yahudi Mahallesi’ne doğru yol almaya başlar. Bozulmamış tarihi, mimarisi, Arnavut kaldırımları ve yapılarıyla dikkat çeken Prag, kültür ve sanat ile dolu bir şehir olarak karşımıza çıkar.

“Prag. Bu kentin bana sunduğu şeyler şaşırtıcıydı. Böyle bir tarihi mirasın böylesine bir duygu yoğunluğunun, hüznün ve yaşamın birbirine bu kadar karıştığı bir ortamın içine gireceğimi beklemiyordum. Köşesinde bucağında sakladığı sıradan antikacı dükkânlarının içine girdiğimde bile kent bir saniyede avucunun içine alıveriyordu beni. Eski dünyayı yüzündeki gülümseme ile bana yansıtan bir porselen biblo, bir köşeye bırakılmış tozlu albümler ve yapraklarını çevirirken içinde sararmış fotoğraflardan bana bakan genç kızlar...” (KGK, s. 19-20).

Toz içindeki sararmış albümlere sıkışmış bu geçmiş, yaşanmış ve bitirilmiş hayat görüntüleri kuşkusuz bu kentin bir parçasını oluşturur. Kent el değiştirmiş ve acı çekmişti, anlatıcı bunu havaalanından şehre doğru yol alırken algılar. Eray, bu kenti de romanlarında ve hikâyelerinde yer alan diğer kentler gibi gezip görme isteğinden ötürü ele almıştır fakat bu sefer farklı olarak kentin tarihi dokusuna ve siyasi olaylarına da az da olsa değinmiştir. Kentte gezip gördüğü yerler dikkatini çekip onu büyüledikçe merak duygusu daha da artmıştır. Gecesi fazla aydınlık değildir. Binaları en eski Avrupa yapılarıdır. Arnavut kaldırımlı caddeler vakur ve

ödün vermeyen bir güçle dört bir yana uzanır. Anlatıcı, henüz neşeli vitrinler, zengin mağazalar görmemiştir. Bunu soğuşun etkisine ve dondurucu havanın insanı sınırlandırdığına, şehrin sunduğu tarihsel anılara ve güzelliklere ulaşmasını engellendiğini düşünür. Aslında bu kentin neşesinin olmaması, kasvetli bir havaya sahip olmasının sebebi tarihinde İkinci Dünya Savaşı'na misafirperverlik yapmasıdır. Sürgündeki Alman edebiyatının çiçeklenip meyve verdiği ve faşizm karşıtı kuruluşların, güçlerini eyleme dökmek üzere bütünleştikleri tarihsel güzergâha dönüşmüş bir şehirdir burası. Savaş karşıtı tüm Avrupalı yazarlara bahar olmuştur Prag. Geçmişte Naziler tarafından siyasi baskılara tutulmuş olmasının yansımasıdır aslında hâlâ neşeli ve hareketli olmayan dükkânlar.

Yahudi Mahallesi'ne gelince anlatıcı taksiden iner ve etrafa bakınmaya başlar. Kenti ikiye bölen Vltava Nehri ve üstündeki Charles Köprüsü'nü görür. Soğuğa rağmen turist kabileleri günün her saatinde orada dolaşmaktaydı. Tam tersine Yahudi Mahallesi o kadar kalabalık değildi. Anlatıcı, bir süre burada dolaşır Yahudi Mezarlığı'na girer, sinagogların içini dolaşır. Daha sonra kendini dışarı atarak hızla yürümeye başlar ve kendi kendine bu kentin gerçekten bu kadar karanlık, kasvetli ve hüznü mü olduğunu düşünür.

“O soğuğa rağmen hayat dolu sokaklar, aşkların bir anda doğuverdiği kafeler, yüzlerce oyun makinesiyle dolu casinolar, dünyada eşi az bulunan saraylar, müzeler ve parklarla donanmış bir şehirdi.” (KGK, s. 22).

Anlatıcı, bu kentin geçmişle yüklü, acılı yanını algıladığını düşünür. Her sabah camdan dışarıya baktığında şehrin üzerinde gördüğü sisi geçmişle bu günü ayıran bir perde misali onu etkiler. Prag sokaklarında dolaştıkça kimi zaman hüznü, kimi zaman çok renkli görüntüler ruhunda yer edinir. Sakin, soğuk, depresif bir kent olmasının yanında uzun opera kuyruklarıyla, sabahki sis ve sakinliğiyle, tarihi-mimari güzellikleriyle unutulmayacak bir kenttir. Kahraman bu kenti gezerken aklına babasının anlattığı Prag gelir. Genellikle az konuşan babası, seneler önce Frankfurt'ta bir kafede karşılıklı kahve içerken ona Prag ile ilgili bir anısını anlatır. Prag'a indiği gün kent yeni istila edilmiştir. Otelinde gece rahat uyuyamamış, kalkıp perdeleri açmıştır. Karşiki binanın üstünden baştan aşağıya uzanan dev bir Stalin resminin ona baktığını görür. Tedirgin olur ve otelden dışarı çıkar. Sokaklar sessizdir ve herkes evine çekilmiştir. Bir kafeye oturur ve yine duvara asılmış boydan boya Stalin resmini görür. Buradan da kalkar ve sokaklarda yürür. Her tarafta Stalin ve

dev Stalin heykellerinin olduğunu, şehirde kocaman bir sessizliğin hüküm sürdüğünü söyler. Şehir onunla kaplanmış. Ona göre boğucu bir şeydir bu. Akşam oteline döner ve perdeyi yüzüne zor kapatır. Anlatıcı, babasının anısına yer verdikten sonra şu şekilde değerlendirme yapar : *“İşte babamın bana, uzun yıllar önce bir akşamüstü anlattığı bambaşka Prag.”* (s.23)

Anlatıcı, hikâyenin devamında kentin sokaklarında dolaşmaya devam eder. Yolun kenarında bir tabela dikkatini çeker. Burası Kafka'nın yazılarını yazdığı Kafka Cafe'dir. Kafka Cafe'ye “Kafeler” başlığı altında değineceğiz. Bu kafede biraz zaman geçirdikten sonra yarın ilk işinin bir kitapçı bulmak ve oradan Kafka ile ilgili bir kitap almak olduğunu düşünür. Çünkü Kafka'yı yeniden okuyarak bu şehri daha iyi anlayabileceğini hisseder. Otele geldiğinde odasına girer ve banyodan gelen sifon sesini duyar. İçerde biri olduğunu düşünen anlatıcı korkar ve titremeye başlar. Karşısında Josef Stalin duruyordur. “Yoldaş Stalin” diye mırıldanan kahraman, olduğu yerde donup kalır. Stalin, sert adımlarla odaya girer ve bir koltuğa oturur. Banyoyu izinsiz kullandığı için özür diler ve konuşmaya başlarlar. Stalin, anlatıcıya turist olup olmadığını sorar ve bu mevsimde Moskova, Prag ve Varşova gibi kentlerin çok soğuk olduğunu söyler. Anlatıcıya kenti nasıl bulduğunu ve nerelere gittiğini sorar. Buranın soğuk ama çok güzel, etkileyici bir şehir olduğunu söyleyen anlatıcı, gittiği Yahudi Mezarlığı'ndan söz eder. Stalin bu sırada pencereden dışarı, karanlığın sarıp sarmaladığı şehre bakıyordu ve anlatıcıya kendi heykelini görüp görmediğini sorar. Bu heykel önde Stalin'in arkada işçilerin bulunduğu 1952'de yapılan dünyanın en büyük heykelidir. Fakat bu heykel 1962 senesinde halk tarafından dinamitle parçalanır. Anlatıcı, heykeli görmediğini söyler ve apar topar giyinerek otelden çıkar, heykelin bulunduğu yere gider, heykelle ilgili bilgi toplamaya başlar. *“Şehir, insanları, geçmişi, anıları ve o değişik hüznü görüntüsüyle beni yavaş yavaş tuhaf bir biçimde sarmalıyordu.”* (s.49) diyerek yazdığı gerçekleri fantastik bir konum içinde sunar.

Attığı her adımda şehrin tüm güzelliklerini içine çeken Eray, gezip gördüğü ve romanına dâhil ettiği hatıraları içinde birçok yazarı anlatır. Anlatıcı, bir yandan Stalin ile ilgili araştırma yaparken bir yandan da Kafka'nın hayatını öğrenmeye çalışır. Franz Kafka'nın günlüklerini alan yazar bu kitabı okumaya başlar. Kitabı biraz karıştırınca onun değişik, karanlık, ürkek, duygusal dünyası karşısında şaşırır. Kitabı alarak koşar adımlarla kitapçıdan çıkar. Kafeye gelir, kahvesini söyleyerek

yeniden kitabı okumaya başlar ve kendini Kafka'nın Prag'ında bulur. Kafka'nın günlüklerini okuma fırsatı bulan yazar, Kafka'nın notlarından sonra şehri daha iyi tanıma imkânı bulmuştur.

“Benim çok sevdiğim bu kenti, sabah binaların ve köprülerin üstüne çöken o tuhaf pusu, Vltava Nehri'ni, Charles Köprüsü'nü, bu şehrin acımasız kış ayazını, Arnavut kaldırımlı yolları, parkın içindeki taşları sanki yeryüzüne doğru fırlayan eski mezarlığı, her şeyi ama her şeyi yaşamıştı; çok iyi biliyordu bu dünyayı Kafka. Onun tarihinin ve coğrafyasının içindeydim.” (KGK, s. 81).

Romanın ilerleyen kısımlarında Kafka, Milena'ya yazdığı mektuplar ve nişanlısı Felice ile ön plana çıkar. Kafka ile aralarında geçen diyalogları ve münasebetleri okuduğu günlük aracılığıyla verir. Kafka'nın günlüklerini okumaya devam ederken kent hakkında düşüncelerine de yer verir. “*Birden Prag'ın bende bağımlılık yapabilecek bir şehir olduğunu fark ettim. Gittiğim her köşesinde, geçmişten bu güne bana bir şeyler fısıldayabilen bir kent beni kendine bağlayabilirdi.*” (s.92) diye düşünerek bu şehrin eski zamanlarını da görmek ve 68 ilkbaharında Rus tanklarının şehre girdiğinde neler olduğunu yaşamak istediğini verir. İnsanların çok acı çektiğini, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra komünist rejimin Prag'a geldiğini ve halkın baskıdan, dehşetten, yıllarca süren terörden yeni kurtulduklarını söyleyerek kentin siyasi tarihine az da olsa yer verir. Bu olağan şeylere rağmen Prag şehri hala rüyalarda ve masallarda görülen kuleleri, köprüleri, birbirine yapışık güzel evleri, Arnavut kaldırımlı sokaklarıyla hala çok güzeldir ama insanlar suskundur çünkü bu olaylar onların ruhlarına dokunmuştur. Noel yaklaşmasına rağmen şehirde fazla bir aydınlatma yoktur. Anlatıcıya göre o tüle benzeyen pus, birtakım şeyleri örtüyordur. Tüm bunları okurken oturduğu kafede kahvesini içen anlatıcı zamanın çok çabuk geçtiğini düşünür, hava kararmaya yüz tutmuştur. Kafeden kalkar ve kentin sokaklarında yavaş yavaş yürüyerek otele doğru ilerler.

Görülüyor ki yazar sadece bir romanında Prag'a yer vermiştir. Kitabın arka sayfalarında yer alan siyah-beyaz fotoğraflar o dönemi, dönem insanını ve kenti canlandırma açısından önemli bir kaynaktır. Yazarın kendisinde bıraktığı etkiler üzerinden verilen kent, ayrıntılı olarak tasvir edilmemiş fakat kentin tarihi dokusuna da az da olsa vermiştir.

g. Fransa

Eray, ilk olarak Fransa'ya *Ay Falcısı* romanında Metin And ile 1990 senesinde Fransız Büyükelçiliği'nin bahçesinde tanışmasıyla ilgili bilgi verirken değinir. Bu senenin son günlerinde evlenen çift, düğünden sonra Paris'e giderler. Metin daha önce belki otuz sefer bu kente gelmiştir fakat yazarın ilk Paris deneyimidir. Paris'e indikten sonra otele giderler. Otele yerleştikten sonra dışarı çıkarlar. Metin o gece anlatıcıya kentin sokaklarını tanıtır. Bu tanıtım detaylı bir şekilde değildir. Sadece sokakları ve sokaklardaki dükkânları tanıtır. Gündüzleri kenti baştan aşağı dolaşırlar. Paris'in çok güzel bir kent olduğunu, havada kuru bir soğuk olduğunu ve üşüyünce kafeye girip kahve içtiğini söyleyen anlatıcı sadece kentte geçirdiği vakitte neler yaptıklarından bahseder. Daha sonra oteldeyken Körfez Savaşı'nın başladığını duyarlar. Bunun üzerine Paris'ten Londra'ya geçerler. Romanda kent, sadece bu yönüyle verilir

Mekânlar arası çok fazla geçişin olduğu *Uyku İstasyonu* romanında Ankara, Sinop ve Paris yer alır. Roman, anlatıcının birdenbire gözünü açmasıyla başlar. Anlatıcı gözünü açtıktan sonra sırt üstü uzanmış bir şekilde Sinop'ta deniz kenarında olduğunu fark eder.¹² Hasta olan annesinin hayalini karşısında görür ve onunla muhabbet etmeye başlar. Annesiyle bir müddet vakit geçirdikten sonra birdenbire gözlerini açarak bunun bir hayal olduğunu anlar buradan kalkarak kaldığı otele gider. Otele gittikten sonra odasına çıkar, buradan uzaklaşması gerektiğini düşünür ve fiilen olmasa da hayal kurarak bu mekândan uzaklaşır. Anlatıcının sürekli yolculuk yapmasının veya hayallerinde eskiden gittiği mekânları düşünmesinin sebebi aslında annesinin rahatsızlığını unutmak istemesidir. Anlatıcı mekân değiştirdikçe, sıkıntılarını unuttur ve mekân ona farklı maceralar yaşatır. Bu arada daha önce de söylediğimiz gibi anlatıcı belirli aralıklarla annesinin iyileşmesi için, çevresinden duyduğu ve şifalı olduğuna inanıldığı Mahmut Baba Türbesi'ne gider.¹³ Annesi için dua ettikten sonra bu mekândan çıkarak sokaklarda dolaşmaya başlar. Daha önce bir konferans için gittiği Paris'i bu sokaklarda dolaşırken hatırlar yazar. Bu konferans için aldığı davet annesinin hastalığından bir ay kadar sonradır. Anlatıcı, o anları şu şekilde hatırlar:

¹² bk. tez s. 78

¹³ bk. tez s. 79

“Paris. İlbahar. Her zaman yaptığım gibi içimdeki çocukla gitmişim oraya. O hiç büyümeyen, coşku dolu, tertemiz bir gözle bakan, kentleri seven, her köşe başını yaşayan, her şeyin fotoğrafını çekmeye bayılan içimdeki çocukla.” (Uİ, s. 25).

Yeni bir kente gideceği için heyecanlı olan anlatıcı, içindeki çocuğun kendisine yardımcı olacağını düşünür. Paris’in ışıklar içinde bir kent olduğunu söyler. Aslında burayı hatırlamasının sebebi, sadece kenti beğenmesidir. Paris’te hava kâh yağmurlu kâh güneşlidir. Meydanlarda dolaşır, otelinin çevresini tanımaya çalışır. Gemici lokantalarını ve kahve içebileceği kafeleri keşfeder. Gece zamanı bir kafede arkadaşlarıyla oturur. Bu tılsımlı kentin havasını içine çektiğinden söz eder. Paris’te bir sürü arkadaş edindiğinden, arkadaşlarının hepsinin de onu bu kentin bambaşka yerlerine götürdüğünden ve kentin ilginç köşelerini gösterdiğinden bahseder fakat bunlardan bahsederken hangi mekânlara gittiklerini bize vermez. Anılarını anımsamaya devam eden anlatıcının aklına arkadaşlarıyla yine bir gün farklı bir barda oturdukları gelir. Bu bardın farklı bir özelliği vardır. Eskiden ünlü yazarların, düşünürlerin, sanatçıların buraya geldiklerini, piyano dinlediklerini ve içkilerini yudumladıklarını söyler. Lenin’in, Yahya Kemal’in ve Rimbaud’nun da geldiği bu barda onların oturduğu yerleri tek tek dolaşır ve bu mekândan ayrılırlar.

Dışarı çıkınca Eyfel Kulesi’ne doğru yürürler. Eyfel Kulesi’nden için *“Gündüzleri sevimsiz görünen o çelik yığını, gece ışıklandırılınca dantelden bir kule gibi duruyor.”* (s.27) diyen yazar kuleyi, dantellerle süslenmiş bir peri kızına benzetir. Şanzelize’de bir ışık seli gibi akan trafiğin içine girerler. Işık, trafiğin tatlı gürültüsü, arabalarda patlatılan şampanyaların çıkardığı sesler, çevredeki ıslıl ıslıl yanan barlar, kafeler ve gazinolar, yolun iki tarafını dolduran kalabalık ve ışıklandırılmış ağaçlar işte tüm bunlar onun için Paris’tir. Bu güzel görüntüyü yudum yudum içtiğini söyleyen anlatıcı, yürüyerek oteline döner ve yatağına uzanır. Anlatıcı, tüm bunları Mahmut Baba Türbesi’nden çıkıp yolda yürürken düşünür ve bu mekâna hayalen gider.

Eray’ın, *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* romanında da Paris’ten bahsederken de o şehrin bir ünlüsünün hayatından ve ona ifade ettiği anlamdan da bahsettiği görülür. Roman, anlatıcının Ankara’daki evinde başlar. Anlatıcı, evine girer ve salonunda Arthur Rimbaud’yu görür. Rimbaud’yu gören anlatıcı şaşkınlık içinde ne yapacağını

bilemez. ¹⁴Aralarında bir diyalog geçmeden Rimbaud oturduğu yerden kalkarak evi terk eder. Anlatıcı, ünlü yazarı gördükten sonra onun hayatı ve esrarengiz ölümü ile ilgili araştırmalar yapmaya başlar. Rimbaud'nun Pariste bir otel odasında ölü bulunduğunu öğrenen anlatıcı, Paris'e gitmeye ve olayın geçtiği mekânı görmeye karar verir. Anlatıcı, romanın ilerleyen sayfalarında Paris'e gelir fakat buraya nasıl geldiğini bize vermez. Ankara'daki evinde Paris'e gitmek için hazırlanan anlatıcı, mekânlar arası geçiş yoluyla kendini bir anda bu kentte bulur. İlk başta hangi kentte olduğunu anlayamaz. Bir müddet çevresine bakınır ve şaşkınlık içinde Paris'te olduğunu fark eder. Kendisini çevreleyen üstü oymalı binalardan, yol kenarlarından, kurşuni gökyüzünden Paris'i hatırladığını söyler ve Paris'i daha önceki ziyaretlerinden kalan anılar ile ünlü mekânlar üzerinden hatırlar. Heyecan içinde sokaklarda yürür.

“İşte Paris'te olduğumu anlıyorum. Bastille'in oralarda yürüyorum. Birden Marais'te olduğumu fark ettim. Place Des Vosges. Ortadaki ağaçlıklı park. Yan tarafta Victor Hugo'nun evi. İyi bildiğim yerler buralar. Kemerlerin altından geçiyorum. Sanat galerilerinin vitrinlerine bakıyorum. Marais belki de Paris'in en güzel yeri.” (AYİE, s. 87).

Sokaklarda dolaştıktan sonra kendine bir otel bulur ve otel odasına yerleşir. Odasında biraz dinlenir ve akşama doğru tekrardan Paris sokaklarında dolaşmak için dışarıya çıkar. Sokaklarda dolaşırken okuduğu kitaplardan yola çıkarak Rimbaud'nun Paris'inden söz eder:

“Paris Rimbaud'nun da şehriydi. Rimbaud'nun sokaklarında dolaştığı, Charleville'den ilk geldiğinde büyülediği şehir Paris. Sevgilisi sakallı şair Verlaine ile tanıştığı ve o ölümsüz dizelerini yazdığı yer. Belki de başladığı ve bittiği nokta Paris'ti.” (AYİE, s. 24).

Etrafına bakarak sokaklarda dolaşan anlatıcı, Rimbaud'nun hayatına dair daha fazla bilgi edinmek için kütüphaneye gider ve kitaplara bakar. Kitapları inceledikten sonra buradan çıkarak otelin yolunu tutar.

Eray, *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* romanında Paris'e sadece bu kadar yer verir. Kent, sadece gezip görülen bir yer olarak kalır. Olaylar genelde Paris'teki bir mezarlıkta geçer. Buna “Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar” başlığı altında değineceğiz.

¹⁴ bk. tez s.173

h. Güney Kore

Nazlı Eray, *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında bu kez başka bir Uzakdoğu şehri olan Seul'den bahseder. Roman, anlatıcının Ankara/Tunalı'daki pasajın içinde bulunan eski bir sahaf dükkânına girmesiyle başlar. Anlatıcı, tozlu kitapların içine girer ve akşama kadar bu dükkânda kalır. Kitapları karıştırırken Josef Stalin ile ilgili toz içinde kalmış ve sayfaları yırtılmış bir kitap bulur. Bir yandan etrafa serpiştirilmiş eski fotoğraflara bakarken diğer bir yandan da dükkânın ölü ışığının altında bulduğu kitabı okumaya çalışır. Kitabı okudukça etkilenen yazar, kitabın içine dalıp gittiğini söyler. O an kararını verir ve nedenini tam bilmediğini söylese de Prag'a bir uçak bileti alır.

Ertesi gün anlatıcı, Prag'a gitmek için uçağa biner. Prag'a gitme kararını verdiği süre zarfı içinde Stalin'in yanı sıra sevdiği yazar Kafka'nın da bu şehirde anıları olduğunu anımsar. Aslında Stalin ve Franz Kafka'nın yaşamlarına duyduğu merak yüzünden Prag'a giden anlatıcı, Prag'a geldikten sonra uçaktan iner ve Franz Kafka'nın yaşadığı mahalleye giderken taksiye biner. Taksinin penceresinden dışarıya bakarken aklına birden daha önce de gidip gördüğü Seul gelir. Güney Kore de Prag gibi çok soğuktur. Prag'ın soğuk havası ona Seul'u çağırıştırır. O kentte geçirdiği anılarını anımsamaya başlar ve bunu bize sanki Seul'deymiş gibi verir. Bir sabah esen rüzgâra yakalandığını ve yüz felci olacağım diye koşarak kaldığı otelin lobisine kendini attığı aklına gelir. Oteli tıklım tıklım doludur, biraz sonra arkadaşı Liu ile buluşmak üzere odasına çıktığını söyler. Hava kararınca penceresinin kenarından dışarı bakar ve olağanüstü aydınlık bir kentle karşılaşır. Çevresindeki bütün binalar ışıklandırılmış olduğunu anımsar. Kore gecesini aydınlık ve değişiktir. *“Bir ejderha gibi insanı ısırarak soğuk hava gece dışarı çıkmış oluyordu, ürküyordum bu kırbaçlayan havadan doğrusu.”* (s.16) diyen anlatıcı, Ankara'nın ayazına alışık olmasına rağmen o dönemde havanın soğuk olduğunu böyle vurgular.

Liu'nun gelmesiyle beraber oturup kahvelerini içerler bir yandan da çevirilerden konuşurlar. Anlatıcı, ilgisinin Seul'deki Budist tapınağının çektiğini söyler. İlk fırsatta oraya gitmek için sözleşirler. Ertesi gün tapınağa giderler ve burayı incelemeye koyulurlar. (Bu tapınağa Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar başlığı altında değineceğiz.) Otele döndüklerinde zamanın epey geç olduğunu anımsar. Anlatıcı, odasının penceresinden dışarı bakar ve yüksek binaların ışıklarının

yandığını görür. Gündüz gördüğü sarı yapraklı ağaçların renkleri koyulaşıp gecenin içine karışmışlardır sanki.

Ertesi gün akşam, yine tapınaktan dönerken kalabalık bir sokağa girerler. Bu sokağın harika bir yer olduğunu söyleyen anlatıcının, daha önce hiç görmediği lambacılar, tahtadan maske satan adamlar, kuşçular, mini mini tapınak çanları, parlak satenden üstü işlemeli gece çantaları, çeşit çeşit yelpaze ve biblolarla dolu dükkânlar bu sokaklarda yer alır. Bir sürü tahta bilezik, uzun ömür, şans, mutluluk para ve iyi hayat için, dua çubukları, köşe başında yaşlı bir Koreli adamın sattığı sarı ve yeşil benekli şemsiyeler. Bunların hepsi anlatıcının ilgisini çeken ve daha önce hiç görmediği bin bir renkli ilginç şeylerdir. Bir süre daha dolaştıktan sonra otele gider ve Türkiye’den getirdiği elektrikli cezveyle bir Türk kahvesi yapar kendine, penceresinden kenti izler.

“Pırıl pırıl aydınlık bir gece var dışarıda. Yirmi üçüncü katta olduğumu hiç hissetmiyorum, rahatım.” (KGK, s. 25).

Bir yandan kentte yeni yıl hazırlıkları yapılır. Bütün yüksek binalar lacivert ve beyaz binlerce ampulle aydınlatılır. Anlatıcı ve arkadaşı, ayakkabılarını çıkarıp alttan ısıtılmalı yer sofrasına otururlar. Bu kentte yemek çok uzun sürer adeta bir seremoni şeklindedir. Fakat Kore’nin yemek kültürü, Türk yemek kültüründen çok farklı olduğu için yazar, bunu biraz garipse ve hiçbir şey yiyemez. Özellikle deniz ürünlerine hiç dokunamaz.

“Ben ne bir cins acı turşu olan kimiçi’yi, ne mantar haşlamalarını yiyebiliyor ne de içi kabuklu midyeleri, zehir gibi acı çorbaları içebiliyorum.” (KGK, s. 50).

Yemek yedikten sonra dışarıya çıkan iki arkadaş kentin sokaklarında dolaşırlar. Han Nehri şehrin ortasından akıyordur. Kalabalıktır Seul. Trafik sık sık tıkanır, Han Nehri’nin üstündeki gündüz o kadar güzel görünmeyen çelik köprüler gece olunca pırıl pırıl aydınlatılır ve şehir bir ışık yumağına döner. Yine geçen sefer girdikleri hediyelik eşya satan dükkânların bulunduğu sokağa girerler. “*Ne kadar canlı dışardaki sokak. Kalabalık, tıklım tıklım. İki yanda aydınlık, rengârenk dükkânlar.*” (s.59) Dükkânları gezdikten sonra tekrar dışarı çıkarlar. Caddeye geldiklerinde akmakta olan uzun bir dere görürler. Ufak ağaçlar, geniş yapraklı bitkiler ve değişik çalılıkların kaplar derenin kıyılarını. İki yanına yürüyüş için yol yapılmıştır. Merdivenleri, inişler, çıkışlar, oturma yerleri, tahta köprüleriyle bu yol çok kalabalıktır. Özellikle gençler, kol kola girmiş âşıklar grup halinde yaşlı kadınlar vardır. Bu dere yolu yazarın hoşuna gider. Yürürken akan suyun sesi kulaklarını

doldurur. Anlatıcı, daha önce böyle bir yolda hiç yürümediğini söyler ve düşüncelerini şu şekilde verir:

“Şu ortasında gürüldeyerek su akan caddeden yürümek ve Budist tapınağını görmek için bile Kore’ye gelinebilirdi. Alıştığım dünyanın öyle dışında bir yerdi ki burası!” (KGK, s. 109).

Eray, tüm bunları Prag’a inip Kafka’nın yaşadığı mahalleye giderken taksinin içinde anımsamıştır. Stalin ve Kafka’nın hayatına duyduğu merak yüzünden Prag’a giden Eray, bu kente giderken anılarından yola çıkarak zihninde Seul’ü de götürmüştür.

Güney Kore, Eray’ın sadece bir romanında ele alınmıştır. Günümüzde kent, ekonomi, teknoloji, kültür ve sanat alanlarından dünya devleriyle yarışabilir konumda iken anlatıcı, sadece kentin sokaklarını ve dükkânlarını gezmekle yetinmiştir.

i. İngiltere

Eray, *Ay Falcısı* romanının bir kısmında Londra’dan söz eder. Roman, anlatıcının Ankara’daki evinde başlar. Metin And ile beraber Ankara’daki evinin salonunda oturan anlatıcı, bir yandan kitaplarını düzeltir diğer yandan ise televizyonuna bakar. Bu sırada Metin de yazı masasının başına geçmiş, daktilo edilmiş yazılarını sıraya koyar. Metin bu sırada televizyonda beraber izlemeleri için illüzyon kaseti koyar. Kaseti izlerken Antonio Diavolo adlı bir adamın bedeninin paramparça olduğunu görürler. Anlatıcı bu sihirbazlık gösterisini izlerken adamın gözlerine dikkat eder ve onun gözlerinde gördüğü hırsı, arzuları seneler önce Metin ile gittiği Cambridge’deki edebiyat seminerinde tanıdığı Hintli bir yazar olan Firdevs Kanga’da gördüğünü anımsar ve aklına Londra anıları gelir. Firdevs Kanga, doğuştan sakat olan fakat son model spor bir arabayı bile ustalıklarla kullanabilen ufak tefek bir adamdır. Anlatıcı, azmi ve çabalarından dolayı ona hayranlık duyduğunu söyler. Anlatıcı, bu adam sayesinde kent ile ilgili bilgi sahibi olmaya başlar. O bu kentte akşam yemeğini yedi buçukta yediklerini, burada yaşamın asıl gece başladığını, sokaklar ve insanların ıslık ıslık olduğunu söyler. Anlatıcı şaşırır ve ona geceleri Cambridge sokaklarında dolaşıp dolaşamayacağını sorar. Firdevs, anlatıcıya bu kenti bir akşam birlikte dolaşabileceklerini söyler ve ona Cambridge’i gezdirir. Anlatıcı, o günden kalan anılarını şu şekilde anımsar:

“Cambridge’i kolay unutmayacağım. Sonsuz, yemyeşil çimenler, uzaklarda ulu ağaçlar, dar sokaklar, kralların gittiği kolejler, üniversiteler. Bir okul kenti. Eski İngiliz stili yapılar; okulların avluları, pencerelerden taşan rengârenk çiçekler; bir minyatür kentin ortasında akan cam nehri... Çok dinlendirici huzur veren ama hiç de sıkıcı olmayan bir üniversite kentiydi Cambridge.” (AF, s. 54).

Bu kentin nehrin üstünde sayısız köprüleri, sulara uzanmış söğüt ağaçları, incecik kanolarla nehrin üzerinde gezen insanları, çarşı meydanları, dükkânları, ortada Hint ve Endonezya giysileri satılan pazar yerleri, yol kenarındaki ufak kafeleri olduğunu anımsar. Burası, güneşli havası, masmavi gökyüzü ve sonsuz İngiliz çayırlarıyla anlatıcının “hiç unutamayacağı” (s.54) bir kenttir. Cambridge’de seminerin yapıldığı Downing College’in etrafı uçsuz bucaksız çimenlerle çevrilidir. Anlatıcı, burayı dolaşırken çimenlerin üstünde yürürken bir tablodaki duru mavi gökyüzünü andıran bulutsuz göklere bakarken, çimende bir sincabın koştuğunu görünce insanın, anlatılması güç bir huzur duyduğunu söyler.

İki arkadaş kenti dolaşırken ara sokaklara girerler ve taş yapıları görürler. Bu yapıların eskiliği ve görkemi karşısında anlatıcı büyülendiğini ifade eder. Bu eski yapıların bazılarında ruhların gezindiğine inanılan odalar bile vardır. Cambridge’in bu eskiliğini anlatıcı, yaşayan bir tarihe benzetir. Bu kentin her tarafında bisikletlerle sokaklarda dolaşan öğrenciler vardır. Sokaklarındaki üç dört katlı kitapçı dükkânları ve yaz mevsiminde her eski yapının penceresinden aşağı sarkan çiçekler, özellikle sabahları içtiği sütlü kahvenin mis kokusu anlatıcının o günlerden aklında kalan unutamayacağı şeylerdir.

Diğer bir yandan *Ay Falcısı*’nda Eray, Cambridge’deki günlerini anımsarken Metin ile evlendikten sonra Paris’e gittiklerini ve Körfez Savaşı’nın başlaması üzerine Paris’ten Londra’ya geçtiklerini de anımsar. Barnes’da bir evde konuk olarak kalırlar. Her gece 9 numaralı otobüse binip gece geç vakit konuk oldukları eve dönüp; sabah erkenden aynı otobüse binip kente inerler. “Benimle Londra’mla Metin’in Londra’sı bambaşkaydı.”(s.71) diyen anlatıcı, Metin ile her ikisinin de iç dünyasının yansıtan Londra’yı gezerler. Anlatıcıya göre, yaşamının uzun bir bölümünü Londra’da geçirmiş olan Metin’in Londra’sı ciddi bir Londra’dır. Yıllarca orada tüm tiyatro oyunlarını, baleleri izlemiştir ve artık usanmıştır. Kenti gezerken anlatıcıya, yaşadığı semtleri, belirli yıllarda kaldığı otelleri, çalıştığı kütüphaneleri gösterir. Daha sonra çift Covent Garden’a gider. Burası anlatıcının, Londra’da en sevdiği kenttir. Metin’in yaşamında da Covent Garden’in büyük bir yeri vardır.

Anlatıcı, Metin'in yıllar önce Covent Garden'daki Opera binasında, Dam Ninette de Valois'in locasından tüm baleleri nasıl izlediğini ve ona anlattığını söyler. Anlatıcı tüm bunları dinlerken gözünü çevresinden alamaz. Çünkü o, bu kente çok farklı bir gözle bakar.

“Ben ona bambaşka bir Covent Garden gösterdim. Benim Covent Garden'im. Hint elbiseleri satan egzotik dükkânları, cappuccino içilen kahveleri, yer altındaki kitapçı dükkânları, cambazları, medyumları, falcıları hokkabazları ve Hint pazarında gençliğin kaynadığı canlı neşeli bir Covent Garden!” (AF, s. 71-72).

Burada yazarın mekâna olan bakış açısını anlayabiliriz. Eşine göre sanatın her gün yeniden üretildiği bir merkez olan Londra, Eray'a göre dükkânlarında çalan müzikleri, insan seli gibi caddeleri, ışıldayan sokakları ve kitapçıları ile eğlenceli bir kenttir. Metin anlatıcının bilmediği, kentteki tüm tiyatroları ona göstermiş ve her birine hangi tarihte, hangi oyuna gittiğini anlatmıştır. Anlatıcı ise ona insanların eğlendiği, kumar makinelerinde kumar oynadığı, soğuk havada cappuccino içilen bir Londra tanıtmıştır. Anlatıcı, Metin ile kentteki kitapçılara girip saatlerce dolaştıklarını söyler. Çin Mahallesiinde sevdikleri Çin yemeklerini yerler. Eğlence merkezlerine gidip ortadaki kahvede oturup dondurma yiyip gece sinemaya giderler. Kentin tüm canlılığıyla onlara yettiğini, gidecek ve görecek o denli çok şeyin olduğunu söyleyen anlatıcıya göre kent, onlar için bir eğlence merkezine dönüşmüştür. Anlatıcı tüm bunları anımsarken birden televizyon başında olduğunu fark eder ve kendine gelir. Roman boyunca bir daha Londra'dan söz etmez.

Görürüz ki Eray, yine farklı bir mekânda farklı bir uğraşla meşgulken anılarından yola çıkarak bu mekânı anımsamıştır. Sadece *Ay Falcısı* romanında bahsedilen bu kentten, anlatıcı yine gezip beğendiği bir kent olmasından dolayı söz etmiştir.

j. İtalya

Eray, sadece *Kayıp Gölgele Kenti* adlı romanında İtalya'nın şehirleri olan Sicilya ve Roma'dan bahseder. Anlatıcı, Kore'ye gitmek üzere uçağa biner. Önünde uzun bir uçuş vardır. Bir süre yanındaki dergi ve kitaplarla oyalanır. Bu uzun uçuşta zaman geçirecek güzel düşünceler dolaşır kafasında. Birden aklına yaz sonu gördüğü Sicilya gelir. Etna Yanardağı'nın dibindeki Catania'yı, beğendiği oteli Manganelli Palas'ı, otelin önündeki ufak meydanı, yol kenarındaki iki yüz yıllık binaları, kiliseler sokağını, havanın sıcaklığını, Etna'nın kentte nasıl da değişik bir

hava verdiğini düşünür. Bir gece gök gürültüsüyle uyanır. Yavaşça pencereye gidip dışarı bakar. Burnuna toprak kokusu gelir. “*Sanki gök yarılıyordu.*” (s.30) diyen anlatıcı bir an ürker. Bardaktan boşalırcasına yağmur yağmaya başlar, Arnavut kaldırımlı caddelerden aşağıya seller akar. “*Catania’nın kimsesiz sokakları ılık yağmurla pırıl pırıl yıkaniyordu.*” (s.31) diyen anlatıcı penceresini sonuna kadar açar ve temiz havayı içine çeker.

Yazar ayrıca, bu kentteki üniversitenin de eski bir manastır olduğunu belirtir. Buranın çok etkileyici bir bina olduğunu ve manastırın bir kısmının Etna’nın püskürttüğü lavlardan yapıldığını söyler. “*Bir akşamüstü, hava nispeten serinlemişken elimi duvara deydirmiştim, sıcaktı. Tuhaf bir şeydi bu.*” (s.31) diyerek bu yapının ilginçliğini verir. Bir süre daha Sicilya’yı, Catania’yı ve gündüz dolaştığı değişik sokakları düşünür. Bu kentte sokaklar kalabalıktır. İnsanlar çok canlı ve neşelidir. Öğlenden sonra şehirde siesta saati olur ve tüm dükkânlar kapanır, sıcakta herkes evlerine çekilir. Anlatıcı, bir kafede oturur ve limonatasını içer, çevresine bakınır.

“Çevremdeki iki yüz yıllık binalara bakıp Etna Yanardağı’nın dibine kurulmuş şehri daha iyi tanımaya çalışıyordum.” (KGK, s. 72).

Gece olunca arabalarla tur atanlar ve gençler tıklım tıklım sokaklarda toplanır. Öyle yoğun bir kalabalık oluşur ki aralarına girmek bile zordur anlatıcı için. Anlatıcı bu kenti düşünürken birden Roma’ya gider. Roma’da ise en çok Via Del Corso’yu sevmiştir.

“Nereye benzetmişim orayı bilmiyorum, acaba Beyoğlu’na mı benziyordu biraz, belki... Karanlık, kara kuru bir caddeydi aslında Via del Corso,” (KGK, s. 72)

Yazar, iki yanı yüksek binalarla kaplı bu, daracık kaldırımlı bu yeri Beyoğlu’na benzetir. Belki burayı sevmesinin sebebi, gençliğinin geçtiği Beyoğlu’na benzetmesidir. Anlatıcı bunun yanı sıra Roma’nın bambaşka bir atmosferi olduğunu ve “*tarihi zenginliğinin insanı şaşırttığını*” (s.73) da söyler. Vatikan’a gittiğinde bir ayini yakalamış, camdan bir koruma kutusunun içinde Papa Benedict’i görür. O an meydan çok kalabalıktır. Dört bir yandaki dev ekranlardan halk papayı ve kardinalleri rahatça izler. Anlatıcı ise bu anı ölümsüzleştirmek için durmadan fotoğraf çeker. Kenti dolaşan anlatıcı, St. Peter Meydanı’na doğru ilerler. Bu meydandan çıkış bir stadyumun boşalması gibidir. Yolun iki yanı hediyelik eşya

satan dükkânlarla doludur. Ufak heykeller, tişörtler, tespihler, tabaklar, madalyonlar ve daha bir sürü eşyanın bulunduğu dükkânlara bakarken yazarın aklına geçen yıl Efes'te antik kentin kapısında bulunan dükkân gelir. Bu dükkânda da ufak tanrı taşları, çini tabaklar ve takvimler satılmaktadır. “*Roma, hediyelik eşya satan dükkânlar bana Efes’i hatırlatmıştı.*”(s.75) diyen anlatıcı, romanda bu kente bir daha yer vermez. Görüldüğü gibi yazar, eserlerinde bu mekâna çok yer vermez, burası ona sadece Efes’i hatırlatır. Uçakta hatırlananlar sadece bunlardır. Belli ki bir uçak yolculuğunda Sicilya ve Roma geçmiş seyahatten hatırlanan şehirler olarak karşımıza çıkar.

k. Rusya

Yazar, *Ölüm Limuzini* adlı romanında Rusya’nın bir kenti olan St. Petersburg’tan bahseder. Anlatıcı, romanın konusu olan Kennedy cinayetini araştırırken herhangi bir bağlantı kurmadan birden arkadaşı Lulla ile olan anılarını anımsar. Bu anımsamalara herhangi bir sebep göstermeyen anlatıcı, Petersburg’u sadece arkadaşı Lulla gittikleri bir kent olarak hatırlar. Anlatıcı ve arkadaşı, eski adı Leningrad olan bu kente bir sonbahar mevsiminde gemi ile gelirler. Gemiden inince iki arkadaş kentin en büyük caddesi olan Aleksandr Nevski Caddesi’ni bulurlar. Burayı, Gogol’ün bir aşağı bir yukarı gezindiği kafasında kim bilir hangi ölümsüz hikâyeleri kurduğu cadde olarak düşünür. Leningrad, Büyük Meydan, pastadan yapılmış gibi beyazlı, pembeli, yeşilli Çarlık Sarayları, Hermitage’deki avuç avuç mücevherler, solda sessiz ve loş bir kilise, birdenbire gördükleri bir Lenin heykeli, her şey güçlü bir içki gibi çarpar anlatıcıyı. Anlatıcı, buranın eşi benzeri olmayan bir şehir olduğunu söyler. Rengârenk soğan kubbeler, upuzun yollar, görkemli kiliseler, muhteşem saraylar ve komünizmin getirdiği tek tip sarı boyalı bloklar, demir parmaklıklı pencerelerle her şey bir aradadır bu değişik dünyada. Anlatıcı, etrafına bakarak, Çarlık Rusya’nın devrildiğini ve komünizmin çöktüğünü düşünür o yüzden bu kentte insanların rüyalarının çoktan bittiğini, caddelerde yürüyen insanların kimsesiz, başıboş fakat akıl almaz bir politik ve kültürel mirasa sahip olduklarını söyler.

Daha sonra taksiye binip bahçesinde yüzlerce heykelin ve fiskiyenin bulunduğu, çarın zümrüt yeşili bir dünyanın içine gömülmüş yazlık sarayına giderler. Buranın muhteşem bir yer olduğunu ve Lulla ile burayı gördükleri zaman büyülediğini anımsayan anlatıcı, gördüğü bu dünya karşısında şaşkındır. Çevreyi

dolaştıktan sonra otellerine döndüğünü söyleyen anlatıcı bir daha bu mekâna değinmez. Petersburg'dan sadece bu kadar bahseder.

Eray, *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında ise Rusya'nın bir bölgesi olan Sibirya'yı J. Stalin'in anılarından yola çıkarak verir. Daha önce de belirttiğimiz gibi romanda Stalin'in anlatıcının odasına geldiğini ve banyosunu kullandığını biliyoruz.¹⁵

Prag'a Stalin'in hayatını araştırmak için gelen anlatıcı, bir sabah Prag'daki otel odasında uyanır ve bu kenti gezmek için kalkıp hazırlanmaya başlar. Hazırlanırken Yahudi Mezarlığı'nı ziyaret etmek, Franz Kafka'nın evini görmek ve Wenceslas Meydanı'ndaki Luxor Kitap Sarayı'nı bulmak gibi gün içinde gideceği mekânları düşünür. O anda oda kapısına bir kart sokulur. İçeriye girenin temizlikçi kız olduğunu düşünen anlatıcı, karşısında yine Stalin'i görür. Anlatıcı, Stalin'i görünce şaşırır çünkü o, anlatıcının kitaplarda gördüğü halinden çok farklıdır. Otuz yaşındaki hali ile anlatıcının karşısında duran Stalin, Sibirya'dan gelmiştir. Bölgede korkunç bir soğuk olduğunu, dışarda kurt sürülerinin ulduğunu ve bu bölgeye sürgüne gönderildiğini söyler. Köşedeki koltuğa oturur ve bölge hakkındaki izlenimlerini verir.

“ “Sibirya.” diye mırıldandı. Buzlar içinde bir alacakaranlık dünyası. Köylüler arada uluyan delirmiş kurtları vururlar, silah sesleri yankılanır. Unutulmuşluğun yok oluşun adı Kureika...” (KGK, s. 53).

Burası o kadar soğuktur ki Stalin, buzda açılan yuvarlak delikten oltayı sarkıtıp balık tutmayı bile öğrendiğini söyler. Tekrardan bu kentte başından geçenleri anlatmaya devam eder. Bir gün nehrin kıyısında tipiye yakalandığını ve o anda tundranın kör edici fırtınası purganın aniden başladığını söyler. Kureika uzaktadır. Stalin, tuttuğu balıkları bırakmak istemez çünkü bu kentte yiyecek bulmak çok güçtür. Kar çok şiddetli yağıyordur ve beyaz cehennemde ilerlemeye çalıştığını söyleyen Stalin, soğuktan baştan aşağı buz kesilmiştir. En sonunda bir kulübeye ulaşır ve kapıdan içeri yığılır. Sibirya'yı Stalin'den dinlemek anlatıcıya göre çok ilginçtir. Canlı anlatımıyla bu uzak, hiç bilmediği dünyalara bir sıcaklık kattığını söyler ve bu hiç gitmediği kentle ilgili az da olsa bilgi sahibi olur. Anılarını anlatan Stalin, vaktin geç olduğunu söyleyerek odadan dışarı çıkar. Anlatıcı, Stalin'in bu

¹⁵ bk. tez s. 95

anlattıklarından oldukça etkilenmiştir. Odanın içinde bir müddet durur ve olanları düşünür.

Daha sonra otelinden çıkarak eğlenmek için gazinoya giden anlatıcı, bir kahve isteyerek makinenin başına oturur. Oyun oynamak için oyuna başla düğmesine basar ve ekranın orta yerinde ufak bir yazı belirir. “*Sibirya. Kureika. Tanrı'nın unuttuğu yer.*” (s.61). Anlatıcı, yazının devamını okur. Yazıda, Stalin'in dört sene Sibirya'da sürgüne mahkûm edildiği ve bu bölgenin donmuş bir alacakaranlık, medeniyetin unuttuğu insansız, vahşi ve yapayalnız bir dünya olduğu yazılıdır. Bu bölge, aslında yavaş ölüm biçimidir. Sürgünlerin çoğu aşırı sert hava koşullarından ötürü ölüp giderler. Anlatıcı, yazının devamını okumaya devam eder. Yazıda, çarın mahkûmlarının fırlatıldığı ve unutulduğu o garip dünyada kasımın ilk yarısında havanın -33⁰ ve -50⁰ ye düştüğünü, tükürüğün dudakta donduğunu, nefes kristale dönüştüğünü, ciğerlerin acıdığını ve saçların buzdan bir başlık gibi başa yapıştığı yazar.

Anlatıcı, merakla yazıyı okurken yazı kar ve tipinin altında kalmış gibi yavaş yavaş ekrandan silinir. Bir daha bu yazıyı göremez. “Sibirya cehennemi” gözlerinin önünde belirliyordur sanki. Biraz daha oyun oynamaya çalışır ama kendini oyuna veremez. Buradan çıkarak otele döner ve yatağına yatarak oyun makinesinde okuduklarının bir programın parçası mı yoksa beyninin bir oyunu mu olduğunu düşünmeye başlar. Anlatıcı, yaşadığı olayın hayal ürünü mü yoksa gerçek mi olduğunu sorgulama başlar ve bunu şu şekilde bize verir:

“Beynimin bir oyunu olamazdı, çünkü okuduğum şeyleri daha önce bilmiyordum, ilgilendiğim şeyler değildi bunlar. Ama şimdi merak içindeydim. O ürkütücü Sibirya ilgimi çekmişti.” (KGK, s. 63).

Anlatıcı, bu bölgenin sadece ilgisini çektiğini söyler fakat romanın ilerleyen kısımlarında bu bölge ile ilgili herhangi bir araştırma yapmaz ve bu mekândan söz etmez. Görüyoruz ki Eray'ın romanlarında ülkeler ve şehirlerden bahsetmesi için illa o şehri veya ülkeyi görmesine gerek yoktur. Herhangi bir kenti bir roman kahramanının veya hayali bir kahramanın ağzından da tanıtılabilir. Ona göre tüm bu yaşananlar Prag seyahatinin, şehrin ve peşinde sürüklediği tarihin bir parçasıdır.

1. Yunanistan

Eray, Yunanistan'ın meşhur tatil adalarından biri olan Santorini'ye, sadece *Dün Gece ve Bu Sabah* adlı öyküde yer verir. Hikâye, anlatıcının sevgilisini rüyasında görmesi ve gördüğü rüyadan bir anda uyanmasıyla başlar. Biraz kendine geldikten sonra toplanır ve gün içinde yapacaklarını uygulamaya başlar. İlk önce arkadaşı Leyla Hanım'a gider ve onunla biraz sohbet ederler. Daha sonra evden çıkan iki arkadaş Keçiören'e doğru yol alırlar. Karmakarışık yollardan geçerler ve Ankara'nın sabah ayazında Keçiören'e giderken aklına 'birden' Santorini ve buradaki kafeler gelir. Anlatıcı buraya daha önce ayrıldığı ve özlem duyduğu sevgiliyle gitmiştir. Bu tılsımlı, akıl almaz güzellikteki adaya upuzun bir gemi yolculuğunun sonunda ulaşabilmişlerdir. Ceplerinde paraları olmadığı için ufak bir pansiyonda kalmışlardır. Odaları tam kent meydanına bakan yerdedir, bu yüzden anlatıcı geceleri buranın çok gürültülü olduğunu söyler. Anlatıcı ve sevgilisi bu adayı ilk kez gün batımında, Golden Vergina'nın güvertesinden görür ve buradan üstü çınlıplak bulutlara doğru yükselen etkileyici bir kara parçası olarak söz eder. Geminin üst güvertesi, çok az para ile seyahat eden, genç Avrupalı turistlerle doludur ve hepsi heyecanla yaklaşmakta oldukları bu adaya bakar. Yirmi dört saat süren gemi yolculuğunda anlatıcı hiç sıkılmamış denize karşı bol bol fotoğraf çekmiştir. *“Santorini, kat kat barlar ve lokantalarla bezenmiş; bembeyaz, akıl almaz güzellikte bir adaydı.”* (s.23) der ve bu adayı izler. Liman basamak basamak aşağılara inen Santorini'nin altındadır. Çıplak, volkanik bir kara parçası karşılarında durmaktadır. Elllerinde bir kese kâğıdı dolusu kurutulmuş muz ile bir düşün içinde yürür gibi kalabalığın peşi sıra etrafı dolaşırlar. Gece olunca yavaş yavaş tüm barlarda mumlar yakılır ve hafif bir müzik sesi havada uçuşur. Işıklar tek tek yanmaya başlar. Santorini işte o an büyülü bir dünya olur. (s.23) İkisi de hayranlıkla her an değişen görüntüyü izler. Burada anlatıcının Santorini bahsini bitirir çünkü arkadaşı Leyla ile Keçiören'e gelmişlerdir.

2. Semt, Cadde ve Sokaklar

Nazlı Eray'ın eserlerinde tüm mekânlar sahnedir. O bazen tamamı ile bir şehri, roman kahramanları ve olayları için bir mekân olarak kullanır, bazen de bir semt, cadde ve sokak yaşanan hikâyenin dekoru olmaktadır. Romanlarında ve hikâyelerinde yer alan semt, cadde ve sokaklar yazarın, tamamını bizzat gezdiği veya orada yaşadığı mekânlardır. Ona göre mahallelerde gerçekleşen olayların çoğu

birbirine benzer, her gün aynı etkinlikler yapılır ve olaylarda bir döngüsellik vardır. Başına gelen hoşnut olmadığı bir durumdan sonra, canı sıkıldığında veya bunaldığında, herhangi bir yeri keşfetmeye çıktığında kendisini caddelerde ve mahallede bulur. O, hikâye ve romanlarında en çok İstanbul'un ve Ankara'nın belli başlı semtlerinde dolaşmayı yeğlemiştir. Çünkü bu semtler, caddeler ve sokaklar yazarın, çocukluk ve özellikle ilk gençlik hatıralarının yer aldığı mekânlar olarak karşımıza çıkar. Çoğu zaman dolaştığı sokakların isimlerini vermeden sadece 'kendimi sokakta buldum.', 'kent'in sokaklarında dolaşıyorum.' ifadesinde bulunur. Mahalleler ve caddeler iç içe bulunduğu için bazen onları sadece isimleriyle art arda sıralamakla yetinir. "Ülkeler ve Şehirler" başlığında kısmen değinilmiş olsa da çalışmanın devamında Eray'ın eserlerine taşıdığı İstanbul'un ve Ankara'nın belli başlı semt, cadde ve iki sokağı incelenecektir.

Yazarın, *Yılanlı İzzet Efendi* isimli hikâyesinde mekân olarak İstanbul'un semti olan Beşiktaş vardır. 1907 yılının İstanbul'u anlatılırken, Serencebey Yokuşu ve Beşiktaş semti söz konusu edilir. Yazar, böylece İstanbul'u anlatmak ister. Hikâye, yavaş yavaş akşam olurken şehremini muavini İzzet Efendi Beşiktaş'ta Serencebay Yokuşu'ndaki üç katlı ahşap konağın en üst kat salonunda bir aşağı bir yukarı dolaşıp durmasıyla başlar. İzzet Efendi bu konakta hiç evlenmemiş kız kardeşi Zehra Hanım ile birlikte oturur. İzzet Efendi evde bunaldığı zaman akşam serinliğine karşı kalın hırkasını giyerek balkona çıkar. Ön balkondan tüm Serencebey Yokuşu, Beşiktaş sırtları görünür. O zamanlar sokaklarda atlı tramvaylar vardır. Balkondan bunları izlerken bir yandan da içine İstanbul'un havasını çeker ve Yıldız Sarayı taraflarını izler. Senelerce evlenmemiş olan İzzet Efendi, evde yılan beslemektedir. Yılanın evden kaçmasıyla İzzet Efendi, Serencebey Yokuşu'na fırlar ve sokaklarda onu arar. Beşiktaş'ın sonu denize varan pek çok yokuşundan en dik ve en uzun olan bu yokuşun bir tarafı denize bir tarafı yıldız sarayına varır. Yokuş, bir taraftan bulvara diğer taraftan Çırağan'a inen şahane sokaklara sahiptir. Köşedeki bakkalı, minik sahaları, esnafı ve Arnavut kaldırımıyla gürültüden uzak gerçek bir mahalledir. İzzet Efendi yılanını bulana kadar anlatıcı bizi bu semte bağlı yokuşta dolaştırır. Kahraman, bir müddet sokakları dolaştıktan sonra yılanını bulur ve eski konağa gelir. Uzaktan, anayoldan geçen atlı tramvayların şakırtısı duyulur. (s.39) İzzet Efendi yine akşam vakti balkona çıkarak Serencebey Yokuşu'na ve arada ışıklarla donanmış

Yıldız Sarayı'nın o taraflarına bakar. Biz İzzet Efendi'yi sadece balkondan bakarken görürüz. Anlatıcı, İzzet Efendi'nin balkondan gördüğü manzarayı bize vermez.

Yazarın, Türk edebiyatına dikkat çekici bir giriş yaptığı hikâyesi *Mösyö Hristo*'dur. Mösyö Hristo, Eray'ın gerçek yaşamda tanıdığı, çocukluk yıllarında oturduğu Şişhane'deki Saadet Apartmanı'nın kapıcısıdır. Mösyö Hristo yaşamında tekdüzelikten bunalmıştır. Anlatıcı, onu özgürlüğünü kazanması için bir kuş gibi düşünür ve İstanbul'un farklı semtlerine uçar. Hikâye, Şişhane'deki Saadet Apartmanı'nın kapıcısı Mösyö Hristo'nun bir yaz günü kuş olup Kuledibi'ne uçmasıyla başlar. Karısı Madam Marina o sabah pazara gitmiştir ve apartmana ancak öğlenden sonra döner. Bir süre dinlendikten sonra sofrayı kurar ve kocasını beklemeye başlar. Hristo, nerede olursa olsun, yemek zamanı evde olurdu. Bu sırada Mösyö Hristo, Yüksekaldırım'ın üstünden Tünel'e doğru uçmaktaydı. Nereye uçtuğunu kendisinin de bilmediği kapıcı, kanatları nereye götürürse oraya gider. Tünel'e gelince ne yana uçağına karar vermek için duraklar. Biraz düşündükten sonra Beyoğlu tarafına olanca gücüyle uçmaya başlar. Görüldüğü gibi anlatıcı, ülkeler ve şehirlerde olduğu gibi burada da semti tanıtma yoluna gitmez onları sadece oradan oraya atlamalar, kendi için önem arz eden yerler olarak ismen sıralar. Semtleri, sokakları adeta güzergâh belirler. Mösyö Hristo, sinema afişlerine baka baka Taksim'e gelir. Taksim'den sonra Tarlabası'na sapar. Anlatıcı, Mösyö Hristo'nun Tarlabası'nı çok ve Kuledibi'ni çok sevdiğini söyler. Tarlabası'nda uçarken Hristo kendini çok mutlu hisseder. Beyoğlu'nda bulunan Tarlabası farklı kültürde insanların bir arada bulunduğu kenar mahalle semtidir. Burası Anadolu'dan göç eden insanlar, Afrikalılar, çuvallarla İstanbul'un her yanından kâğıt toplayan insanlarla doludur. Hristo, burada bir apartmana kapıcı olmayı çok istemiştir ama olamamıştır. Daha sonra Tepebaşı Gazinosu'nun ve Pera Palas Oteli'nin etrafında dolaşır. İlk başta olağan bir şey gibi karşılanan bu dönüşümün arkasında yatan neden bireyin rutin giden hayatı ve etrafı tarafından kuşatılmışlığıdır. Bu kuşatılmışlığı kırmak isteyen bireyin kaçıışı uzun sürmez. Mösyö Hristo, kentleri dolaştıktan sonra evine geri döner.

Nazlı Eray, romanlarında mekân olarak çeşitli semtleri sıklıkla kullanmaktadır. Bu semtlerin başında İstanbul'a bağlı Beyoğlu gelir. Beyoğlu, İstanbul'un belki de en bilindik semtidir. Bugün kullandığımız şekli ile Beyoğlu semti, eski zamanlarda Pera olarak anılmıştır. Bizans döneminde Venedik ve

Cenevizliler tarafından kullanılan bir mekân olan Beyoğlu, Osmanlı döneminde de yine daha çok Levantenlerin mekânı olmaya devam etmiştir. Osmanlı döneminde bu bölge sosyal ve kültürel açıdan oldukça gelişmiş ve Cumhuriyet döneminde ise elitlerin ve edebiyat çevresinin yaşadığı bir semt olmuştur. Nazlı Eray'ın ailesi de seneler önce bu kente gelip yerleşmiş elit ailelerden biri olarak kabul edilebilir. Gençlik yıllarına kadar Beyoğlu'nun değişik yerlerinde yaşayan yazar için bu semt, hayatında ve eserlerinde özel bir yer tutar.

Nazlı Eray için çocukken bir büyü, gençliğinde içinde yıkandığı bir efsun, yetişkinliğinde ise meydanlarında, sokaklarında, pasajlarında, sahillerinde, balıkçı lokantasında, kalabalık caddesinde hayatı aradığı semttir Beyoğlu. Eski dünyalar, anılar, fotoğraflar, taş plağa sıkışmış bir ses, bir kuşun ötüşü semti oluşturan parçalardır. Eray, şehri boynunda asılı bir madalyon gibi taşır.

Yazar, *Aşkta Giyinen Adam* romanında ilk gençlik döneminden bahseder. Belli bir konusu ve birbirine bağlı olay örgüsü olmayan roman, Mesnevi Sokaktaki Dürnev ablanın evinde başlar. Anlatıcı, bu eve neden veya ne zaman geldiğini bize vermez. Komşusu olan Dürnev abla, tarot falı bakar ve fal baktığı kâğıtları kullanarak geçmiş zamana döner. Tarot falı, kahve fincanı içinden çıkan insanlar, ölümler, ruhlar, Eddie Fischer, Elizabeth Taylor, İstanbul, Beyoğlu, Tunalı Hilmi Caddesi, yazarın anılarının ve geçmişinin romanda birbirine karıştığını görürüz. Her gün bu eve gelerek Dürnev ablaya tarot falı baktıran anlatıcı, Dürnev ablanın masaya oturup kartları açmaya başladığı zaman dışarı fırlayan insanların, takip edilmesi tuhaf olaylar zincirlerinin, bir erkeğin veya kadının gizli kalmış düşüncelerinin, yaşamın ardında kapalı kalmış kapıların onun salonunda canlandığını söyler. Meraktan olsa gerek neden fal baktırdığını söylemeyen anlatıcı, Dürnev ablanın evinden çıktıktan sonra sokaklarda dolaşa dolaşa evinin yolunu tutar. Sokakta dolaşırken bir antikacı dükkânı gözüne çarpar ve dükkâna girer. İçeriye biraz dolaştıktan sonra köşede duran, vişneçürüğü kadife kaplı koltuğa oturur. Koltuğun üstüne oturduğu an eski günlere döner. Anlatıcı, daha önce de yaptığı gibi düş ile gerçeği beraber verir. Sanki minderin üstünden eskiye ait birçok söz, çocukluk kahkahaları, büyükannesinin anlattığı masallar, hıçkırıklar, Beyoğlu sokaklarında arkadaşlarıyla dolaşırken konuşmaları kulağını doldurduğunu söyler. Bu sesler anlatıcıyı on altı yaşındayken okuldan kaçıp Beyoğlu sokaklarına daldığı günlere götürür ve eski günlerini

anımsamaya başlar. O günlerde bu sokakların sesinin kendine büyüdü geldiğini söyler ve bunu şu şekilde verir:

“On altı yaşındaydım o zamanlar; dünya yepyenydi benim için; okulun arka merdivenlerinden süzülüp de kaçtığım sokaklar, yaşamımın yasak parçalarıydı o günler.” (AGA, 200)

Anlatıcı, o dönemlerde İstanbul’a yeni geldiğini ve bu semte yeni yeni alışmaya başladığını söyler. Yaşından ve Beyoğlu’nun kalabalık ve tekinsiz sokaklarından olsa gerek semtte tek başına dolaşması ailesi tarafından pek hoşnut karşılanmamış ve sürekli dikkatli olması konusunda uyarılmıştır. Biz buna rağmen anlatıcıyı, yaşamında hiçbir kaygısı olmayan, sırtına biraz bol gelen ceketle, gözünde kenarı beyaz çerçeveli güneş gözlüğüyle, ellerini ceplerine sokmuş, ayağında düz pabuçlarıyla Beyoğlu sokaklarında avare avare dolaşan sevecen bir kız görürüz. Semtte yürürken gözü hep sinema afişlerinde olduğunu ve o günlerden aklında birkaç afişin kaldığını söyler. ‘Marabunda Karıncaları’, ‘Hazreti Süleyman’ın Hâzineleri’, ‘Saba Melikesi Belkis’ bunlardan bazılarıdır. Anlatıcı, bütün bu değişik, tılsımlı dünyaların kendisini Beyoğlu sokaklarında beklediğini söyler. Tüm bunları antikacı dükkânının koltuğunda otururken anımsayan anlatıcı, gözlerini açtığı zaman içinde bulunduğu durumun hayal mi gerçek mi olduğunu düşünmeye başlar. Anımsadığı şeylerin eski yaşadıkları olduğunu düşünür fakat kendini o zamana geri dönmüş gibi hissettiğini söyler ve oturduğu koltuktan kalkarak dükkândan çıkar. Düşünceli düşünceli sokaklarda dolaşır ve evine gider. Romanın geri kalanında Beyoğlu’na yer vermez bu semt sadece anımsama ile kalır.

Farklı Rüyalarda Sokağı romanında anlatıcı, evinde otururken hava almak için dışarıya çıkmaya karar verir. Hazırlandıktan sonra dışarı çıkar ve onu İstanbul sokaklarında dolaşırken görürüz. Sokaklarda dolaşırken aklına yıllarca oturduğu Abdi İpekçi Caddesi’ndeki eski apartmanını gelir ve onu bulmaya çalışır. Bu apartmanın yıkıldığını yerine iş hanı yapıldığını görür. Bu sırada geçmiş günlerini hatırlar. Hatırladıklarını şöyle sıralar: babasının kendisini bakkala yollaması, annesinin mutfakta çay demlemesi, aşure hazırlaması, çok sevildiğini bilmesine rağmen eve arada sırada dönen asi bir çocuk gibi davranması... Yerinde durmadığını, o evden de kaçıp her gece sokakları dolaştığını söyleyen anlatıcı, annesinden veya babasından gördüğü baskıdan ötürü değil, merak, serüven duygusu ve kapalı bir mekândayken ortaya çıkan ruhsal sıkıntılarının dürtüsü ile dışarı çıktığını belirtir. Yıkılan evlerine bakıp eski anılarını anımsayan anlatıcı, buradan

uzaklaşarak Beyoğlu'nun arka sokaklarına dalar, “kalbine her zaman saplanan Taksim Meydanı'na” (s.64) doğru yol alır. Eski günlerini düşününce düşününce Balık Pazarı'na kadar gider. Hava iyice kararmıştır. Beyoğlu gecesi oldukça kalabalıktır. Caddede insanlar bir aşağı bir yukarı yürümektedir, sanki dünyadaki bu geceyi yakalamak istemektedir. Anlatıcı, kalabalığın arasına girer ve dükkân vitrinlerine bakarak yoluna devam eder. Taksim gece geç saatlere kadar uyanık olsa da anlatıcı, Beyoğlu sokaklarında dolaşmaktan yorulur. Yürürken yaşadığı olayların, ona doğru gelen anıların, ilk gençliğinin, kafamın içinde savrulmuş düşüncelerin, hayatının eski haritasının, kişilerin ve mekânların ruhunu yordugunu söyler ve yürüye yürüye evinin yolunu tutar.

Beyoğlu, kalabalıklığı, eğlence mekânları, yaşam dolu gece hayatıyla insanları kendine çeker. Mekân, içindekilerle beraber resmedilmiş bir tabloyu aklımıza getirir. *Beyoğlu'nda Gezersin*'de anlatıcının, biraz düş biraz gerçekle karışık öyküsü anlatılır. Anlatıcı, yine bilinen mekânlar üzerinden Beyoğlu'ndan bahseder.

Roman, bir akşamüstü Ankara'da başlar ve biz roman boyunca Ankara, İstanbul ve Fethiye arasında gidip geliriz. Anlatıcı, bir akşam evinde Deli Saati¹⁶ adlı programı izler. Programa telefonla katılan psikolojik problemliler kişilerin dertlerini dinler. Program bittikten sonra yerinden kalkarak odanın içinde dolaşmaya başlar ve dinlediği şeyleri düşünür. Programda olan konuşmaları düşünürken birden birkaç gün önce Fethiye'de olduğunu söyler ve orada geçirdiği günlerden, sokaklarından, sokaklarında dolaşırken Tayyareci Fethi Bey parkına rastlamasından söz eder. Fethi Bey'in heykelini gördüğünü ve onun hayatını merak ettiğini bu yüzden ilgili birilerinden bilgi almak için Fethiye'yi Tanıtma Vakfı'na gittiğini, Fethi Bey'in hazin öyküsünü dinlemeye koyulduğunu söyler ve birdenbire içinde bulunduğu zaman diliminin değişik bir zaman dilimi olduğunu, kendini bambaşka insana ait bir zaman diliminde hissettiğini söyleyerek ve çevresine bakınır. Anlatıcı, zamanı bilmese de mekânı tanır Beyoğlu'ndadırlar. İstiklal Caddesi'nden aşağı Tünel'e doğru yürür. Adlarını çok iyi bildiği eski dükkânlar ve pasajlar iki yana sıralanmıştır. Yıllar önce İngiliz okulundan kaçıp kendini attığı sokaklardır bunlar. Anlatıcı buraları dolaşırken aklına seneler önce bu çok sevdiği semtten ayrılışı gelir.

¹⁶ bk. tez s. 55

Kabuğunu geride bırakan deniz hayvanı gibi her şeyi geride bırakarak buralardan çıkıp gittiğini düşür. Buna rağmen yine kendisini bir mıknaş gibi çeken İstiklal Caddesi'ndedir. Caddede yürürken korsesinin kendisini sıktığını hisseder. Özgürlüğü, neşeyi Beyoğlu sokaklarında yürürken bulur. Yürüyüşü sırasında baktığı vitrinler, çocukluğundan kalma eski dükkânlardır. Caddede yürürken düşüncelerini şu şekilde verir:

“Kentin bu akşamüstü haritası, İstiklal Caddesi'nde ve Tünel'deki bu eski hanlar, Narmanlı Yurdu'nun oralar, merdivenlerden aşağı inince Haliç'e kadar uzanan Şişhane Yokuşu yok benim çok iyi bildiğim bir dünya idi; uzun yıllar önce Nur-u Ziya Sokağı'ndaki İngiliz okuluna giderken bu yollardan yürüyerek geçer, okuldan kaçtığım akşamüstleri ise koşarak Şişhane Yokuşu'ndan aşağı iner, Bankalar Caddesi'nin oralardan bir yerden kentin içine, bir sinema salonuna Charlton Heston ve Eleanor Parker'ın bir filminin içine sızarak yok olurum.” (BG, s. 24).

Görüyoruz ki anlatıcının her sokak ile ilgili anıları vardır. Bu sokaklardan veya caddelerden her geçişinde eski günleri hatırlar. Çocukluğunun geçtiği Beyoğlu'nu dolaşırken geçmişi yaşar. Fakat unutmayalım ki sokaklar ve caddelerin sadece adları sıralanır. İstiklal Caddesini, gençliğinin hatıraları ile verir. Bu sonbahar günü, içerisine hafif bir güneş sızan Beyoğlu'nun ona verilmiş kocaman bir armağan olduğunu söyler. İstiklal Caddesi'nde keyif içinde yürür, vitrinlere bakar, köşede bucakta, bir hanın yukarı doğru çıkan daracık mermer merdivenlerinde, eski bir eczanenin aşınmış eşiğinde, bir ayakkabıcı dükkânının vitrininde, bir sinema afişinin köşesinde ilk gençliğini bulduğunu söyler.

Anlatıcı, İstiklal Caddesi'nde yürümeye devam eder. Yanından kırmızı tramvaylar geçip Tünel'e doğru gider. Bir gün önce yağmur yağmıştır, hava nemli ve serindir. Biraz yürüdüktan sonra Türk kahvesi içmek için bir kafeye girer. O sırada camlı kapı açılır ve karşısında Fethiye'deki parka adı verilen ve hayatına merak duyduğu için araştırdığı eski pilot Fethi Bey'i görür. Üstünde uçuş kıyafeti, başında siyah deri şapka ve gözünde pilot gözlüğü vardır. Anlatıcı, şaşkınlıkla yerinden doğrulur ve ayağa kalkar. Bir anda çalan müzikle beraber dans etmeye başlarlar. Döne döne pencerenin kenarına gelirler ve yavaşça aralık olan camdan dışarı çıkıp gökyüzüne doğru uçmaya başlarlar. Anlatıcı, bu sefer sevdiği bu semtin sokaklarını yaya değil uçarak tepeden kuşbakışı dolaşır ve uçarken ki düşüncelerini şu şekilde verir:

“Tüm Beyoğlu, İstiklal Caddesi altımızdaydı. Büyülenmiş gibi aşağı, çocukluğumun geçtiği mahallelere bakıyordum. Sımsıkı tutmuşum Fethi Bey’in kolunu, Taksim’den tünele doğru uçuyorduk. Galatasaray Lisesi’ni geride bırakmıştık, Botter Han’ı gördüm aşağıda; Tünel Meydanı’nı geçip, Şişhane Yokuşu’nun üstüne gelmiştik şimdi. Bütün Pera ayaklarımın altındaydı...” (BG, s. 146-147).

Şehri kuşbakışı dolaştıktan sonra İstiklal Caddesi’ne inerler. Anlatıcı, Fethi Bey ile buraya geldikten sonra bir daha ondan söz etmez. Yukarıda da belirttiğimiz gibi anlatıcı, Fethiye’deyken bir anda İstanbul’a nasıl ve niçin geldiğinden bahsetmez sadece kendini İstiklâl Caddesi’nde yürürken bulur. Nitekim burada anlatıcının bir rüya gördüğünü veya gerçek ile düşü bir arada verdiğini de düşünebiliriz.

Nazlı Eray için Beyoğlu her köşesine ait hatıraları bulunan bir semttir. Hangi semtte olursa olsun bir iskeleden vapura atlayıp kendini Beyoğlu’nda bulur. *Aydaki Adam Tanpınar* adlı romanında anlatıcı, dolaşmak için dışarıya çıkar ve vapura biner. İskeleden indikten sonra yukarıya Galatasaray’a doğru yürür. Gece vakti evine gitmeden avare avare sokaklarda dolaşır. Şafak sökmek üzeredir ve ara sokakların, caddelerin, apartmanların ve pencerelerin renkleri değişir. Şehir sanki daha açık renkte robdöşambr giydiğini, gün ağarırken her şeyin daha farklı gözüktüğünü söyler ve etrafı inceler. Günün bu saatlerinin muhteşem bir şey olduğunu ve dünyanın sanki yavaş yavaş siyahtan beyaza, karanlıktan aydınlığa döndüğünü söyler.

Sokaklarda dolaşırken bir park görür. Kendi kendine oysa bu saatlerde ara sokaklarda dolaşmak istiyordum diye söylenerek parka girer. Ara sokakların hayatlarının bir başka olduğunu, bunun bir nevi kentin güne uyanışı sayıldığını belirtir. Ama henüz ortalık sessiz ve gürültüsüzdür o yüzden parkta bir banka oturarak zamanın gelmesini bekler. Hava aydınlandıktan sonra yerinden kalkarak Beyoğlu sokaklarında yürümeye devam eder. Yeni açılan dükkânlara bakar ve esnafları izler. Bir müddet yürüdükten sonra evinin yolunu tutar. Burada anlatıcının sadece evden çıkıp sokaklarda başıboş bir şekilde dolaştığını görürüz.

Ölüm Limuzini romanında ise daha önce de belirttiğimiz gibi anlatıcı, olay örgüsünün içinde bir anda olaydan uzaklaşarak arkadaşı Lulla ile ilgili anılarına döner.¹⁷ Lulla ile uzun zaman önce gittikleri İzmir’i, Bursa’yı ve o güzelim İstanbul’u düşünür. Aklına Beyoğlu gelir. İlk başta bu semtin üzerinde bıraktığı etkiden bahseder. Galata’dayken İstanbul’un, gelin işlemeli çeyiz örtüsü gibi

¹⁷ bk. tez s. 117

ayaklarının altına serildiğini söyler. Galata Köprüsü'nün kalabalıklığı, denizdeki vapurlar, ışık ve renk cümbüşleri ve bu eşsiz manzara oracıkta onu büyüler. Beyoğlu Eray'da bağımlılık yaratır ve şehrin ışıklarını kucağında hisseder. Gençlik yıllarındaki Beyoğlu'na, hayatında ilk kez gördüğü ve kısa sürede parçası olduğu mekânlara, bazen bir meyhanedeki bir gülüşe, bir iç çekişe hasret duyar. Şehrin gençlik yıllarındaki zamanını yakalamak ister, hasret duyar ve geçmişin bir parçası olmaktan kurtulamaz. O karmaşık zaman diliminde ve mekânlarda kendini arar. Cumhuriyet Meyhanesi'nin bulunduğu yer, Balık Pazarı'nın köşesindeki sokak, her zaman gözünü alan kırmızı turplar, köy yumurtaları... Hafızasından silinmeyen şeylerdir. Tüm bu geçmiş günlerini anımsarken Lulla ile yaşadığı o günlere özlem duyduğunu söyler ve bunu şu şekilde verir:

“Arkamızda boz renkli bir pelerin gibi tüm Beyoğlu olsa. İstiklal senin Taksim benim olsa. Hamam Sokağı'na girsek, garip duvarlar arabanın yolunu kesse. Gene o günleri yaşasak.” (ÖL, s. 98).

Bunları anımsadıktan sonra o günleri çok özlediğini ve o zamanlara geri dönmek istediğini söyler. O zamanın Beyoğlu sokakları sadece anımsamayla kalır. Anlatıcı geçmişini anımsadıktan sonra romana kaldığı yerden devam eder.

Beyoğlu, yazarın bazı romanlarında çocukluğunun, ilk gençliğinin geçtiği bir yer iken, bazı romanlarında fantastik olayların yaşandığı, fakat hala herkesin aşına olduğu Kapıcı Besim, Madam Anastasia gibi kişilerin yaşadığı nostaljik bir mekân oluverir. *Büyülü Beyoğlu* adlı roman, yazarın çocukluğundan bu yana hiç unutamadığı mekânları, aklında kalan anıları, tarihe kazınmış isimleri, sesleri ve kahkahaları anmasıyla başlar. Anlatıcı, bir nevi Büyülü Beyoğlu'nun geniş ve çok eskilere dayanan eşsiz coğrafyasında, yaşlı ve esrarengiz Madam Anastasia'nın peşine takılıp gerçekleştirilen sihirli bir yolculuk yapar. (BB, s. 9) Gravürcü Aliye Berger, Ahmet Hamdi Tanpınar, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi artık hayatta olmayan sanatçıları da bu kette karşılar. Görüyoruz ki anlatıcı sürekli okuyup etkilendiği yazarları daha önce de olduğu gibi burada da romanına dâhil eder. Aynı zamanda yazarımız, *Büyülü Beyoğlu*'nun girişinde kendisi için Beyoğlu'nu Beyoğlu yapan kişileri ve mekânları şöyle sıralar:

“Beyoğlu'nun incisi Aynalı Şark Han, gerçek bir kişi olan perukacı Villy, meşhur Pera Palas Oteli, Tepebaşı'na bakan Müselles Apartmanı, büyüleyici Botter Han, Oliondor Mağazası, mezeleri ile ünlü Dandrino, Hristaki Pasajı, Krepen Geçidi, Balıkpazarı... Benzersiz Atlas Pasajı, içinde bez bebekçiler, büyümlü Hint baklaları, ışıltılı bakır

taslar, yüzükçüler, köşedeki broşçu... Hazzopulo Pasajı'nın sunduğu yüzlerce gizem; Narmanlı Han'da yaşayanlar, yaşananlar... Namık Kemal'in dergisini yayımlayan Ahmet Mithat'ın Narmanlı'daki Matbaası, pasajın müdavimi Ahmet Haşim... Burada kurulan İstanbul'un ilk oda orkestrası, en eski tiyatrosu... İstiklal Caddesi'nin sonsuz çekiciliği! Uzakta Galata Kulesi pırıl pırıl ve sessiz." (BB, s.9-10).

Çocukluğunun geçtiği Galata'nın dar sokaklarında Yahudi mahallelerinden geçerken eski anılarının birkaç damlasını bulup yeniden yaşamak istediğini, zamanın kapılarının Beyoğlu'na açıldığını düşündüğünü söyler. Okuyucuya, Beyoğlu'nda, vaktiyle orada yaşamış sanatçılarla ve eskiden var olan mekânlarda bir gece geçirip geçirmediği sorusunu yönelten anlatıcı, eğer Aliye Berger'in stüdyosunda bir gece partisi, kocası Karl Berger'in çaldığı kemanın sesini dinlememişlerse eski terkedilmiş dünyaları ve Beyoğlu'nun Büyüsü'nü anlayamayacaklarını söyler. Yazar, romanın girişinde bunları sıraladıktan sonra olayı vermeye başlar.

Eski apartman dairesinde oturan Madam Anastasia, neredeyse yüz yaşında, yüzü omlet gibi buruşuk, pırıl pırıl gözleriyle sevecen bir kadındır. Anlatıcı, romandaki adıyla Koko, bu yaşlı kadının neredeyse her gün kapısını çalar ve marketten istediklerini getirir. Madam, ihtiyaçlarını karşılayan bu çocuğa her gelişinde kitap alması için paranın üstünü verir. Koko da bu parayla "Beyoğlu Rüyası" adlı kitabı alacağını söyler. Hem kitap üzerine konuşmak hem de eski gençlik resimleriyle dolu albümü göstermek için Madam, Koko'yu içeri davet eder. O sırada Koko, bu kadının başının üstünde tepesine topladığı saçlarının arasında bir kuş yuvası olduğunu görür ve hayretler içinde kalır. Kadın bunun bir kırlangıç yuvası olduğunu, kendisine şans ve uğur getirdiği için bozmadığını söyler. Koko, korktuğu için bu eve giremez ve aşağıya iner arkadaşı Recep'e olanları anlatır. Recep, bu ihtiyar kadının eski bir Beyoğlu Büyücüsü olduğu rivayetinin ortada dolaştığını, geceleri Hazzopulo Pasajı'nda Aynalı Çarşı'da onu dolaşırken görenler olduğunu, Atlas Pasajı'nın içinde bezden bebek satılan bir dükkânın içinde bu bebekleri canlandırıp onlarla dans ettiğini, Narmanlı Yurdu'nun iç avlusunda terk edilmiş eski evlerin pencerelerinden eskiden yaşamış ünlü insanların belirmediğini söyler. Kişiler olmadık mekân ve zamanlardan gelerek olmayacak yerlerde buluşurlar. Bunları konuşurken Recep'le yavaş yavaş Şişhane yokuşundan aşağı doğru yürürler. Gerçekdışı öğeleri falcı ve büyücü gibi motiflerle gerçeğe bağlayan anlatıcı, burada yine mekânları tasvir etmeden ismen sıralama yoluna gitmiştir.

Nitekim Beyoğlu'nu ve mekânlarını iyi bilen bir kişinin bu yerleri zihninde canlandırması oldukça kolaydır fakat semti iyi bilmeyen biri için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Ertesi gün Recep ve Koko, Madam'ın evine albümlere bakmaya giderler. Madam Anastasia sehpanın üstünde duran albüme uzanır, sayfaları yavaş yavaş açmaya başlar. Eski Beyoğlu'nu ve gençlik fotoğrafları gösterir. Anlatıcı, bazı şehirleri gezerken veya anlatırken yaptığı gibi, semtleri anlatırken de o semtin bir yerlisini okuyucuya rehber eder.

“Bu siyah beyaz fotoğrafların içinde eski bir Beyoğlu, İstanbul'un bizim bilmediğimiz parçaları vardı. Sanki canlıydılar, usulca yaşıyorlardı.” (BB, s.26)

Fotoğraflara bakmaya devam eden iki arkadaş, eski zaman Beyoğlu'sunu görünce şaşırırlar. Sanki fotoğraflar canlı gibidir. Karlı fotoğrafların içinde sanki hafifçe kar yağıyor, yağmurlu havalarda çekilmiş fotoğraflarının içinde Beyoğlu, çiseleyen bir yağmurun altında bambaşka bir renge bürünüyordur. Daha sonra ilkbahar mevsimine ait bir fotoğraf görürler. Anlatıcı, bu semtin dört mevsimini fotoğraflar aracılığıyla bize verir.

“ Pera'da bir ilkbahar görmüştük. Elimizde tutulacak kadar yakındı çiçek açmış ağaçlar, kokularını duyabiliyorduk.” (BB, s.26)

Fotoğraflara baktıktan sonra bu iki arkadaş Madam Anastasia'dan izin isteyerek evden çıkarlar. Merdivenlerden inerek apartmanın önüne gelirler ve bu sırada apartman kapıcısı Besim Efendi'yi görürler. Besim Efendi'ye kadın hakkında duyduklarını anlatan iki arkadaş, bir de Besim Efendi'nin ağzından bu kadını dinlerler. Besim Efendi, oturduğu yerde arkasına dayanır. Sanki yıllar öncesindeki o karanlık Beyoğlu gecesinin içine gider (s. 34). Madam Anastasia'yı takip ettiği günü anımsar ve bunu çocuklara anlatır. Gecenin sessiz olduğunu, etrafta in cin olmadığını, heyecanla kadının arkasından gittiğini ve kadını Narmanlı Yurdu'na girerken gördüğünü söyleyerek başlar anlatmaya.

Narmanlı Yurdu'nun¹⁸ Tünel'deki içinde bomboş yarı yıkık evler, kapalı kapılar, kırık pencereler bulunan bir avlu olduğunu söyler. Yıllardır kimseler oturmaz orada. Bomboş, eski bir mekândır. Anlatıcı, Beyoğlu'nu mekânlar aracılığıyla verir. Narmanlı Yurdu'nda birtakım garip olaylar yaşanır, Madam eski insanlarla konuşur ve müzik eşliğinde dans ederler. Burada yazarın, artık bir harabe

¹⁸ bk. tez s. 191

haline gelmiş olan mekânları bir şekilde canlandırmak için fantastik olaylar kurgulayıp diri göstermeye çalıştığı görülür. Yazarın düş dünyası çocukluğunun geçtiği Beyoğlu'nu sarar. Besim Efendi buradan olanları gördükten sonra ürkütüğünü ve bu mekândan çabucak çıktığını, kendini sessiz ve yıldızlı Beyoğlu gecesinin içine attığını çocuklara söyler. Cadde alabildiğine kalabalık olmasına rağmen ara sokaklar تنها ve sessiz, karanlıktır. Cadde bu kalabalığıyla ve rengârenk ışıklarıyla güven verirken ara sokaklar tenhalığıyla ürkütücüdür. Bu yaşadığım Beyoğlu gecesinden büyülendiğini söyleyen kapıcı, hızla evine doğru ilerler. Besim'in bunları anlatması üzerine iki arkadaş, bir gün sonra bu kadını takip etmek için sözleşirler. Ertesi gün Madam, gece vakti dışarı çıkar ve Madam'la beraber bu iki arkadaş da kendilerini Beyoğlu sokaklarında bulurlar. *“Büyülenmiş gibi Beyoğlu gecesinin içine daldık.”* (s.81) diyen anlatıcı, kadını takip eder. Şişhane yokuşundan Tünel'e çıkarlar.

“Gecenin tılsımı bizi içine almış, sarıp sarmalamıştı. Bir rüya dünyasıydı bu. Çok güzeldi. “ (BB, s. 81)

Anlatıcı bu yorumuyla da bir kez daha düş ile gerçeği bir arada verdiğini vurgular. Fakat romanda bu düşselliğin farkında değilmişçesine verir. Olay örgüsü düşsel fakat olayların geçtiği mekânlar gerçektir. *“Akıl almaz olaylar yaşıyorduk. Kuledibi'nin, Beyoğlu'nun ve İstanbul'un büyüsünden olmalıydı bunlar.”*(s.89) der. Narmanlı Yurdu'na gittiklerinde Madam'ın ölü insanlarla konuştuğunu onlarla sohbet ettiğini görürler. Bir müddet kadını izlerler ve gözlerine inanamazlar. Kadına gözükmemek için oradan uzaklaşırlar ve Beyoğlu sokaklarında birbirlerine bir şey söylemeden evin yolunu tutarlar. Anlatıcı, romanın sonuna kadar bu mekândan bahsetmez. Romanın sonuna geldiğimizde anlatıcı, evinden çıkıp eski mahallesinin sokaklarında bir süre yürüdüğünü söyler. Bu sırada Galata'nın yavaş yavaş kalabalıklaştığını ve Tepebaşı'na çıkıp uzaktan görünen Haliç'e baktığını söyler. Ona sunulmuş bu hayatın sürprizlerle dolu olduğunu düşünür. Bu mahalle, bu insanlar, bu geçmiş... Hepsi sihirli bir halka gibi çevrelemiştir onu. *“İlk gençliğimi ilk adımlarımı o eğri büğrü sokaklara attım.”* (s.157) diyen anlatıcı aslında burada genel olarak romanlarında ve hikâyelerinde yer verdiği mekânları neden seçtiğinin cevabını bize vermiş olur. Arkasında Galata Kulesi şefkatli bir baba gibi ona bakar, dünyanın yepyeni olduğunu düşünür. Ona göre keşfedecek, görecek, yaşayacak çok şey vardır. Bunları bilerek bu eski dünyanın içinde dolaşmaya devam eder. Sonra âşık olduğu o büyülü şehirden, İstanbul'dan uzun yıllar uzak kalır fakat yaşadığı hiçbir şeyi ve

anıları unutmaz. Bu yüzden Beyoğlu rüyasını okuyucularına anlatmak istediğini söyleyerek romanını bitirir.

Yazarın, *Aydaki Adam Tanpınar* romanı, Kuruçeşme, Beyoğlu, Galatasaray, Mecidiyeköy gibi semtlerde geçer ve bunlar zaman zaman romanda bir simge olarak yer alır. Roman, gerçek dünya ile bu dünyada yaşanan gerçek dışı olaylardan oluşur. Tanpınar'ı okuyucuya tanıtmak isteyen anlatıcı, Tanpınar üzerinden birbiriyle bağlantılı olan mekânları hızlı geçişlerle verir. 'Zürih Pastanesi', 'Alay Emini Sokağı', 'Ay' gibi başlıklarda anlatıcı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayat hikâyesinin içinde ilerlerken onun da sevdiği ve anılarını barındıran bir semt olan Kuruçeşme'yi bazı zamanlarda özellikle akşamüstü ve geceleri anar.

Anlatıcı, romanın ilk kez "Ay" başlığında bu semte değinir. Anlatıcı, gece vakti dolaşmak istediği için evinden çıkar. Hava çoktan kararmıştır. İstanbul/Kuruçeşme sokaklarında etrafına bakarak dolaşır. Havanın çok güzel olduğunu ve bu güzel havalarda dışarda dolaşmak varken insanların evlerinde neler yaptığını düşünür. Düşünürken yürüye yürüye Alay Emini Sokağı'na gelir. Bu sokağın başındaki caminin duvarına yaslanır ve denizi seyretmeye başlar. Denizi seyrederken bir yandan da çevresine göz gezdirir. Boğazın تنها olduğunu, İstanbul trafiğinin durulduğunu ve bu gece vakti sokaklarda in cin olmadığını söyler. Cami, minare sessiz; köprünün ışıkları yanmıştır. Dolunay yavaş yavaş tepelerin ardından yükselmeye başlar. Ona göre sihirli bir görüntüdür bu, anlatıcı gözlerini kısarak ağır ağır yükselen altın bir tabağı andıran aya bakar. Birden şaşkına döner çünkü dolunayın üzerinde küçük, ince eski Türkçe yazıyla uzun uzun bir şeylerin yazıldığını görür. Anlatıcı, bunun daha önce gördüğü Tanpınar'ın yazısı olduğunu anlar. Ay, boğazın üstünde pırıl pırıl yükselir, etrafta kimse yoktur. Anlatıcı şaşkınlık içinde Alay Emini Sokağı'nın üst kısmına doğru yürümeye başlar. Kendisinden başka kimse bu yazıyı görmez. Köprünün üstündeki trafik düzenli olarak akar. Yolun kenarına çekilmiş duran bir araba veya gökyüzünü izleyen bir kalabalık göremez. Birden aklına Tanpınar'ın "sükût suikastı" sözü gelir. Alay Emini Sokağı'nda, İstanbul/Kuruçeşme sırtlarında da o an sükût suikastı, büyük bir sessizlik vardır. Ayın gittikçe batmasıyla yazılar kaybolur. Anlatıcı, yolun öteki ucuna yürüyerek, uyuyan eski evleri geçip caddeye çıkar. Genellikle sokakları ve caddeleri düşünme yeri olarak kullanan anlatıcı, yine düşüncelere dalar. Bir yandan düşünürken bir taraftan da çevresini izler. Bütün dünya, çevre, İstanbul, Boğaz sırtları, Kuruçeşme,

minareler, eski bir ev, Boğaz'ın sularına eğilmiş bir ağaç etrafımdaki her şey çok sakindir. Bu karanlığın kendine göre bir karanlık olduğunu söyler ve karanlığın içinde yürümeye devam eder.

Ertesi gün anlatıcı yine Tanpınar'ın aya yansıyan yazılarını görmek için Kuruçeşme'de Alay Emni Sokağı'nın köşesindeki yerine gelir. Boğaz'dan hafif bir rüzgâr esmektedir ve etraf sessizdir. Hava yavaş yavaş kararır. Kuruçeşme, yazar için geceleri dolunayı ve denizi izleyebileceği, kafa dinleyebileceği ve şehri kuşbakışı görebileceği bir mekândır. Şehrin renk değiştirmesini, çevrede tek tük ışıkların usul usul yakılmasını büyülenmiş gibi izler. Ona göre, gecenin çöküşü tıpkı günün doğuşu gibi bir mucizedir. Sokağın köşesinde dururken düşüncelerini şu şekilde verir:

“İşte bu تنها sokağın köşesinde durmuş, gecenin siyahtan bir örtü gibi nazlı nazlı şehrin, köprülerin, minarelerin, Sarayburnu'nun üstüne yayılmasını izliyordum.” (AAT, s. 45)

O sırada tepelerdeki gecekonduarda ampuller yavaş yavaş yanmaya başlar. Boğazın iki yanındaki yalılar belli belirsiz ışıklarla canlanır. Yazar, yüksekte olduğu için çevresinde olan şeyleri iyice görür. Sokak lambaları yanar. Bu gece vakti yazar, Boğaz'ın ışıklandırılmasıyla beraber büyülenir ve şehrin sanki bir kutudan takılarını seçip takmış gibi gözüküğünü söyler. Şehri takılarını takan bir kadına benzetir. Anlatıcı, duvara dayanarak etrafında değişen renkleri, kararın dünyayı ve tek tek yanan ışıkları izler. Çevresini izledikten sonra gece yarısı sokaklarda dolaşarak evine döner. Romanda ismen zikredilen bu semt, yine anlatıcının gece vakti gidip kararın gökyüzünü, parlayan ve üzerinde eski Türkçe yazılar olan dolunayı, boğazın derin ve karanlık sularını seyrettiği bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Farklı Rüyalarda Sokağı adlı romanında gözündeki kataraktan dolayı ameliyat olan anlatıcı hastane odasında yatar. Yatağına yattıktan sonra yavaşça gözlerini kapattığını söyler. Anlatıcı, gözlerini kapattığını söyledikten sonra eski komşusu olan Neyyire ablanın perdeleri kapalı loş odasında olduğunu söyler. Bu noktada biz onun rüya gördüğünü veya anılarını anımsadığını anlarız. Neyyire ablanın pansiyon odası İstanbul/Mecidiyeköy'dedir. Burası İstanbul'un orta yerinde bir mekândır. Anlatıcı, burada olduğu için mutlu olduğunu söyler çünkü bu semt anlatıcının bildiği ve sevdiği İstanbul'un diğer semtlerine yakındır. Gündüz ipini koparmış bir uçurtma gibi İstanbul'un üstünde her yere uçabileceğini söyler ve içini sonsuz mutluluk kaplar. Neyyire abla anlatıcıya dışarı çıkacağını ve canı sıkılırsa kendisinin de dışarıya çıkıp sokaklarda dolaşabileceğini söyler. Neyyire ablanın verdiği anahtar

cebine koyan anlatıcı, kendini balıklama İstanbul'un koynuna atar (s.50). Dışarı çıkar ve sokaklarda yürümeye başlar. Mekânlarda dolaşırken mekânın coğrafi yapısının yanında insan faktörünü de olayın içine katarak o mekânı bilmeyenler için bir tanıma imkânı yaratır. Mecidiyeköy'den Beşiktaş'a inerken masmavi denizi ve İnönü Stadyumu'nu görür ve bunu şu şekilde verir:

“Mecidiyeköy'den aşağı inen dimdik, fren patlatan yokuşlardan birinden uçarak inip Beşiktaş'ı bulabilirdim. Burnuma yosun kokusu, kulağıma atılmış bir golün sesi gelebilirdi. Ne güzeldin şehir beni deli ediyordun.” (FRS, s. 49).

Anlatıcı, Mecidiyeköy'den, yokuşlardan aşağılara yürür, aydınlatılmış alışveriş merkezinin önünden geçer ve Nişantaşı'na kadar gelir. Sementin sokaklarında yürürken aklından bir sürü düşünce geçer. Bazen gece vakti bir sokağa sapıp kaybolmak, her şeyi geride bırakarak yürümek istediğini söyler. Burada yazarın bilinçaltında yatan psikolojik durumunu görürüz. Çünkü anlatıcı, rutin giden hayatından sıkılmış, terk edilmiş ve kaybettiği aşkı hiçbir zaman bulamadığından bahseder. Girdiği İstanbul sokakları ve caddeleri hep geçmişini tekrar elde etme arzusuna çıkar. O mekânlarda geçirdiği zamanları ve yaşadığı olayları hatırladıkça mutlu olur. Sokaklarda yürüdükçe bu bakış açısını destekleyen nitelikte düşüncelerini görürüz:

“Hiçbir zaman gecenin içinde kaybolup gitmeye cesaretim olamazdı. Evimi, eşyayı, sevdiğilerimi ve anılarımı düşündüm. Yapamazdım.” (FRS, s. 143)

Bunlardan bahsederken anlatıcının hala rüya mı gördüğü yoksa anılarını mı anımsadığını anlayamayız. Çünkü İstanbul sokaklarında, caddelerinde yürüdüğünü ve oradaki geçmiş günlerini anlatırken konuyu değiştirerek gözündeki kalın, petekli kataraktın fotoğrafının elinde olduğunu ve ona dikkatle baktığını söyleyerek hastanede geçirdiği zamanı anlatmaya başlar ve bir daha Mecidiyeköy sokaklarına uğramaz buradan sadece ismen bahseder.

Beyoğlu'nda Gezersin adlı romanda anlatıcı, İstanbul'un başka bir semti olan Eyüp Sultan'ı, Piyer Loti Kahvesi'nden gördükleriyle anar. Anlatıcı, evinden çıkar ve bir anda Piyer Loti Kahvesi'ne gitmeye karar verir. Kafeye gittikten sonra bir masaya oturur ve önünde uzanan Haliç'e, uzaktan görünen kentin silüetine, sabah sisinde hayal meyal seçebildiği Haliç Köprüsü'ne, çevredeki sonsuz yeşillığe ve az ilerideki servi ağaçlarına bakar. Havada hafif bir sis vardır, yavaşça bir tül perde gibi Haliç'in üstüne inmiştir. Kenardaki doldurulmuş yeşil parklar ve bahçeler sisin

arasından görünür. Anlatıcının oturduğu yerin iki yanından, uçurumdan aşağı yuvarlanan, eski mezar taşları vardır. Anlatıcı, bu taşlara bakar ve bu eski mezar taşlarının sanki Osmanlı tarihini, İstanbul'un tarihiyle birlikte Haliç'e doğru akıttıklarını düşünür. Burada otururken uzun zamandır ayrı kaldığı bu kente kavuşmanın mutluluğu içinde olduğunu söyler. Çocukluğundan ve gençliğinden kalmış ufak anıları, binaları, sokak seslerini ve tramvay çınlamasını, Beyoğlu'ndaki bir meyhaneden gelen kadın kahkahasını, siste yağmur vapurunun sert ötüşünü, Eyüp Sultan'daki o değişik sessizliği, Şişhane Yokuşu'ndaki rasgele bir gürültüyü yüreğine doldurur. Oturduğu yerden çevresine bakarak o sabah Eyüp Sultan'ın kendisinde böyle değişik duygular uyandırdığını söyler, etrafındaki kuş seslerini dinler, önündeki Haliç'e bakar ve İstanbul'un güzel havasını sindire sindire içine çeker. Etrafına bakarken düşüncelerini şu şekilde verir:

“Eyüp Sultan bu sabah vakti sanki her zamankinden daha güzeldi. Havada bir sümbül kokusu, gökyüzünde bir sümbül rengi vardı...” (BG, s. 87)

Kahvesinden bir yudum alır ve sessizliğe kendini bırakır. Bu sabah çevresinde kendisiyle konuşan ağaçlar, taşlar, kuşlar olduğunu söyler. Anlatılan binlerce şey beynine dolar. Burada sanki konuşmayan sessiz varlıkların anlattığı olayların, hikâyelerin, serüvenlerin, anıların ruhunu doldurduğunu hissettiğini söyler. Eyüp'ün sesi olmalıydı bu diye düşünür kendi kendine bu ses bir senfoni gibi kulaklarına dolar. Anlatıcı, burada otururken semtin iki yanındaki yüz yıllık mezar taşlarını, inişli çıkışlı patikalarını ve yeşilliklerle çevrili Haliç'i izler. Sanki bu mekân iki yandan Haliç'i kucaklıyor gibidir. Bir horoz ötüşü, servilerin hışırtısı, uzaktan yankılanan bir ezan sesi, miyavlayan bir kedi ve uzaklardan gelen bir ney fısıltısı... Hepsi karışmış, bir ninni gibi kulağına dolmuştur. Kahvesini bitirdikten sonra masaya biraz para bırakır ve mekândan uzaklaşır.

İstanbul/Kasımpaşa, Nazlı Eray'ın çocukluğunun geçtiği semtlerden biridir. Yazar ilkokulu bu semtte okumuş ilk dostluklarını burada kurmuştur. Bu semtten sadece yazdığı iki hikâyede bahseder. Bunların ilki *Neredeyim Ben, Neredeyim* adlı hikâyedir. Daha önce de *Neredeyim Ben, Neredeyim* isimli hikâyenin yazarın yaşamının belli bölümlerinden bahseden, yaşamının özeti mahiyetinde ele alınabilecek bir hikâye olduğundan söz etmiştik. Hikâyede bir olay örgüsü yoktur. Yazar, her paragrafın başında kendini farklı yaşta ve farklı durumlar içerisinde tanıtır. Paragraflar anlatıcının kendi kendine “Neredeyim ben, neredeyim?” diye

sormasıyla başlar. Anlatıcı, bu soruyu sorar ve İstanbul/ Kasımpaşa'daki anılarını anımsar.

Kasımpaşa sırtlarını gezen anlatıcı, ilkokuldan yeni çıkmış bir kız çocuğudur. Yanında eşkom dediği Gülay Üçdal vardır ve Lohusa Kadın Türbesi'nin oradadırlar. Lohusa Kadın, anlatıcı ve arkadaşının dileklerini sunup, duvarlarına taşlar yapıştırdıkları bir türbedir. Anlatıcı, kendi kendine bu türbenin kendisini çok ilgilendirdiğini söyler. Onun hayatında, Lohusa Kadın'ın simgesel bir işlevi vardır. Çünkü Lohusa Kadın, yazarın çok özlediği çocukluğunu ve o zamanın Kasımpaşa'sı ile ilgili hatıralarını romanına ve hikâyelerine taşır. Anlatıcı, hayatına dair ilk dileği Lohusa Kadın türbesinde diler, ilkokul aşkı, arka sırasında oturan Osman ile ilgili dilek tutup bu türbenin mum yakılan üst kısmına dilek taşını yapıştırır ve taşı duvardan düşmediği için günlerce sevinir. Çünkü taşı düşerse dileği kabul olmayacaktır. Anlatıcı, bunları anımsarken tekrardan 'neredeyim ben, neredeyim?' diye sorar ve başka bir mekânı anımsar.

Anlatıcı, Kasımpaşa'dan ikinci kez bahsettiği *Sahipsiz İnsan* adlı hikâyesine 'sevgili okurum' diye başlar. Bu öyküsünün okuyucuyu sevindirecek bir öykü olmadığını çünkü öykünün düzensiz olduğunu, yazarken sürekli konudan konuya atladığını "*şu sıralar aynı benim içim gibi*" (s. 120) benzetmesini yaparak verir. Anlatıcı, çok uzun bir yolculuktan dönmüştür ve ruhen toparlanamıyordur. Eve geldiğinde dağınık bir manzarayla karşılaşır. Eşyalar kirlenmiş, tozlanmış ve eskimiştir. Aynı zamanda evde su borusu patladığını, anneannesinin hastaneye kaldırıldığını, eski kocasının karaciğerinden hasta olduğunu ve ona geldiğini söyler. Bu sırada eski eşiyile konuşurken aralarında olaylar çıktığını bu yüzden eve polislerin geldiğinden söz eder. Anlatıcı, eşiyile aralarında geçen bu olayları bize vermez sadece her şeyin üst üste geldiğini ve psikolojik olarak zor saatler geçirdiğini söyler. Bu durumdayken eline kâğıt kalemi alır ve "*işte senin için yeniden başlık atıyorum*" (s. 121) diyerek yazmaya başlar. Yazısına, upuzun bir caddede koştuğunu düşünerek başlar. Yolda koşarken bir yandan gülüp diğer yandan ağlıyordur. Koşarken birden kendini Kasımpaşa'da düşünür ve bu düşüncesini şu şekilde verir:

"Koştum, çocukluğumu geçirdiğim yerlere gittim. Vardım, Kasımpaşa sırtlarına gittim. Oralarda da değişmiş, canım sıkıldı. Çeşme Meydanı'nın oraya oturdum. Kasımpaşa'nın kendine özgü kokusu, zom diye geldi, doldurdu burnumu, ciğerimi..."(GT-YGÖ, s. 122).

Kasımpaşa diğer semtlere göre daha kenarda kalan, genellikle yoksul halkın yaşadığı, gecekondulaşmanın fazla olduğu ve sokaklarında tekin insanların olmadığı bir semttir. Anlatıcı, caddelerinde atıl binaların, boş arazilerin ve sokaklarında sabahlayan dilencilerin olduğunu söyler. Zaman sabaha karşıdır, gün yeri ağarmaya başlar. Bir sokağa girip kaldırıma oturan anlatıcı, birden bir hışırtı duyar ve dönüp arkasına bakar. Bu adamın kim olduğunu çıkaramaz. İlk önce Kasımpaşa'dan yirmi sene önce ilkokuldan bir arkadaşım mı diye düşünür, o da değildir. Adam anlatıcıya kim olduğunu sorar. Anlatıcı, adama kendisini 'sahipsiz insan' olarak tanıtır ve buraya neden geldiğini söyler.

“Çocukluğum buralarda geçti. Özellikle bu Çeşme Meydanı'nı çok severim. İçim açılır burada. İşte bunun için kalktım geldim buraya. Ama zamansız gelmişim belli...” (GT-YGÖ, s. 123).

Anlatıcı bu sırada adamı incelemeye başlar. Adamın üstü başı kirlidir, elbisesinde koyu pas renkleri vardır, üstelik de biraz kokuyordur. Kendisini Kasımpaşa canavarı olarak tanıtır. Kendisine bu ismin verilmesinin sebebi bir iki kadını öldürmesidir. Kasımpaşa canavarı denilen bu adam yerel bir canavar olduğunu, sevişen çiftleri gözleyip adamı öldürüp kadının ırzına geçtiğini söyler. Kasımpaşa canavarını anlatıcı bu semtte karşımıza çıkarır çünkü günümüzde de bu semtte genellikle böyle vak'alar vuku bulur. Biraz muhabbet ettikten sonra Kasımpaşa canavarı denilen bu adam anlatıcının yanından uzaklaşır. Çeşme Meydanı'nda biraz daha oturan anlatıcı, üşüdüğü için yerinden kalkar ve çocukluğunun geçtiği yerlerde biraz dolaşır. Köşebaşından bir gazete alarak Okmeydanı taraflarına doğru gider ve buraya bir daha uğramaz.

Anlatıcı, bu semtlerin ve caddelerin dışında roman ve hikâyelerinde Cağaloğlu, Çengelköy, Talimhane, Samatya, Kızıltoprak, Caddebostan, Bağdat Caddesi, Sultanahmet Meydanı gibi mekânlara sadece ismen yer verir. “*Sultanahmet Meydanı'nda dolaşıyorduk*” (GT-YGÖ, s. 337), “*İstanbul'da Cağaloğlu'na gittik.*” (GT-YGÖ, s. 337), “*Şöyle Çengelköy tarafında ufak bir ev.*” (FRS, s. 140), “*Samatya'daki ev geliyor arada aklıma.*” (ABA-KÖK, s. 82) bunlardan bazılarıdır.

Daha öncede söylendiği gibi Nazlı Eray'ın hayatında ve eserlerinde en önemli ikinci şehir çocukluğunun geçtiği Ankara'dır. Yazar, hem bir bütün olarak Ankara şehrini hem de onun görünen yüzü olarak belirli semtlerini eserlerinde çoğunlukla kendisi de içinde olmak üzere anar. Eserlerinde Ankara'nın Çankaya, Tunalı Hilmi

ve Kızılay semtlerini görürüz. Onun bu semtlere yer vermesindeki sebep, hayatının bir bölümünü Ankara'nın bu semtlerinde geçirmiş olmasıdır.

Yazar, *Anıları Paylaşmak* adlı hikâyesinde Ankara/Çankaya vardır. Anlatıcı, güneşli bir pazar günü sabah erkenden uyanır ve giyinip evden çıkar. Şu sıralar geceleri daha mutlu olduğunu, hiç değilse düşlerinde her şeyin bir mantık sırasında ilerlediğini düşünür. Bunları düşünür düşünür Çankaya sırtlarına doğru yürür. O çok sevdiğini söylediği kentin bittiği, aşağıdaki vadide gecekonduların başladığı yerde durur biraz. Burada sabahı dinlemeye başlar. Ardında dev blok apartmanlar ve yollara park edilmiş arabalar uyumaktadır. Etraf öyle sessizdir ki usulca bir taşın üzerine oturarak bu kentte güneşin doğuşunu izler. Etrafı izledikten sonra Çankaya sırtlarında, vadinin ortasında bir yere uzanır ve bir süre gökyüzüne ve tek tük beyaz bulutlara bakar. Çevre sessizdir, her şey bir pazar sabahı olması gerektiği gibidir. “*Oldum olası sevmem pazar günlerini.*” (s. 103) diyen anlatıcı pazar günleri hep büyük bir yalnızlık duyduğunu söyler. Genellikle hareketli, ışıklı ve gece hayatının yoğun olduğu semtleri ve sokakları seven anlatıcı, belki de duyduğu yalnızlıktan ötürü kendini sokağa atar. Kalktığı yerden doğrulur ve yüksek yüksek blok apartmanları geçerek mahallesine gider. İncelediğimiz diğer eserlerinin bazılarında bu semti sadece ismi ile verir.

Pasifik Günleri, Filipinli rehber Victor'un hayat hikâyesiyle başlar. Roman, düşler ve anılar dünyasında gerçekleşir ve pek çok düş üstü unsuru barındırır. Çankaya'daki teneke robot, Hawaii, Penang, ünlü dansöz La Argentina, yönetmen Werner Herzog'un zaman ve mekân değiştiren kamerası, Çin tapınağında konuşan Buda Heykeli bu romanı zenginleştiren mekânlar ve kişilerdir. Mekânda belli bir doğrultuda hareket etmeyen yazar, zihnindeki belirsizliği kurguya da yansıtmıştır. Romanda, anılarda yolculuk temele alınmıştır. Herzog'un kamerasıyla farklı zaman ve mekânlardaki anılarını yeniden yaşayan anlatıcı, bir nevi anı yolculuğuna çıkar. Kendini her zamanki gibi Ankara'da bulur. “*Kentin ana bulvarına adımımı attım yürüyorum.*”(s. 28) Tepelerin yanındaki pazar yerine bakar ve Çankaya sırtlarına kadar yürür. Bir sokağa sapar. Öğle güneşinde burası pırıl pırıl parlıyordur. Burada farklı bir değişim yaşanır. Anlatıcı, bir anda kendini robot olarak düşünür.

“Çankaya sırtlarındayım. Ben bin dokuz yüz yetmiş dokuz Ankara yapımı bir robotum. Eski model teneke bir robotum.” (PG, s.28)

Şair Nedim Sokağı'na doğru yürür. Güneşin altında yürürken, bu çok sevdiği kentin damarları olan ara sokakların ayna gibi parlayan bağına yansıdığını söyler. Sağ kolunun üstünde, yol kenarındaki apartmanlar, çocuk yuvaları, boş arsalar parlıyordur. Sol kolunun üstüne ise tüm Hoşdere Caddesi, sırtında ise Çankaya sırtları uzanıyordur. Yolun ortasında yürümeye başlar. Gece olur ve ay tepelere yükselir. Tekrardan Şair Nedim Sokağı'nda dolanan anlatıcı, Victor ile karşılaşır ve ona bu sokağı anlatmaya başlar. Hiç bilmediği bir ülkedeki, bir türlü gözünün önüne getiremeyeceği bu sokağı ona anlatması Victor'u düşündürür.

“Victor gibi, yalnızca Manila, Hawaii gibi dünyanın orta yerindeki tropik ada ülkelerinde, renkli, değişik ada kentlerinde yaşamış insana Ankara'yı anlatmak oldukça güç bir işti.” (PG, s.63)

Victor'a, Çankaya sırtlarından, uzaktan görünen pazar yerlerinden, çorak araziden, blok apartmanlardan ve tek tük ağaçlardan söz eder. Beraber Şair Nedim Sokağı'na gelirler ve anlatıcı bu sokaktan bir sabah vakti taze bir güneş ışığının altında gördüklerinden söz eder. Victor büyük bir ilgiyle dinlemektedir. Anlatıcının ona anlattığı Şair Nedim Sokağı, çok güneşlidir ve mevsimlerden ilkbahardır. Victor'a o günün gerçekte olmadığı halde Hıdırellez olduğunu söyler. Anlatıcının anlattığı Şair Nedim Sokağı'nda, tüm çiçekler açmıştır. Fukara pazar yeri, bir şölen meydanına dönüşmüştür. Uzaklarda kentin bitim çizgisinde görünen gecekondular, sanki başka bir güzellik kazanmıştır. Victor' a bir de bu sokağın gecesinden bahseder. Şair Nedim Sokağı'nı şıkır şıkır yaptığını söyleyerek sevdiği bu sokağı anlatmaya devam eder. Öyle bir anlatır ki bu sokağı, sanki gökyüzünde bir değil, üç-dört tane ay vardır. Eski dostunun kapısının önünü de bu anlattıklarıyla süsler, hayalinde apartmanın kapısının kenarlarına iki palmye ağacı oturtur. Sokağı iyice değiştirir.

“Bizim zavallı, kara kuru Şair Nedim Sokağı, bu bozkır ve apartman evreninin ortasındaki sokak, değişik boyutlar kazanıvermişti.” (PG, s.64)

Anlatıcı, bu sokağı onda bıraktığı hisler ve anılarıyla sevmiştir. Sakinliği ve iki yanı apartmanlarla çevrili bu sokak, kıyıda köşede bir yerde kalmış olsa bile anlatıcı için her köşesinde anlam yüklü bir mekândır. Çünkü bu sokakta anlatıcının eski sevgililerinden biri oturmaktadır. Victor anlatıcıya, onun Şair Nedim sokağını çok sevdiğini anladığını fakat bu sokakta sevdiği birinin mi oturduğunu sorar. Anlatıcı, Victor'un kurt gibi akıllı olduğunu düşünür ve onun bu düşüncesini doğrular. Anlatıcı, tüm gerçeği Victor'a anlatmak ister. Eskiden çok sevdiği ya da

sevdiğini zannettiği birinin burada oturduğunu, birtakım olayların olduğunu ve Şair Nedim’de yüreğini acıtan pek çok şeyin geçtiğini söyler. “*İşte o yüzden beynimin içinde o sokaktan uzun süre çıkamadım.*” (s. 64) diyen anlatıcı, sonra bir gün bu sokaktan çıkıp başka bir sokağa girer. Bu girdiği yeni sokak ona göre daha insancıldır. Bu sokak daha iyi bir sokaktır, hatta büyük bir caddedir burası. Fakat anlatıcı bu caddeyi anlatmak yerine Şair Nedim’i anlatmayı tercih etmiş, eskiden yaşadığı karmaşık olayların etkisinin beyninden silinmediğini söylemiştir. Burada yazarın, bahsettiği anıları yüzünden semte veya sokağa anlam yüklediğini görürüz. Anılarının bazıları ona acı verse de o, bu anıların geçtiği mekânlardan kopamaz.

Bu Kentin Sokakları hikâyesinde ve *Ölüm Limuzini* romanında da Çankaya’yı görürüz fakat Eray, burada semti sadece anmakla yetinir. “*Çankaya’dan yukarıya yürürken bir pastanede gördüm seni.*” (ABA-KÖK, s. 122) , “*Çankaya’daki bu eski, antikalarla dolu apartman dairesi...*” (ÖL, s. 42) gibi.

Eray’ın eserlerinde yer verdiği mekânlardan biri de Ankara/Tunalı Hilmi Caddesi’dir. Anlatıcının evinin bu cadde üzerinde bulunmasından dolayı burası, uğranılan bir mekân olarak karşımıza çıkar. Tunalı Hilmi Caddesi, hikâye ve romanlarında genellikle “Tunalı Hilmi’de yürüyorum” şeklinde geçer. Romanlarının genelinde bu mekâna ismen yer verilmiştir.

Orphée adlı roman, otobüsün içinde başlar ve bir kentte devam eder. Biz bunu “Ankara” başlığında verdik. Sevgilisi Orphee’yi aramak ve ölümden kaçmak için sıcak bir kıyı kentine giden anlatıcının başından geçen olayların anlatıldığı romanda düşsellik ön plandadır. Anlatıcı, bu kente geldikten sonra daha önceden rezervasyon yaptırdığı oteline gelir. Odasına yerleşen anlatıcı, sevgilisini aramak için gün gün neler yapacağını planlar. Planlarını yaparken odasının kapısı çalar ve kominin geldiğini görür. Komi anlatıcıya, kendisini Ankara’nın aradığını söyler.¹⁹ Oldukça şaşırın anlatıcı, telefonu eline alır ve konuşmaya başlar. Ankara, bu kıyı kentine geleceğini ve onun yanında olmak istediğini söyleyen Ankara ve semtleri, hangi kente giderse gitsin yazarın beraberinde gider. Anlatıcı şaşkınlık içinde bu kentle konuşmaya devam eder. Ankara, ona gelirken getirmek için bir isteği olup olmadığını sorar. Üniversitelerinden biri, istasyon binası, bir park, göbekli bir tepe, otobüs, sokaklarından herhangi birini getirebileceğini söyler. Anlatıcı Ankara’ya

¹⁹ bk. tez s. 40

niçin buraya gelmek istediğini sorar ve “*Senden kaçtığımı mı sandın yoksa?*” (s. 28) der. Anlatıcı, Ankara’nın istek sorusu üzerine, gelirken az şey getirmesini, üniversiteyi, meclisi, postaneyi, gökdelenleri sakın getirmemesini; bir-iki arsa ve Tunalı Hilmi’yi yanında getirmesini ister. Daha sonra Ankara, tüm sokakları, otobüs durakları, dükkânları ve Tunalı Hilmi ile beraber bu kıyı kentine taşınır ve anlatıcıyı arar.

“Buraya yerleşince Tunalı Hilmi Caddesi’ne bayılacaksın. Şimdi yerleşiyorum. Seni arayacağım otelinden. Tunalı Hilmi’yi tam deniz kenarına kurayım diyorum ne dersin?” (ORP, s. 32)

Anlatıcı, Tunalı Hilmi’nin deniz kıyısına kurulmasının fena olmayacağını söyler. Cadde, zamanla buraya iyice yerleşir. Tüm kıyı kentinin gençleri, bu caddede bulunan Bimbo Hamburger ve Escalade diye oldukça değişik iki hamburgerci ve biracıdan söz edip dururlar. Tunalı Hilmi’nin popüler mekânlarından olan bu iki dükkân gençlerin ilgisini çeker. Otelde bunları düşünür veya hayal ederken resepsiyondaki görevliye Ankara’yı daha önce görüp görmediğini sorar. Ankara’ya hiç gitmemiş olan görevliye Tunalı Hilmi’den bahseden anlatıcı, bu caddenin üstüne yeni bir pasaj açıldığını, bu pasajın içinde bir sürü dükkân, kitapçılar olduğunu ve Tunalı Hilmi buraya tamamen yerleşince görevliyi oraya götürüp gezdirebileceğini söyler. Yeni açılan pasaj Tunalı Hilmi’ye bir canlılık getirmiştir diye düşünür. Zaman ve mekân değişmediği halde ertesi gün Ankara, anlatıcıyı arayarak buraya tamamen yerleştiğini ve II numaralı Ego otobüsü diye bir aracı işlettiğini söyler. Otelden çıkan anlatıcı, biraz deniz kıyısında yürür ve yaşadığı olayları düşünürken uzaktan II numaralı Ego otobüsünün geldiğini görür. Otobüs yavaşlar ve durağa yaklaşır anlatıcının önünde durur. Anlatıcı, otobüse biner ve ön koltuklardan birine oturur. Heyecanlıdır çünkü az sonra Ankara’nın kurduğu Tunalı Hilmi Caddesi’ni görecektir. (s.114) Otobüs, kavşağı döner ve yamacın ardına varır. Anlatıcı, şaşkınlıkla oturduğu yerin demirlerine tutunur. II numaralı Ego otobüsü, Küçükesat tarafından, Esat Caddesi’ni dönerek; Tunalı Hilmi’ye girer. Eray, mekânlar arası geçişi bu otobüs aracılığıyla yapar. Otobüs, onu bulunduğu zamandan ve mekândan alıp bilinçaltında olan, görmek veya gitmek istediği yerlere götürür. Otobüs iki yanı evler ve dükkânlarla kaplı Tunalı Hilmi’nin orta kısmına doğru ilerler. Ankara’nın Tunalı Hilmi Caddesi’nde bir yaz gününün içine girmişlerdir. Anlatıcı ilk durakta iner ve bu caddeden aşağı doğru yürümeye başlar. Caddenin tüm gerçekliğiyle karşısında olduğunu düşünür. Caddeyi kesen Küçükesat kavşağı ve oradan kentin

merkezine uzanan yollar, tüm ufku kaplar. Anlatıcı, cadde üzerinde yürümeye devam eder. Yanıbaşında trafik sel gibi akar. Arabalardan, camlardan, kaportalardan, gözlerine vuran güneş onu sersemletir. Takılmış bir korna sesi kulağını çınlatır. Tunalı Hilmi tüm kalabalıklığı ve hareketliliğiyle bu kıyı kentindedir. Hiç amaçsız, eskiden pazar günleri yaptığı gibi caddeden aşağı, yürür durur. Rastgele bir süpermarkete girer. Bu dükkânı biraz dolaştıktan sonra yeniden caddeye çıkar. Etraf çok kalabalıktır. Anlatıcı güneşin altında başboş bırakılmış bir köle gibi yürür. Kentin uğultusu onu iyice yormaya başlar. Yolun bitimine değin yürür. Balıkçıları, kitapçı dükkânlarını geçerek yürür ve önüne gelen ilk sokağa sapar. Burası da binlerce kez geçtiği sokaklardan biridir. Ayakkabıcısının bulunduğu sokaktır. Vitrinlere bakıp yürümeye devam eder. En sonunda yorularak bir banka oturur. Etrafına bakmaya başlar. Tunalı, sanki bir başka yüzüyle belirir. Oturduğu yerden sıkılarak kalkar ve otobüs durağına doğru ilerler. Biraz bekledikten sonra otobüs gelir ve anlatıcı otelinin olduğu kıyı kentine döner. Oteline dönünce arkadaşı Bay Gece'ye gün içinde olanları anlatır. Roman devam eder fakat bir daha bu mekânı göremeyiz.

“Akıl almaz bir şey! Bir cadde değil orası. Nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Sanki tüm kent orada! Bir kez içine girdikten sonra çıkması alabildiğine zor.”(ORP, s.121)

Aşkî Giyinen Adam romanında anlatıcı, Ankara'daki evinde sabahları erkenden kalkar ve günlük işlerini halletmek için dışarı çıkar. Eve gelirken her gün akşam vakti komşusu Dürnev ablanın evine uğrayarak fal baktırır.²⁰ Fal baktırdıktan sonra bu evden çıkarak sokaklarda dolaşa dolaşa evinin yolunu tutar. Sokakta dolaşırken bir antikacı dükkânı gözüne çarpar ve dükkâna girer. Dükkânın köşesindeki kırmızı kadife kaplı koltuk dikkatini çeker ve gidip koltuğa oturur. Kırmızı koltuğa oturan anlatıcı, geçmişe giderek eski yaşadığı günleri anımsar. Fakat anımsadığı günlerde Tunalı Hilmi'den söz etmez ve koltuktan kalkarak dükkândan çıkar. Artık her gün Dürnev ablanın evinden çıkınca Tunalı Hilmi'deki bir pasajın alt katında bulunan antika dükkânına gitmek için bu caddeden geçer. Dürnev ablanın evinden dönerken anlatıcı, Tunalı Hilmi'den aşağı yavaş yavaş yürür. Caddenin her akşamüstü olduğu gibi oldukça kalabalık olduğunu ve kalabalığın içinde rastgele yürüdüğünü söyler. Vitrinlere bakarak caddeyi dolaşır. Diğer romanlarında olduğu

²⁰ bk. tez s. 123, 148

gibi burada da yazarın, caddelere veya sokaklara sadece yürümek ve zihnini boşaltmak için çıktığını görürüz. Kuğulu Park'tan aşağı doğru, Cafe des Cafes'e doğru ilerler.

“Tunalı Hilmi'den aşağı doğru yürürken beynimin içinden bin bir düşünce geçiyor, bir yandan da vitrinlerdeki indirimli etiketlere bakıyordum.” (AGA, s.101)

Roman devam ederken anlatıcıyı yine sokaklarda yürürken görürüz. İçinde bulunduğu durumu “*Kafam dalgındı, amaçsızdım.*”(s. 200) şeklinde ifade eden anlatıcı, yaşadığı duygu yoğunluğunun kendisini yordüğünü, hiçbir şey düşünmeden öylece Tunalı Hilmi'de dolaştığını söyler. Dışarısı rüzgârlı ve hava bayağı serindir. Korna sesleri, çevresindeki insanların konuşmaları yavaş yavaş kulağına dolar. İçini tuhaf bir yalnızlık duygusu sarar ve bunu şu şekilde verir:

“Ben yaşamın anlamını, içimdeki dürtüleri, umutlarımı ve beklentilerimi gece zamanı, sokaklarda yalnızken anlıyordum.”(AGA, s. 303)

Caddede dolaştıktan sonra saatin oldukça geç olduğunu fark eder ve yavaş yavaş evine doğru ilerler. Anlatıcı, bunun dışında bu romanda Tunalı Hilmi Caddesi'nden bazı sayfalarda sadece ismen bahseder veya bu caddede olduğunu belli edecek cümleler kurar. Antikacı dükkânına giderken Tunalı Hilmi Caddesi'ndeki pasajın alt katına inip antikacı dükkânının önünde durduğunu (s. 34) veya evine giderken Tunalı Hilmi'den aşağı doğru yürüdüğünü (s. 58) Dürnev ablaya giderken Tunalı Hilmi'nin kalabalığına karışıp gittiğini (s. 103) söyler.

Anlatıcının, *Ay Falcısı*, *Âşık Papağan Barı* ve *Marliyn Venüs'ün Son Gecesi* adlı romanlarında da Tunalı Hilmi ismen geçer. Fakat bu cadde sadece anlatıcının herhangi bir şey için bir yerden başka bir yere gittiği bir güzergâhtır. Anlatıcı, zamanının çoğunun Tunalı Hilmi'de geçtiğini söyler ve bu caddeyi tasvir etmeden sadece bir iki cümleyle verir. O, bir yere giderken herhangi bir kafe, bir arkadaşı, kitapçı, kendi evi olsun mutlaka buraya uğrar. Romanlardan alınan şu cümleleri örnek verebiliriz: “*Gel Tunalı Hilmi Caddesi'ne kadar bir gidelim seninle.*”(AF, S. 44), “*Taksi, Tunalı Hilmi'nin kalabalığına karıştı.*”(AF, s.46), “*Alinyazısını Değiştirme Merkezi açılmış Tunalı Hilmi'de*” (APB, s. 21), “*Tunalı'ya doğru yürüyordum. Yerlerde tek tük sararmış yapraklar vardı.*” (MVSG, s.37). Şehrin simgesi haline gelen bu cadde, ona göre anılarını barındıran ve çocukluğunun geçtiği caddelerinden biridir.

Elyazması Rüyalar adlı romanında anlatıcı, Ankara'daki evinin salonunda arkadaşı Memduh Bey ile oturur. Memduh Bey'le muhabbet ederken anlatıcı, eşiyile arasında problemler olduğundan söz eder. Sessizlikler, aynı ev içinde küsmek, konuşmamak, bunlar yaşlı insanlara özgü davranışlardır ona göre. Memduh Bey anlatıcıya bunların, onun üzerinde bir baskı kurmak için yapılan şeyler, psikolojik oyunlar olduğunu söyler. Anlatıcı, tüm bunlardan kaçarak sokağa sığındığını söyler. Tunalı Hilmi Caddesi'nin sonuna doğru yürüdüğünü, bir yandan da eşini böyle bıraktığı için içini suçluluk duygusu kapladığından bahseder. Buna rağmen güzel bir ilkbahar günü Tunalı Hilmi'de yürüdüğünü söyler anlatıcı. Bu güneşli güzel günde zihnini boşaltmak için kitapçılara bakar. Ilık bahar havası ona iyi gelmiş ve mutlu etmiştir. Rastgele sokaklara sapar, ağaçların altında yürür, rengârenk vitrinlere bakar. Tunalı Hilmi, insanlarla doludur. Anlatıcı, bu kalabalığın arasına karışır. Köşedeki dondurmacıdan biraz alır ve yiyerek caddenin üst kısmına doğru ilerler. Yolun sonundaki kitapçıya varır ve bir süre vitrinde yeni çıkan kitapları inceler. Bir süre sonra o çok sevdiği sokaklara, vitrinlere, caddede yürüyen insanlara özlemle bakarak, onlara zorla veda edercesine hızla evin yolunu tutar.

Eski Gece Parçaları adlı hikâye kitabının Rio De Janeiro Üstüne Çeşitlemeler kısmında Rio ile ilgili bir hikâye yazmak isteyen anlatıcı, nasıl başlayacağına, neyi yazacağına karar veremez ve düşünmek, kafasını toplamak için sokağa çıkar. Sabahları Tunalı Hilmi'de yürürken burayı nasıl anlatmalı diye düşündüğünü söyler ve Ulus Meydanı'nda kalenin oraya gelir. Kalenin önünde durup tekrardan düşünür. Kızılay'da, kalabalığın arasında volta atarken aklında hep o soru vardır. Pasajlara girip çıkıp çevrede dolanır. Tüp geçitlerden karşı kaldırımlara geçer. Bir taksiye atlayıp Tandoğan, Işık Sokak'a gider ve sorusuna cevap bulamaz. Anlatıcı, kafasındaki soruya cevap bulmak için hayatının bir bölümünü geçirdiği yerlere gider sanki gittiği semtler, caddeler, sokaklar onun arkadaşıymış gibi medet umar. Anlatıcı, hikâyede Rio hakkında bir hikâye yazmak için kendisini Ankara sokaklarına bırakır ve geçmişini hatırladığı bu sokakların ona ilham vereceğini düşünür. O yüzden Ankara'nın bu sokaklarını, caddelerini veya meydanlarını sadece ismen verir.

Yazar, hikâyelerinde Ankara/Çankaya'nın Kızılay semtinden de bahseder. Ankara'nın göbeğinde bulunan bu semt, hemen her şeyin bulunabildiği merkezdir. Trafiğin sabaha karşı ancak durulduğu bu semte İstanbul'un Taksim'i desek yeridir.

Karşidan karşıya geçmeye çalışan inanılmaz bir insan kalabalığı vardır. Ayrıca bu semte bağlı sokakların isimlerini de anlatıcının hikâyelerinde görürüz. Kitabevleri, dönercileri ve sokak satıcılarının yoğun olduğu Karanfil Sokak, balıkçıların, türkü barların ve çiçek satıcılarının yoğun olduğu Sakarya Caddesi, her köşesinde simit dükkânlarının bulunduğu ve milli piyangocuların dolaştığı İzmir Caddesi anlatıcının çoğu zaman bir yere giderken geçtiği mekânlardır.

Benden Bana Mektuplar adlı hikâyede anlatıcı, geçmiş günleri hatırlayarak hikâyesine başlar. Kızılay'dan ve Sıhhiye'nin oralardan ne zaman geçse aklına yıllar öncesi çalıştığı devlet dairesi, on kişilik servis odası ve iş arkadaşı Baha Bey ve bununla beraber bir sürü anı geldiğini söyler. Anlatıcı, gençken bu devlet dairesinde geçen zamanı anlamasa da belli bir zamandan sonra burada çalışmaktan bıkmıştır. Çünkü her gün düzenli olarak aynı saatte kalkmak, aynı yere gitmek, aynı kişileri görmek, her şeyi rutin olarak tekrarlamak ona göre bir yaşam tarzı değildir. Bugünleri anımsarken aklına yıllar öncesi Ankara'nın köstebek tarafından düzenlenmişçesine karmaşık ara sokaklarından her sabah koşarak sekiz saat bir tutuklu gibi içine kapandığı devlet dairesine ulaşmaya çalıştığı zamanlar gelir. Eskiden her sabah kan ter içinde koşarak geçtiği keçi yoluna benzeyen dar sokakların artık yok olduğunu, şimdi oralara geniş yolların yapıldığını ve arsalar evlerin doluştuğunu söyler. Anlatıcı, bir yandan geçmişi anımsarken bir taraftan da artık bu semtin sokaklarının eski geleneksel yapıda kalmadığını, semte geniş yollar yapıldığını ve etrafın binalarla dolduğunu söyler. O zamanlar evinden on dakikada gittiği yolu şimdi üç dakikada gidiyordur. Anlatıcı, bu hikâyede geçmişi hatırlar ve Kızılay'dan sadece anılarından yola çıkarak bahseder.

İzmir adlı hikâyede ise yine bu semtten söz eder. Anlatıcı, Ankara'da güneşli bir nisan havasına uyandığını söyleyerek hikâyeye başlar. Ankara'da insanı sarhoş eden bir havanın olduğunu söyler. Kendini neredeyse, gökyüzündeki Tanrı sakalını anımsatan beyaz bulutların arasına havalanıp gideceğini düşünür. Bu sabah zamanı, ayağına lastik pabuçlarını geçirerek evinden çıkar ve uçuyor gibi Kızılay sokaklarında dolaşır. Kenti boydan boya geçer ve Tunalı Hilmi Caddesi'ni bir hamlede aşırır. Kızılay'a iner ve köşedeki piyango bileti satıcısının gözleri önünde bir hamle daha yapıp Kızılay'daki gökdelenin tepesine sıçradığını söyler. Çok hızlı yürüdüğü için kendisini uçan bir kuşa benzetir. Ziya Gökalp Caddesi'ne gelir ve buranın da oldukça kalabalık olduğunu görür. Anlatıcı, bu sırada bir taksiye biner.

Taksi yeşil ışık yanınca hızla Tandoğan'a doğru yol almaya başlar. İzmir Caddesi'ne yakın bir yerde taksiden inen anlatıcı, Hoşdere Caddesi'ne doğru yürür. Tepedeki güneş gözlerini kamaştırıyordur. Yavaş yavaş Ulus'a doğru iner. Bir anda bugün kendini oldukça yalnız hissettiğini düşünür ve içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için kendini kalabalığa atar. Saatlerce sokaklarda gezen anlatıcı zamanın nasıl geçtiğini anlayamaz. Öyle yorulmuştur ki, yokuş aşağı bir müddet kendini bırakır. Kimsecikler yoktur sokakta. Gecekondular uyumuştur. Bir elin, bildiği bir eldiveni giyişi gibi usul usul semte girdiğini söyler. Özellikle gece vakti kentin sokaklarını gezmeyi seven anlatıcı için çevresinde gördüğü her şey ona tanıdaktır. Aylı yıldızlı bir gökyüzünün altında yapayalnızdır. Oldukça yorulan anlatıcı, düşünce düşünce yavaşça evinin yolunu tutar.

Anlatıcı, *Bu Kentin Sokakları* hikâyesinde Ankara'nın bir başka caddesi olan Kenedi Caddesi'nden söz eder. Bu öykünün girişinde anlatıcı, okunacak olanın bir düşünce olduğunu, "*düşümde buldum seni. İşte onun öyküsünü yazdım. Al, oku.*" (s. 113) sözleriyle verir. Hikâye, horoz ötmesi ile başlayıp aynı sesin duyulmasıyla biten rüya metnidir. Hikâyenin başında, horozun ötmesiyle uykuya dalan anlatıcı, düşünce Ankara'yı sokak sokak, semt semt dolaşır. Buradan anlatıcının, gezmeyi seven yapısını görürüz. Rüyada anlatıcı, Çankaya, Kızılay gibi semtlerin dışında Akay Yokuşu, Konur Sokak, Karanfil Sokak, Gima'nın önü ve Kenedi Caddesi gibi mekânlarda gezer. Yazarın sürekli mekânlar arası dolaşması bir arayışın sonucudur. Anlatıcının rüyasında özlediği sevgilisini görmesi ve yeniden beraber olma isteği bu arayışın sebebidir.

Anlatıcı, bu arayış içinde bir dolmuşa biner ve Kenedi Caddesi'nin başında iner. Kenedi Caddesi upuzundur. Anlatıcı içinden sevgilisinin mutlaka Kenedi Caddesi'nde bir yerde olduğunu söyler. Çünkü anlatıcı ile sevgilisi genellikle bu cadde üzerinde buluşurlarmış. Yavaş yavaş yukarı doğru yürümeye başlar. Caddenin sonuna geldiğinde bir çocuk bahçesine gelir. Banka otururken bir ağacın altında annesini, babasını ve anneannesini ona el sallarken görür. Bu park, anlatıcının ailesi ile beraber gittiği Kenedi Caddesi üzerindeki bir mekândır. Onları görünce çok sevinen anlatıcı, gidip yanlarına oturur. Biraz konuştuktan sonra tekrar caddeye çıkar ve Küçükesat'a doğru yürümeye başlar. Bütün sokakları aradığını söyleyen anlatıcı, caddenin hiçbir yerinde sevgilisini bulamaz. Bu sırada dışarıdan horoz sesi duyulur

ve anlatıcı gözlerini açar. Pencereden sabah olduğunu gören anlatıcı, başucunda bir horoz öttüğünü ve kalkınca gördüğü düşü anımsadığını söyleyerek hikâyeyi bitirir.

Eray'ın, *Çevre Sokağı* adlı kısa hikâyesinde olaylar, Çankaya'da bulunan Çevre Sokağı'nda geçer. Anlatıcı, ilk olarak hikâyenin girişinde bu sokağı tanıtır. Çevre Sokağı'nın Çankaya'da iki yanı büyük apartmanlı ana caddenin bir altındaki sokak olduğunu söyler (s. 98) ve bu sokağı tanıtmaya başlar. Çevre Sokağı'nın bir yanında dik bir yamaç vardır. Yamacın bitiminde ana caddedeki yüksek apartmanların damları görünür. Anlatıcı, Çevre Sokağı'nın tam orta yerinde durur ve bu sokakta gördüklerini sıralamaya başlar. Sağ yanında bir direğin gövdesinde taksi çağırma zili, sol yanında da yeni açılmış bir kasap dükkânı vardır. Kasap, dükkânının önüne bir sandalye çekip oturmuş, yamacın üstünde, bir horozla bir tavuk geziniyordur. Yolun ucunda, bitmemiş bir yapının içinde işçiler çalışır. Çevre Sokağı'nın az kullanılan bir sokak olduğunu ve buranın yarısının arsalarla dolu olduğunu söyler. Anlatıcı, başını kaldırıp yamacın ardından damları görülen apartmanlara bakar. Onların birinde bildiği birinin oturduğunu söyler. Daha önce de bahsettiğimiz gibi burada da görülüyor ki anlatıcının bu sokağa gelme amacı yine tanıdığı birinin, belki de eski sevgilisinin oturuyor olmasıdır. Anlatıcı, Çevre Sokağı'nın yanındaki dik yamaca tırmanır. Orada kendine bir horozu arkadaş edinir. Arkadaşı horoz ile yamacın tepesindeki ağaç dikme bayramına giderler. Yamaca tırmanırken, etrafta bir tavuk, piyade subayı ve inşaat işçileri görürler. Onları da yanlarına çağırarak dik yamacı tırmanmaya devam ederler. Yamaca vardıklarında hepsi ellerindeki fidanları dikmeye başlar. Sırasıyla dikilen fidanlar kurak Çevre Sokağı'nı yeşillendirmek içindir. Daha sonra bütün kahramanlar diktikleri fidanlara tırmanıp yamacın diğer tarafında neler olduğuna bakarlar, ağaçların tepesinden birbirlerine neler gördüklerini söylerler. Kimi yeni bir yapı yapıldığını ve henüz bitmediğini, kimi anayolun çok geniş olduğunu, kimi bir kadının cam sildiğini, kimi de bir büfe görür. Anlatıcının bir apartmanın üçüncü katında önünde daktilo makinesi, yazı yazan biri gözlerine ilişir. Bu kişi, durmadan yazdığı sayfaları çıkarıp, makineye yeniden kâğıt takıp yazmaya başlıyordur. Oldukça yavaş yazan bu kişi anlatıcının ta kendisidir. Dik yamacın üstüneyken bir apartman dairesinde kendisini görür. Birden arkasındaki horoz ötmeye başlar ve anlatıcı gördüğü rüyadan uyandığını söyler. Rüyalar âleminden gerçek hayata dönen anlatıcı kendini yine Çevre Sokağı'nda sevgilisini ararken hayal etmiştir.

Ankara/Mesnevi Sokak ise Nazlı Eray'ın *Aşkı Giyinen Adam* romanında uğradığı bir sokaktır. Mesnevi Sokak'ta Dürnev ablanın evinde başlayan romanda anlatıcı, komşusu Dürnev ablayı ziyaret etmek için giderken bu sokaktan geçer. Daha önce de söylediğimiz gibi Dürnev abla tarot falı bakar ve bu kartların içinden eskiden yaşamış insanlar veya ünlüler fırlar. Dürnev abla tarot falı baktığı sırada bir karttan Eddie Fischer çıkar. Eddie, karttan çıkar çıkmaz daire kapısını açarak evden dışarı fırlar. Çünkü konsere yetişmesi gerekiyordur. Eddie'nin arkasından ona yetişmek için koşan anlatıcı, demir bahçe kapısının ardından boydan boya uzanan karanlık Mesnevi Sokağı'na bakar. Vakit sabaha karşıdır ve çevrede kimsecikler yoktur. Sokaktan aşağı koşmaya başlayan anlatıcı Eddie'yi bulmak için etrafa bakar fakat o ortadan kaybolmuştur. Düşünceli düşünceli Dürnev ablanın evine döner. Yürürken 1960 senesinde İstanbul'da yaşadıkları aklına gelir. Bu kenti sanki hep gün ışığında gördüğünü, yapayalnız bir İstanbul gecesini ve boş İstanbul sokaklarını gecenin belli bir saatinden sonra hiç görmediğini anımsar. Oysa Ankara'nın sokaklarının bu saatlerde onun için ne denli bildik bir dünya olduğunu söyleyerek eve yaklaşır. Yürürken karanlık boşluğa Eddie diye bağırır. Eddie'nin bir yerlerden çıkabileceğini düşünür fakat görünürde kimse yoktur. Bu sırada bir apartmanın en üst katında bir ışık yanıp söner. Bu karanlıkta ve sessizlikte boş sokakta kendi sesinin yankılanması, rüzgârın çıkmasıyla bu sokağın başındaki akasya ağacının hışırtısı anlatıcının hoşuna gider. Bu sırada hafif yağmur çiselemeye başlar. Nem kokan kaldırım taşlarından yürüyerek gece yağmuruyla azıcık ıslanmış, demir kepenkleri çekilmiş manav dükkânlarını ve köşedeki sabahçı kahvesini geçerek eve varır.

Ertesi gün Dürnev ablanın evi ile antikacı dükkânı arasında mekik dokuyan anlatıcıyı yine Mesnevi Sokak'ta görürüz.²¹ Akşam karanlığı kentin üstüne çökmeye başlarken Dürnev ablanın evinin köşesine gelir. Bu sokağın köşesindeki akasya ağacının önünde durur ve bu ağacın kendisine yine geçmişten ya da gelecekte bir şeyler anlatmaya başladığını söyler. Bir müddet çevresine bakar. Mesnevi Sokak sessizleşmiştir, karşısındaki eczanenin ışıkları yanmış, bakkal dükkânının önündeki gazete ve dergiler toplanıp içeri alınmıştır. Tüm simitçiler yok olup gitmiş, bekçiler üniformalarını giyip boş sokaklara çıkarak düdük çalmaya başlamıştır. Kent, tüm

²¹ bk. tez s. 149

apartmanları, caddeleri, Cebeci sırtlarındaki eğri büğrü sokakları, Selanik Caddesi'ndeki balıkçı tezgâhları ile sonsuz karanlığa teslim olmuştur.

Anlatıcı, Dürnev ablanın evinin önünde bir müddet bekler ve bu sokağı inceler. Karanlıkta boydan boya uzanan bu sokak nedense bu gece ona “uzun ve sarkık bir kadın göğsünü” anımsatır. (s. 124) Ne yapacağını tam olarak bilmiyordu. Bir aşağı bir yukarı yürümeye devam eder. İçine bir sıkıntının girip yüreğine yerleştiğini söyleyen anlatıcı, bir türlü bu sıkıntıyı atamayıp kaygan bir kadın memesine benzeyen sokakta gece vakti bir aşağı bir yukarı volta atıp durur. Anlatıcının, sıkıntılı ruh halinin sebebi geçmiş zamandan şimdiye getirmiş olduğu, üzerinden atamadığı, biriktirdiği olaylar yığıdır. Bazen güneşli bir sabah uyandığında içinde kelebekler uçuşurken bazen hiç sevmediği pazar günleri yalnız dolaşırken bazen de ortada hiçbir şey yokken sıkıntılı ruh haline bürünür. Bu sıkıntılardan kaçmak için de kendini sokağa atar. Bu sokaklar bazen bir kurtarıcı olabildiği gibi bazen de anlatıcının hayal dünyasına açılan bir kapıdır. Anlatıcı yine Dürnev ablanın evinin önünde durur ve kendisi için bu sokağın neden önem arz ettiğini şu şekilde açıklar:

“Bu mahalle, onu çevreleyen değişik hışırtılı bu ağaçlar kimi zaman bana porsumuş bir kadın memesini anımsatan bu Ankara sokağı benim için çok önemliydi; yaşamımın bir parçasıydı, düşlerimin oluştuğu bir mekândı, belleğime nakşolmuş bir mozaikti bu sokak.” (AGA, s. 291)

Dürnev ablanın kırmızı boyalı apartman kapısı, dışardan içini gördüğü salonu, duvardaki tabloları bunların her biri özlediği ayrıntılardır ve yaşamının önemli parçalarını oluşturur anlatıcının. Tüm bunların yaşamının birer parçası olduğunu söyler. Sokakta biraz daha durduktan sonra Dürnev ablanın evinin kapısına doğru ilerler ve içeri girer. Romanın ilerleyen kısımlarında yine Mesnevi Sokak, sadece olay akışını sağlamak için karşımıza çıkar. Anlatıcı, bir yere giderken bu sokaktan geçer ve bize bunu şu şekilde verir: “*Mesnevi Sokağı'nın köşesinden taksiye atladım.*” (s. 92), “*Mesnevi Sokak'ında Dürnev ablanın evinin oradaki ağacın altındayım.*” (s. 97), “*Bir yandan Mesnevi Sokağı'nı ve yoldan geçen insanları izliyorum.*” (s. 209) gibi. Onun dışında bu mekâna uğramaz.

Eray, romanlarında mekân olarak çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği mahallelere ve sokaklara daha çok yer vermiştir. Bir mahalleden veya sokaktan geçerken geçmişte yaşadıklarını düşünür ve o mahallenin, sokağın, caddenin

üzerinde bıraktığı izleri, orada yaşadığı bir olayı, anılarını göz önünde bulundurarak içinde bulunduğu ruh hali ile verir. İncelediğimiz semt, cadde ve sokaklar dışında yazar, Kavaklıdere, Mamak, Ulus, Etlik, Refik Belendir Sokağı, Yeşilyurt Sokağı, Güz Sokağı, Konur Sokağı gibi mekânlara da yer vermiş fakat bu mekânlar sadece yer adı olarak kalmıştır. Gözlemden çok yaşadığı iç dünyayı mekânlarla bütünleştiren yazar, mekân-kişi-anı ilişkilerine güçlü bir duyarlılıkla yaklaşmaya çalışmıştır.

3. Parklar ve Ormanlar

Nazlı Eray'ın romanlarında park ve orman gibi açık alanlar çok fazla yer almaz. Bu durum yazarın dur durak bilmez bir gezgin olmasından kaynaklanmış olabilir. Yazar, romanlarda ve hikâyelerde, cadde ve sokak isimlerini daha fazla zikretmesinden olsa gerek dinlenme yerleri olan parklara yer verme gereksinimi duymamıştır. O, romanında ve hikâyelerinde nadiren bir parkta oturur veya sıklıkla anlattığı Avrupa şehirlerinin meydanlarını parkta otururken uzaktan bir bakış ile gezer. *Farklı Rüyalarda Sokağı* romanındaki Frankfurt'un Römer Meydanı'ndaki park buna bir örnek olabilir.

Farklı Rüyalarda Sokağı adlı romanda anlatıcının gözündeki katarakttan dolayı ameliyat olduğunu daha önce de belirtmiştik.²² Ameliyattan sonra ikinci kez Frankfurt'u görme isteğiyle bu mekâna gelen anlatıcı ve arkadaşı Banu, şehre indikten sonra bir otele yerleşirler. Kenti dolaşmak üzere dışarı çıkarlar ve Frankfurt sokaklarında biraz yürüyüş yaparlar. Kenti dolaştıktan sonra yorulan iki arkadaş dinlenmek için parka giderler ve Zeil'in ortasını gölgelendiren gür yeşil yapraklı ağaçlardan birinin kenarını çevreleyen banka otururlar. Oturdukları yerden bu meydan gözükür ve iki arkadaş parktan kalktıktan sonra Römer Meydanı'na gitmeye niyetlenirler. Römer'de eski Frankfurt evleri, dev bir katedral, yolun tam ucunda usul usul akan bir nehir olduğunu söyler anlatıcı ve eskiden buraya geldiği zamanı anımsar. Nehrin kenarında ki ağaçlıklı yolun çok güzel olduğunu söyleyen anlatıcı, buranın, her zaman gölgeli, serin ve kalın gövdeli ağaçların yolun üstünü bir çardak gibi örttüğü bir meydan olduğunu söyler ve parktan bu meydanı izler. Anlatıcı, daha sonra bu meydana gidip gitmediklerini bize vermez.

²² bk. tez s. 84

Eray'ın eserlerinde parklar ve ormanlık alanlar düşünülen, dinlenen mekânlardır. Daha çok buluşma mekânı olan parklar, *Laz Bakkal* hikâyesinde karşımıza çıkar. Hikâye, anlatıcının sigaraya olan bağımlılığını anlatması ile başlar. Anlatıcının, her gün evinin karşısında dükkânı olan Laz bakkaldan sigara almasıyla aralarında bir dostluk kurulur. Zamanla daha iyi birbirini tanıyan çift, beraber konsere, tiyatroya ve sinemaya giderler, aralarında farklı bir ilişki doğar. Kenti gezen çiftin gittiği mekânlardan biri de Ankara/Kuğulu Park'tır. Bir gün sigara almak için Laz Bakkal'a giden anlatıcı, onunla Kuğulu Park'ta buluşmak istediğini söyler. Bu isteğin sebebini bize vermez. Sabah vakti buluşmak için sözleşirler. Anlatıcı, sabah erkenden kalkarak hazırlanır ve parkın yolunu tutar. Artık Kuğulu Park onlar için buluşma noktasıdır. Bir müddet sonra parka gelir ve burada dolaşmaya başlar. Parkın en kuytu köşesine doğru ilerler ve çevrede kimse olmadığını söyler. Sislerin arasında bir ağacın altında görür Laz Bakkalı. Onu gördüğü anki düşüncelerini şu şekilde verir:

“İşte o sabah vakti Kuğulu Park'ta bir Wagner müziğinin sertliğini, bir Bunuel filminin garip çarpıklığını, bir Viskonti'nin görkemini hissediverdim.” (ABA-KÖK, s. 185).

Birbirlerini gördükten sonra bir banka otururlar ve konuşmaya başlarlar. Anlatıcı, çevresinin ne kadar sessiz olduğunu ve burada huzur bulunduğunu, artık buluşmak için daima buraya gelmek istediğini söyler. Bir süre burada otururlar ve sohbet ederler. Daha sonra kalkarak parkın içinde yürürler. Yürüdükçe yorulurlar ve saatin geç olduğunu düşünerek eve gitmeye karar verirler. Yürüyerek parkın girişine gelirler ve burada ayrılırlar. İkisi de evin yolunu tutar.

Aydaki Adam Tanpınar adlı romanında İstanbul/Kuruçeşme, Lebon Pastanesi, Zürih Pastanesi, Galata, Beyoğlu, Narmanlı Yurdu gibi birçok mekâna değinen Eray, mekânların çoğunu belirsiz mekânlar olarak değil, kesin mekân olarak ele almıştır. Mekân-insan ilişkisinin vurgulandığı eserde, ismi verilmeyen park, sessizliği ve loşluğuyla verilir. Romanda anlatıcı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatını araştırmak için her gün düzenli bir şekilde Narmanlı Yurdu'na gider.²³ Narmanlı Yurdu'ndan çıktıktan sonra kendini Beyoğlu sokaklarına bırakır. Anlatıcı, avare avare gece sokaklarında dolaşır. Şafak sökmek üzeredir ve şehrin rengi yavaş yavaş değişir Bu saatte sokaklarda dolaşmak isteyen anlatıcı, kent henüz uyanmadığı için etrafın

²³ bk. tez s. 132

sessiz ve gürültüsüz olmasından çekinir. Havanın ve görüntünün güzelliğine kapılan anlatıcı bir parka gider. Anlatıcı çevresine bakınırken, parktaki banklardan birinde oturan bir adam ilişir gözüne. Adam sessizce kendi kendine oturuyor, sanki bir şeyler düşünüyordur. Anlatıcı, biraz yaklaşıncı onun Ahmet Hamdi Tanpınar olduğunu görür. Gidip yavaşça yanına oturur ve onu çok zamandır aradığını, bulmaktan ümidi kestiğini söyler. Tanpınar ise anlatıcıya kendisini çok kolay bulabileceğini kendisinin ‘kapıların ve pencerelerin dışındaki adam’ olduğunu söyler. (s. 179) Tanpınar’ı ‘eşikteki adam’ olarak adlandıran anlatıcı onu evde veya kafe gibi kapalı bir mekânda değil park gibi geniş, sessiz ve sakin bir mekânda karşımıza çıkarır. Kahramanın parktaki bankta oturan Tanpınar’a rastlayışı, yazarla doğrudan ilk görüşmesidir. Tanpınar’la bir süre sohbet etmesi ve havanın aydınlanması ile beraber Tanpınar’ın saydamlaşarak kaybolması kahramanın Tanpınar’ı görmek için daha sonra da sık sık bu parka geleceğine işaret eder. Bu park, kahramanın gece ara sokaklarda dolaşırken Ahmet Hamdi Tanpınar’ı görmesiyle beraber uğrak bir yer olur.

Anlatıcı, ertesi gün bir gece vakti Narmanlı Yurdu’ndan çıktıktan sonra kendini yine sokakta bulur. Farkında olmadan rastgele bir yerden girer ve ışıklı sokaklarda yürümeye başlar. Onu bu sokaklara çeken şeyin gençliği olduğunu söyler. Bu sokaklarda yürürken içinde bir ferahlık duyar ve kendini özgür hisseder. Yokuş aşağı kentin sokaklarına bırakır kendini ve bunu “*Başımı ve sonunu bilmediğim bir yolda olmak ne güzel.*” diye ifade eder. (s.220) Anlatıcı, kentin bu sokaklarında Tanpınar’ı arar. Tanpınar’ı aramasındaki neden eserlerinin arka planını, duygu ve düşünce dünyasını deşifre eden günlüğünün yayımlanması ve onun hayatına duyduğu meraktır. Asıl onu ilgilendiren Tanpınar’ın hayatı, yaşadıkları, duyguları, umutsuzluklarıdır. Onu ararken yine aynı parka gelir. Çimenlerin üstünde hızlı hızlı yürür. Sabah vakti kuşlar dallarda hafif hafif cıvıdamaya başlar. ‘Hamdi Baba’ her zamanki bankta oturuyordur. Anlatıcı onu görür görmez yanına oturur ve yeni yayımlanan günlüğüyle ilgili konuşmaya başlarlar. Anlatıcı, Tanpınar’ın günlüğünü okuduktan sonra hayatının çok değiştiğini, onun tüm insanların içine düşebileceği, hayat denen kaosu tüm gücüyle yazdığını söyler. Bu yazılanların hepsi gerçek olduğu için değerlidir. Anlatıcı ile Tanpınar konuşurken gün ağarmaya başlamıştır. Tanpınar gittikçe saydamlaşır. Anlatıcı bankta bir süre oturur ve çevresini izler. Etraf gözüne

sessiz ve sakin gözüktür sadece çevrede kuş sesi duyulur. Daha sonra buradan kalkar ve parktan çıkarak sokaklarda yürümeye devam eder.

Anlatıcı, artık her gün Narmanlı Yurdu'ndan çıktıktan sonra Tanpınar'ı görmek için tekrar parka gider ve yavaşça bu parkın yeşillikli kapısından içeri girer. Parkın içi hafif loştur. Ağaçlar esmer bir yüzde hafifçe çatılmış taşlar gibi birbirlerine yaklaşmışlardır. Biraz sonra Tanpınar'ın oturduğu bankın boş olduğunu görür. Bankın üzerinde Tanpınar yerine, onun müsveddelerle, evraklarla, mektuplarla dolu eski kahverengi bavulu vardır. Bu, Kenan Tanpınar'ın Ahmet Hamdi'nin ölümünden sonra Türkiyat Enstitüsü'ne hediye ettiği bavuldur. Anlatıcı bavulun yanına oturur ve bavula bakmaya başlar. Tanpınar'ın tüm hayatını taşıyan bu bavulla, parkta bir bankın üstünde yan yana oturuyordur. Anlatıcı, 'Hamdi Baba' diye mırıldanır ve bavulun ses verdiğini görünce onunla konuşmaya başlar. Tanpınar, eski ve tozlu bir bavul suretinde anlatıcı ile sohbet eder. Bir müddet sonra hava aydınlanınca bavul da saydamlaşarak yok olur. Anlatıcı, bankta tek başına kalır ve burada bir müddet oturarak çevresini izler. Daha sonra buradan kalkar ve yavaş yavaş yürüyerek parktan çıkar. Bir daha buraya uğramaz.

Tozlu Altın Kafes adlı anılarını topladığı kitabında ise anlatıcı, İstanbul/Kadıköy'deki Moda Parkı'ndadır. Bu parkı anlatıcı, on yedi yaşındaki ilk aşkı Ege ile gittikleri bir mekân olarak hatırlar. İlişkisi için hayatını allak bullak ettiğini ve onu bu şehirden kaçırdığını söyleyen anlatıcı, Kalamış İskelesi ve Moda Parkı'na ne zaman gelse Ege'yi ve o eski günleri anar. Ege, İstanbul'un, ilk aşkın, Moda Parkı'nın, Kalamış İskelesi'nin merdivenlerine oturup sabaha kadar denizi seyretmenin bir parçası olarak kalır yazarın belleğinde. Geceleri dışarı çıkan iki arkadaş genellikle, parktayken arkalarında derin bir uykuya dalmış şehri ve karanlığı dinler daha sonra iskeleye giderek dalgaların tembel sesine kulak verirler. Hatta Ege ile buluştuklarının ikinci günü anlatıcının yaş günüdür ve Moda Parkı'nda kutlarlar. Daha sonra Caddebostan'daki bir arsada 'abstre merdivenler' adını verdikleri yerde bir süre oturup konuşurlar.

Anlatıcı, Ege ile olan ilk kavgasının ve ona karşı yaşadığı güven kırıklığının da bu parkta olduğunu söyler. Ege'nin eski sevgilisi Esenyel'in anlatıcıyı araması ve aralarını bozmak için söylediği sözler üzerine anlatıcı, Esenyel ile konuşmak için onu Moda Parkı'na çağırır ve daha sonra Ege'yi arar. Ege ile bu durumu konuşan anlatıcı, kız ile buluşmaktan vazgeçerek Ege ile bu parkta buluşur. Aralarında geçen

konuşma üzerine kavga eden çift evlerine gitmek için bu parkta ayrılırlar. Parktan çıkarken bir banka oturur ve içinde korkunç bir acının başladığını ve Ege'yi tüm kalbiyle affetmek istediğini fakat bunu yapamayacağını söyler. Anlatıcı, bu parka ne zaman gitse veya bu parkı ne zaman anımsasa aklına Ege ile olan anıları ve o zaman yaşadığı hayal kırıklığının aklına geldiğini söyler.

Eray'ın eserlerinde yer alan mekânlar genel olarak değerlendirildiğinde tabiat unsurlarına dair yaptığı betimlemeler neredeyse yok denecek kadar azdır. Onun eserlerinde ormanlar, genellikle bir yere (Karadeniz, Bodrum) gidilirken içinden ya da yanından geçilen, bir arabanın içinde seyahat ederken camın ardında gördüğü mekânlardır. Biz buna 'Sinop' ve 'Bodrum' başlığında değinmiştik. Anlatıcı, bu mekânın önünden geçer gider, orada uzun süre kalmaz. Oysaki bir tabiat manzarası insanın ne düşündüğünü gösterir ve insanın içinde bulunduğu ruh durumunu yansıtır. Yazar ise eserlerinde bu tabiat unsurlarını çok fazla ele almamıştır. Fakat onun romanlarında ve hikâyelerinde az da olsa görülen bu mekânların genel havası ferah, aydınlık ve yeşillere bürünmüştür. Bir yerden bir yere giderken mutlu olan, yeni yerler görmeyi ve tanımayı seven anlatıcı için bu mekânların onda olumlu etkiler bırakmasını onun ruh dünyasından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Bununla birlikte, *Anıları Paylaşmak* ve *Ali Bey Kim* hikâyelerinde bu mekânları kullandığı görülür. *Anıları Paylaşmak* hikâyesinde direkt olarak ormandan değil Ankara/Eymir Gölü ve çevresi anılır. Hikâye anlatıcının güneşli bir pazar günü erkenden uyanmasıyla başlar. Yatağından kalkan anlatıcı hazırlanarak hemen evden çıkar ve yola düşer. Çankaya sırtlarına doğru yürürken birden önünden koskocaman bir pastanenin uçarak yandaki tepeye fırlatıldığını görür. Pastane ufak bir alçak tepenin üstüne konar. Daha sonra tepeden sağ yanına doğru bir ev fırlatılır. Kitaplar havaya uçar, camlar şangırdar, anlatıcı şaşkınlık içindedir. Bu sırada yanında bir çingene belirir ve ona burada ne olduğunu sorar. Karşı tepede iki âşığın kavga edip ayrıldığını ve anılarını paylaştıklarını, kim neyi istemezse ötekine fırlattığını öğrenir. Eray, yine geçmişte yaşadığı olayları düş gücü ile birleştirerek okuyucuya verir. Tekrardan bir telefon kulübesi, kumbara, birçok eşya, Ankara Palas Oteli, İzmir'de Konak Meydanı'ndaki bir otel belirli aralıklarla fırlatılır. Hikâyede anlatılan çift aslında yazarın seneler önce beraber olduğu sevgilisi ve kendisidir. Biz bunu fırlatılan her şey hakkında bilgi sahibi olan anlatıcı ile çingenenin diyaloglarından anlarız. *"Biliyorum ben bu oteli! İzmir'de Konak Meydanındadır. Saatin hemen*

karşısında.” (s. 101) Daha sonra upuzun, gölgeli, ağaçlık bir sokağın içinde bulunduğu bir orman fırlatılır. Arabaların ve insanların içinde bulunduğu bu orman hızla anlatıcının önünden geçer. Hikâyede adı verilmeyen bu orman Ankara’daki Eymir Gölü’nün yakınındadır. ODTÜ Ormanı diye tahmin ettiğimiz bu orman yazarın gençlik dönemlerinde âşık olduğu Ortadoğu Teknik Üniversiteli asistan Emin’i görmek için gittiği bir mekândır. Bu göl hakkındaki düşünceleri anlatıcı şu şekilde verir:

“Önümüzden Eymir Gölü bir tabak gibi dümdüz ve berrak; o en sevdiğim duru mavi renginde, çevresindeki tüm yolları, sazlıkları, gökyüzündeki küme küme beyaz bulutları, mangal başında piknik yapan insanları ile uçarak geçip, öteki yana kondu...” (AABO, s. 101).

Gölün öteki yana konmasıyla beraber havaya yemek kokuları yayılmaya başlar ve havada bir termos uçuşur. Anlatıcı bunun üstüne kavga eden çiftin bu gölü sabah erken saatlerde gezdiklerini söyler. Hikâyede bu çiftin gölü sabah saatlerinde gezdiğiyle alakalı bir bilgi verilmemiştir. Burada anlatıcı, hikâyenin ben merkezli olduğuna dair bize ipucu verir. Tahmin ediyoruz ki anlatıcı, bu hikâyede kendi geçmişinden ve yaşadıklarından bahsetmektedir.

Ali Bey Kim adlı hikâyede orman bir rüya mekânı olarak verilir. Hikâyeye anlatıcı, Ali Bey’in kim olduğunu sorarak başlar. Bu kahramanın gerçek mi yoksa hayali bir kahraman mı olduğu belli değildir. Var mı böyle birisi? diye sorular soran anlatıcı en son Ali Bey’in kim olduğunu çok iyi bildiğini ve Ali Bey’i ‘benimki’ diye açıklar. (s. 83) Anlatıcı Ali Bey’den başkasını görmez ve duymaz. Hikâyede bu adamın var olup olmadığı gerçeği bir türlü netlik kazanmaz. Anlatıcı bir yandan var mıydı yok muydu diye kendi kendine sorarken bir yandan da bu adamla bir ağacın altında oturduğunu verir. Anlatıcının oturduğu sokağın ucunda bir ağaç vardır. Bu ağaç çok heybetli, kocaman kocaman yaprakları olan bir ağaçtır. İnsanlara göre çok güzel olmayan bu ağaç, anlatıcının hoşuna gider. Ali Bey ile her akşamüstü buluştuklarında bu ağacı anlatır durur ona. Her akşam başka türlü anlatır, uydurup durur. Ali Bey bu ağaca dikkat etmemiştir. Anlatıcı anlattıkça Ali Bey’in kafasında kocaman bir orman canlanır. Her gece bu ormanı dinler durur. Oysa anlatıcı yolun sonundaki o kuru ağacı anlatıp duruyordur.

“Gece vakti, ben anlattıkça çoğalır ağaçlar. Çoğalır da çoğalır. Akşam yelinden hışır hışır eder yaprakları. Orman kapkaranlıktır. Ben anlata anlata yiterim bu ormanın içinde...” (GT-YGÖ, s. 85).

Burada görüyoruz ki anlatıcının değişen psikolojik durumuyla birlikte mekânın kişi üzerindeki etkisi de değişir. İlk başta hoşuna giden ve mutluluk veren heybetli ağaç, daha sonra çoğalıp orman haline gelince anlatıcı bu karanlık mekânda kendini bulamaz hale gelir. Onu bu ormandaki karanlıktan ve ıssızlıktan koruyacak kişi hayalinde tasavvur ettiği Ali Bey'dir. Anlatıcının anlatmasıyla orman gittikçe genişler. İçinde artık yırtıcı hayvanlar da vardır. Garip çığlık atan kuşları, daldan dala sıçrayan maymunları, ölü dalları, yaprakları ezip geçen filleri, ağaçlardan sarkan yılanları, dev karıncaları, gün ışığında hiçbir şey göremeyip, yalnızca geceyi gören baykuşları anlatır durur.

“Her gece ormandayız. Ormanın ta derinliklerinde gireriz. Gece kuşlarının garip haykırıışlarını duyarım. İçim ürperir. Ayağım bir çukura girer sana sarılırım. Çok nemlidir orman, çok nemlidir...” (GT-YGÖ, s. 86).

Ali Bey de bu kocaman, yaşayan ormanın içine anlatıcıyla beraber girer. Anlatıcı, sürekli Ali Bey'in işadamı olduğunu, parasının pulunun bulunduğunu ve her gece bu ormanda onunla beraber dolaştığını söyler. Anlatıcı, hikâyenin bazı yerlerinde Ali Bey ile konuşur gibidir. “*Ali Bey ben sana o kuru ağacı böyle orman gibi anlatıyorum ya acaba ne demek bu?*” (s. 87) diyerek kendi kendine sorular sorar. Bu kuru ağacı koskoca orman yapan şey anlatıcının Ali Bey'e olan sevgisidir. Bu küçük ve kuru ağaç anlatıcının sevgisiyle güzelleşen koca bir orman haline gelir. Hikâyede orman-insan ilişkisi söz edildiği için bu mekân anlatıcının yaşadığı bir mekân değildir. Dolayısıyla orman, insanın davranışlarına göre güzelleşen bir mekân olmuştur.

Anlatıcı, her geçen gece ormanı büyüttükçe büyütür. İçindeki hayvanlar, bitkiler, zehirli örümcekler, yaban geyikleri hepsi ormanın içindedirler. Anlatıcı, ormandan bahsederken bu ormandan korkmadığını çünkü yanında Ali Bey'in olduğunu söyler. Bu ormanda Ali Bey'den başkası yoktur. Bu ormanı ikisi için büyüttüğünü söyleyen anlatıcı için burası bir nevi dış âlemden kaçış mekânı olur. Bu ormanda el ele yürürler. Bu sırada aralarında anlaşmazlık olur ve kavga ederler. Ali Bey, anlatıcıyı bu karanlık ormanda yalnız bırakıp gider. Yanında Ali Bey varken bu vahşi ve ürkütücü yerde hiçbir şeyden korkmayan anlatıcıya orman garip, ağaçlar oldukça yüksek görünür. Orman onu boğmaya başlar. Tek başına ormanın içinde yürümeye başlar, anlatıcı bir nevi kurduğu ütopyada yalnız kalmıştır. Anlatıcı her gün ormana giderek Ali Bey'in dönmesini bekler. Ali Bey'in dönmemesiyle orman

her geçen akşam daha da küçülür, ağaçlar seyrekleşir. Anlatıcı, Ali Bey'in aslında hiç olmadığını acaba onu kendisinin mi uydurduğunu düşünür. Sonra onun bir işadamı olduğunu, malının mülkünün, altında arabasının bulunduğunu hatırlayınca bu düşüncesinden vazgeçer. Hikâye boyunca Ali Bey'i varlığı ve yokluğu arasında gidip gelir. Bu sırada ağaçların arkasından Ali Bey görünür. Ali Bey'in yeniden ormana gelmesiyle beraber ormanın sesi yenilenir, kuşlar haykırır, muson yağmurları başlar. Birbirlerine son bir kez bakıp yavaşça ormandan çıkarlar.

Orman, bazen de anlatıcının eskiden yaşamında yer alan, değer verdiği ve sonra da kaybettiği insanlarla buluşma yeridir. *Âşık Papağan Barı* adlı romanda bunu görürüz. Mustafa Amca, anlatıcının Amerika'da yaşayan arada bir İstanbul'a uğrayan küçük amcasıdır. Mustafa Amca'yı ilk kez on yedi yaşında gören anlatıcı, teniste, sporda ve piyanoda kazandığı başarılarından ötürü ona hep hayranlık duyar. Bunun yanında biraz enteresan bir kişiliği sahip olan bu adam, savaş yıllarında düşlerindeki yeni dünyaya gidebilmek için bir şilebin kömürlüğünde saklanıp aylarca orda kaçak yaşar. Daha sonra papağanlar, rengârenk egzotik ağaçlarla dolu bir adaya gider, oradan da New York'a ulaşıp burada yaşamaya başlar. Anlatıcı, romanda amcasından bahsettikten sonra kendisinin amcasına benzettiğini söyler ve onun ölümü ile İstanbul'u ve çocukluğunun en renkli günlerini de yitirdiğini düşünür.

Bunları düşünürken anlatıcı, kendini koruyan ve ölmesini engelleyen Melek Hasan ile son sürat bir arabanın içindedir. Geçmişinden kaçtığını söyleyen anlatıcı, arabanın durmasıyla yolun kenarında gördüğü ormana doğru var gücüyle koşmaya başlar. Bastığı yer yumuşaktır, ağaçlardan dökülen yapraklar koşmasına engel olur. Gökyüzü görünmüyordur, anlatıcı biraz yavaşlar çevresinde daha önce hiç görmediği değişik ağaçlara bakar. Kulağına gece kuşlarının sesleri gelir orman oldukça karanlıktır. Genellikle gece dışarı çıkmayı seven Eray, ormana da gece vakti gelir. Ormanın kendine özgü sesinin kendisini kapladığını ve içine aldığını söyler. Anlatıcı, ormanda kendini dış dünya ile bağlantısını kesmiş gibi hisseder. Burası onu koruyan ve çevreleyen bambaşka bir mekândır. Birden arkadan bir çıtırtı ve koşan ayak sesleri duyar. Sesten ürken anlatıcı hızla koşmaya başlar ve arkasından Mustafa Amcanın geldiğini görür. Üstünde beyaz tişörtü ve elinde tenis raketi olan Mustafa Amca'yı anlatıcının en son gördüğü haliyle ormana gelir. Anlatıcı, Mustafa Amca'yı karşısında görünce oldukça şaşırır ve beraber yürümeye başlarlar. Mustafa Amca anlatıcıya neden kaçtığını sorar. Anlatıcı, neden kaçtığını bilmediğini belki de

kendinden kaçtığını söyler. Mustafa Amca, anlatıcıyı iyi tanıdığını ve kendinden kaçmayacağını diretir, bunun bir erkek meselesi olup olmadığını sorar. Anlatıcı bunu kabul eder. Görüyoruz ki yazar geçmişinden çok, geçmişinde tanıdığı ve bir türlü kafasından atamadığı erkeklerden kaçır. Dertleşmek ve içinde kalan şeyleri anlatmak için de eski hayatından kendine yakın bulduğu, onun için değerli olan kişilerle sakin ve sessiz, kimsenin göremeyeceği mekânda buluşur. Mustafa Amca ile yürüye yürüye ormanın ortasındaki düzlüğe varırlar ve Mustafa Amca ona el sallayarak ağaçların arasına girip kaybolur.

4. Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar

Mezarlıklarla arkeolojik mekânları aynı başlık altında toplamamızın sebebi her ikisinde doğrudan geçmişle alakalı olmasıdır. Fakat arkeolojik alanların Eray'ın eserlerinde çok az olması bu konuya ayrı bir başlık açmamızı engellendiğinde bunda payı olduğunu mutlaka belirtmeliyiz. Nazlı Eray'ın, romanlarında mezarlıklar çok az yer bulur. Hemen hemen herkeste olduğu gibi Eray içinde mezarlıklar, tüyler ürpertici soğuk ve yaşamayı seven insan için kötü bir hatırlatıcı olan mekânlardır. Eray, nadiren mezarlıklarda dolaşır. Onun bir mezarlığı ziyaret etmesi için ya *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* romanında olduğu gibi efsanevi The Doors grubu solisti Jim Morrison'un mezarı gibi kültleşmiş bir mezar olması ya *Rüya Yolcusu* romanında bahsettiği gibi Jean Paul Sartre ile Simone de Beauvoir gibi ünlü kişilerin mezarları veya da *İmparator Çay Bahçesi* romanında bahsettiği gibi kendisi için önemi olan birinin mezarı olması gerekir. Diğer taraftan içinde yatanlar kadar mezarlıkların da ünlü olduğunu belirtmek gerekir. *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* ve *Rüya Yolcusu* romanlarında adı geçen Pere Lachaise Mezarlığı ve Ankara'da bulunan Cebeci Mezarlığı en az içinde yatanlar kadar ünlüdür.

Daha önce de değindiğimiz gibi *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* romanı, Arthur Rimbaud'yu odasında gören anlatıcının onun peşine düşmesiyle başlar. Rimbaud'nun evden kaçmasıyla tüm kenti arayan anlatıcı, sokaklarda onu aramasına rağmen bulamaz. Ertesi gün akşamüstü kız arkadaşlarıyla altın gününde toplanan anlatıcının akli hâlâ Rimbaud'dadır. Arkadaşlarına bu konuyu açma girişiminde bulunur fakat konu her açıldığında araya farklı bir şey girer. Sonunda arkadaşı Leyla, anlatıcıya neyi olduğunu sorar. Anlatıcı ise Fransız şair Rimbaud'yu düşündüğünü ve bu şairin dün gece ona uğradığını söyler. Bu duruma şaşırın Leyla, şairlerin insanı karamsarlığa sürüklediğini, eski erkek arkadaşı Metin'in de öyle olduğunu, Jim

Morrison'u dinlediğini söyler. Anlatıcı Jim Morrison ile Rimbaud arasındaki bağlantıyı burada kurmaya başlar. Leyla'ya ünlü şarkıcıyı tanıdığını Paris'te tesadüfen Père Lachaise Mezarlığı'nı gezerken mezarını gördüğünü söyler ve birden Morrison'un bazı bestelerinde Rimbaud'nun şiirlerinden alıntılar kullandığını hatırlar. Bu sırada Leyla anlatıcıya, yolunun Paris'teki bu mezarlığa neden düştüğünü ve Morrison'un mezarlığını nasıl bulduğunu sorar. Anlatıcının oraya gitmesindeki tek sebep "bir rastlantıdır." (s. 19) Ünlü sanatçının orada gömülü olduğunu bile bilmiyordur.

"Kenti gezerken birden girdim mezarlığın içine. Gotik bir mezarlık anlıyor musun? daracık mermer yollar, yerlerde eğri büğrü taşlar, ev gibi, oda gibi ürkütücü mezarlar, üstlerinde ölünün adı yazılı plaketter... Ölü odaları. Tüylerim ürpermişti. Ölümün soğukluğunu, taşın sessizliğini birden hissediveriyordun orada..." (AYİE, s. 19-20).

Mezarlığın çevresinde in cin yoktur. Mezarlık yollara ayrılmıştır. Anlatıcı dar bir yolu takip eder. Peşine beyaz bir kedi takılır. Bu kediyi insan ruhuna benzetir. Ne yana sapsa yanında gelen kediyi bir an için ecel zanneden anlatıcı, kaçıp kurtulmayı düşünür. Mezarlığın verdiği kasvet onu iyice ürkütmüştür. Hava soğuktur ve bu soğuk hava, ıssızlık, mezarlığı daha da ürkütücü kılar. O sırada ünlü şarkıcının mezarını görür. Orada bütün mezarlar ürkütücü ve yalnızdır. Ama Jim Morrison'ın o köşedeki beyaz mermer mezarı hepsinden daha yalnız ve kimsesiz görünür ona. Mezarın üstüne taze kırmızı güller atılmıştır. Demek onu hala ziyaret edenler var diye düşünür. Ayrıca yazar, Yılmaz Güney, La Fontaine, Moliere, Honore de Balzac, Oscar Wilde, Jim Morrison gibi hem dünyadan hem de Türkiye'den birçok ünlü yazarın mezarının bulunduğu Père Lachaise Mezarlığı'ndaki şairler köşesine de yer verir.

"Père Lachaise Mezarlığı'nda şairler köşesindeki mezarını görmüştüm. Üstündeki kırmızı güller, bırakılmış ince selofanlı buketler hala gözümün önündeydi..." (AYİE, s. 27)

Leyla'ya anımsadığı günleri anlatan anlatıcı, Amerikalı rock starının Paris'te eski bir dairenin küvetinde ölü bulunması ve Pere Lachaise Mezarlığı'nda küçük bir mezara gömülmesinden etkilendiğini söyler ve otopsisini yapılmayan bu gizli ölüm üzerine Paris'te starı ziyaret eder. Ziyaret etmeden önce onunla ilgili bilgi toplar. 1997 senesinde mezarının başında çekilen bir fotoğrafta arkada kolları iki yana açık, beyaz bir figürün görüldüğüne dair haberler vardır. Anlatıcının burada mezarlığın kasvetiyle beraber bu mekâna hayal gücünü de aksettirmeye başlar. Ayrıca anlatıcı

bu mezar hakkında güncel bilgi de verir. Jim'in Pere Lachaise'deki mezarında gece hayranlarının yaptığı ayinler, toplantılar, oraya bırakılan yüzlerce obje, enjektör, hatıra avcılarının onları toplamaya çalışması, oranın koskoca mezarlıkta en çok turist çeken yer olması devam ediyordur.

Daha sonra Paris'e gelen anlatıcı Morrison'un öldüğü apartmana giderek bir müddet çevreyi dolaşır daha sonra kendini mezarlığın kapısında bulur. Korku içinde ürperdiğini söyleyen anlatıcı, bu garip gotik mezarlıkta, karmakarışık, daracık mermer yollarda insanın kaybolursa asla buradan çıkamayacağını düşünür. Mezarlıkta dolaşmaya başlar. Jim'in mezarını arar fakat bir türlü bulamaz. Yanlış yola sapar ve bu karışık yollarda koşmaya başlar. Ölümün buz gibi kemikli eli sanki kolundan tutmuş onu peşinden sürüklediğini ve bu mekândan ürktüğünü söyler.

“Kaybolmuştum. Bir yoldan giriyor, ötekine sapıyordum ki yanımda sessiz, suskun odalar şeklinde mezarlar... Numaralanmış yollar... Ayağım bir taşa takıldı, fırladım öne doğru. İşte mezar önünde duruyordu. Üstündeki pirinç plakette 'James Dauglas Morrison' yazıyordu.” (AYİE, s.101).

Anlatıcı, bir müddet aradıktan sonra sonunda mezarı bulur. Mezarı üstünde fotoğraf, bozuk paralar, güller, tütsü çubukları, mektuplar vardır. İnançlarına göre sevenleri Jim'i yalnız bırakmak istememiştir. Bir süre mezarın yanındaki büste bakar. Mezarın kenarına oturur. Yanına bir kedi gelir ve kediyi okşayarak Jim ile konuşmaya başlar. Anlatıcının buraya gelmesi tesadüfi değildir. Mezarlıkta, kabir başında ölüyle konuşmak veya dertleşmek için gelmiştir. Eray'ın diğer romanlarında böyle bir durum bir daha karşımıza çıkmaz. Jim'in mezarının yalnızlığı ve çaresizliği, üstündeki hayranlarının bıraktığı eşyalar sonsuz bir hüzne boğar onu. Bir müddet mezarı ve mezarın çevresini izler. Daha sonra Jim ile vedalaşarak mezarlıktan çıkar. Romanın ilerleyen sayfalarında anlatıcının bu mezarlığa sadece Jim'i görmek için gittiğini görürüz.

İmparator Çay Bahçesi romanında da yine mezarlığa rastlarız. Cumhuriyet döneminin birçok ünlü isminin yer aldığı Ankara'nın ilk mezarlığı olan Cebeci Mezarlığı, dayısının trafik kazası sonucu ölümü ve buraya defnedilmesi üzerine Eray'ın hayatında önemli bir yere sahiptir. Ankara'ya taşındığı dönemlerde dayısını sık sık burada ziyaret eden yazar bu eski mezarlığı unutulmuş, sessiz, sakin olarak nitelendirir. Romanda anlatıcı, komşusu Gül ablanın vefatı üzerine eski mahallesine gelir ve arkadaşı Samime'nin evine gider. Gül'ün ölümünün nasıl olduğunu

konuşmaya başlarlar. Anlatıcı, Gül ile ölmeden iki üç güç önce telefonda konuştuğunu Samime'ye söyler. Samime, anlatıcıya onu ziyaret edip etmediğini, mezarının yerini karakoldan mı öğrendiğini sorar. Anlatıcı, Gül ablanın mezarını o yaşarken bildiğini söyler ve şu şekilde anlatmaya başlar:

“Tuhaf bir öykü” dedim. “Eski Cebeci Mezarlığı’na gitmişim bir gün. Bir bahar zamanıydı. Mezarlıkta leylaklar açmış, ağaçlarda kuşlar ötüyordu. 1942-44 arasında gömülmüş çok eski ölülerin istirahat ettiği bir mezarlıktı burası. Dalgın dalgın dar patikalarda yürüyordum, birden yepyeni bir mezar çarptı gözüme. Üstünde Zeliha Gül Korcan yazısı vardı.” (İÇB, s.18)

Anlatıcı, mezarlıktan koşarak çıkıp Gül ablanın evine gittiğini söyler. Gül ablayı kapıda görünce rahatlar ve olanları anlatmaya başlar. Anneanesi ve dayısını ziyaret etmek, bu ilkbahar günü o dünyaya girmek ve unutulmuş mezar taşlarının arasında dolaşmak, leylakların kokusunu duymak için mezarlığa gittiğini söyler. Sevdiği insanların yattığından olsa gerek anlatıcı burayı kasvetli ve korkutucu bir şekilde tasvir etmez. Gül abla, anlatıcıya ilerisi için mezar satın alıp kendi adına mezar taşı yaptırdığından bahseder. Gül ablayı kaybetmekten korkan anlatıcı, o mezar taşını görünce çok tuhaf olduğunu söyleyerek üzüntüsünü dile getirir. Seneler sonra Gül abla vefat edince onu görmek için bu mezarlığa gider. Mevsim sonbahardır ve sararmış, dökülen yapraklar adeta insan yaşamını andırıyordur. Gül ablanın mezarının bulunduğu patikayı bulamaz ve bu mezarlığı bulana kadar dolaşmak zorunda kalır. Dolaşırken değişik mezar taşlarını ve ölüm tarihlerini okur. Bu sırada Celal Dülger adında bir merhumun mezar taşına rastlar. Mezar taşında şiir yazan bu adam, yirmi yaşındayken vefat etmiştir. Celal’in mezar taşının üstünde fotoğrafı da vardır. Anlatıcı, bu mezar taşını gördükten sonra tanıyamadığı bir duygunun sanki bir mıknaş gibi onu bu mezara çektiğini söyler (s.21). Anlatıcı bu mezardan bir türlü ayrılamaz. Usulca mezarın kenarına oturur. Arkasından bir ses duyar ve irkilir. Konuşanın mezarlık bekçisi olduğunu düşünür etrafa bakar fakat kimseyi göremez çünkü konuşan Celal Dülger’dir. Celal, ondan korkmaması gerektiğini ve uzun yıllardır kimsenin onu ziyaret etmediğini, burada unutulduğunu ve yalnız kaldığını, neyi beklediğini bilmeden öylece beklediğini, mevsimlerin, ayların geçtiğini söyler. Celal’in ona dışardaki yaşamı sormasıyla anlatıcı şaşkınlığını biraz da üzerinden atar ve konuşmaya başlarlar. Zamanın nasıl geçtiğini anlamayan anlatıcı havanın karardığını fark eder. Anlatıcı, burada yaşamın olmadığını, buranın unutulmuş hüzünlü ve sessiz bir dünya olduğunu söyler. Celal’le konuşması bittikten sonra

mezarın başından kalkar. Dar yollardan geçerek mezarlığın çıkışına doğru ilerler. Anlatıcı, daha sonraları sadece Celal ile konuşmak için bu mezarlığa gelir.

Nazlı Eray, romanlarına S. Paul Sartre ile Simone Beauvoir gibi tanınmış yazarlardan da bahseder. Sartre ile Beauvoir'ın fırtınalı aşkları, evliliği ve tek eşliliği reddetmeleri, özgürlükçü düşünceleri onun hayatına etki eder. Beauvoir'ın Amerikalı sevgilisi Nelson Algren'le yaşadıklarını yazması, Eray'ın yaşamından anılar başlığıyla öne sürdüğü *Tozlu Altın Kafes* adlı kitabını kaleme almasında da rol oynamıştır.

Vasiyeti üzerine külleri, sevgilisinin küllerinin yanına, aynı mezara konan Beauvoir ve Sartre'in mezarı Paris'te bulunan Montparnasse Mezarlığı'ndadır. Yazar, bize bu mezarlığı *Rüya Yolcusu* romanında verir. Anılardan oluşan romanın "Türkbükü'nde Paris'i Hissetmek" başlığı, Türkbükü'nde evinde oturan anlatıcının anılarını anımsamasıyla başlar. Anlatıcı, Paris'te kaldığı günleri ve dolaştığı yerleri düşünür. St. Michel Caddesi, Edith Piaf'ın evini görmek onun özlem duyduğu şeylerdir. Bu anıları düşünürken aklına bir de Montmartre'deki mezarlık gelir. Buranın onun belleğinde tuhaf anıları olduğunu söyler. Metin And ile balayına gittiğinde bu mezarlığa bakan bir otelde kalırlar. İlk başta bu mezarlıkla ilgilenmez, fakat tuhafına gider, oraya bakan perdeleri kapalı tutar. Uzun seneler sonra Necla ile Paris'e gezmek için gittiğinde ilk defa bu mezarlığa gider ve bu mezarlığı tüm mezarlıklar gibi ürpertici, soğuk ve sevimsiz bulur. Pere Lachaise Mezarlığı gibi gotik bir mezarlık olmadığını söyler. Ara yollardan yürüyüp, tanıdık mezarlara bakarlar. Jean Paul Sartre ile Simone de Beauvoir'in mezarlarını görürler. Bu mezarların ikisinin de çok yalın olduğunu görünce oldukça şaşırırlar.

Anlatıcı, burada 60'lı yıllarda intihar eden Romain Gary'nin karısı Jean Seberg'in mezarını da görür. Mezarın üzerinde kristal vazo ve içinde taze sapsarı güller vardır. Bu mezarın kendisini etkilediğini söyleyen anlatıcının, ünlü şarkıcı Serge Gainsbourg'un da mezarı ilgisini çeker. Mezarın üstü çiçeklerle, mesajlarla ve mektuplarla doludur. Mezar taşının yanına bir de anahtar, adres yazılı bir kâğıt, bozuk para bırakılmıştır. Ölünün hayatla bağlantısı var gibidir. Uzun süre bu rengârenk mezarı izler. Ölünün dışarı çıkabilse özgür olacağını ve istediği her yere gidebileceğini düşünür fakat buraya giren bir daha çıkamıyordur. Ölüm karşısında çaresizliği bir kez daha hisseder. Mezar taşlarına bakarak dolaşırlar ve daha sonra buradan çıkarlar. Bu romanda bir daha mezarlığa rastlamayız.

Güney Kore'nin başkenti olan Seul farklı inanışları, ölü gömme gelenekleri ve mezarlıkları ile tarihte yerini alır. Mezarlar sadece ölü'nün gömülmesiyle oluşmamakla birlikte ölü'nün çeşitli eşyaları da mezarlığa gömülür veya mezarlığın yanına bırakılır. Çünkü o dönemde atalar ölümün bir son değil hayatın bir başlangıcı olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda mezarların başına mektup bırakılır, ölü'nün bu mektupları okuduğuna inanılırdı. Eray, *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında bir kez daha mezarlıktan bahseder. Güney Kore'deki Seul Budist tapınağına ilk fırsatta gitmek isteyen anlatıcı, bu tapınağı kentin ortasında, yüksek binaların ve gökdelenlerin arasına sıkışmış olduğu için merak eder. Kente geldikten sonra oteline yerleşir ve bir müddet dinlenir. Tapınakların en büyüğü olan Budist tapınağına ertesi gün arkadaşı Liu ile beraber giderler. Ayakkabılarını çıkarıp tapınağı giren iki arkadaş, içeride üç tane altın renkli dev Buda heykelinin olduğunu görür. Tapınak tıklım tıklım doludur ve dışarıdan gelen insanlar yere diz çöküp süregelen ayini dinler. Anlatıcı çevresindeki heykelleri biraz inceledikten sonra heykellerin ayak diplerindeki ölülerin küllerinin olduğu ufak kavanozları görür. Liu'ya mezarlığın nerede olduğunu sorar. Liu ise Seul'de mezarlık olmadığını, ölü'lere yer olmadığını söyler. Şehir dışında köy gibi ufak bir yer vardır. Ölenlerin külleri kavanozlara konup oraya götürülür ve oradaki raflarda durur. Bazen bir mektup yazılıp bırakılır bir kavanozun yanına, ölü okusun diye, bazen bir çiçek bırakılır. Bu farklı inanış karşısında şaşırıp anlatıcı, bu ölüler kentini bir an önce ziyaret etmek ister. Daha sonra Liu onu bu "tuhaf" mezarlığa götürür. (s. 18) Ağaçların arasında olan bu mezarlık, yarı karanlıktır. Duvarlar yüzlerce raf ve bölmeyle bölünmüştür. Her rafta ölülerin külleriyle dolu yüzlerce bulunur. Anlatıcı, bu an neler hissettiğini şöyle verir:

“Ölümü böyle hiç alışmadığım bir biçimde, sıra sıra kavanozların içinde görmek sarsıyor beni. Hiçlik duygusu geliyor bir an içime.” (KGK, s.51)

Liu ile beraber yavaş yavaş küllerle dolu olan kavanozların arasında yürümeye başlarlar. Etrafında gördüklerine şaşırıldığını söyleyen anlatıcı, tüm kavanozları tek tek inceler. Bir müddet daha burayı dolaştıktan sonra mezarlıktan çıkarlar. Liu ile beraber bu mezarlık hakkında konuşa konuşa otele giderler. Anlatıcıyı bir daha bu mekânda göremeyiz.

Aynı romanda yazar, Prag'da ki Yahudi Mezarlığı'ndan da bahseder. Mekânlar arası geçişin fazla olduğu bu romanda anlatıcı, Stalin ve Kafka'nın hayatına duyduğu merak yüzünden bu kente gider.²⁴ Gider gitmez bir otele yerleşir. Ertesi gün araştırmasını yapmak için dışarı çıkar. Kafka'nın yaşadığı mahalleleri ve semtleri gezerken bu mezarlığa rastlar. Anlatıcı, dışardan dikkatini çektiği için bu mezarlığa girdiğini söyler. Yahudi Mezarlığı mekân olarak soğuk olmakla birlikte Gotik bir tarzı olduğundan ilginçtir de. Anlatıcı, öldürülen Yahudilerin isimlerinin minicik harflerle duvara yazılı olduğu iç içe odalara girer. Duvarları ince bir desenli bir duvar kâğıdıyla kaplanmış. Anlatıcı, bu duvarlara yakından bakınca duvar kâğıdının binlerce insanın adından, doğum ve ölüm tarihlerinden oluştuğunu görür. Bu ağır atmosfer karışışında tuhaflaşan anlatıcı, köşelere konan ufak banklardan birine oturur. Eski Yahudi Mezarlığı'na bu bölüm geçilince çıkılıyordur. Anlatıcı, burada daralıp kendini dışarı atar. Eski mezarlık bir parkın içindedir. Yerdeki kara rağmen, eğri büğrü mezar taşlarının arasında bir grup turistin donmamaya çalışarak hızla yürüdüğünü görür. Bu kadar kasvete rağmen Prag'ın hayat dolu sokaklarını, casinolarını, saraylarını düşünür. Mezarlık sanki bu şehirden kopmuş bir mekândır. Anlatıcı, mezarlığın dar yollarında yürüyerek burayı keşfeder.

“...Eski Yahudi Mezarlığı'nda sanki mantar gibi topraktan dışarıya fıskırışmış, eğri büğrü mezar taşlarının arasındaki dar patikada yürüyorum. Bu mezarlık iki yüz yıllıkmiş ve burada yüz bin kişi gömülüyüş. Yersizlikten bir mezara on iki veya on dört kişi üst üste gömülmüş. Ürküten bir park, tuhaf bir gezi alanı burası.” (KGK, s. 25).

Hava çok soğuk olduğu için taşların üzerindeki ilginç şekilleri inceleyemez. Mezarlıkta büyük bir sessizlik vardır. Havanın vermiş olduğu kasvet ve soğuk birleşince burası iyice ürkütücü bir mekân haline gelir. Gezdiği sinagogların, duvarda yazılı ufak isimlerin, doğum ve ölüm tarihlerinin ve taşların adeta üst üste bindiği Eski Yahudi Mezarlığı'ndan etkilendiğini söyler. Buradan oldukça ürktüğünü söyleyen anlatıcı, daha fazla burada durmak istemez ve mekândan ayrılır. Bir daha buraya uğramaz. Nazlı Eray'ın eserlerinde arkeolojik alanların çok fazla yer bulmadığı görülür. Sadece hikâyelerinde, yurtiçinden bazı arkeolojik alanlara yer verir. Fakat bu mekânlarda bir olay yaşanmaz. Anlatıcı, ya bu arkeolojik alanın yanından geçerken gördüklerini söyler ya da bu mekânı uzaktan bir bakışla görür.

²⁴ bk. tez s. 111

Yeraltı Kenti adlı hikâyesinde anlatıcı, gezmek için İzmir'e gelir ve Bergama'daki Asklepion kalıntılarında dolaşır. Güneş öyle bir sıcak ki etrafı zor gezer. Ağustos böcekleri öten otların arasından taştan taşta atlar. Yerde bu döneme ait ufak taşlar ve mermer parçaları vardır. Anlatıcı sadece bu arkeolojik alandan bu kadar bahseder. İlerleyen cümlelerinde Nevşehir'in otuz kilometre güneyindeki Derinkuyu yeraltı kentinin girişinde görürüz onu. Anlatıcı, buraya nasıl veya neden geldiğini bize vermez. Bu yeraltı kentine çukur bir kapıdan girildiğini söyler. Arkadaşı Ali ile anlatıcı, üç toprak basamağı inip yeraltı kentine inerler. Bu kent yedi katlıdır ve yerin yetmiş sekiz metre derinliğindedir. Yerin atına inmeye çalışan iki arkadaş eğri büğrü, dar yollardan geçerek geniş bir yere çıkarlar. Burası tek tek yollara ayrılan bir yerdir. Tekrardan elektrik kablolarını izleyerek inmeye başlarlar. Yedinci kata gelince oturup dinlenirler. Her yana uzanan karanlık yollar gören anlatıcı "birden çok şey anımsar." (s. 159) Anlatıcı, bu karanlık yolları hayatı boyunca aldığı kararlara, yürüdüğü yollara ve içinden çıkamadığı durumlara benzetir. Dostuna bakar ve onu iyi ki buraya getirdiğini söyler, biraz sonra aydınlık yola doğru ilerlerler ve hikâye burada biter.

Danışman adlı hikâyede anlatıcı Denizli'ye gider. Oradan Sultanhisar'a geçen anlatıcının, bu şirin ve her yeri ağaçlık yollarla çevrili kasaba ilgisini çeker. Kendi kendine tarihi Nyssa kalıntıları buralarda bir yerde olduğunu düşünür durur. Anlatıcı, gittiği ülkelerin veya şehirlerin tarihi ve görülmesi gereken önemli mekânlarına mutlaka uğrar. Bu onun gezme ve keşfetme merakından doğar. Arkadaşı Recep ile Nyssa kalıntılarının olduğu yere giderler. Bu taş harabeler kasabanın en yüksek tepelerindedir. Eski bir uygarlığın içine doğru yol alırlar. Yıkılmış taş duvarların, tek tük servi ve incir ağaçlarının yanından geçip sonunda antik tiyatronun önünde dururlar. Anlatıcı, buraya girdiğinde hissettiklerini "*Sessizliğin içinde yalın taşların görkemi beni büyülemişti.*" (s. 307) şeklinde verir. Burası mimarisi ve Roma döneminden kalma kalıntılarıyla görkemli bir yerdir. Antik tiyatronun yarı yıkık kemerli kapısından girip, rastgele basamaklara otururlar. Recep, çocukken burada çelik çomak oynadıklarını söyleyerek anlatıcıya çocukluk anılarını anlatır ve anlatıcı burada hikâyeyi bitirir. Onlar bu mekâna hem yazarın merakı hem de Recep'in eskiye duyduğu özlemi gidermesi için gelirler.

Ay Falcısı romanında da Yedi Uyuyanlar Mağarası'nı görürüz. Yedi Uyuyanlar, İslam kültüründe önemli bir yere sahiptir ve içerdiği mucizevi olaylardan ötürü fantastik edebiyata da konu olmuştur. Ashâb-ı Kehf Mağarası'ndaki Yedi Uyuyanları mitolojik bir öge olarak kullanan Eray, mekâna ait olamama duygusuyla beraber mağarayı konunun içine dâhil ederken Yedi Uyuyanların kısa bir tarihine de değinir. Romanda Metin And ile beraber İzmir'e konferansa davet edilen anlatıcı, konferansın ertesi günü kenti gezmeye başlar ve Antik Efes kentine giderler. Efes kenti bomboş anlatıcının tam sevdiği gibidir. Mermer taşlı yollarda yürürler ve büyük tiyatrodan oturup dinlenirler. Daha sonra Yedi Uyuyanlar Mağarası'nın oraya gidip uzun süre kalırlar. Anlatıcı, buranın öykülerinin kendisini çok etkilediğini ve buranın çevresinde iyice dolaştığını söyler. Buradaki mezarları boş mezar deliklerine benzetir. (s. 82) Daha sonra Metin ile beraber buradan çıkarlar ve etrafı gezmeye devam ederler. Anlatıcı, bu mağaraya sadece gezme amaçlı gelmiştir. Fakat gördüğü şeylerden etkilenmiş olsa gerek daha sonra yazdığı *Ayışığı Sofrası* romanında bu mağarayı verir. Romanda Serra adındaki karakter, yolda gördüğü yedi uyulardan Yemliha'nın peşine takılarak mağaraya gider ve orada diğer uyurlarla tanışır. Düş gücünün ön planda olduğu eserde, anlatıcı, iki-üç bin sene önceki bir mağarada, senelerdir uyuyan yedi uyurlara günümüz şartlarından bahseder. Fakat bu mağara, anlatıcının düş gücüyle Gaziosmanpaşa'daki Migros'un yanına taşınır. Yemliha, mağarada yaşayan arkadaşlarına yiyecek almaya çıkar. Anlatıcı, burada Yemliha'yı mağaradan çıkarıp modern zamanların önemli merkezlerinden süpermarket ile tanıştırır. Genellikle gece dışarı çıkan Yemliha, bu mağaranın dışındaki ilk kez gördüğü mekânları Serra'ya anlatır ve diğer uyurları da modern hayata uydurmak için çalışır. Yemliha, dışarıdaki hayattan şu şekilde bahseder:

“Neler gördüm neler. İnanması güç şeyler. Biz mağaraya girip de uyumaya karar verdiğimiz zaman dışarıdaki dünya böyle değildi; az insan vardı, ışıklar yalnızca gün ışığı ve ateş ışığıydı.” (AS, s. 40)

İlerleyen sayfalarda uyurlar, mağaranın karanlığını aydınlatacak bir ışıldak ve televizyon alırlar. Mağaraya elektriğin çekilmesiyle artık Yedi Uyurlar için bir dönem kapanır, yeni bir dönem açılır. Lambaların yanmasıyla yüzyıllardır kapkaranlık olan mağara artık aydınlığa kavuşur. Eray, mezarlık ve arkeolojik alanlara daha önce de belirttiğimiz gibi pek fazla değinmemiştir. O, bu mekânlara bazen düş gücüyle bazen de sadece gezmek için veya merak ettiği bir şeyi araştırmak için gider.

II. İKİNCİ BÖLÜM

A. Kapalı Mekânlar

Kapalı mekânlar, özel ve genel yerleşim yerleridir. Özel yerleşim mekânları; ev ve evin bölümleri, genel yerleşim mekânları ise; apartman, otel, han ve pasajlar, eğlence mekânları ve kamusal mekânlardır.

Nazlı Eray'ın eserlerinde bu mekânların tümü kullanılmıştır. Aşağıda özel yerleşim mekânlarından başlayarak diğer kapalı mekânlar yazarın hikâye ve romanlarından hareket edilerek incelenecektir.

1. Özel Yerleşim Yerleri

Kişinin yalnız ya da ailesi ile birlikte paylaştığı mekânlardır. Genellikle en özel anılar bu mekânlarda yaşanır. Kişi karakterini bu mekânlarda biçimlendirir. Bu anlamda insan hayatının belki de en önemli mekânları ev ve evin bölümleridir. Nazlı Eray çoğunlukla “dışarıda dolaşan” bir yazar olmasına rağmen eserlerinin birkaçında ailesi ile ve yalnız yaşadığı evlerden bahsetmektedir.

a. Ev

Fransız düşünür Gaston Bachelard (1996:32-33), *Mekânın Poetikası* adlı kitabında evimizin, “bu dünyadaki kendi köşemiz” olduğunu dile getirir. Dolayısıyla ev kişinin tüm yaşamının en önemli anlarını içinde geçirdiği veya yaşamının geri kalanını kurguladığı bir mekândır. Ev, insanı, düşlerini ve insanın yaşadığı zamanı içine hapseden, insan ruhunun çözümleme aracı olan bir barınaktır. Ev kavramı için Bachelard (1996:32-33) iki noktaya değinir: ‘ben’i koruyan’ ve ‘ben olamayan’. Ev bireyi dış etkenlerden korumanın ötesinde insanı insan yapan değerleri de korur. Çünkü ev insanın anılarını, geçmişini ve geleceğini saklar. Ev, bizim ilk evrenimizdir. Her insan doğup büyüdüğü, içinde yaşadığı evine dair anıları biriktirir. Evin her noktasına farklı bir işlev ve farklı bir mana yükler. Ev, insanın düşlerini ve zihinsel bütünlüğünü korur, insanın anılarını ve geçmişini saklar. İnsan hatıralarını düşününce ilk olarak aklına mekân ve mekân düşünüldüğünde de hatıralar gelir. Ev

de böyledir, ev düşünülduğünde tüm zaman dilimleri birbirine geçer. Yaşanmışlıklar, hatırlananlar, yaşanılacak olaylar bir araya gelerek mekânda özelleştirilir. Bu sebeple ev psikolojik tahliller için de önemli bir işlev görür. Romancı ele aldığı kahramanı ev ortamında göstererek onun karakterini de belirler. Yani ev hem beden hem de ruhtur.

Bir gezgin olan Nazlı Eray'ın eserlerinde de kullanılan mekânların başında ev gelir. Genellikle gezdiği mekânları eserlerinde veren anlatıcı bazı romanlarında ve hikâyelerinde yaşadığı evi bize sunar. Mekân olarak eve ilk kez *Mutlu Yuvalar Sıcak Yuvalar* hikâyesinde rastlarız. Hikâyede, bir devlet dairesinde çalışan Halide, eşi ve annesi ile birlikte, küçük ve korunaklı bir mekân olarak kurgulanan evde yaşar. Kentin dip taraflarındaki bir yerdeki evinde, yaşlı anası ile tek başına oturan Halide, yaşı geldiği için evlenmek ve mutlu bir yuva kurmak ister. Bilal Tavuk ile tanışması üzerine Halide'nin bu isteği gerçekleşir ve evlenirler. Halide ve Bilal Tavuk, kentin iç kısmındaki ufak bir eve yerleşir. İhtiyar ana da arka odaya geçmiştir. Yeni taşınılan bu ev bomboştur. Halide çeyizlerini bu eve yerleştirir ve ev, eşyaları gelince tam anlamıyla ev olur.

“Anacığı sandıktan çıkarıp havalandırırverdi, havluları, çarşafı. Yorgan, kırlentler, dantelli yatak örtüleri, yastık kılıfları her şey hazır. Lavanta çiçeği kokusu yayılmıştı eve.” (GT-YGÖ, s. 70)

Daha sonra eve Bilal Tavuk'un annesi, ablası, kız kardeşleri ve eniştesi gelir. Ev oldukça kalabalıklaşır. Kafa yapılarının birbirlerine uymadığı bu bireyler anlaşmazlık yüzünden evi terk eder ve Bilal ailesinin ani evi terk etmesi yüzünden Halide'yi suçlar. Ailesi gittikten sonra Bilal evden iyice kopar. Bir gün şiddetli bir kavga sonucu Bilal, kapıyı vurup gider. Kocasının gidişi evde boşluk yaratır:

“Halide ilk yüzüğünü çıkardı, sonra gene taktı. Ev bomboş ve sessiz kalmıştı. Halide, Bilal döner de dolaptan takım elbiselerini, gömleklerini alır diye bekledi. Gelen olmadı.” (GT, YGÖ, s. 76)

Öykünün sonunda Halide, gene her gün aynı yoldan, kaldırımındaki çatlaklara basmamaya dikkat ederek daireye gider. Soğuk kış akşamları, gene aynı yoldan, kentin dip taraflarındaki evine döner ve yaşamına kaldığı yerden devam eder.

İkinci olarak ev, *Uyku İstasyonu* romanında karşımıza çıkar. Romanda anlatıcı, bir yandan bir hastanenin yoğun bakım servisinde bitkisel hayatta olan annesinin uyanmasını çaresizce beklerken bir yandan da arkadaşı Hamdullah Bey'in kişiyi nereye gitmek isterse oraya götüren sihirli aynasından söz eder. Yazar, ölüm ile yaşam arasında kalan annesinin yanından ait olduğu eve bu ayna ile ulaşır. Evi

onun için bir sığınak ve özlem duyduğu mekân olmuştur. Evin birkaç basit eşya ve birbirini seven iki kişi ile sıcak bir yuva olabileceğini belirterek, içinde insan olmayan, ışık yanmayan evlerin sıcaklığını yitirdiğini ve karşıdan bakan insanlarda bile yalnızlık duygusunu uyandırdığını söyler. Romanda anlatıcı, her gün annesinin kaldığı hastanede gününü geçirir. Annesinin ölümle iç içe olmasından ötürü acı çeken anlatıcının kafasından bin bir düşünce geçer. Uzun bir süre onunla beraber hastane odasında kalır ve annesiyle beraber geçirdiği eski mutlu günlerini anımsar. Hamdullah Bey'in sihirli aynası ile özlediği, her köşesinde anılarının olduğu evine gitmek ister. Evimiz bizden maddi ve manevi bir şeyler taşıdığına değerlidir. Evdeki her şeyle aramızda bir anlaşma vardır. Bu anlaşmanın tek tanığı içinde bulunduğumuz zamandır. Zamanla çevremizdeki şeyleri kabullenir ve onlara alışırız. Yazar da sadece annesiyle beraber bu evdeyken kendini mutlu hisseder. Fakat annesinin hastanede olmasından dolayı bu evi anlamlı kılan şey artık yok olmuştur. Anlatıcı, Hamdullah Bey ve onun sihirli aynası ile beraber gece Ankara'daki evine gider. Evin içine giremez, evin karşısındaki kaldırımda durur ve mekânı izlemeye başlar. Pencerele bakarak ve evin kapkaranlık olduğunu görür. İçeride kimse yoktur. Kaldırımda bir aşağı bir yukarı yürüyüp arka tarafa, yatak odası pencerelerine bakar. Ona göre ev şimdi yapayalnızdır. (s. 36) Evi izlerken yıllardır alıştığı yatak odasını, yatağını örten üstü rengârenk tropik desenli nevresim takımlarını, tuvalet masasının üstündeki renk renk boy boy parfüm şişelerini, yattığım yerden izlediğim ufak televizyonunu, anne ve babamın sekiz dokuz ay önce çekilmiş fotoğraflarını eski halleri ile düşünür.

Anlatıcı, bir müddet daha karanlık kaldırımda durur ve garip duygular içinde evini dışardan izler. Kitaplar, kasetler, maskeler, ve çiçeklerle dolu evi gözünün önüne gelir. Evin içine girmek istemez. İki gün boyunca televizyon izlemez, her gece odasında yapmaya alışkın olduğu şeyleri yapmaz. Anlatıcı, evinde rutin olarak yaptığı şeyleri artık yapmak istemiyordur. Çünkü hayatı boyunca yanında olan annesini hastanede bırakmıştır. Annesiyle beraber anlam bulan ev artık terk edilmiş gibidir. Mekân insan psikolojisine göre de anlam kazanır. Anlatıcının, mutlu zamanlar geçirdiği çocukluğunun evi, annesinin gelememesinden dolayı “*Las Vegas'taki ucuz bir otelin, kumarbaz müşterileri tarafından özensizce terk edilmiş, üstüne tozlar inmiş*” (s. 37) bir mekâna dönüşmüştür. Karşısındaki karanlık ev artık ona göre artık yaşamıyordur.

Ev, insanın iç dünyasını ve yetiştiği kültürü birebir yansıtan önemli bir yaşam alanıdır. Bu yüzden ev psikolojik çözümler için ayna işlevi görür. Anlatıcı, dışardan evini izlerken hep aynı soruları geçirir kafasından. Elinde tuttuğu anahtarla yukarı çıkarak kapıyı açıp çiçekleri sulamak ister. Fakat bunu yapacak cesareti yoktur. O yarı boş, karanlık, kendi izlerini sildiği eve girmeye ürktüğünü söyler. Sokaktaki akasya ağacına dayanır ve bir müddet daha evini izler. Daha sonra yanına bir sokak garibanının gelmesiyle muhabbete dalarlar. Garibanın isteğiyle evden uzaklaşmak için otobüse binen anlatıcı, yarı yolda bağıarak inmek ister. Çünkü anılarını barındıran evi geride kalmıştır.

“Evim. Evim orada kalıyor. Ben ondan uzaklaşıyorum. Karanlığa gömülecek. Belki orayı bir daha hiç göremeyeceğim.” (Uİ, s.41)

Gariban, anlatıcıya evinden uzaklaşırsa belki biraz rahatlayabileceğini söylese de anlatıcı geri dönmek ister. “*Annem nasıl zavallı gövdesini terk edemiyorsa, ben de aynı şeyleri yaşıyorum.*” (s.42) diyerek insanın yaşadığı mekândan ayrı düşünülmeceğini verir. Biraz dinlendikten sonra buradan uzaklaşır ve annesinin yanına hastaneye döner.

Mekân bize, o mekânda yaşayan insanın karakteri, sosyal ve kültürel kimliği ile ilgili bilgi de verir. Çünkü insanın karakterini belirleyen kriterlerden biri de onun içinde yaşadığı mekândır ve insan çevresindeki eşyaya ne kadar bağlanırsa ruhu o kadar ağırlaşır. Anlatıcı, sabaha karşı hastaneye döndükten sonra Hamdullah Bey’in burada olduğunu görür. Beraber kahvaltı masasında otururlar. Anlatıcının aklına yine evi gelir ve Hamdullah Bey’e evin kendisi için ne anlam ifade ettiğini şöyle anlatır:

“Evler... İnsanların gelip geçici kabukları. Öyle görüyorum ben onları. Ama örneğin, o ev ve yaşadığım diğer evler, tüm ayrıntıları, geceleri ve gündüzleri, içlerinde, odalarında konuşulanları, mutfaklarında hazırlanan çay ve kahveleri, yatak odalarında gün doğuşlarının perdelerden içeriye sızması, telefonlarının yankılanan sesi, karanlık köşeleri, telefon defterleri, ışıklandırmaları, kapılarının önünden günün belirli saatlerinde geçen satıcıların o anlaşılmaz bağırtıları, oraya ilk girerken insanın içinde taşıdığı merak ve umutlarıyla belleğime kazınmıştır. Oralar benimdir artık, ben daha ayak basmasam bile.” (Uİ, s. 97).

Bachelard’a (1996:32-33) göre, yaşadığımız mekân, hayal gücümüzün korunağıdır. Hayal kurmayı deneyimlediğiniz mekânlar, yeni bir hayale dönüşür ve böylece yaşanan tüm mekânlar, yeni hayalleri besleyen bir kaynağa dönüşür. Bu durum bir eve karşıdan bakan içinde geçerlidir. Hayallerini gerçekleştirmiş insanların

yaşadığı evler, o hayalleri paylaşan insanlar içinde önemli birer mekân haline gelebilmektedir. (Bachelard, 1996:32-33) Anlatıcı, Edith Piaf'ın doğduğu ev için bu duyguları besler. Hamdullah Bey ile kahvaltılı sofrasında sohbet eden anlatıcı, ona evini anlatırken aklına Paris'in yoksul bir semtinde gördüğü, bir yokuşun tepesinde, mezarlığa yakın, taştan bir ev gelir. Evin üstündeki plakette '19 Aralık 1915'te bu yoksul evin basamaklarında, daha sonraları sesiyle tüm dünyayı alt üst edecek olan Edith Piaf'ın sesi ilk kez yankılandı' yazdığını anımsar (s. 97). Anlatıcı, gördüğü bu evden etkilendiğini ve bu küçük yoksul evden dünyaca ünlü ses sanatçısı Piaf'ın başarıya ulaştığını, onun dev sesli bir kaldırım serçesi olduğunu söyler.

“Edith Piaf, belki de o evin kaldırımlarına bırakılmıştı. Kaldırımlarda büyüdü. Hep sevgi aradı. Ünlü olduktan sonra fotoğraflarını gördüm. Hiç gösterişli durmuyordu.” (Uİ, s.98)

Sohbet ettikten sonra anlatıcı, kendi evine gitmeye karar verir. Bunun kendisi için ne kadar zor olduğunu söylese de romanın sonunda onu evinde görürüz. Her ne kadar bu ev annesiz anlamını yitirse de hayatını devam ettirmek için bu mekâna girmek zorundadır. Eve girer girmez kendini yatağına atar ve dışardan gelen sesleri dinler. Her şey ona yabancısıdır. Bir zamanlar bu evin parçası olan anlatıcı, yatağın içinde kıpırtısız yatar. Evde birtakım insanlar dolaşır, mutfaktan, salondan gürültüler gelir. Fakat anlatıcı dış dünyaya algılarını kapatmıştır. Roman, anlatıcının yatağının üstünde bu evde annesi ile beraber geçirdiği zamanı düşünerek uykuya dalmasıyla biter.

Ev insanı dış etkenlere karşı koruduğu gibi hayatın zorlu süreçlerine karşı da ayakta tutar. Modernizmle açığa çıkan bunalım, isyan ve karamsar ruh hali bireyin dış çevreye kendini soyutlayarak yalnızlaşmasına ve evi bir sığınak olarak görmesine yol açar. Özgürleşmek isteyen birey baskı altında kaldığı aile evini terk etmek isterken bazen de kendini eve kapatıp hayatını dört duvar arasında devam ettirmek ister. Eray'ın diğer bir romanı olan *Yıldızlar Mektup Yazar*'da Viyana, Berlin, Amerika ve Bodrum gibi belli bir yere bağlı kalamayıp sürekli mekân değiştiren bir karakterin başından geçen olayları anlatan anlatıcı, Sigmund Freud'un yaptığı rüya analizleri ile insanın ruhunu kaplayan derin boşluğun birey üzerindeki etkisinden bahseder. Kendi özünü arayan birey kafasını dinlemek ve zihninde tasarladığı şeylerden uzaklaşmak için evinin bahçesini seçer. Mekânlar arası geçişin fazla olduğu eserde, biz bu evi sadece anlatıcının zihninde canlandırırken görürüz.

Anlatıcı, arabasıyla Bodrum'a giderken bir anda burayı anımsar. Evinin dışarıdan soyutlanmış huzur dolu yönünden söz eder. Bahçesindeki kayısı ağacının gölgesinde sırt üstü yattığını, zakkumların, begonvillerin, yaseminlerin, sardunyalardan, evinin bahçesinde dalların arasından masmavi gökyüzü üstüne sızdığını dalların arasından gökyüzüne baktığını ancak o zaman tüm yorgunluğunu ve her şeyi unuttuğunu söyler. Kafasını kaldırıp nar ağacının üstündeki çiçeklere bakar ve gözlerini kapar. Burnuna çiçeklerin ve denizin kokusu dolar. Bir nevi kalabalıktan ve gürültüden kaçmak için anlatıcı, evinin bahçesine sığınır. Çünkü evlerin nefes alma, dinlenme, doğa ile buluşma noktaları bahçelerdir. Hali hazırda bu tür evler ve buna bağlı yaşam tarzı azalmış olsa da yazlık mekânlarda bulunan evlerde bahçenin bu işlevleri insanlara keyif verir. Romanda evden sadece bu anımsamayla bahsedilir.

Sis Kelebekleri romanında ise anlatıcıyı Ankara'da Kavaklıdere'deki evin alt katında arkadaşı Lale ile otururken görürüz. Lale ile karşılıklı sigara yakıp kahve içerler. Ev soğuktur ve kalorifer yanmıyordur. Soğuk olduğu için ikisi de yün hırkalara sarılır. Televizyondaki magazin programlarına bakıp mankenleri eleştirip eğlenirler. Sürekli kanal değiştiren Lale'ye göre iki arkadaşın konuşacağı gündemler de değişir. Ülkenin ekonomik durumu hakkında da konuşurlar. Anlatıcı, ev içerisinde Lale ile olmaktan mutludur. Anlatıcı, Lale'ye uğradığı vakit onu çoğu zaman canlı ve neşeli görür fakat yüreğindeki dertlerin dağ gibi olduğunu bilir. Lale'nin ona bir çırpıda hayatı şikâyet ettikten sonra mutfığa gidip kahve yaptığını söyleyen anlatıcı, Lale'nin de onun yanındayken kendini iyi hissettiğinden bahseder. Ev de onlarla beraber yaşam sıkıntılarının ve onların dertlerine ortak olur. Sabaha kadar yapılan sohbetler, iş arama ilanlarına bakmaları, evlilik hayalleri hep bu mekânda geçer. Bu ev onlara sığınak olur.

Anlatıcı, kendini iyi hissetmediğinde de kendini Lale'nin evinde bulur. Sağlık problemleri yaşayan anlatıcı kortizon yüklemesi yaptırdıktan sonra bu mekâna gelir. Köşedeki koltuğa yığılır. Doktorun ne dediğini ilk kez bu evde Lale'ye anlatır. Lale'nin desteği ile beraber bu hastalığı atlattığına çalışan anlatıcı, bir süre bu evde kalır. Haftada bir kez hastaneye gidip muayene olur ve dönüşte Lale'ye uğrar. Lale'ye uğradığı bir gün Mahmut Şevket Paşa da ordadır. Dedesinin Şevket Paşa'yı katli üzerine anlatıcı, onu bu dünyaya hatta bu eve getirir. Şevket Paşa'ya hastalığını anlatır ve Bodrum'u, Bodrum'daki evini özlediğini söyler. Evinden uzak kalan

anlatıcı, bu mekânı özellikle de Bodrum'da ki evinin bahçesinde bulduğu huzurdan şu şekilde bahseder:

“Evim bekler beni orada. Ağaçlar rüzgârda hışırdar, manolya ağacı ben yokken onlarca çiçek açar, mis gibi kokar bahçem. Evin içindeki o azıcık rutubetli kokuyu öyle özledim ki...” (SK, s. 135).

Özlemle evini anlatan anlatıcı, o evde pek çok zamanının geçtiğini fakat geçen zamanın ona yetmediğini söyler. Her seferinde bu eve doyamadan geri döner. Orada hiç fazla kalamadığını, oradan bıkamadığını, orayı tüketemediğini söyleyerek o evde olmayınca içinde bir eksiklik olduğundan bahseder. Genellikle İstanbul ve Ankara arası mekik dokuyan anlatıcı Bodrum'daki evini bir kaçış olarak görür. Ulaşımı kolay olmasına rağmen bu evin etrafında onu rahatsız edebilecek hiçbir şey yoktur. Bir insanın bir deniz kenarı ve bir ev ile bağlantısı bahçedeki ağaçlar, kuş sesleri, çiçek kokuları ve bir evin loşluğu ile ilgili birtakım şeylerdir bunlar. Kendini ulu ağaçların arasında mutlu hisseder. Çevreye yayılmış bir nar ağacı, bir erik, duvarının kenarındaki acemboruları çok sevdiği bu huzur bahçesinin dekorunu oluşturur. Burayı, boğucu yaz sıcağını, rengârenk papatyaları, içtiği Türk kahvesinin tadını, bahçeye çıktığında kara kedinin ona gelmesini, her gece açık bıraktığı mutfak ışığını seviyordur. Bu mekân onun için küçük bir evrendir. Romanın bundan sonraki kısmında bu mekânı bir daha anımsamaz.

Hummon'a (1984:24) göre evler, sınırları belirleyen duyguları, düşünce yapısını ve sosyal süreçleri ifade eden, ayrıca fiziksel barınak oluşturduğu gibi kültürel işlevleri de yerine getiren ortamları sağlayan, anlamlı sosyal ve kültürel objelerdir (Hummon, 1984:24). Diğer taraftan ev, sahibi olan kişiye sosyal statü kazandıran, belirli bir gelire sahip ise mutlaka bunu yansıtmaya yarayan bir mekân olarak da görülmektedir. İstanbul'da geleneksel hayata devam eden Fatih, Kocamustafapaşa, Eminönü gibi semtlerin karşısında Beyoğlu, batılı hayatın merkezi olur. Ayrıca Boğaz, eskiden beri varlıklı ailelerin oturduğu yerdir. Maddiyat, ev tiplerini ve evde kullanılan eşyaları da etkilemiştir. Orta sınıfın evinde kullanılan eşyalar genelde eski, sararmış ve kullanılması zor eşyalardır. *Azı Dişi* hikâyesindeki memur Asım'ın evi bu tip evlerdendir. Hikâye Memur Asım'ın, azı dişini ağrıdığı için dişçiye gidip ve çürük dişini çekmesiyle başlar. Eve geldiğinde, çekilen dişin yeri ağrı yapmaya başlar. Aynadan dişine bakan Asım, birden diş etinin arasındaki delikten bir adamın çıkıverdiğini görür. Memurun diş etinden çıkan bu adam Doktor Ali Rıza Bey'dir. Ali Beyle muhabbet eden memur, Ali Bey'in bir kızla buluşacağını

ve bu kıza kendi evinin adresini verdiğini öğrenir. Memur birden panikler çünkü onun evi, bir doktorun evi gibi dayalı döşeli, yeni eşyalı değildir. Asım evine dikkatlice bakar, doktor bu eve girdiğinden beri evi ve eşyaları ona eski püskü görünmeye başlar. Kim bilir bu adamın evi ne özenli dayanıp döşenmiştir diye iç geçirirken doktorun evinin dip köşesinde mermerden bir ocak bulunabileceğini de düşünür (s. 154)

“Memur Asım’ın oturma odasındaki koltuklar eskiydi. Anasından kalmaydı. Pencerenin yanındakiler güneşten iyice sormuşlardı. Ortadaki sehpanın bir ayağı ötekilerden kısaydı. Tozlucaydı her yan.” (GT-YGÖ, s. 154)

İlerleyen kısımlarda Asım’ın evini göremeyiz.

Daha önce de belirtildiği gibi yazarın kısa anılarından oluşan *Rüya Yolcusu* romanının birkaç sayfasında ise, İtalyan Mimar Adalberto Libera tarafından, İtalyan yazar Curzio Malaparte için Capri Adası’nda yapılan evinden bahseder. Anlatıcı, burada ev ve statü arasındaki ilişkiden söz eder. Capri, 1950’lerin bütün film yıldızlarının, yazarların ve varlıklı iş adamlarının, doktoraların ve âşıkların buluşma yeridir. Romanda, Malaparte’nin Capri’deki evi için “Dünya üstünde bırakılan bir iz, geriye bırakılan bir kabuktu.” (s. 53) diyen Eray, romanında bu evi yapayalnız, aykırı, hüznü, ürkütücü ve çekici olmasından dolayı bir insana benzeter. Evdeki geri kalmışlık, yarım bırakılmışlık, uğraşılan ve emek verilen hayatın bitmesi onu derinden etkilemiştir. Evin içinde yaşananlar, umutlar, mutluluklar, acılar geri gelmeyecek olan ev sahibini beklemektedir.

Roman, Necla ile gezmek için Capri’ye giden anlatıcının, gemiden indikten sonra feribota binerek bu adaya doğru yol almasıyla başlar. Anlatıcı, Capri’de savaş muhabiri ve yazar Curzio Malaparte’nin o garip evini görmek ister. Bu adam kadar gizemli, onun hayatı kadar hüznü, artık unutulmuş ve bilinmeyen bir tarihe ve coğrafyaya ait olan bu et rengi, bir tarafı çatıya çıkan dev merdivenlerden oluşan, ıssız ve kimsesiz evi görmek içi sabırsızlanır. Bu evin fotoğraflarını bir dergide gördüğünü, evin onu olağanüstü bir şekilde etkilediğini söyler ve dergide okuduklarından bahseder. Bu evin ünlü mimar Libera tarafından yapıldığını ve evi sipariş ederken Malaparte, “benim gibi bir ev yap” dediğini, Punta Massullo yöresinde yer alan ev sarp kayalıkların üstüne yerleştirildiğini ve karadan eve ulaşmak hemen hemen imkânsız olduğundan söz eder.

Anlatıcı, ilerleyen kısımlarda dergide gördüğü bu evi anlatmaya devam eder. Bu eve taşların arasından daracık keçi yolu gibi merdivenlerle ulaşılır. Ayrıca zamanında ünlü filmlerin çekildiği mekân da olmuştur bu ev. Anlatıcı, buraya gelmeden önce bu evde çekilen bir filmi izler. Film izlerken evi değişik açılardan görebildiğini söyler. Kayaların arasından çıkan daracık merdivenlere, evin demirli alt pencerelerine, çevrelerine sarılmış yabancı otlara dikkatlice bakar. Anlatıcının bu zamana kadar kaldığı evler hep kalabalık ve ona sıcak gelen mekânlar olduğu için, bu ev ona panoramasından ötürü yalnız ve ürkütücü gelir.

Bu eve vardıklarında dergide gördüğü evin aynısıyla karşılaşır.

“Curzio Malaparte’nin dünyası. Mussolini tarafından iki yıl ev hapsinde tutulduğu bu esrarengiz ev, içinin bir piramidin içi gibi gizemli olduğu söylenen, Malaparte’nin ruhuna benzeyen bu mekân.” (RY, s.55)

Ev hapsinden ötürü bu evde yalnız yaşayan Malaparte, Mussolini tarafından hapsedilmiş ve bu evde çıldırmıştır. Ev, her ne kadar insanı dış dünyanın ve doğanın fırtınalarına karşı korusa da bu kapalı mekânda dışarı çıkmadan yıllarca kalmak çok zordur. Eve yaklaştıkça tüm ayrıntılarını, pencerelerini, evin üst katına çıkan merdivenleri ve evin etrafını çevreleyen ufak demir kapıları görürler. Bu demir kapılar evi koruma altına alan bir kalkan görevi görür. Anlatıcı evin kapısına gelince burada bir kadın yaşayamayacağını söyler ve özgürlüğüne düşkünlüğünü bir kez daha vurgular. O, kendini engelleyen ve çevreyip hapseden şeylerden pek hazzetmediği gibi tam tersine çareyi kendini sokaklara atarak bulur. Evin kapısında bir müddet daha duran anlatıcı ve arkadaşı evin çevresini izler. Burada yaşam ve ölüm, geçmiş ve gelecek, dün ve yarın birbirine karışmış gibidir. Evin içinde yaşanmış tarihin izlerini taşıyan olayları düşünür. “*Ne geçmişteyim ne gelecekteyim şuan.*” (s.69) diyerek bu zamanın durağan bir parçası olur. Evin kapısından girdikten sonra merdivenlerden çıkmaya başlarlar. Bu merdivenler dik, daracık ve oldukça yüksektir. Fakat merdivenlerden bakınca doğa olağanüstü güzel gözüktür. Merdiven, çoğunlukla hayata benzetilir. İniş ve çıkış gibi iki eylemi barındırması, hayatın akışına benzer. Merdivenlerden bu denli zor çıkılması bu eve ulaşmayı zorlaştırmak içindir. Her şey yalnızlık ve yalnızlığın gücü için planlanmıştır.

Eve ulaştıklarında bir an önce içeriye girerler. Evin içini görünce anlatıcı, dergilerde çıkan yazılarda bu ev için güzel sıfatını kullandıklarını düşünür. Ona göre bu evi anlatmak için kullanılacak sıfat güzel değildir. (s.97) Gizemli, korkunç,

yapayalnız bir otobiyografiyi andıran bir evdir bu. Bu evin ona göre bir meydan okuma olduğunu söyler. Aynı Malaparte'nin hayat hikâyesi gibi ulaşılmazlığı ve yalnızlığı barındıran bir evdi.

Daha sonra anlatıcı evin salonunu, yazarın kendisine ait yatak odasını ve kitaplarını koyduğu odaları gezer. Evin içinin karışık olması ona bir piramidin içini anımsatır. Yazarın kitaplığının olduğu odayı gezerken çalışma masasının üzerinde ona ait *Kaputt* adlı savaş dönemini anlatan romanını bulur ve Bodrum'daki bahçesinde okumak için bu kitabı yanına alır. Anlatıcının anılarından oluşan bölümlerde bu ev bir daha karşımıza çıkmaz.

Ayrıca *Rüya Yolcusu*'nda yazarın çocukluğunu geçirdiği anneannesinin evi ve babaannesinin köşkünü de görürüz. Anlatıcı bu romanda olay örgüsü vermeden anılarından yola çıkarak geçmiş günlerinden bahseder. Anneannesinin Ankara/Uçar Sokak'taki apartman dairesine genellikle yaz aylarında giden anlatıcı, o zamanki hissettiklerini özlemlerle anımsar. Ona alınan ve evin arka balkonunda duran begonya saksısını sular. Anneannesinin evinin çok güzel koktuğunu söyleyen anlatıcı, ilerleyen zamanlarda bu eve ne zaman girse hep o çocukluğunun kokusunu arar. Tavanda üç demet üvez asılıdır, sarılı, kahverengili üvezler bütün eve tatlı, şekerli bir koku salıverir. Anlatıcı istediği zaman gidip dalından bir üvez koparıp yer. Pencerenin önünde anneannesinin halden aldığı morlu pembeli küpe çiçekleri vardır. Anlatıcı, çocukluğunun yarısını bu evde geçirdiği için bu mekân onun anılarını barındırır. Koridorlardan gelen ıspanaklı börek kokusu, anneannesinin içinden gizlice bozuk para aşırıldığı kumbarası, anneannesinin odaları aydınlatan lambaları bu mekânı tamamlayan unsurlardır.

Yalnız bu evde her gece yatak odasına giderken koridorun bir köşesine büzülüp ağlar, dipteki yatak odasına girmek istemez. Çünkü arka pencereden göğe yükselen kıpkırmızı alevlerin korkunç kızıllığı camlara yansır. Arka taraftaki havagazı şirketinin bacalarından çıkıyordur bu alevler. Korkudan ağlayan küçük Nazlı seneler sonra bu anılarını şu şekilde anımsar: "*Ürkütücü alevler gece karanlığımı sarar, ağlayarak girdiğim yatak odasında kâbuslu bir gece daha geçirirdim.*" (s. 10). Annesinden ve babasından ayrı olan anlatıcı, geceleri bu evde kendini yalnız hissettiğini söyler. Anneannesinin evinden ve bu evin onda uyandırdıklarından bahsettikten sonra babaannesinin evini de anımsar anlatıcı.

Bir yaşıdayken ailesi ile birlikte İstanbul'a giden yazar, çocukluğunu babaannesinin İstanbul/Kızıltoprak'taki köşkünde geçirdiğinden bahseder. Birçok eserinde değindiği gibi, bu eski köşkün egzotik havası ve babaannesinin anlattığı masallar onu bu mekâna bağlamıştır. Sürekli geçmişe özlem duyan yazar kendini babaannesinin ahşap köşkünü düşünürken bulur. Babaannesinin köşkünün dışındaki servi ağacı gece usul usul sallanır, anlatıcının kimi zaman rüyalarını da süsler. Babaannesiyse eski köşkte geçirdiği zamanların kendi hayatının en mutlu zamanları olduğunu söyler ve evin içini anımsar. Babaannesinin yatak odasında duvara asılmış olan çeyizinden kalan tablo ve köşede konsol, duvara dayalı aynalı dolap vardır. Babaanesi, anlatıcı yatmadan ona Hızır'ı anlatır ve ayaklarını soğuk suyla yıkayıp uyutur. Babaannesinin anlattığına göre, Hızır Aleyhisselam genellikle merdiven altında, kilerin oradaydı. Geceleri gelir bütün eksikleri gizlice tamamlardı. İhlamur çuvalını, kavanozları gizlice tamamlayan oydu. Görüyoruz ki köşk bir ev olmaktan ziyade kültürü oluşturan ve yaşatan bir mekân olmuştur.

Anlatıcı, çocukken en sevdiği kaçamakları da bu köşkte yapar. Babaanesi her öğlen onu uyutmaya çalışır. Fakat anlatıcı bu köşkte ve köşkün bahçesinde vakit geçirmek ister. Öğlenden sonra Kayışdağı tarafından gelen dondurmacının sesini duyunca pencereye koşar. Gizlice dondurma ve kâğıt helva alan anlatıcı, dışarda arka bahçede incir ağacının altında babaannesinden gizlenerek bunları yer ve konak ona suç ortaklığı yapar.

Babaanesi sadece altı ayda bir bu konaktan dışarı çıkar ve Kadıköy/Altıyol'daki terlikçiye gider. Anlatıcı ile beraber terlik seçen babaanne, sonunda bir çift terlik alarak köşkün yolunu tutar. *“Dış dünya ile ilişkin bu kadardı bildiğime göre”* (s.56) diyen anlatıcının babaannesinin eski ahşap köşkünün içinde huzurlu, büyük ve geniş bir dünyası vardır.

“Alt kattaki büyük mutfakta sürekli hamur açılır, puf böreği, mantı ve gözleme yapılırdı. Gül mevsiminde bahçeden pembe güller kesilip reçel yapılırdı. Harikulade bir şeydi. Sanki eski ahşap köşkte geçirdiğim zamanların ve çocukluğumun eşsiz tadıydı bu.” (RY, s. 56-59)

Ağızda eriyen ve bir daha hiç bulunamayan reçel, yeniden yaşanması güç, Hızır'lı ve eski ahşap köşklü bir dünyayı ve bu köşkün iç mekânlarını, eşyalarını babaannesiyse ilişkilendirir. Babaannesinin seccadesi, köşkün taşlığı, mutfığı,

odaları, aynalı dolabı, hurma çekirdeğinden yapılma tespihi bu mekâna dair aklında kalan anılardır.

Seneler sonra bu köşkün yıkılıp yerine apartman yapılması anlatıcılığı sarsar. Yapılan bu yeni apartmanın çatı katında annesi ve babası ile oturan anlatıcı, o güzelliğın yok edilmesini bir türlü kabul edemediğini söyler. Bütün çocukluğunun, babaannesiyle paylaştığı o eşsiz dünya, arka bahçedeki tırmandığı ağaçlar, altında dondurma yediği incir ağacı ve köşkün anılarla dolu odaları her şey yok olup gitmiştir. Çatı katını sevmediğini, köşk yıkıldıktan sonra buraya birkaç sene gelmediğini söyler. Ailesinin yaz aylarında buraya gelmesiyle kendi de mecburiyetten buraya alışmak zorunda kalır ve artık “o sihirli dünya, çocukluk bitmiştir.” (s.185)

Daha sonra *Rüya Yolcusu*'nda Nazlı Eray, yazar Metin And ile evlendiği yıllarda yaşadığı, İstanbul'daki Hüsrev Gere de Caddesi'ndeki evinden bahseder. Anlatıcı bu anısına ilk başta Metin'in nasıl biri olduğundan söz ederek başlar. Çünkü oturdukları evi ‘dört duvar arasındaki küçük bir hapis haneye’ çeviren onun kaprisli, alıngan, yaşlandıkça huysuzlaşan davranışlarıdır. Anlatıcı bu yüzden bu evde her sabah uyandığında, evliliklerini evcilik oyunu gibi düşünür. Metin'in birçok evi vardır fakat anlatıcı bu evlerin hiçbirine nüfuz edemez ve kendini bu evlere yabancı hisseder.

“Bu evlerde büyülü kitaplar, inanılmaz değişik objeler, birtakım anılar; karanlık köşeler, unutulmuş fotoğraflar, yerlerde yüzlerce dağılmış kâğıt ve dosya, toz, yeşil yapraklı yıllanmış bitkiler, eşsiz film kasetleri ve mutfakta senin bülbüllerin vardı” (RY, s. 21)

Metin, Teşvikiye'ye gittiği zaman hiçbir şekilde dışarı çıkmaz, her gün süs bebeği gibi bir köşede oturur. Sıkıntıdan arkadaşlarına ve annesine telefon eder. Bir süre bu hayat ona değişik gelir. İstanbul'daki o ufak, yarı karanlık ev, duvarlardaki Japon tiyatro maskeleri, küçük dar bir aralığa bakan mutfak evin sevdiği eşyaları ve mekânları olur. Mutfaka çiçekli, renkli perdeler, kırmızı çaydanlık ve porselen bir demlik alır. Fakat Metin ona çok kızar, çünkü bu evde hiçbir şeyin yerini değiştirmesini istemiyordur. Nazlı, Beyoğlu'nda beraber çekti oldukleri fotoğraflarını bile köşedeki eski masanın üstüne zar zor koydurur. Nazlı, o beraber kahkahalarla güldükleri fotoğrafı artık o evin sahibi olduğunu, Metin'in karısı olduğunu hissetmek için oraya koyar. Fakat bu evde sadece Metin'e ait olan görüntüler ve onda

uyandırdığı duygular vardır. Nazlı ile beraber özgürlüğünü yitirmek istemiyordur, bilinçaltında o ev sadece ona aittir.

“Senin dünyandı orası, sana ait bir coğrafya. Yalnız bir erkeğin dünyası. Şimdi, düşününce anlıyorum bunu. Belki de eskiden kadın arkadaşlarını davet ettiğin, sonsuz bir özgürlük hissettiğin bir mekândı İstanbul’daki ufak apartman dairesi...” (RY, s. 22).

Nazlı her ne kadar bu eve ait olmaya çalışsa da bunu başaramaz. Kendine ait eşyaları evde daha çok çoğaltır, yeni eşyalar almaya başlar, eşyaların yerini değiştirir. Bu evde yaklaşık yirmi küsur yıl yaşar. Fakat bu evin hiçbir zaman kendisine ait bir ev olmadığını söyler. Mekâna duyulan aidiyet duygusu maalesef Nazlı’da yoktur. Zamanla bu ev ona garip bir tiyatro sahnesi gibi gelir. Eski, sigara yanıklı koltuklar, duvarları kaplamış binlerce kitap, yerleri kaplayan kâğıt dosyalar... Bu evin Metin’in beyni, belleği ve karmakarışık, kontrol edemediği hayatının bir haritası olduğunu söyler.

Ayrıca Nazlı’ya bu evin kasvetli banyosu da daima bir sıkıntı verir. Küveti örten koyu mavi naylon duş perdelerini kapatınca içeride havasızlıktan boğulur gibi olur. Bunlar çok eski zaman perdeleridir, dev balonlar gibi banyoyu kaplar ve yatak odasına yakın olan bu mekâna sıkıntılı bir hava, eskimiş bir renk verir. O yüzden anlatıcı, bu perdeleri insanı rahatlatan daha açık renk bir perde ile değiştirmek istese de Metin’in tepkisinden korkar. Hiçbir şey yapamadığı bu ev o yüzden bir hapisanedir ve hiçbir tutsak hapsedildiği mekânı unutamaz ve oranın etkisinden kolay kolay kurtulamaz. (TAK, s.50) Bu ev, Nazlı’nın belleğine kazınmış bir gravür gibi, hayatı boyunca onunla beraber dolaşır. Anlatıcı, *Rüya Yolcusu* anı-romanında mekân olarak evden sadece bu kadar bahseder.

Evler, kendi iç düzenlerinden oluşturdukları şehir ölçeğindeki çevrelere kadar insan yaşamını, insan davranışlarını ve toplum düzenini etkileyecek güce sahiptir. Evler bireylerin kişisel başarılarını, dünya görüşlerini yansıtan ve yaşam döngüsü sürecinde gerek duyduğu molaları verebileceği bir duraktır. Bir durak olmalarının yanında evler diğer evlerle birlikte kentin dokusunu oluştururlar. Böylece sokaklar ve bu sokaklarda yaşamlar, paylaşımlar, mahalle ve elbette mahalle kültürü doğar. *Beyoğlu’nda Gezersin* romanında anlatıcı kısa da olsa Şişhane Yokuşu’nda Madam Mathild’in evinden söz ederken bu evlerin semtin dokusuna katkısından da bahseder. Romanda Ankara’dan İstanbul’a gezmeye gelen anlatıcı, İstiklâl Caddesi’nde dolaşırken korseci arkadaşı Bay Albert’e rastlar. Kalacak yeri olmamasından ötürü

Albert onu kız kardeşi Mathild'in evine götürür. Bay Albert'le birlikte daracık, eski apartmanın içinde kıvrılan taş merdivenleri çıkararak Madam'ın evine gelirler. Evden gelen kızartmanın kokusu burnuna dolar. Anlatıcı çevresini incelemeye başlar. Girişteki tavandan tozluca bir üzüm salkımı biçiminde bir lamba sarkıyordu. Ufak kasvetli oturma odasına geçerler. Kalın, koyu renkli perdeler camları örtüp dış dünyayı yok etmiştir. Anlatıcı salonda tek kalır ve çevresinde gördüğü bu eşyalara anlam veremez. İçinde bulunduğu dünyayı anlamaya çalıştığını söyler. Köşede camlı bir büfe ve likör takımı duruyordu. Etraf oldukça karışıktır. Duvarda İtalya'dan bir manzara tablosu vardır. Alçak sehpanın üstünde bir sürü kül tablası ve şekerlik vardır. Anlatıcı birden fark eder 'pek de yabancı bir dünyada değildir.'

“Sehpa üstündeki tuhaf biçimli kül tablaları ya da cam şekerlikler bana yaşamış olduğum başka zamanları hatırlatır; böyle evlerin içinde kimi zaman içimi döktüğüm olur, kimi zaman da birtakım sırları dinlerdim.” (BG, s.45)

Anlatıcı, bu evi daha önce de gittiği, derdini paylaşmış muhabbet ettiği Dürnev abla ve arkadaşı Lale'nin evine benzetir. Bir adayı anımsatan bu salon ve bu perdelerle sinmiş hafif mutfak kokusu, güneş ışığının az girdiği bu ev ona yabancı bir mekân değildir. Anlatıcı bunları düşünürken Mathild elinde fincan tepsisiyle içeri girer. Muhabbet esnasında ona evini çok değişik bulduğunu söyler.

““Eski bir ev” dedi Madam Mathild. “Pek güneş görmez. Ama Şişhane Yokuşu'ndaki evlerin çoğu böyledir. Pencereleer bir ara sokağa bakıyor. Oysa Haliç çok yakınımızda.”” (BG, s. 48)

Anlatıcı sanki bu evi çok eskiden beri biliyordu. Çünkü çocukken de bu mahallede buna benzer bir evde büyümüştür. Odalar ufak ve loştur. Bu evin ortasından geçen uzun ve yarı karanlık koridor, aynı anlatıcının eski evindeki gibi annesinin odasına giden koridora benzer. Bir müddet muhabbet ettikten sonra anlatıcı perdeyi aralayarak Şişhane Yokuşu'nun gece vakti hafif ışıklandırılmış görüntüsünü izler. Anlatıcı, çocukluğunun geçtiği evde de gece vakti perdeyi aralayarak bu yokuşa bakıyordu. Daha sonra Albert ile dışarıya çıkan anlatıcı, çocukluğunun geçtiği eve benzettiği bu mekâna bir daha dönmez.

Evler, o evin sahibi veya kullanıcısı olan insanlar kadar, o insanlarla ilişkide bulunan insanlar içinde, çeşitli anıların, yaşanmışlıkların biriktirildiği mekânlardır. Evlerde bulunan kimi eşyalar, orada yapılmış sohbetler diğer insanları da o eve bağlar ve onların da tıpkı sahipleri gibi bu evleri benimsemesini sağlayabilir. Nazlı Eray, bu durumu *İçerideki* hikâyesinde verir. Hikâye, anlatıcının Ankara

sokaklarında yürüyüş yaptığını söylemesiyle başlar. Anlatıcı, yaptığı yürüyüşten sonra oturduğu eve döner. Kapısını açar ve dosdoğru odaya gider. Lambaları yakar, radyosunu açıp müzik dinler. Evin içinde yankılanan bu müzik mekânın loş havasını değiştirir. Bu sırada eve hırsız olduğunu kabul etmeyen Recep Eğilmez adlı bir araştırmacı girer. Adamı kapının eşiğinde gören anlatıcı, korkarak Recep'e evine neden geldiğini sorar. Recep bugünlerde ilgi alanı olan bloklar ve burada oturan insanların dünyasıyla ilgili araştırma yapıyordur. Girdiği bu evlerde merak ettiği bazı ipuçları arar, kitapların, katlanmış gazetelerin, evin eşyalarının, bu mekâna etkisini araştırır.

“İlkin mandalinacı gibi çalışıyorum kapıyı. Evde kimse yoksa, kapıyı bununla açıp giriyorum içeriye. Her gördüğümü algılamaya çalışıyorum; çevrede bırakılan dergilerden, yatak odalarındaki geceden kalma havadan, banyolardaki kokulardan, buzdolaplarının içindekilerden, pencerelerden görünen manzaralardan, müzik aletlerinde dinlenen kasetlerden yaşamı incelemeye ve algılamaya çalışıyorum” (GT-YGÖ, s. 276)

Anlatıcının ilgisini çeken Recep, salona girer ve bir koltuğa oturur. Tanımadığı, görmediği ve hiç bilmediği insanların dünyasını anlamaya çalışmasının sebebi yaşamı ve bu yaşamın anlamını kavramaya çalışmaktır. O yüzden de çareyi insanın küçük dünyasını barındıran eve girmekle bulur. Anlatıcı, Recep'in boş bir evden yaşamın anlamını nasıl çıkardığına şaşkındır. Recep'e göre “hiçbir ev boş değildir.” (s. 277) Evlerde insanların üzerinden atamadıkları çok şey vardır ve bu evler yaşamın izleriyle doludur. Anlatıcı, kendi evini incelemesi için Recep'e izin verir. Salona giren Recep kitaplara, yerdeki oymalı kutulara, duvardaki batıklara ve dev maskeleri inceler ve burayı dünyanın değişik bir kulisi olarak nitelendirir. (s. 279) Anlatıcının kitaplarının çokluğundan fazla yer gezmiş olduğunu çıkarır. Mekânda bulunan eşyalar onun yaşamını yansıtır.

Recep'in girdiği evlerde genellikle yaşam ekonomik yönden kolay değildir. Çünkü evdeki nüfus fazladır. Mekân, eskiliği, köhneliği ve içindeki insan sayısının fazlalığı, yaşam standartları mekânın durumunu belirler. Oysa varlıklı ailelerin evi daha farklıdır. İçilen içkiler, kullanılan müzik setleri, kadın parfümleri, çamaşır makineleri bunların hepsi çok şey söyler. Çünkü ev insanın kabuğudur. Bir banka müdürü her gün yüzlerce kişi görür bankada, bir öğretmeni binlerce öğrenci dinler gün içinde ama bir hukukçunun terliklerini ve bornozunu, bir dişçinin karısı ile oturup sohbet ettiği koltuğu, bir mühendisin ailesi ile çektiği fotoğrafı, bir ev

kadınının takvime işaretlediği özel günleri ancak bu mekânda görürüz. Recep, daha önce girdiği evleri ve bu evlerde başına gelenleri anlatır. Kahvesi bitince gitmek için izin ister ve evden çıkar. Hikâye burada sonlanır.

Ziyaret adlı hikâye ise yazarın evinde başlar. Sabah erken uyanan anlatıcı mutfağa gider ve çaydanlığının altını yakıp yeni güne başlar. Evi her zamanki gibi dağınıktır. Hiç değişmeyen, kendine özgü bir düzeni vardır bu badanasız, eski eşyalarla dolu evin. Bu sırada telefon çalar ve arayan anlatıcının dokuz sene önce vefat eden anneannesidir. Anlatıcı, çok sevdiği anneannesini bu eve davet eder. Anneaneyi bir vakit sonra bu evde görürüz. Onu anlatıcının köpeği karşılar. Anneanne eve köpek alınmasına sevinir, evde tek kalan Nazlı'yı koruyacağını düşünür.

Etrafını inceleyen anneanne ölümünden bu yana bu evde çok az eşyanın değiştiğini, her şeyin yerli yerinde olduğunu görür. Özellikle dedesinin ve dayısının fotoğrafı bulunan çerçeveleri köşeden kaldırmadığını görünce duygulanır. Koltukların eskidiğini, perdelerin sarardığını, duvarın kirlendiğini gören anneanne bunları yavaş yavaş değiştirmesi gerektiğini söyler. Anlatıcı eline toplu para geçince bunları yenileyecektir. Fakat bu eşyalar onun yaşanmışlıklarıdır. Bu yüzden ne kadar eskirse eskisin onları bu evden çıkarmak istemez.

Daha sonra güncel konulardan konuşan anneanne torun eski günleri yâd ederler. Hikâye anneannenin bir taksiye binip gözden kaybolmasıyla biter.

Görülüyor ki Eray'ın eserlerinde ev kimi zaman anılara işaret için vardır. Evlerde bazen anlık huzur aranır bazen de hayaller kurulur. Kimi zaman da onu boğan ve hapisane hissi veren bir mekândır. Ayrıntılı tasvir edilmeyen Eray'ın evlerine, onun bazı hikâye ve romanlarında temas edilir.

b. Odalar

Evler, kişi için özel mekânlardır. Evleri daha da özel ve işlevsel kılan ise hiç kuşkusuz odalarıdır. Oda kocaman bir beşik gibidir. Hayat evin bir köşesinde, bir odasında, dışarıdan soyutlanmış, korunmuş olarak başlar. Tıpkı ana rahmi gibi. Hayatın devamında da çeşitli heyecanların, hüznünlerin, mahrem anların yaşandığı alanlardır odalar. Aynı zamanda kişiye ait bir oda, içinde bulunan kişisel eşyalar tıpkı bir evin uzaktan bakıldığında bir karakteri yansıması gibi o odanın sahibinin kişiliğini, sosyal ve ekonomik durumunu yansıtır. Nazlı Eray, roman ve

hikâyelerinde mekân olarak odayı çok fazla kullanmaz. Oda özel bir yer olarak değil, genelde evin içine dâhil edilerek karşımıza çıkar. Bazen biz onun, evin içinde herhangi bir odada olduğunu anlarız fakat o bunu sadece “odada oturuyorum.” şeklinde söyler. Biz yazarın bazı eserlerinde yer verdiği bu mekânı inceleyeceğiz.

Yazar, ilk olarak *Danışman* hikâyesinde, yeni zengin olmuş bir kişinin, zengin olmadan önce yaşadığı odadan söz eder. Denizli’de yaşayan Hidayet Münir Bey, basıkça bir kulübede yaşar. Bu kulübe iki odadan oluşur. Sayısal lotodan yüklü bir miktarda para kazanan Münir Bey’in kulübesinin odaları köhne, az eşyalı ve boyaları dökülmüş mekânlardır. Loto çekini vermek için kulübeye giden memur onun evinin odalarını şöyle verir:

“Odaya şöyle bir göz attım. Köşede üstüne battaniye çekilmiş yatağı duruyor. Yerde takunyaları vardı. Duvarda sırları dökülmüş aynası bize doğru eğilmişti hafif...” (GT-YGÖ, s. 305).

Loto çekini alan Hidâyet Bey’e bu parayla ilk olarak ne yapacağı sorulur. Sultanhisar’ın en güzel evini satın almak istediğini ve bu evi tepeden tırnağa kadar döşeyeceğini söyler. Fakat Hidâyet, eski küçük kulübesinden de vazgeçmez. Yeni alacağı evden önce bu kulübenin odalarını onaracaktır. Hidâyet ayrıca bir araba da almak ister. Arabasını yeni evinin önüne park etmek isteyen Hidâyet’e göre bu, zenginliğin göstergesidir. Hidâyet lotodan aldığı para ile neler yapmak istediğini sıralarken anlatıcı hikâyesini bitirir ve hikâyenin sonunda Hidâyet’in isteklerinin gerçekleştirip gerçekleştirmediğini öğrenemeyiz.

Yaşayan Duvar adlı hikâyede ise anlatıcı, yatak odasında yalnız kalıp hayal kurma veya depresyon içinde yaşama halinden bahseder. Anlatıcı, hikâyenin girişinde nerede olduğunu söylemese de biz onun pencereden dışarı bakmasından ötürü odada olduğunu anlarız. Bu yüzden hikâye, anlatıcının yatak odasında pencereden dışarı bakmasıyla başlar diyebiliriz. Anlatıcı, bu pencereden diğer binaların odalarına bakar ve odaları birbirine bağlayan duvarlara ‘yaşayan duvar’ adını verir. Ona göre odalar ve duvarlar yaşıyordur. Perdeler açılır, kapanır, duvardaki insanlar yemek yer, okur, sevişir, yıkanır. Gördüğü manzara karşısında anlatıcı mutsuzdur çünkü tüm insanlar aynı mekânlarda aynı işi yaparlar. Bunların arasında intihar etmek isteyenler de vardır. Anlatıcı içinde bulunduğu depresif ruh halini şu şekilde verir:

“Köklerim ayaklarımdan sallanarak geldim bu odaya, topraktan yeni kurtulmuş köklerle doluyorum odada.” (GT-YGÖ, s. 78).

Güneş ufukta yerini değiştirir. Anlatıcı hala pencere kenarındadır. Anlatıcının, hayatı sorguladığı ve eski kocasını düşündüğü yer bu pencere kenarıdır. Eski kocasının bir otel odasında olduğunu düşünür. Genellikle karyolasının altına bir içki şişesini saklayan Metin'in yaptığını şu an kendisi de yapar. İçkisini içtiği yerde karşı apartmandaki odalardan birinde bir generalin oğlunu görür. Bu adam odadan hiç dışarı çıkmaz, tüm gün şiirler yazar. Diğer odada ise Metin vardır. Ona ulaşmak için santrali aradığını görür. Bir farklı odada çocukları vardır. El ele tutuşan iki çocuk ders çalışıyordur bir yandan. “Köklerim ağır. Ekmek bıçağını arıyorum onları kesmek için.” (s. 80) diyen anlatıcı aslında bu odalarda geçmişinin yansımaları yeniden görüyordur. Dışarıya baktıkça ona hüzün veren anıları da bir yandan hatırlar ve mutfak bıçağı ile ayaklarını keser. Acıdan yürüyememeye başlar. Kapıya gitmeye çalışır fakat gidemez kaldığı bu oda artık onun üstüne geliyordur. Bu odada tutsak olduğunu fark eder. Bağırır fakat kimse duymaz. Burada, bu kodes odasında, yaşayan duvara bakarak öldüğünü söyler ve bu odaların bir ayna gibi geçmişi yansıttığını, bu yansımada insanların çiçeklerini suladığını, müzik dinlediğini kendisinin ise kan kaybindan öldüğünü söyler ve hikâye burada son bulur.

Yazarın *Yaşayan Duvar* adlı hikâyede söz ettiği ruh halini arkadaşına yazdığı *Sevgili Fred* adlı hikâyeye şeklindeki yazısında da görürüz. Hikâyeye, anlatıcının odasında başlar. Anlatıcı, kendini ufak odasının karanlığında dolanıp duran bir jet uçağına benzetir. (s. 113) Kolundaki saati çıkarıp fırlatır, saati olmadığı için artık zamansız olduğunu söyler. Odasının içinde korkunç bir gürültüyle dönüp durur ve bunu şu şekilde verir:

“Ufacık bir odaya konmuş, karanlıkta dönüp duran, amaçsız bir jet uçağı olarak bir şeylere çarpıp da parçalamamak için, çok ama çok güçlük çekiyorum.” (GT-YGÖ, s.113)

Anlatıcı, gittikçe bu odada yalnızlaştığını söyler. Bir müddet ışıkları söndürerek karanlık içinde oturur. Hiçbir yerden ışık alamıyordur. Aynı zamanda anlatıcı telefonunu da kapar çünkü kimsenin ona ulaşmasını istemiyordur. Biz burada anlatıcının, kendini dış dünyaya karşı yabancılaştırdığını görürüz. Tüm yaşamını kafasının içindeki ufak çekmecelere, raflara yerleştirmek ister. Kafasında binlerce düşünce vardır, dört duvar üstüne gelir. Boğulacak gibi olduğunu söyleyerek odanın bir köşesinde duran televizyondan, *Madame Butterfly*'ın hüznü çağrılarını dinler. Bir müddet bu küçük odada, karanlığın içinde sesleri dinler. Daha sonra odanın perdesini çekerek içeriye ay ışığının girmesini sağlar. Pencereden odaya sızan o ince

ışığa dikkatlice bakınca anıları aklına gelir. Fred'le gittiği tatil köyünü hatırlar. Denizin ve kumsalın sessizliğini, güneşin sıcaklığını,  vrenin yeşilliğini hatırladıkça mutlu olur. Hatırladığı anılarıyla beraber mekânda ani ruh değişikliği yaşar. Yaşadığı bu ruh değişikliği onun bu odaya bakış açısını da değiştirir. Anılarının içinde mutlu olan anlatıcı, eski günleri düşündükçe dinginleşir ve odanın perdesini açar. İçeriye temiz hava girer ve derin bir nefes alır. Artık o hastalıklı ruh hali içinde değildir. Hikâyenin sonunda anlatıcıyı odanın ortasında dururken görürüz. Yaşamı, saatleri, günleri, dakikaları ve anıları kafasının içine yerleştiren anlatıcı için böylesine güçlü bir 'uçağın' böyle ufacık bir odada uçması çok zordur.

Kişiye  zel mekânlar olan odalar, yine kişiye özel olan çeşitli eşyalar ile birlikte bir aidiyet mekânı haline gelir. *Yıldızlar Mektup Yazar* romanında olduğu gibi kimi eşyalar insanın yaptığı iş ve ruh dünyası ile paraleldir. Yazarın başka eserlerinde de bahsettiği bir ev olan İstanbul/Teşvikiye'deki ev bu duruma bir örnektir. O evi çok sevdiğini söyleyerek bahsettiği apartman dairesi ona, bir zamanlar İstanbul'da geçirdiği çocukluğunu, ilk gençliğini yeni baştan yaşatır. Bu evin anlatıcı için en sevdiği yeri yatak odasıdır. Her sabah uyandığında, kalkar mermer tuvalet masasının boy aynasına bakar. Bu masanın mermerlerinin üstünde, geceden oraya yerleştirdiği makyaj malzemeleri, parfümleri durur. Yerdeki gece mavisi halılara yalın ayak basar. Yılların kurum ve tozunu taşıyan koyu gri duvarlar ona arkadaş olur. Onun bu odayı sevmesinin sebebi her köşesinde kendine ait bir eşyayı bulmasıdır. Eşyalar onun istediği gibi bu odaya yerleştirilmiştir.

Yıldızlar Mektup Yazar'da, bu evin bahsinin geçtiği kısımlarda anlatıcıyı genellikle yatak odasında görürüz. Roman, sabahın erken saatlerinde uyanan anlatıcının, bir süre yataktan çıkmayarak odanın tavanındaki Japon lambasını izlemesiyle başlar. Bir süre apartmanın arka bahçelerine bakan geniş balkonu örten kalın lacivert kadife perdelerle, karşı duvara dayalı, üstüne kadife örtü atılmış iki kişilik koltuğa baktığını söyler. Çoğu insanın hayal kurduğu yer yatak odasıdır. Anlatıcı da bu lambayı izlerken hayallere dalar. Fakat bu hayallerden söz etmez. Daha sonra kendine gelen anlatıcı kalkıp boy anasında bir müddet kendine bakar ve banyoya gider. Banyoya giderken koridorda evin bir önceki sahibi emekli h kimden satın alınmış olan antika oymalı bir portmanto gözüne çarpar. Kapının yanındaki sigorta kutusunun içinde muska biçiminde bir k ğıda sarılı şap toprağı vardır. Bir demette kurumuş buğday asılıdır orada. Salonla, girişi ayıran duvarın tepesine yakın

bir yerde, eski çerçevesi bir dua asılı durur. Salon penceresini açtığına içeriye İstanbul'un Lodos havası, tek tük satıcı sesi dolar. Sabah zamanı evi dolduran Türk kahvesi kokusu bile seneler sonra ona bu mekânı hatırlatacak unsurlardan biri olur. Anlatıcının bu evde mutlu olduğunu görürüz. Çünkü bu evi ve evin odalarında geçirdiği zamanı özlemle anar. (s. 81) Roman boyunca bu mekândan bir daha söz etmez.

Aşk Yeniden İcat Edilmeli romanı ise yazarın Bodrum'daki yatak odasında başlar. Anlatıcı, uyandıktan sonra başucundaki saate göz atar. Hava henüz aydınlanmamıştır. Başucundaki saatin yanında duran gece lambası hala yanıyordur. Odası her zamanki gibi yarı aydınlıktır. Bu mekânı oluşturan eşyalar her zamanki gibi yerli yerindedir. Anlatıcı, yavaşça yerinde doğrulduktan sonra odasında başka bir soluk olduğunu hisseder. Daha önce de bahsettiğimiz gibi bu kişi Arthur Rimbaud'dur. Biz Rimbaud'yu odanın köşesindeki eski bir koltukta otururken görürüz. Bu koltuk anlatıcının odasındayken üzerinde düşüncelere daldığı, hayal kurduğu, kitap okuduğu en sevdiği eşyasıdır. Bazen mekâna aidiyeti birçok eşyanın sağlamasına gerek yoktur. Bu bazen bir melek figürü (BG, s.184), bazen bir kitaplık (AAT, s.19), bazen de kitaplar ve dergiler (RY, s. 33) bu aidiyeti sağlar. Anlatıcı, bu sevdiği yazarı evin en mahrem yeri olan yatak odasında değer verdiği bir eşyayla bütünleştirir. Rimbaud'yu odasında gören anlatıcının aklından, onun yaşamı, ikili ilişkileri, eserleri, kendisi üzerinde bıraktığı etki, Ege'nin Caddebostan'da otururken ona Rimbaud'yu anlatışı ve gencecikken onun ile tanışması geçer. Yarı karanlık odanın içinde bu düşüncelerin hepsinin aklında uçtuğunu söyler.

Anlatıcı daha sonra, Rimbaud'nun bu odaya gelmesinin sebebini Gümüşlük'ten aldığı mavi peri kızı biblosuna bağlar. Çok sevdiği edebiyatçının sabaha karşı odasına gelişinin sebebi, bu peri kızının hediyesidir. Bütün hayatını, gençliğini getiren bu eşsiz ruhun odasına gelip oturması, peri kızının armağanı mı diye düşünerek bibloyu koyduğu köşeye bakar. Peri kızı hareketsiz bir şekilde köşede durarak yarı açık beyaz kanatlarıyla gecenin karanlığında onu korur. Mekânı sevilir ve gizemli kılan aslında onun hayal dünyası ve bu eşyalara yüklediği anlamlardır. Dışarda hafif bir rüzgâr çıkar, bahçede bir gümbürtü kopar bu ürkütücü seslere rağmen Rimbaud yerinden kıpırdamaz. İçine kuşku düşen anlatıcı, Rimbaud'nun gerçek hayatta olduğunu, kendisinin de eski bir rüya parçası olduğunu düşünmeye başlar. Bunu bilmesinin imkânsız olduğunu, içinde bulunduğu saatte,

odasında zaman ve mekânın birbirine geçtiğini söyler. Büyülenmiş gibi bir müddet daha onu izler. Havanın yavaş yavaş aydınlanmaya başlamasıyla beraber Rimbaud ayağa kalkar. Odadaki eşyalar, mavi melek ve anlatıcı nefesini tutmuş onun ne yapacağını beklerler. Rimbaud bir şey yapmadan yatak odasının kapısını çekerek çıkar.

Rimbaud'nun gitmesiyle ufak yatak odasının içinde tarif edilemeyecek büyük bir boşluk oluşur. Ona göre sanki Rimbaud yıllardır o eski yeşil kadife koltukta oturuyordur ve birden gidivermiştir. (s. 14) Bu rüyamsı varlığın gidişi anlatıcıyı sarsar, onun gerçek olduğuna inanmaya çalışır. Onun başka bir boyuttan geldiğini ve geldiği yeri bilmediğini düşünür. Belki de anlatıcının Bodrum'daki bu ufak yatak odası, dışarıyı yapraklarla örtülü penceresi, yeşil kadife koltuğu, solgun gece lambası Rimbaud rastgele uğradığı bir istasyon olur. Oysa anlatıcı için bu oda onun küçük dünyasını barındıran bir mekândır.

“Oysa bu küçük oda benim hayallerimi süsleyen, kış boyu özlemine çektiğim, bütün geceler değişik rüyalar gördüğüm, sabah ışığının içeri süzülüşünü özlediğim eşsiz bir mekândı. Garip yarı karanlık ruhumu doyuruyor, sonsuz bir huzur verip beni tüm dünyadan uzaklaştırmayı başarıyordu.” (AYİE, s. 14-15)

Rimbaud'nun gitmesiyle anlatıcı kadife kaplı koltuğun yanına gider ve onun arkasını dayadığı yastıkta izinin kalıp kalmadığına bakar. İzi gören anlatıcı, yaşadıklarının rüya olmadığını anlar. Bu gece Rimbaud onun kafesine ve dünyasına girip çıkmıştır. Sokağa çıkarak onu aramaya başlar.

Konu bütünlüğünün bulunmadığı romanda, aralıklı olarak bu mekânı görürüz. İlerleyen kısımlarda bu oda anlatıcının Rimbaud'yu beklemesiyle karşımıza çıkar. Evinin bahçesine hava almaya çıkan anlatıcı odasına girer. Tam uyuyacakken gözü kadife kaplı koltuğa gider. Rimbaud'yu koltukta otururken bulur. Rimbaud'nun yeniden geleceğini düşünmeyen anlatıcı, onun geçmişten bu odaya yansıyan bir hologram olabileceğini düşünür. O, bu odanın içindeki yarı karanlık dünyada yarattığı bir görüntüdür. (s. 23) Rimbaud ile konuşmaya cesaret edemeyen anlatıcı onun bu odaya gelişinin sebebini sorgular. Kaçak bir hayat süren bu ünlü yazar, anlatıcının odasına sığınmak için geliyordur. Anlatıcı, dış dünyanın hareketliliğinden ve onu hoşnut etmeyen durumlardan kaçıp buraya saklandığı için Rimbaud'nun içinde bulunduğu durumdan ötürü onu bu güvenli mekâna getirir. Rimbaud, daha sonra anlatıcının Paris'te Jim Morrison'un hayatını araştırırken karşımıza çıkar.

Onun dışında Rimbaud'yu başka bir yerde görmeyiz. Nitekim görüyoruz ki Eray'ın romanda Arthur'u gerçek mi hayal mi diye sorgulaması ve roman boyunca bir daha karşımıza çıkmaması onun bir rüya olduğu gerçeğidir.

Aydaki Adam Tanpınar adlı romanda ise anlatıcıyı Tanpınar'ın odasında görürüz. Başlıklar halinde oluşan romanın 'Oda' adlı başlığında anlatıcı, uykuya daldıktan sonra rüyasında Tanpınar'ın odasına girer ve onun hayatına dair merak ettiği izleri araştırır. Rüyanın içinde uçularak gidilen bu oda, olaya düşsü bir gerçeklik katar. Odaya giden anlatıcı paspasın altındaki anahtarı alarak kapıyı açar ve içeri girer. Oda oldukça havasızdır ve sigara kokuyordur. Kapkaranlık odaya giren anlatıcı eliyle elektrik düğmesini bulur ve ışığı açar. Odanın birdenbire önüne serildiğini söyler. Odaların dolayısıyla orada yaşayan insanların karakterini eşyalar belirlediği gibi, insanların odalarında yaptığı spontane hareketlerde karakterlerini yansıtır. Bu hareketlerden biri de odanın ışıklandırması ve odada ilk yapılan işin lambaların açılmasıdır. Nazlı Eray, eserlerinde bir odaya girdiğinde odanın karakterine göre bir ışıklandırma ile karşılaşır ve orayı tanımak için ilk olarak lambaları yakar.

Anlatıcı, karmakarışık bir odayla karşılaşır. Bir masanın üstüne serili defterler, kitaplar, kâğıtlar, yığın yığın gazeteler, hafif islenmiş duvarlar, plaklar ve bir gramofon bulunan oda rutubet kokuyordur. Tanpınar'ın yaşamını geçirdiği bu küçük, karanlık ve karmakarışık oda yazarın ruh tasvirini verir. Sigara dolu küllük, ilaç şişeleri, gazete ve kitaplar, eskimiş plaklar ve not kâğıtlarından oluşan bu oda, hastalıklı, yalnız, dağınık ve içe kapanık bir yazarı yansıtır.

Tanpınar, dolaşmak için gece vakitlerini seçtiği için anlatıcı bu odaya istediği zaman girip çıkar. O yüzden bu odaya her gelişte farklı şeyler dikkatini çeker. Güneş almayan bu karışık odanın penceresinin perdesi yoktur ve kepenkle kapatılmıştır. Oda kedilerle dolu bir avluya bakar ve bahçesinde sadece bir ağaç vardır. Anlatıcı, Tanpınar'ın odasını gördüğünde neler hissettiğini şu şekilde bize verir:

“Daracık, rutubet dolu bir oda burası. Kedilerle dolu, ortasında ağaç olan bir avluya bakıyor. Ürktüm ve heyecanlandım. Kapı oldukça eski, pencere yarıya kadar inmiş bir demir kepenkle kapatılmış.” (AAT, s. 19)

Odaya girdiğinde içindeki karmakarışık kitaplar, dergiler, kâğıtlarla yüklü dünya ilk gördüğü an onu şaşırtır. Burası Tanpınar'ın geceleri uyuduğu, rüyalarını gördüğü, o rüyaları günlüğüne not ettiği odadır. Başka bir deyişle bu mekân Tanpınar'ın dünyasıdır.

Bu odanın kendine özgü karmaşıklığına karşın kendine özgü bir düzeni vardır. Her iki taraftan yükselen kitap yığınları belirli köşelerde, sigara izmaritleri masasının üzerinde, masanın diğer yanında iki şişe mide ilacı, yatağına doğru olan masasında ise tutuğu günlük vardır. Anlatıcıya göre bu oda hapishaneyi andırır. (s. 19) Çünkü Tanpınar'ın odasının bulunduğu Narmanlı Yurdu çok eskiden Rus hapishanesi olarak kullanılmıştır. Bu atmosfer, odaların darlığı, pencerelerdeki kepenkler bunun bıraktığı kalıntılardır. Aynı zamanda anlatıcı, Tanpınar'ın kendi deyimiyle bu odayı “ahır” olarak adlandırdığını da söyler. (s. 20) Gece gündüz Beyoğlu'nun bohemleriyle dolu bu odanın aynı zamanda kalabalıklar içinde olduğu da görülür. Bu karmakarışık odada kalabalıklar içinde kalan Tanpınar, geceler boyu içkinin insanları nasıl etkilediğini de bu odadan izlemiştir. Bir yandan da Tanpınar'ın tüm emeklerini barındıran mekândır. Masasının üzerinde yarım kalmış şiiri, yaşlı bir kadının kanaviçesiyle uğraştığı gibi, kelime kelime dokunmuştur. Sıkıntı, üzüntü, vesvese, umut gibi her şeyi barındırabilir bu oda. Gece gelen evhamlar ve ölüm düşüncesi için müsait bir yerdir.

Anlatıcı, her gece bu odaya geldiğinde cep telefonu ile odanın fotoğrafını çeker. İlk çalışma masasını, gazete kâğıtlarını ve eski Türkçe bir iki notu çeker, daha sonraki her gelişinde farklı bir eşyayı kareler. Daha sonra kapıyı çekip anahtarı paspasın altına koyarak evinin yolunu tutar. Eve geldiğinde bu sefer anlatıcıyı kendi odasında görürüz. Gece vakti ortada in cin yoktur. Bu zaman dilimi anlatıcının, odasında kendi istediği gibi kullanabildiği zaman dilimidir. Yatağına uzanarak hiçbir şey yapmadan yatar. Gece lambasını yakarak gün içinde yaptığı şeyleri düşünür ve uykuya daldığında kendini Tanpınar'ın evine yürürken bulur. Paspasın altından anahtarı alarak odaya girer. Odaya girdiğinde sigara kokusu ve rutubet kokusu yine yüzüne çarpar. Işığı yakarak yine etrafı incelemeye başlar. Geçen geldiğinde gördüğü her şey yerli yerinde duruyordur. Tanpınar'ın eski Türkçe yazılarının olduğu defteri inceler, defteri alarak montunun iç cebine koyar ve yine anahtarı paspasın altına bırakarak koşarak evden uzaklaşır. Beyoğlu sokaklarında dolaşa dolaşa evine gider.

Anlatıcı, ertesi gün yine bu odaya gelir ve Tanpınar'ın defterini almasına karşılık kendi cep telefonunu onun masasının üstüne bırakır. Telefonun yanına numarasını da bırakan anlatıcı bu telefonla Tanpınar'ın kendisini aramasını ister. Aceleyle ışığı söndürüp odadan çıkar. Sonraki gelişinde telefonun bıraktığı yerde olmadığını görür.

Anlatıcı, her gün gidip gelmesinden ötürü bu odaya alışır. Artık bu odanın dağınıklığı, tozlu evraklarla dolu masası, hapishaneyi andıran havası anlatıcıya normal gelmeye başlar. Oda, tuhaf biçimde onu kendisine çeker ve burayı özlemeye başlar. Burada mekânın insan üzerindeki etkisini görürüz. Zamanla uğrak hale gelen mekân, anlatıcıda aidiyet hissi uyandırmıştır. İlerleyen kısımlarda Tanpınar'ın odasına bir daha rastlamayız. Anlatıcı, Tanpınar'la buluşma noktası olarak Alay Emni Sokağı'nı verir.

Mekânın oldukça fazla olduğu *Ölüm Limuzini* romanında ise anlatıcı evinden ve evinin odalarından az da olsa bahseder. Anlatıcı bu romanda evini, bir geçiş mekânı olarak kullanır. Anlatıcı herhangi bir yere giderken eve aceleyle girer, ışıkları yakar ihtiyacı olan eşyaları alır ve farklı bir mekâna geçer. Koridorun sonundaki masanın altında bulunan evrak çantası ve bu evrak çantasının içindeki Tahir dedesinin tozlu fotoğraflarının kendisini bu eve çeken şey olduğunu söyler. Romanda anlatıcı, yine eve erken geldiği bir gece, her zaman yaptığı gibi lambaları açarak odasına geçer. O akşam seçtiği kitapları kadife L koltuğun ucuna yerleştirir. Tabletinde oyun oynar, televizyon izler. Odada yalnız olan anlatıcı, sıkılmamak için sürekli bir işle meşguldür. Başkan Kennedy'nin suikastı ile ilgili kitaplar okur, cinayet ile ilgili fotoğraflara bakar, suikastla ilgili yeni bilgileri ilk kez bu odada edinir. Edindiği her bilgidен sonra odasında hayatın devam ettiğini söyler. Anlatıcı, *Ölüm Limuzini* adlı romanda odadan sadece bu kadar bahseder. Bunun dışında romanın herhangi bir yerinde bu mekândan söz etmez.

Görülüyor ki Eray'ın eserlerinde odalar detaylı olarak tasvir edilmez. 'Odalar' başlığının girişinde de belirttiğimiz gibi odayı, genel olarak adlandırmayla ev olarak verir. Eserlerinde çok fazla sayıda mekân olduğu için, onu evde çok nadir görürüz. Onun gözünden evin odaları bazen insanın ruhunu dinlendiren, hayal kurulan, rüya görülen bir yer bazen de kasvetli ve rutubetli bir mekândır.

c. Salon

Bir evde odalar ne kadar özel ise salonlar da o kadar genel mekânlardır. Evde yaşayan herkesin ortak kullanım alanı olan mekânlar, ev halkının ortak yaşamışlıklarını yansıtan eşyalar ve köşeler ile doludur. Nazlı Eray, eserlerinde daha çok salonda bulunan eşyalar ve salonun döşenmesi ile ilgilenir. Onun sözünü ettiği salonlar hiçbir zaman minimalist değildir. Salonlarda alabildiğine eşya, şatafatlı mobilyalar, elektronik aletler bulunur. Bunu özellikle *Örümceğin Kitabı*, *Beyoğlu'nda Gezersin*, *İmparator Çay Bahçesi* ve *Büyülü Beyoğlu* romanlarında görmek mümkündür.

Örümceğin kitabı romanında yazarın uzun uzun betimlediği salon bir evin salonundan ziyade iç içe geçmiş saray salonlarını andırır. Nazlı Eray bu salonda bulunan eşyaları uzun uzun tasvir ederken, eşyaların salona kattığı azameti hissettirir. Roman, anlatıcının bir Ankara gecesi elinde çizdiği kadın tablosu ile evinin yolunu tutmasıyla başlar. Eve giderken sokak lambası altında durup çizdiği tablodaki kadınla kendi kendine konuşur. Konuşarak evin kapısına gelen anlatıcı, sokağının, apartmanının ve çevredeki pencerelerin kapkaranlık olduğunu görür. Apartman kapısını zorla açar ve tablo elinde merdivenleri güç bela çıkararak kapıyı açıp evine girer. Karanlığın içinde mum aramaya başlar, el yordamıyla çevresine dokunur mutfak kapısını bulmaya çalışır. Bu sırada ışıklar gelir ve anlatıcı şaşkınlıktan olduğu yerde donakalır. Kendini ışıklı, görkemli bir salonun orta yerinde dururken bulur. Burası onun evi değildir, bilmediği bambaşka bir dünyaya adım atmış olmanın hissine kapılır. Olduğu yerde durup çevresine bakar. Çok geniş bir salonun giriş bölümünde duruyordur. Aradaki bir bölmeden başka bir salona geçildiğini görür. Bu salon oldukça geniş ve lüks eşyalarla döşenmiştir.

“Karşımda altın varaklı bir çift koltuk ile bir çift ikili kanepeler karşılıklı olarak yerleştirilmişti. Ortadaki sehpanın üzerindeki buzlu camdan, burmalı dev bir yaprak biçimindeki vazanın içinden kırmızı laleler ve pembe çiçekler fıskırmıştı.” (ÖK, s. 9)

Etrafa dikkatle bakan anlatıcı, yerde goblen desenli bir Hereke halının serilmiş olduğunu fark eder. Yumuşak bir ışık bu bölmeyi aydınlatıyordu. Sehpanın camdan oymalı ayakları onda hayranlık uyandırır. Çevresinde gördüklerinden büyülenen anlatıcı, yavaşça bir iki adım atıp salonun ortasına gelir. Yere iki kum ipek seccade serilmiş, ortadaki III. Napoleon stili bronz aplikeli marköteri masanın üzerine porselen bonbonyer kutular ve çok değerli küllükler konulmuştur. Kalın

kadife perdeler yarı örtülmüş, arada görünen kalın tüllerle dışarıyı içeriden soyutlanmıştır. Türk salon yapısına benzemeyen bu mekân, heybetiyle anlatıcıda bir heyecan uyandırır. Merakla duvarlara göz atar.

“Kalın oymalı, altın varaklı çerçeveler ile çerçevelenmiş, Zonario ve Civanian imzalı tablolara yaklaşp dikkatle baktım. Bu muhteşem salonun içinde, bir rüyada yürür gibi yavaş yavaş ilerliyordum.” (ÖK, s. 9)

Çin porseleni bir mermer sehpanın üzerinde altın varaklı, oymalı çerçevenin içinde bir natürmort vardır. Duvarın bir köşesinde Dolmabahçe’den boğazı gösteren bir başka eşsiz tablo asılıdır. Anlatıcı gördüğü zenginlik ve güzellikler karşısında büyük bir hayranlık ve hayret duyduğunu söyler. Burası ona sarayı anımsatır. Yavaşça ileriye doğru ilerler. Her yanı taze çiçeklerle süslenmiş bölüme gelmiştir. Ortaya Buhara bir halı atılmıştır, sehparın hepsi mevsim çiçekleri ile süslenmiştir. Louis stili koltuklar simetrik şekilde yerleştirilmiş, alçak bir sehpanın üstünde mumlar yakılmıştır. Anlatıcı bu salonu incelerken arkasından bir ses duyar ve kır saçlı, parlak pantolonlu bir erkeğin kendisine baktığını görür. Hizmetli adam, saatlerdir bu evde anlatıcıyı bekliyordur. Uşaklara seslenir ve anlatıcıya hazırlanması gerektiğini söyler. Anlatıcı ne olduğunu ve buranın neresi olduğunu anlayamadan birden ışıklar yine kapanır. Işıklar açıldığında anlatıcı kendini Ömür Uzatma Kahvesi’nde bulur. Bu kahvede çalışan Hacı Murat’a başından geçenleri anlatan anlatıcı, bu tuhaf olayın rüya mı gerçek mi olduğunu yine kavrayamaz. Hacı Murat’a göre anlatıcının bu yaşadığı bir yolculuktur. (s. 20) Anlatıcı düşlerinde istediği hayatın, evin ve salonun içinde bulur kendini. Romanın devamında sadece bazı yerlerde anlatıcının burada bulunduğunu görürüz. Onun dışında bu mekâna bir daha uğranmaz.

Beyoğlu’nda Gezersin adı romanda anlatıcıyı Madam Mathild’in salonunda görürüz. Biz bu mekânı “Evler” başlığında da vermiştik. Romanda, anlatıcı Ankara’dan İstanbul’a gezmeye gelir. İstiklâl Caddesi’nde dolaşırken korseci arkadaşı Bay Albert’e rastlar. Albert anlatıcının kalacak yeri olmamasından dolayı onu kız kardeşi Mathild’in evine götürür. Daracık apartman dairesindeki bu evin salonu oldukça ufak ve kasvetlidir. Kalın koyu perdeler salonun dış dünya ile bağlantısını kesmiştir. Pek güneş görmeyen bu salonun pencereleri de ara sokağa bakar. Anlatıcı bu evi ve evin odalarını çocukken büyüdüğü eve benzetir. Anlatıcı, Madam ile muhabbet ederken bir yandan da bu salonu gezer. Pencereden Şişhane

Yokuşu'nun gece hafif ışıklandırılmış görüntüsünü izler. Eski kaldırımları, köşedeki kadın berberi, okul dönüşü uğrayıp gazoz içtiği dükkânı bu pencereden görür. Dışardaki her şey tıpkı çocukluğunda gördüğü gibidir. Bu yüzden anlatıcı bir türlü bu salonun penceresini kapatmak ve dışardaki dünyadan ayrılmak istemez. Bu mekân anlatıcının çocukluğuna açılan bir kapı gibidir. Anlatıcı, bir iki gün bu evde kalır. Camı sıkıldığında televizyon izler, kitap okur. Televizyonda arkadaşı Ulvi'nin sunduğu bir programa rastlar. Programı izlerken Ulvi programdaki diğer kişiler tarafından yaralanır. Ulvi'nin sunduğu programda yaralanması üzerine anlatıcı ziyaret için onun evine gider. Kapıyı yaşlıca bir kadın açar. Genişçe bir salona giren anlatıcı ve arkadaşı İdris, salonu incelemeye başlar. Bu salonda her yan antika parçalarla doludur. Duvarları dizilmiş eski konsollar, bir iki camekânlı vitrin, değişik boylarda etejerler, ufak ceviz masalar, köşede bir oyun masası, abajurlu lambalar salonu doldurmuştur. Salon XX. yüzyıldan kalma eşyalar ile dolu eski ve yaşlı bir İstanbul sakinin salonuna benzer. Kadife kaplı koltuğa oturan anlatıcı bu koltuğu kendi odasındaki koltuğuna benzetir. (s.181) Görüyoruz ki Eray, gittiği her evde kendine ait bir şeyler arar. Çeşitli eşyaları kendi önem verdiği eşyalarına benzetir, evin ve odaların düzeninde kendi evine ve odaların benzer detaylar arar. Masaların üzerinde porselen kahve fincanları, biblolar, ufak balerin heykelleri ve kupalar vardır. Anlatıcı bu salonu çok beğenir ve dikkatle etrafındaki eşyaları inceler. Duvardaki geçmiş zamanları gösteren resimler, apoletli, bıyıklı paşa portreleri vardır. Anlatıcı, burada eski Osmanlı dönemi mensuplarının yaşadığını düşünür. Salon ve buradaki eşyalar anlatıcıya bu izlenimi verir. Çevresine bakarken her şey ona tanıdık gözüktür. Gözüne bir sehpanın üstündeki abajur ilişir. Yanına gidip baktığında bu abajurun aynısını çok sevdiği ve ona evini açan Madam Tamara'nın evinde gördüğünü hatırlar. Yaşlı kadından bu abajuru satın alır. Kendi evine döndüğünde ilk işi yaşlı kadının kat kat sardığı abajuru kâğıtların arasından çıkarır ve salonun köşesindeki alçak sehpa koyar. Artık çok sevdiği Madam Tamara, çok eski zamanlardan kalma yapayalnız bir görünümü olan bu abajur ile anlatıcının kendi salonunda yaşıyordur. Roman boyunca bir daha Ulvi'nin evine ve Madam Mathild'in evine rastlamayız.

Bartın, Ankara'nın çeşitli çay bahçeleri ve Bodrum'un bazı kahvehanelerinde kaleme alınan *İmparator Çay Bahçesi*'nde ise mekân olarak salon, Gül ablanın evinde karşımıza çıkar. Roman anlatıcının, bir roman yazmayı planlamasıyla başlar.

Roman yazmaya çalışan anlatıcı, belli aralıklarla yazdığı kısımları komşusu Gül ablanın evine gelerek ona okutur. Gül ablanın romanı okuduğu ve anlatıcıyla karşılıklı konuştuğu mekân bu evin salonudur. Salonda karşılıklı oturan abla kardeşin arasındaki masada rengârenk Afrika menekşeleri vardır. Anlatıcı, duvarda Gül ablanın boy boy gençlik fotoğrafları olduğunu söyler. Koridordaki portmantoda kürkü ve yüksek topuklu çizmeleri ile anlatıcıya göre güngörmüş bir kadındır. (s.14)

Eviden pek çıkmayan bu kadının, genellikle kapalı tuttuğu salonunun ortasında ufak, fiskiyeli bir havuz vardır. Ender kullanılan bu salon, anlatıcının ona uğradığı geceler açılır. Burası eşya doludur. Bu ufak odada karşılıklı oturup muhabbet eder, romanı okurlar. Bu salon pek çok anıyı barındırıyordu. Duvardaki resimler, köşede üstü kilimle örtülü sedir, Gül ablanın yeşil tespihi, kendisinin Gül ablaya hediye ettiği fotoğraf, Tunalı Hilmi'den aldığı ceket, çeşitli biblolar, fotoğraflar çevreyi süslüyor, kaim kadife perdeler bu odaya sürekli bir loşluk veriyordu. Hatta Gül ablanın ilk kestirdiği sarı saçları kalın örgüler halinde duvarın bir köşesinde çerçevelenmiş durur. Bu yüzden Gül abla, anılarıyla dolu bu odaya girdiğinde geçmişe dönmüş gibi olur ve bu eşyalara zarar gelecek diye çoğu zaman bu odaya kimseyi almadan başka odalarda misafir ağırlar. Sonraları ona gittiğinde, her zaman oturdukları o küçük odada oturmayı tercih eder anlatıcı.

Aynı zamanda salon onların keyif yaptığı bir mekândır da. Gül abla kahve yapar ve yanında sigara içip fal bakarlar. Senelerce evden çıkmayan Gül abla için bu büyük bir lüktür. Anlatıcı ile birlikte bu hayatı yaşamaya başlar. Gül abla anlatıcıya onun heyecanlarını, duygularını, mutluluklarını, acılarını hep bu odanın içinde yaşadığını söyler. Çünkü anlatıcının yazdığı romanı okudukça ve anlattıklarını dinledikçe romandaki olaylar sanki bu salonda geçiyormuş gibi heyecanlanır.

Anlatıcı, yaşamıyla ilgili önemli olayları da Gül ablaya bu salonda anlatır. Herhangi bir yerden aceleyle Gül ablaya gelen anlatıcı, kapıdan girerek bu salona geçer. Kadife kaplı koltuğa oturur. Başından geçen olayları anlatmak için zaman kaybetmek istemez, artık hiçbir şeye dayanma gücünün kalmadığını söyler ve Gül abladan ilk kez bu mekânda yardım ister. Bu salon onlar için dertleşme mekânı olur. Anlatıcı bu mekânı o kadar benimsemiştir ki, farklı bir yere gittiğinde dönerken kendi evi yerine Gül ablanın evine uğrar. Eve hızla girer, Afrika menekşelerinin bulunduğu sedirli küçük odaya kendini atar. Her zamanki yerine, vişneçürüğü kadife

kaplı, ahşap koltuğuna oturur ve dinlenir. Buradayken zamanın nasıl geçtiğini anlamadığını söyler.

“İçeride bir yerlerdeki saat, değişik, beni pek ilgilendirmeyen bir zaman dilimini uzun uzun vurdu.” (İÇB, s.69)

Eray, bu salon ile ilgili izlenimini sadece bu kadar verir. Gül ablanın salonu, onun için gittiği mekânlardan sonra uğradığı veya kendini bulduğu bir yer olmuştur. Romanın devamında bu eve veya salona geldiğini “*Gül ablanın kapısı aralıktı.*” (s. 113), “*Gül ablanın apartman merdivenlerini koşarak çıktım.*” (s. 121) vb. şeklindeki cümlelerinden anlarız.

Görüldüğü gibi Eray, roman ve hikâyelerinde mekân olarak salona çok az yer verir. Sadece bazı romanlarında yer alan bu mekân genellikle çok gösterişli, içinde varaklı ve gösterişli eşyaların bulunduğu, zengin salon tipi olarak karşımıza çıkar.

d. Mutfak

Mutfaklar da salonlar gibi evde yaşayan tüm bireylerin kullandığı ortak mekânlardandır. Her ne kadar yemek hazırlama ve yeme amacına hizmet eder gibi görünse de mutfaklarda kendi içinde kimi anıların oluştuğu veya hatırlandığı mekânlar olabilmektedir. Yazar sadece üç romanında bu mekâna yer verir. *Uyku İstasyonu*, *Yıldızlar Mektup Yazar* ve *Rüya Yolcusu* romanlarında Nazlı Eray, kendi mutfağı ile birlikte, annesinin ve anneannesinin mutfaklarını da hatırlayarak, anılarına yolculuk yapar.

Anlatıcı, *Uyku İstasyonu* romanına annesinin hayalini Sinop iskelesinde gördüğünü söylemesiyle başlar. Aylardır hasta olan annesi Hasanpaşa’da bir hastanede kalıyordu. Anlatıcı her gün bu hastaneye gelerek annesini ziyaret eder ve kapıda bekler. Hastaneye geldiği bir gün de annesinin yattığı odanın kapısında beklerken annesi ile geçirdiği Azer Apartmanı’ndaki eski günlerini hatırlar. Bu hatıraları arasında Ankara’da şu an yıkılmış olan evin mutfağını asla unutmaz. Burası eski zaman mutfağıdır. Köşedeki dolapta annesinin her zaman kullandığı lacivertli beyazlı çay fincanları durur. Mutfağın bir kapısı, anlatıcıyı ürkünün yangın merdivenine açılır. Onun bu mutfağı unutmamasının asıl sebebi bu mekândan korkmasıdır. Gece olunca çöp tenekesi oradaki boşluktan aşağı dökülür. Anlatıcı başı döndüğü için asla buraya çıkamadığını, bir kez burada yangın merdivenlerinin basamaklarına oturmuş kendisine bakan, kedi büyüklüğünde bir sıçan gördüğünü ve ödünün koptuğunu söyler. Annesinin farenin çöpe geleceğini, içeriye giremeyeceğini

söylemesi onun içini rahatlatmaz ve bu yerin önünden her geçişinde kapısını kilitler. Bu mekân sadece annesiyle beraber içinde bulduklarında güvenlidir. Annesiyle beraber mutfağa girdiklerinde, akşamları sevdiği tahta masanın başına oturup kendi kendine müzik dinleyerek kafesteki kuşlarını saatlerce izler. Anlatıcı bunları anımsarken hastanenin koridorlarından sesler yükselir. Birdenbire kendine gelen anlatıcı etrafına bakmaya başlar ve hastanede olduğunu hatırlar. Bir daha bu mekânı anımsamaz.

Rüya Yolcusu anı-romanında ise yine anılarından bahseden anlatıcı, İstanbul'dan Ankara'ya arabayla gelirken duyduğu heyecanı, anneannesinin Uçar Sokak'taki evini, İstanbul/Nişantaşı'ndaki oturduğu apartmanı, bu apartmanın üst kata gıcırdayarak çıkan asansörünü ve annesinin mutfağını anar. O eski zamanlarda, uyandıktan sonra rutin olarak yaptığı şeyleri verir. Sabah yatağından yavaşça kalkıp, mutfağa gider. Dalgın uyku mahmuru gözlerle annesinin mutfak raflarına, çay tabaklarına, lacivert ve altın yaldızlı porselen fincanlarına bakar. Eşyaları incelerken şöyle düşünür: “*Mutfağa meraklı mı annem? Hayır. Ama dünyanın en güzel mutfaklarından biri bu benim için.*” (s. 11) Bu mekânı güzel yapan şey annesinin elinin değmiş olmasıdır. Yaşayan bir mutfaktır burası. Her zaman demlenen bir çayın kokusu dolduruyor mutfağı. Bu çay annesinin ufak porselen demliği ile pişer. Anlatıcı bunu düşünürken yavaşça annesi içeri girer. Birlikte neskafe hazırlarlar, annesi kendine bir çay koyar. Köşedeki küçük masanın üzerinde daima süt almak için buruşuk bir kâğıt para durur. Eski Kelvinator marka dolabı açıp, gecedeki yaptığı yemeklere bakar. Anlatıcı bunun dışında mutfağa yer vermez, bu mekânı sadece anımsamayla verir. Belki annesinin hamarat bir mutfak insanı olmamasından, mutfakta fazla zaman geçirmemesinden, mutfak kültürü olmamasından ve genellikle olayların oda, salon, ev gibi mekânlarda geçmesinden ötürü anlatıcı, romanlarında mutfağa çok yer vermez.

Yıldızlar Mektup Yazar adlı roman, gece vakti anlatıcının Ankara'daki balkonunda oturmasıyla başlar. Buraya neden çıktığını söylemeyen anlatıcı, sigarasını yakıp balkonundan etrafı izler. Birdenbire aklına anıları gelir ve İstanbul/Teşvikiye'deki evini özlemle anımsar. İstanbul'un eski apartmanlarına özgü bir yarı karanlığı barındıran bu içi loş, ufak apartman dairesi, anneannesinin evine benzemesinden ötürü ona bir zamanlar İstanbul'da geçirdiği çocukluğunu ve ilk gençliğini yeniden yaşatır. (s.7) Evinin mutfağının ufacık fakat çok güzel olduğunu

söyler. Bir kişinin içine ancak sığıdığı bu mutfağın duvarlarında cezve takımları ve renkli bulaşık havluları asılıdır. Bodrum'dan getirmiş olduğu kurumuş nar, camın önünde durur. Nar bereketi ve bolluğu simgelediği için, onu buraya asmıştır. Eski bir havagazı ocağı vardır burada. Kahvesinin suyunu ateşe koyar ve pişmesini bekler. Anlatıcı, bu ufak mutfağın penceresinin apartmanın iç organlarına baktığını söyler. Bu pencereden yılların kurum ve tozunu taşıyan koyu gri duvarlar, birtakım pencereler, su boruları gözükür ve güvercin sesleri duyulur. Anlatıcıya göre burası onun alışkın olduğu İstanbul apartmanının belkemiğidir. (s.8) Bunları anımsarken içinde bulunduğu zaman dilimine geri döner ve bir daha bu mekâna yer vermez. Yazar için bu mekânı anlamlı kılan şey annesi olmuştur. Herhangi bir tasvire yer vermeyen yazar, sadece annesiyle geçirdiği anılardan yola çıkılarak bu mekândan söz etmiştir.

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

A. Genel Yerleşim Yerleri

1. Otel

Her gezgin gibi Nazlı Eray'ın da gezilerinde kullandığı ikâmetgâh otellerdir. Daha önce belirtildiği gibi Türkiye dâhil yirmi kadar ülke gezmiş olan Eray, buralarda kaldığı otelleri ilk hikâyelerinden itibaren eserlerinde bahseder. Eray'ın eserlerinde konu ettiği otellerin büyük çoğunluğu gerçek otellerdir. Diğer taraftan *Mogadon Palas* adlı hikâyede olduğu gibi bazı kurmaca otellere de rastlanmaktadır. Hikâye, akşamüstü arkadaşıyla beraber oturan anlatıcının durup dururken arkadaşına “*Mogadon Palas deyince aklına ne geliyor?*” (s.41) diye sormasıyla başlar, sonra da bu oteli arkadaşına anlatmasıyla devam eder. Arkadaşı bir an düşünür ve şu cevabı verir:

“ “Yani Mogadon Palas deyince, benim aklıma şöyle üçüncü sınıf, resepsiyonunda gelen müşteriye oda anahtarı ile birlikte bir şişe Mogadon verilen bir otel geliyor.” dedi. (GT-YGÖ, s.41)

Anlatıcı, söz konusu otelin ismine neden “Mogadon” denildiğini bazı kaynakların, Nitrazepam adı verilen diğer adı Mogadon olan ilaca gönderme yaptığını tahmin eder. Bu ilaç sayesinde uykuya dalış süresi ve sık uyanmalar azalır, uyunan süre arttırılır. Bu, bir bakıma mantıklı bir düşünce olabilir çünkü hikâyenin genelinde insanlar kent trafiğinin gürültüsünden ve çalışma hayatının yorgunluğundan kaçıp bu otele gelir. Kentin yalnız insanlarına seslenen yeni açılan bu otele gitmek için taksiye binen iki arkadaş, şoförden bu otelde insanları uyuttuklarını öğrenir. Gittikçe meraklanan anlatıcı ve arkadaş otelin önünde inip lobiye girerler. Resepsiyonda sarı benizli tel çerçeveli gözlüklü saçları yandan ayrılmış bir adam oturduğunu görürler. Köşedeki televizyondan Türkiye-Avusturya milli maçı naklen veriliyordur. Bu sırada otelin kapısının önünde kara giysili bir adam görünür. Resepsiyona yaklaşarak ağaçlı sokağa bakan bir oda ister burada bir gün kalacaktır. Bu kara giysili tombul adam Rudolf von Hapsburg Arşidük'tür. Resepsiyondaki görevli, oldukça şaşırarak ona bir kutu Mogadon vererek odasını

gösterir. Arşidük'ün odasına çıkmasıyla beraber biraz sonra yanına sevgilisi Barones Marie Vetsera gelir. Arşidük'ün karısının bu durumu öğrenmesinden korkan Marie, ona ne yapacaklarını sorar. Tek çare vardır, Arşidük çekmecedeki silahı çıkararak onu vurur. Otel silah sesiyle yankılanır fakat müdür yardımcısı, tüm personel ve diğer müşteriler Mogadonlarının etkisiyle, derin bir uykudadırlar. Silah sesine kimse uyanmaz. Yatağın üstündeki sevdiği kadını sabaha kadar seyreder ve gün ışıırken silahı şakağına dayayıp kendini de vurur. Ankara/Bayındır Sokak'taki bu otel ikinci silah sesiyle ayaklanır. Müdür yardımcısı sesin nereden geldiğini anlamaya çalışır. Otelde her şey karışır, odayı açtıklarında iki sevgiliyi kanlar içinde bulurlar. Bu olay otelin adı için çok kötü olmuştur. Anlatıcı hikâye sonunda şunları söyler:

“Olay, tarihsel nitelik taşıyor muydu; yoksa her gün rastlanan olaylardan mıydı? Vallahi bilmiyorum.” (GT-YGÖ, s. 51)

Yazar, burada ufak da olsa otellerde yaşanan cinayetlere işaret etmiş olur.

Benden Bana Mektuplar hikâyesinde yazar, yaşamış olduğu birçok anıyı bir araya getirir. Bu anılar tabii ki birtakım gezilere ait anılardan oluşmaktadır. Bu gezilerden birinde İzmir'de şehir içinde uzun aramalara rağmen bir otel bulamayan Eray, şehrin dışında, çok eski bir otel olan Büyük Abdülkadir Paşa Oteli'nde konaklamak durumunda kalır. Otele girdiğinde kendini, o zamana değin benzerini hiç görmediği bir yerde bulduğunu söyler. Değişik oymalı duvarlar ve tavan, iki duvardaki kocaman aynaların lekeleri ile birbirine karışmıştır. Yerdeki kırmızı halıya ayaklarını gömülerek, yargıç kürsüsüne benzeyen yüksekçe bir masada oturan yaşlı adama doğru suda yürür gibi yürür. Anlatıcıya göre sanki bu otelin içinde zaman durmuştur. Karşı duvarda değişik bıyıklı bir Osmanlı Paşası gözlerini ona dikmiş, çerçevesinin ve camının ardından öylece bakıp durur.

Anlatıcı, yavaşça kürsüye benzeyen masada oturan yaşlı adama doğru yönelir. Nargile içen bu adamın önünde koskocaman bir defter açıktır. Bu otelde sadece bir oda kaldığını öğrenen anlatıcı apar topar eşyalarını alarak odaya çıkar.

Odaya çıktığında havasız bir hücreyle karşılaşır. Köşede sedyeye benzeyen bir yatak, yatağın başucunda bir çift takunya duruyordur. Bu odanın tüm pencereleri kapalıdır ve hepsine sinek teli geçirilmiştir. Oda ufacık olmasına rağmen tavanı çok yüksektir ve duvarda boydan boya bir ayna asılıdır. Anlatıcıyı odasına çıkaran görevli, daracık eğri büğrü otel merdivenlerinden çıkarak ona koridordaki tuvaleti gösterir. Bu tuvalet oldukça eskidir ve su damlatıyordur. Anlatıcı odaya dönerken

çevresini inceler, tüm kapılar kapalıdır ve bu otelde ondan başka kimse yoktur. Odasına geldiğinde korkudan ışığı söndüremeden yatar. Bu eski Osmanlı Saraylarına benzeyen otelin kasveti ve boğuk havası anlatıcıyı oldukça ürkütür. Odanın camını açarak otelden gelen sesleri dinlemeye başlar ve uyuyakalır.

Sabah uyandığında hemen giyinir ve odasından çıkar. Bu otelin sanki gündüz ışığında değiştiğini, bir başka olduğunu söyler ve havagazı borusuna benzeyen koridorlarda yürürken gece göremediği bir sürü ayrıntıyı fark eder. Abdülkadir Paşa'nın resimleri koridorun her yanına asılıdır. Aynalı konsollar, eski zaman haritaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarını gösteren eski kâğıtlarla dolu bu duvarları incelerken bir yandan da oteldeki sessizlik yüzünden huzursuz olan anlatıcı, katları dolaşmaya başlar. Ne bir kapı açılır ne de bir ses duyar. En sonunda resepsiyondaki yaşlı adama gider. Kahvaltı yapmak için yer sorar, o gün Bodrum'a gidecektir niyeti iyi bir kahvaltı etmektir. Anlatıcı kahvaltı için dışarı çıkar ve anısı burada biter. Biz onu bir daha bu otelde göremeyiz. Sadece bu kitaptaki başka bir anısında bu otel hakkında "Hiç ama hiç unutamayacağım bir gece geçirdiğim koyu nefli halılı daracık koridordan Abdülkadir Paşa Oteli'ndeki hücreyi andıran odama gitmiştim." (s. 272) diyerek bahseder.

Yine *Benden Bana Mektuplar* adlı hikâyede Bodrum'a gitmek için uğradığı İzmir'de mecburen kaldığı Basmene'deki bir oteli ve orada tanıştığı şarkıcı arkadaşı ile yaşadığı ilişkiyi verir. İzmir'e gelen anlatıcı gece geç saatlerde otel aramaya koyulur. Belki yirmiye yakın otel dolaşır. Yalnız başına gelen kadına otel verilmediğini öğrendiğini söyler. Günümüzde de gece geç saatlerde tek başına otele giden kadınlar pek hoş karşılanmamakla beraber, onlara kalacak otel odası verilmemektedir. Kimliğini, ehliyetini, basın kartını gösterse de yine de utanıp sıkılarak, tek kadına oda vermediklerini söylerler. Şaşırıp kalan anlatıcı, bu İzmir gecesinde gece yarısı yalnız kalmamak için şoförle dostluk kurar. Şoföre sıkıyönetim yüzünden yoksa pavyon kadınları odalarına dostlarını aldıkları için mi hiçbir otelde yer bulamadığını söyler.

Bir an Abdülkadir Paşa Oteli'ni anımsar. Ama onu kellecilerin, işkembecilerin arasına sıkışıp kalmış dar sokaklarda bulamayacağını bilir. Sonunda Basmene'de, bir otelin resepsiyonunda güvenirlere ona. Bu oteli kodese benzetir. Beşinci katta bir ini anımsatan, ölü ışıklı bir odaya girer ve kapıyı arkadan kilitlet. Odanın içindeki duvarlar çatlak ve yataklar berbattır. Yavaş yavaş bu değişik havaya

alışmaya çalışan anlatıcı, dışardan gelen İzmir trafiğinin gürültüsünü odanın içinde duyar. Birden yan balkondan bir ses duyar ve perdeyi aralayıp bakar. Pencereyi açıp karşısında gördüğü kadını selamlar. Kadın gece birde programı olduğunu, Türk musikisi sanatçısı olduğunu ve ekmek parası kazandığını söyler. Kadın bu otelde yirmi gündür kalıyordur. Anlatıcı buradan korkmamalıdır ona göre burası sağlam bir oteldir. (s. 346) Anlatıcı ona programında başarı diler ve camı kapatır. Işığı açık bırakır ve uykuya dalar.

Sabaha karşı Basmane'deki otelinde uyanır. Oda çok havasızdır. Yataktan pire kapan anlatıcı, durmadan kaşınır. Yan balkondan gene sesler gelmeye başlamıştır. Sevim'in pavyondaki programının bittiğini düşünür. Yanından bir de kalın bir erkek sesi gelmektedir. Onları dinleyen anlatıcı, odasının içinde dolaşmaya başlar. Biraz sonra eşyalarını toplayan anlatıcı Basmane'deki o ölü ışıklı pek temiz olmayan otelini geride bırakır. (s.348) Oteli geride bırakırken tanıştığı arkadaşı Sevim'in hayatını, köpeği Kont'u, serinlemeye çalıştığı küçük otel balkonunu düşünür.

Viva Brazil hikâyesinde Nazlı Eray, Brezilya seyahatinde kaldığı Rio Palas Oteli ve önünden geçtiği Copacabana Palace, Rio Othon Palace ve Meridyen Hotellerini anar. Daha önce de bahsettiğimiz gibi Emin ve Miranda 'Emin'in rüyalarında' Rio'ya gider, hikâye böyle başlar. Rio havaalanına inen çift arabayla otele doğru giderler. Kalacakları Rio Palas Oteli, kentin göbeğinde bir mekândır. Şehrin kent merkezini dolaştıktan sonra araba otelin önünde durur. Bu bina oldukça büyük ve gökdelen gibi uzun bir yapıdır. Anlatıcı etrafı izlemeye başlar bu otelin, beyaz cam asansörleri, dev binaya usul usul dışarıdan tırmanır. Bir grup Amerikalı turist konuşması köşede yankılanıyordur. Genellikle çok turist alan bu otel Rio'nun en ünlü otellerinden biridir. Odaya giren çiftin dikkatini ilk önce yerleri boydan boya kaplayan beyaz halı çeker. Sağda, beyaz ipek örtü ve yastıklarla dolu yatak duruyordur. Memur Emin, ömrü boyunca böyle lüks bir oda görmediğini söyler. İki beyaz deri koltuk, pencereye doğru yerleştirilmiştir. Eşyalarını yerleştirdikten sonra otel odasını incelemeye koyulurlar. Yarı aydınlık panjurdan dışarıyı gören Emin usulca odanın balkonuna çıkar. Otelin altındaki kahvenin beyaz şemsiyelerini, Atlantik Caddesinin kalabalığını ve kumsalı kaplayan insan selini izler.

Daha sonra yemek yemek için otelin büfesine giden çift, ilk kez bu mekânda kavga eder. Miranda'nın kendisinden bir şeyler sakladığını düşünen Emin, onu tedirgin eden şeyi öğrenmek ister. Emin'e neler olduğunu söylemek istemeyen Miranda ani bir hareketle üzerine kahvesini döker ve bağırarak buradan uzaklaşır.

Diğer bir yandan hikâyede Copacabana Palace, Rio Othon Palace ve Meridyen Hoteli'ni de görürüz. Yazar, bu otelleri bize arabanın içinden gördüğüyle yani sadece ismen verir. Araba ile Rio gecesine dalan çift, camdan sıra sıra aydınlanmış otelleri izler. Bir yandan da geçtikleri çok ışıklı görüntülerin isimlerini okur. Gözüne Copacabana Palace çarpar. Beyaz mermerden saray gibi bir yapıdır bu. Dev caddeye ve okyanusa bakıyordur. Terasta mumlar yakılmıştır. Yemek servisi başlamak üzeredir. Beyaz smokinli garsonlar etrafta dolaşıyordur. Anlatıcı, bu gördükleri karşısında bu otelde kalanların zengin ve maddi durumu iyi insanlar olabileceğini düşünür. (s. 49) Arabayla gezmeye devam ederken diğer otellerin önünden geçerler.

“Geçtik, geride kaldı Copacabana Palace. Miramar'ı da geçiyorduk. Dev bir gökdelendi bu. Onun yanında bin bir renk süslenmiş Rio Othon Palace. Sonra Meridyen Hotel...” (EGP, s.49)

Emin ve Miranda sadece bu otellerin önünden geçip giderler. Hikâyede bu mekânlar sadece bu kadar verilir.

St. Lucia-Batı Hint Adaları hikâyesinde yazar, eski bir İngiliz sömürgesi olan St. Lucia adasında kaldığı Cunard Le Toc Hotel'den bahseder. Bu otel İngilizler tarafından işletilen ve adanın ekonomik durumuna tezat teşkil eden bir yapıdadır. Eray, otel ve müşterileri hakkında görüşlerini kısaca verir. Hikâye, anlatıcının Fransız sömürgesi olan Martinik adasına gitmesiyle başlar. Burada beş altı gün kalacak olan anlatıcıya, havayolu şirketinden bir yetkili ucuz bir otelde yer ayırmıştır. Uçakta yapılan yanlış anons yüzünden Martinik'e giden uçağı kaçıran anlatıcı, hostesin önerisi ile St. Lucia'ya gitmeye karar verir. Adaya inince görevlilere durum ile ilgili bilgi verilir. St. Lucia'nın onu şaşırttığını ve böylesine ilkel bir yer beklemediğini söyleyen anlatıcı, çantasının içinden kalem bulup ülkeye giriş formunu doldurur. Bu sırada yanına başka bir görevli gelerek adanın bu tarafında kalacak yer olmadığını ve diğer kısma geçmeleri gerektiğini, bu gece orada bir otelde kalabileceğini söyler. Adanın diğer tarafına gitmesi için kendisine ayarlanan ufak minibüse biner. Karanlığın içinde yol alırlar, çevrede hiçbir şey yoktur. Biraz ilerledikten sonra tek tük ışıklar görmeye başlar. Uzun bir yokuş

tırmandıktan sonra bir bahçe kapısına gelirler. Bahçe kapısını açan zenci, anlatıcıyı zincirli kapılardan geçirerek önünde sıra sıra palmiyeler olan pembe bir otele götürür. Koyu pembe bir lobiye giren anlatıcı, burayı egzotik bir çiçeğin koyu pembe göbeğine benzetir. İki yanı açık olan bu yerden, gecenin bir kısmı ve gökyüzü görülüyordur. Anlatıcı daha önce böyle bir otelle karşılaşmamıştır. (s. 66) Oldukça renkli bu otelin resepsiyonu, bir sepet beyaz ve koyu pembe renkli orkide ile süslenmiştir. Odasının anahtarını alan anlatıcı, upuzun pembe koridorlardan yürüyerek ikinci kata çıkar. Otelin koridorları da gördüğü otellerden farklıdır. Koridorlar yer yer, yapının dışından, dar bir balkon biçiminde uzayıp gider. Odasına girince her zaman yaptığı gibi ilk işi olan balkon camını açar. Balkonun yanındaki küçük dolabın çekmecesini açarak kâğıtlardan otelin adına bakar: Cunard Le Toc Hotel.

“Cunard Le Toc Hotel. Çok güzel bir oteldi. Her yer tertemizdi. Banyoya girdim, havlular özenle ütülenip asılmıştı. Beyaz, kokulu İngiliz sabunları parlatılmış sabunluklarda duruyordu.” (EGP, s. 67).

Odasını kilitleyip dışarı çıkan anlatıcı, yemek salonuna iner. Orada gördüğü görüntü de oldukça güzeldir. Yemek masaları bir açık hava dans pistinin çevresine yerleştirilmiştir. Her tarafta dev vantilatörler çalışıyordu. Dipteki büfede çeşit çeşit yemekler vardır. Anlatıcı, bu gördükleri karşısında şöyle düşünür:

“Çok lüks bir oteldi. Üniformalı bir siyah hizmetkâr ordusu çevrede dolaşıyor, otel sakinlerine yardımcı olmaya çalışıyorlardı.” (EGP, s. 67).

Bir masaya oturur ve çevresine göz atar. Yemek salonu yarı doludur ve çoğunluğu orta yaşlı İngilizlerdir. Otel sakinleri sessizce yemek yiyordur. Anlatıcının aklına kaldığı diğer oteller gelir. Hiçbir otelde böyle nezihliğe ve sakinliğe daha önce rastlamadığını söyler. Hafif bir yemek müziği çalar ve çevresinde dans eden insanları izlemeye koyulur. Bastıran yağmurla beraber otelin lobisine sığınır. Burada oturup yağmurun dinmesini beklerken yan tarafta ufak bir hediyelik eşya satan dükkânı görür. Buraya ait bir harita alır. Bu haritayı çerçeveletip Ankara’daki evinin duvarına asacaktır.

Yağmurun etkisiyle lobi iyice kalabalıklaşır. Anlatıcı, hasır koltuklara oturan İngilizleri izler. Kadınlı, erkekli, çocuklu olarak burada kalan İngilizler hafif müzik eşliğinde burada oynamaya başlar. Anlatıcı bu lobiye gemiyle gelen İngiliz turistler için meydana getirilmiş pembe, yapay bir cennete benzetir. (s. 72) Çevresine bakınan anlatıcının yanına beyaz saçlı bir İngiliz oturur. İngiliz adam anlatıcıya Fransız olup

olmadığını sorar ve böylece konuşmaya başlarlar. Yaşlı adam burada hiç sıkılmadığını, dinlendiğini gecekonduların ve köy kooperatifi gibi yerlerin olduğu, dükkânlarında hiçbir şeyin bulunmadığı kent merkezinden uzak bu otelin ona huzur verdiğini söyler. İzin isteyerek anlatıcının yanında gider. Anlatıcı bir iki gün daha bu otelde kaldıktan sonra Martinik’e gider, bir daha bu oteli göremeyiz.

Nazlı Eray’ın gezilerinde en fazla aklında kalan otellerden biri de Frankfurt’ta bulunan ünlü Frankfurterhof Oteli’dir. *Okuruma Frankfurt Mektubu* isimli hikâyede bu oteli verirken, bu son derece lüks otelin başgarsonlarından birinin bir Türk olan Mehmet olması da ayrıca dikkatimizi çeker. Gezmek için Almanya’ya giden anlatıcı, Frankfurt’u ilk kez gördüğünü söyler. Kente geldikten sonra kentin sokaklarında dolaşan anlatıcının gözüne Frankfurterhof Oteli çarpar. Otele girince çevresini incelemeye koyulur ve izlenimlerini şu şekilde verir:

“Kentin orta yerindeki ulu Frankfurterhof Oteli’nin görkemli çay salonunda, vişneçürüğü renkli, önü çift sıra pirinç düğmeli üniforma giymiş, kafası kepli komiler oradan oraya koşuşturuyorlar, goblen kaplı duvarlarda atlı soylular tazılarını salmışlar, avın peşinde dörtnele gidiyorlar, görkemli duvar ışıklarının yanı başındaki yıldız çerçeveli yağlı boya tablolardan, uzunca burunlu, birbirine yakın gözlü, sıkıntılı bakışlı Kayzer Almanya’sı insanları salonda oturanları sürüyorlardı.” (EGP, s. 164).

Salondaki rahat deri koltuklarda, yaşlı Alman sanayicilerinin ve varlıklı Musevilerin oluşturduğu bir kalabalık beş çayı içip aralarında konuşuyorlardı. Anlatıcı, Garson Mehmet’i bu evrenin içinde, bir akşamüstü tanımıştır. Onu, Frankfurterhof’un bu varlıklı ve eski Almanya dekoru içinde görmüştür. Başgarsonla muhabbet ettikten sonra, yazdığı mektubu resepsiyona götürür. Resepsiyondaki genç adam ona bu otele ne zaman giriş yaptığını sorar. Anlatıcı bu otelde kalmıyordur. Otelin dış görünüşünden etkilenir ve içeri girer. Bu otelin çay salonu hoşuna gider ve alışveriş merkezine yakın olduğu için uğrak bir mekân olur. Otelden Frankfurt’u gezmek için çıkan anlatıcıyı bir daha bu mekânda göremeyiz.

Yazarın yurtdışında kaldığı otellerden bir diğeri Yunanistan’ın Kos Adası’nda kaldığı ve *Hotel Kalymnos* adlı hikâyesinde adı geçen Hotel Kalymnos’tur. Hikâye anlatıcının, Hotel Kalymnos’taki odasında bu oteli anlatmasıyla başlar. Eski bir oteldir burası. Ana caddenin üstünde koskocaman bir tabelası vardır. Ufacık balkonunuzdan deniz tekneleri, Lima’nın bir kısmı, masmavi gökyüzü ve aşağıdaki yolun

kenarındaki turistik lokantalar ve tenteli şık kafeler gözükür. Burayı yaşlı, aksi bir Rum kadın işletiyordur.

Dik bir merdivenden odalarına çıkarlar. Eski otelde in cin yoktur. Yol halıları eskimiş, kenarları lime lime olmuştur. Odaları duvarları iri renkli, çiçekli bir duvar kâğıdı ile kaplanmıştır. Gece saat üçe kadar bu otelde dururlar. Anlatıcı, bu odanın eskimiş penceresine yaklaşır ve dışardaki Kos gecesini izler. Öğlen zamanı bomboş olan sokaklar, kıyı şeridi ve eski kent şimdi insanlarla doludur. Kafelerden ve lokantalardan insan sesleri yükselir. Anlatıcı ve arkadaşı bu görüntüye daha fazla dayanamadan kendilerini bu kentin gecesine bırakırlar.

“Hotel Kalymnos bizi içinde daha fazla tutamadı. Bir kez daha dışarıya çıkıp o renkli, neşeli kalabalığa karıştık.” (AABO, s.55)

Eğlenceden yorulan çift, otele geri döner. Rodos’a kalkan geminin saatine kadar otelde biraz dinlenirler. Ufak yol saatini kurup köşedeki lavaboda elini yüzünü yıkayan anlatıcı bir yandan da çiçekli, desenli pikenin üzerine uzanır. Ufak oda sanki gece lambasının ışığıyla farklı bir görünüme bürünmüştür. Buranın ona sanki çocukluğunun çoktan unutulmuş bir yatak odasını anımsattığını söyleyerek portakal renkli ölü ışığın altında uykuya dalar. Saatin çalmasıyla kalkan çift, eşyalarını toparlayarak duvarları renkli çiçekli bu eski otel odasına son bir kez daha bakarlar ve daha sonra Hotel Kalymnos’u geride bırakıp limana doğru yürümeye başlarlar.

Diğer bir Avrupa oteli olan ve Prag’da bulunan Panaroma Hotel, *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında Avrupa’ya özgü loş, bohem denebilecek görkemli havaya sahip bir mekân olarak verilir. Anlatıcının, romanda Stalin ve Kafka’nın hayatını araştırmak için bu kente geldiğinden bahsetmiştik. Kente indikten sonra bir taksiye biner ve kalacağı otele doğru giderken çevresini incelemeye koyulur. Karlarla kaplı bu kent, sessiz ve hüzünlü atmosferiyle anlatıcıyı oldukça etkiler. Çevreyi incelerken kalacağı Panaroma Hotel’e varır. Eski şehrin biraz dışında olan bu otel, yeni bir binadır. Otele giren anlatıcıyı ilk olarak aynalı, geniş, ferah bir lobi karşılar. Koridorun diğer tarafında hediyelik eşya satan ufak dükkânlar vardır. Anlatıcı, her gezisinden sonra yaptığı gibi buradan kente özgü bir eşya alıp Ankara’daki evine götürür. Aynı zamanda otelin dönerek yükselen ahşap merdivenle çıkılan asma katında bir casino tabelası vardır. Lobideki geniş deri koltuklar tepedeki kristal avizeler, duvarların tahta kaplı uzun bölmeleri, eski dünyanın o zor saklanan yarı loş havasını ustalıkla yansıtıyordur.

Eski dokusuyla Prag kenti, sanki bu otelin içine yerleşmiştir. Uzaktan bir yerden hafif bir vals çalar. Bu müziğe kulak veren anlatıcı otelin kristal avizelerinin aynalardan yansımalarını izler. Bu avizelerin otelin girişine bir balo salonu görünümünü verdiğini söyler. Anahtarını alıp odasına çıkar. Odası oldukça temizdir, geçmiş zaman köhneliği vardır bu odada. Tül perdeyi hafifçe aralayarak kentin görüntüsüne bakar.

Daha sonra kenti gezmeye çıkan anlatıcı, Kafka ile ilgili araştırmalarını yapar, kitapçılara gider. Otele döndüğünde döner kapıdan koşarcasına içeri girer ve kendini lobiye atar. Soğuktan üşüyen anlatıcı burada biraz ısınır. Lobide deri koltuklardan birine oturur ve çevresini izler. Anlatıcının bu otelde en çok dikkatin çeken şey, tepedeki kristal avizelerdir. Bu avizelerin otele heybetli bir görünüm verdiğini düşünür. Tepedeki kristal avizeler, Panaroma Hotel'in geniş girişi çevresindeki duvarı süsleyen aynalarla daha da ferah görünür.

Odasına doğru ilerlerken merdivenlerden çıkan anlatıcı, oteli inceleme fırsatı bulur. Otelin duvarlarında hafif çatlaklar, yerlerin ve tavanın hafif solukluğu, pencereleri örten perdelerin aynalarda yansımaları ve duvar renklerinin belirsizliğinden oluşan karmaşayı, Prag kentinin yakın geçmişte yaşadıklarının izdüşümü olarak verir. Oteldeki o hafif ve külüstür havayı sevdiğini söyleyen anlatıcı, tarif edemediği bu köhneliğin kendisine hiçbir iç sıkıntısı vermediğini, bilakis içinde bulunduğu mekânın, anılarının ve yaşanmışlıkların onu mutlu ettiğini söyler. Romanın ilerleyen kısımlarında anlatıcının bu otele sadece uyumak için geldiği görülür.

Aynı romanda uğranılan diğer bir otel de Hotel Europa'dır. Prag'da Wenceslas Meydanı'nda dolaşan anlatıcı, birden bu oteli görür. Bu otelin değişik bir demirden örme kapısı, Art Nouveau tarzında süslenmiş bir girişi vardır. Hotel Europa yazısı, solgun solgun parlar kapının üstünde. Beyoğlu'ndaki eski Elhamra Pasajı'na benzeyen bir pasajdan bu eski otelin lobisine giriliyordur. Tepede ufak bir kristal avize yanar, çevresi tahtayla döşenmiş bu pasajı aydınlatır. Bu otelin girişini Panaroma Hotel'e benzeten anlatıcı, yan taraftan otelin pastanesine girişi görür. Kapılar yeni yıl yaklaştığı için kuru bir iki çiçekle süslenmiştir. Otelin içindeki bu pastane, oldukça geniştir, tavandan sarkan gösterişli kristal avizeler içerdeki yarı karanlık havayı böler, etrafa tatlı çay rengi bir aydınlık katar. (s. 41) Şehrin kasvetli ve otantik havasından olsa gerek, otelin aydınlatılmasında loş ışıklar gözümüze

çarpar. Duvarları kiraz ağacı kaplamalı bu pastanenin en köşedeki masasına oturur. Bir kahve söyler ve içmeye koyulur.

“Hotel Europa’nın bu belki yüzyıllık pastanesini ve otelin çevresini dikkatle inceliyordum.” (KGK, s.41)

Anlatıcı, etrafını incelerken buranın çok fazla kalabalık olmadığına dikkat eder. Yan masalardan birinde yaşlı bir çift oturmuş çay içiyordur. Hotel Europa, bir zamanların gözbebeği olan bu mekân artık unutulmaya yüz tutmuştur. (s. 41) Buraya yine gelmeye niyetlenerek, böyle eski bir dünya parçasını bir daha bulamayacağını düşünür. Parayı ödeyip Wenceslas Meydanı’na doğru ilerler. Anlatıcı diğer bölümlerde bu otele sadece oturup çay içmek için gelir onun dışında bu mekânı roman boyunca görmeyiz.

Nazlı Eray’ın yurtdışında kaldığı ya da bir şekilde ziyaret ettiği çeşitli oteller vardır. *Ay Falcısı* romanında adı geçen İngiltere’de ki Enter Price Oteli, *Örümceğin Kitabı* romanında Kraliyet ailesinin kaldığı otel olarak adı geçen New York’taki Waldorf Astoria Otel, *Rüya Yolcusu* romanında Las Vegas’ta bulunan meşhur Yıldız Tozu (Stardust) Oteli bunlardandır. Nazlı Eray, bu otellerden bahsederken herhangi bir betimleme yapmaz, bu mekânlardan kısaca bahsedilir. Otellere giriş-çıkış, otellerin lokasyonu, otelin dış görünüşü gibi özelliklerden başka bir şeye temas etmez.

Ay Falcısı romanında ise anlatıcı, geçirdiği yoğun günün ardından evine gelir. Odasına geçer ve ışıkları kapatıp kendini yatağa atar. Uykuya dalmadan önce eski Londra gezisini anımsar. Anlatıcı, aklından bir şerit gibi geçen bu geziyi anımsama sebebini vermez. Londra’ya indikten sonra gittikleri oteli bize şu şekilde anlatır:

“Bindiğimiz siyah geniş taksi bizi Earls Court semtindeki Enter Price Otelin kapısında bırakmıştı. Bavullarımız odamıza çıkartıldı. Resepsiyonda güler yüzlü çok şık giyimli Hintliler çalışıyordu. Bir kat merdiven çıktıktan sonra odamıza varmıştık. Ufak bir odaydı burası ama sevimliydi.” (AF, s. 103).

Burada geçirdiği günleri ve gezdiği yerleri anımsayan anlatıcı daha sonra uykuya dalar. Eray, *Ay Falcısı*’nda bu mekânı sadece anımsar.

Örümceğin Kitabı’nda ise anlatıcı, meclis üyeliği seçimi için Ankara’daki kurultaya gider. Kurultay salonundaki yerine oturur ve kürsüdeki konuşmacıları dinlemeye başlar. Çevresindeki herkes gerilim ve sabırsızlık içindedir. Seçim öncesi, bu kurultay gerginliğini daha önce de yaşadığını söyleyen anlatıcı, aday listesinin

okunmasını bekler. Bu listeyi beklerken sıkıldığından olsa gerek New York'ta geçirdiği günleri ve kaldığı otel odasını anımsar. Yatağında bir süre vakit geçiren anlatıcı, eline kahvesini alarak her zamanki gibi perdenin kordonunu açar, uzaktan dev gökdelenleri ile görünen New York'a şöyle bir göz atar. Onun için otel odalarının camları kenti izleme mekânı olmuştur. Otelin lobisine indiğinde buranın yeni yıl ağaçlarıyla, ampullerle süslendiğini görür. Köşedeki masada rengârenk çikolatadan sepetler, pastadan küçük evler vardır. Bu şekerlerle dolu masaların çevresinde mini mini ampuller ve sürekli yanıp sönen ufak bir tren vardır. Anlatıcı bu görüntüye baktıkça çocukluğunu anımsar. Amcasının ona armağan ettiği, içinde denizaltı dünyasının döndüğü gece lambası aklına gelir. Eray'ın, gittiği her yerde çocukluğuna dair bir şey bulduğunu görüyoruz.

Lobinin diğer tarafında, raflarda kente ait gezilip görülecek ilginç yerlerin broşürleri vardır. Anlatıcı bir müddet bunları karıştırır ve gitmek istediği yerleri belirler. Kendini dışarıya atar ve gezmeye başlar. Gezerken eski kraliyet ailesinin kaldığı ünlü oteli görür. İngiliz Kraliyet ailesinin New York'a geldiğinde kaldığı Waldorf Astoria Otel'in lobisine girer. Ona göre burası göz kamaştırıcı bir dünyadır (s.110). Çok geniş olan lobinin ortasında hurma ağacı biçiminde dev antika bir saat, çevredeki koyu renkli kadife koltuklarda oturup gazetesini okuyan müşteriler vardır. Alman kuyumcu Stern'in mücevherlerini sergilediği vitrinler lobinin dört bir yanını kaplamıştır. Tavana kadar uzanan altın renkli kurdeleler ve kristal toplarla süslü yılbaşı ağacı, otelin tüm atmosferi gibi çok zengin görünür anlatıcının gözüne. Çevresini izleyen anlatıcı, yukarıya çıkan ahşap merdivenlerden minik kürkleri yerlere kadar uzanan yaşlı kadınların çıktığını görür. Lobideki asansörlerin kapılarında sarı düğmeli siyah üniformalı komiler bulunur. Anlatıcıyı, kendisini en çok etkileyen şeyin lobide derinden gelen konçerto müziği olduğunu söyler. Müziğin etkisiyle bir müddet yerinden kalkamayan anlatıcı içinde bulunduğu mekânda mutlu olduğunu düşünür. Daha sonra yerinden kalkarak arkalarda bir yerde kadınlar tuvaletini bulup girer. Tuvalet pembe, tropik bir çiçeğin göbeği gibidir. Beyaz firfırlı önlüklü hizmetliler tuvalete girenlerin arkasından içeri girip burayı temizler. Tuvaletten çıktıktan sonra ise arka tarafta oturup sigara içilecek bölüm vardır. O değişik konçertonun sesi buraya kadar ulaşır. Anlatıcı, bir an Türk otellerinin tuvaletlerinin kirliliğini ve bakımsızlığını düşünür. Aynanın karşısında üzerini düzelterek buradan çıkar. Bir daha onu burada göremeyiz.

Rüya Yolcusu adlı anı-romanın yazarın kısa anılarından oluşan bir roman olduğunu daha önce de belirtmiştik. Yazar, Yıldız Tozu Otelini, ‘Stardust Hotel’ başlıklı anısında verir. Anlatıcı, bu anısına ilk olarak babaannesinin tel dolabının önünde durduğunu söyleyerek başlar. Köşkün alt katındaki mutfakta olan bu tel dolabın içindeki reçel kavanozlarına bakarken arkasında bir ses duyar ve Hızır’ın geldiğini görür. Düşsel anlatımın yer aldığı bu anda Hızır ve anlatıcı, el ele tutuşarak iki dakikada Las Vegas’a gelirler. Las Vegas’a geldiklerinde anlatıcı buraya ilk gelişini anımsar ve Hızır’a Las Vegas günlerini anlatmaya başlar.

Uçaktan inerken Vicky adında bir kızla tanıştığını söyler. Tam bir Amerikalıya benzeyen bu kızla otel odasını paylaşmaya karar verirler. Vicky, anlatıcıyı bildiği Yıldız Tozu Oteline götürür. Anlatıcı, daha ilk anda otelin adından büyülenir. (s.90) Havaalanından dolmuşla binerek bu otelin yolunu tutarlar. Otelin kapısına gelip içeriye girdiklerinde karşılaştığı manzarayı anlatıcı Hızır’a şöyle anlatır:

“Lobinin fonunda, hiç unutmam, parlament mavisi bir gece ve üstüne serpiştirilmiş yüzlerce yıldız vardı.” (RY, s.90)

Anlatıcının, buradan etkilenmesinin sebebi, otelin fonunun gerçek gökyüzünü andırmasıdır. Odaya yerleştikten sonra muhabbet ederlerken anlatıcı bir yandan odayı inceler. Tam hatırlamadığını ama otel odasının kötü olduğunu söyler. Duvarlar açık mor renklidir ve odanın içinde itici bir hava vardır. Anlatıcı bunları anımsarken birden Hızır’ı hatırlar. Hızır hiç kıpırdamadan anlatıcının eski günlerini dinliyordur. Anlatıcı, içinden yıllar önce gördüğüm belki bir daha hiç göremeyeceğim Las Vegas’ta tanıdığım Vicky ve kaldığımız Yıldız Tozu Otelini anlatıyordum diye geçirir.

Biz bu otele *Uyku İstasyonu* romanında da rastlarız. Anlatıcı, arkadaşı Hamdullah Bey’e gitmek için yolda tanıştığı yaşlı bir adamla Bursa yolunu tutar. Uzun bir otobüs yolculuğundan sonra saatin çok geç olmasından ötürü bir otelde kalmaya karar verirler. Yaşlı adam anlatıcıyı, ufak bir kaplıca oteline götürür. Bursa/Çekirge’deki bu ufak kaplıca oteli, içinde şifalı sudan banyosu bulunan ve iki bölmeden oluşan bir mekândır. Birkaç saat kiralanabilen bu otellerde isteyen banyo yapabiliyor, isteyen de yatak odası bölümünde dinlenebiliyordur. Yaşlı adamın otelle ilgili bilgi vermesi üzerine anlatıcı burayı, özel bölmeleri, şifalı suları, dinlenme odaları ile Kawabata’nın dünyasına benzeter.

Otele geldiklerinde kapının önünde bir süre beklerler. Çekirge'deki Kaplıca Oteli'nin kapısının üstünde bir tabela görür: "Yıldız Tozu Oteli". Anlatıcı bu duruma oldukça şaşırır. Amerika'nın Las Vegas kentindeki ünlü bir otelin adının da bu otelle aynı olduğunu yaşlı adama söyler. Kapı açıldığında karşısına beyaz saçlı, yaşı belli olmayan bir kadın çıkar. İçeriye girip odaya çıkarlar. Odaların içinde küçük bölmeler vardır. Anlatıcı, üzerini değiştirerek banyoya girer. Tam bu sırada kapı çalar ve yaşlı kadın görünür. Elinde, anlatıcıyı bu gece derin uykuya götürecek olan hap vardır. Anlatıcı ne olduğunu anlamaz ve kadına zaten uykusunun olduğunu, hapi içmeye gerek duymadığını söyler. Yaşlı kadına göre bu hap özel bir haptır, bu otelde uyuyabilmek için bu haptan içmek gerekir. Anlatıcı, yavaşça "Aynı Yasunari Kawabata'nın Uykuda Sevilen Kızlar romanındaki gibi" diye mırıldanır ve hapi içer. Bu hapi içip derin bir uykuya daldıktan sonra anlatıcının yanına onun çok sevdiği biri gelecektir. Fakat o derin bir uykuda olacağı için kimin geldiğini hiçbir zaman bilemeyecektir. Hapi içtikten sonra kimin geleceğini merak eden anlatıcı uyumamak için direnir fakat uykusuzluğa dayanamaz. Sabah uyandığında odasına yaşlı kadın gelir ve yanına birinin geldiğini ve onu uzun uzun izlediğini söyler. Anlatıcı ilk olarak yanına gelen kişinin annesi olabileceğini düşünür ama biz yaşlı kadının söylemlerinden bunun bir erkek olduğunu hatta anlatıcının eski sevgililerinden biri olduğunu çıkartırız.(s.46) Görüyoruz ki Eray, bu sefer de kaldığı bu otele geçmişinde önem arz eden birini getirmiştir. Romanın ilerleyen kısımlarında bu mekân, anlatıcının uyuduğu ve sevdiği insanların gece uyurken yanına geldiği bir yer olarak verilir.

Nazlı Eray'ın, *Aşk Yeniden İcat Edilmeli* romanında bahsettiği bir otel olan Los Angeles'teki Chateu Mormont Oteli, kent için önemi olan bir oteldir. Bu otelin özelliği ünlü film yıldızlarının, ses sanatçılarının dinlenmek ve gözlerden uzak kalmak için burayı tercih etmesidir. Aynı zamanda anlatıcının, cinayetinin sebebini araştırdığı Jim Morrison da bu otelde kalmıştır. Duvarları kavuniçi renkli bir oteldir burası. 1988'de restore edilen bu otelin dışı aynı kalmış fakat içi ultra lüks döşeli bir otel olmuştur. Bu otele Morrison'un cinayetini araştırmak için gelen anlatıcı Morrison'un odasına çıkar ve onun odasını incelemeye koyulur. Üstüne desenler çizdiği eski ahşap bir kapı, tuval üstüne yaptığı yağlı boya resimler ve köşedeki yatağı hâlâ duruyordur. Bu oteli Jim'in Paris'teki kaçış yerlerinden biri olarak düşünür. Anlatıcı, bu oteli şöyle verir:

“Chateau Mormont. Los Angeles California. Lüks bir rock oteli. Aktör John Belushi’nin öldüğü otel. Oysa öteki yerlere hiç benzemiyor. Çok lüks, muhteşem bir mimari, yeşillikler içinde bir saray. Kuleli bir çatı.” (AYİE, s. 93).

Rivayete göre Jim Morrison, Chateau Mormont’un çatısından aşağı düşer, kimine göre de bu otelin penceresinden aşağı atlar. Chateau Mormont hakkında ufak bilgiler toplamaya devam eder anlatıcı. Beverly Hills’teki bu lüks otel pek çok ünlünün kaçış yeri olduğunu, Howard Hughes gibi insanlardan kaçan biri burada huzur bulduğunu öğrenir. Otelin beyaz çerçeveli camlarından dışarı bakan anlatıcı, yeşilliklerle dolu bahçeyi ve yere düşen yapraklara bakarak düşüncelere dalar. Daha sonra anlatıcıyı, Jim’in cinayetini araştırmak için bir iki kez buraya uğradığını sonra da Pere Lachaise Mezarlığı’na gittiğini görürüz.

Ölüm Limuzini romanında da anlatıcı, Bursa Uludağ’da bulunan Büyük Yıldız Otel ve Almira Otel’inden bahseder. Eray, bu otellerle ilgili ayrıntı vermez sadece bu mekâna gider ve mekânın içini göz gezdirir. Bu mekânların romanın genel kurgusuna herhangi bir etkisi yoktur. Romanda anlatıcı, ara ara hasta olduğu arkadaşı Lulla ile geçirdiği Bursa anılarını anımsar. Dağ yolundaki Büyük Yıldız Otel’inde Lulla ile beraber kalmışlardır. Tepede olan bu otelin balkonunda rüzgâr estikçe çam kokuları gelir. Anlatıcı, bu otelin lobisini hiç unutmadığını söyler. (s. 56) Lulla’yı yakın bir zamanda kaybeden anlatıcı için onunla geçirdiği her mekânın ayrı bir anlamı vardır.

“O otelin lobisini hiç unutmam. Eski bir salon gibi döşenmişti. 1950’li yıllardan kalma bir salon. Koltuklar, masalar... Belki duvarda bir tablo vardı. İçeri girer girmez sarı koltuğa oturdum.” (ÖL, s. 56).

Berberer odaya çıkarlar ve balkondan Bursa’ya bakarlar. Anlatıcı, iyileşmeye başladığını da bu otelde hisseder. Buranın havası ona iyi gelmiştir. Bu iyileşmenin mucize gibi bir şey olduğunu, ağrılarının azaldığını bacaklarını ve ayaklarını artık eskisi gibi rahatça oynatabildiğini görür. İlk defa bir yıl sonra ağrılarının azaldığını o oteldeyken hissettiğini söyleyerek hissettiği durumu verir. Bursa’ya başka bir gelişlerinde ise Lulla ile beraber Otel Almira’da kalırlar.

“Hangi oteldeyiz? Gene Almira’dayız. Yıllar önce ilk defa gelip çok beğendiğimiz Almira Otel’de.” (ÖL, s.76).

Odanın içinde vişneçürüğü bir renk hâkimdir. Anlatıcı, perdeyi hafif aralayıp dışarı bakar ve karşısında Bursa’yı görür. Vakit yavaş yavaş akşamüstüne yaklaşıyordur. Konsolun üstündeki koyu pembe abajuru yakar ve uykuya dalarlar.

Genel olarak Eray'ın roman ve hikâyelerinde otel uğrak bir mekân olmuştur fakat bu mekân uzun uzun betimlenmemiştir. Bazen herhangi bir gezisinde kaldığı yer bazen de kenti gezerken önünden geçtiği ve ismini andığı bir mekân olmuştur. Otellere sadece bazı eserlerinde yer veren Eray'da bu mekân, herkes tarafından bilinen, kentin ortasında yer alan, ihtişamlı ve eski dönem otelleri olarak karşımıza çıkar.

2. Apartman

Çok katlı ve çok ailelik yaşam, yani apartman yaşamı; Türkiye'de XIX. yüzyıl sonlarında başlamış, pek çok farklı biçime evrilerek çeşitlenmiştir. Öncel; *Galata'da Yeni Bir Konut Tipi Apartmanlar* kitabında ilk apartmanların ortaya çıkış sürecini şu biçimde ifade etmektedir: “*Galata'da ilk kolektif yaşama yönelik olarak tasarlanan yapılar “maison” veya “han” olarak tanımlanmakta, E. Goad tarafından 1905 yılında hazırlanan bir sonraki kadastral harita dizisinde bu binaların tanımları “Apartments” olarak değişmektedir*”. (Öncel, 2014)

İstanbul'da özellikle Levanten kesimin yaşadığı Teşvikiye-Taksim-Şişhane-Pera bölgesinde başlayan apartman tipi yaşam biçimi, 1950'li yıllardan itibaren Anadolu'da da yaygınlaşmaya başlamış fakat asıl patlamayı 1980'li yıllarda yapmıştır.

Nazlı Eray, doğma büyüme bir şehirlidir. Kent soylu bir ailenin üyesidir. Hayatının büyük bölümü, apartmanlarda geçmiştir. Dolayısı ile eserlerinde apartmanlara çok fazla yer vermiştir. Diğer taraftan onun eserlerindeki apartmanlar izole sayılabilecek şekilde kurgulanmıştır. Yani apartmanlarda örneğin bir komşuluk ilişkisi bulunmaz. Genellikle olayın geçtiği daire, o dairenin sahibi, apartmanın mimari özellikleri, yeri ve yardımcı kişi olarak da apartman kapıcıları bu mekânlarda rastlanan öğeler olarak öne çıkar. Aynı zamanda bu apartmanlarda genellikle yazar hariç yaşayanların büyük çoğunluğu yaşlı kimselerdir. Apartmanlar genellikle uzun uzun tasvir edilmekten çok, anlatıcının ismen verdiği veya kentin sokaklarını gezerken önünden geçtiği mekânlar olmuştur.

En eski hikâyelerinden biri olan *Monte Cristo*'da, bir apartmanda oturan evli bir kadının evinden ayrılma macerası anlatılır. Anlatıcı hikâyeye şöyle başlar:

“Ayrancı tarafındaki Portakal Çiçeği Sokağı'nda 51 numaralı apartmanın ikinci katında yaşayan bir ev kadını, pek memnun değildi çoğunluk dört duvar arasında geçen yaşamından.” (ABA-KÖK, s. 127).

Kadın, kocasının her akşam eve yorgun gelmesinden ve onunla gerektiği gibi ilgilenmemesinden hoşnut değildir. Kabaca bir adam olmakla birlikte karısının kalbini kıran duyarsız biridir. Evin dar çevresi, bu apartmana sıkışıp kalmış olmak, her gün temizlik yapmak kadını bunaltır. Nebile adındaki bu kadın, en sonunda içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için geceleri süpürge cilalarının, faraşların ve sabunlukların bulunduğu küçük odanın duvarını tırnaklarıyla gizlice kazmaya başlar. Akşamüstleri, günlük işini bitirdikten sonra evde kimse yokken kazır duvarı. Amacı bu evden ve bu evi sarıp sarmalayan apartmandan kurtulup özgürlüğüne kavuşmaktır. (s. 127) Belli bir zaman sonra tırnaklarıyla kazmakta zorlandığı için sapı kırık çatalla sürdürür işini. İşini rutine bağlayan Nebile, her sabah uyandıktan sonra kahvaltıyı hazırlar, eşini işine çocukları ise okula yollar yarım kalan işini yapmaya devam eder.

Günler geçtikçe içini durup dururken bir sevinç ve umut kaplar, yaptığı iş her gün daha da kolaylaşır gözünde. Her gün pişireceklerini almak için evden çıkan Nebile, kasaba, bakkala gider. Anlatıcı, Nebile'nin istese o zaman kaçıp, bir sokağa sapıp kaybolabileceğini söyler. Ama o, böyle kaçıp kurtulmayı istemez. Kasaptan ve bakkaldan aldığı eşyalar yüzünden ellerinin doluluğunu bahane eder. Bir sabah bakkala gittiğinde önüne gelen bir sokağa sapıp kayboluvermek geçer aklından fakat yapamaz, canı istemez ve eve dönüp sarma sarar. Nebile, ne kadar bu mekândan kaçıp kurtulmak istese de onu burada tutan şeyler vardır. Sarma sararken bir yandan duvarın ardından, dışardan mutlu, düzenli yaşamın sesleri gelir kulağına. O, duvarın öte yanındaki mutlu yaşama karışmayı aklına koymuştur. (s.128) Hikâyenin sonunda Nebile'nin bu apartmandan kurtulma istediğini gerçekleştiremediğini görürüz. Duvarı iyice kazıyan Nebile, yan dairedeki komşusu Selahattin Bey'in ve ailesinin yaşamına tanık olur, her gün bu delikten onların konuşmalarını dinler ve ev içinde yaptıkları şeyleri gözlemleyerek kendi yaşantısıyla karşılaştırır. Pek bir fark bulamayan Nebile, herkesin hayatının rutinleştiğini düşünür ve apartman köşesinde yaşamına devam eder.

Nazlı Eray'ın eserlerindeki apartmanların hemen hepsi loş, yalnız ve vintage özellikleri gösterir. *Bir Yağmur Sonrası* hikâyesindeki Ankara'da bulunan Huzur Apartmanı daha sonraki eserlerinde bulunan apartman tipinin habercisi niteliğindedir. Anlatıcı, hikâyeye bu apartmanın adresini vererek başlar.

“Yağmur dinmişti. Şemsiyemi kapattım. Taksiden az önce inmiştim. Emek 8. Cadde'nin üst kısmında bir yerlerde inmiş olmalıydım. Elimdeki adrese göz atıyorum; Huzur Apartmanı No: 21/ 8 Emek 8. Cadde.” (GT-YGÖ, s. 249)

Bu apartmana niçin gittiğini belirtmeyen anlatıcı, yolda gördüğü çiçekçi dükkânına girer. Çiçeği alıp yağmur eşliğinde apartmana doğru yürür. Apartmanın önüne gelir, 21 numaralı Huzur Apartmanı'nın kapısı bir akasya ağacının arkasına saklanmıştır. Dıştaki aşınmış iki basamağı çıkıp, karanlık bir koridora girer. Bu apartmanda asansörün olmadığını görür ve ışık düğmesini zor bulur. Bu apartman ona çocukluğuna götürür.

“Çocukluğumdaki İstanbul'un Kuledibi'ndeki eski apartmanlarındaki sesi anımsatan bir gürültü ile ölü bir otomat; girişi, bir köşeye dizili posta kutularını, yukarıya doğru kıvrılan dar merdivenleri aydınlattı.” (GT-YGÖ, s. 250).

Üst kat pencerelerinin birinde çiçekler görür, gideceği yer burasıdır. Sessiz ve sakin apartmanın 8 numaralı dairesinin önünde durur. Burası Emekli Albay Ragıp Sermet'in evidir. Eski stil döşenmiş, kahverengi koltuk takımı, bir köşede özenli büfesi olan ufak salona girer. Kadife kaplı koltuğa oturur ve rahmetli Ragıp Bey'in eşi Şadiye Hanım ile muhabbet eder. Şadiye Hanım kahve yapmak için mutfaka gittiğinde anlatıcı, çevresini incelemeye koyulur. Düz renkli halı, camekânları içinde uçuk pembe porselen çay takımları, kenardaki ufak radyo, vazolara yerleştirilmiş iki dal çiçek apartmanın dışındaki bohemliği adeta evin içine yansıtmıştır. (s.253) Hikâyenin devamında anlatıcı ile Şadiye Hanım arasında diyaloglar görürüz. Anlatıcı, bu apartmandan ve daireden bir daha bahsetmez.

Müslüman-Türk kesiminde apartmanda oturma temel ihtiyaçtan çok batıyı taklit etme ve özen duygusuyla karşımıza çıkar. Apartmanlar ve evler bir müddet batılılaşmayı vurgulamış ve burjuvalığı temsil etmiştir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi geleneksel hayatın terk edilmesiyle daha çok Beyoğlu, Maçka, Nişantaşı civarlarında hızlı bir apartmanlaşma başlar. Apartmanda yaşamak özenilen ve sosyal statüyü belirleyici bir etken olur. Cumhuriyetle birlikte şartların gelişmesi, sanayileşme, mimari ve artan üretimle ekonomik sebeplere bağlı olarak apartmanlar

işlevselliğini toplu konut üretimine doğru değiştirmeye başlar. Sonraki senelerde apartmanın yerini eski dönemlerde kullanılan konak tipi villalar alır. Eray, *İçerideki* hikâyesinde bu konuya değinir. “Ev” başlığında da değindiğimiz gibi, hikâyede Recep Eğilmez adlı bir araştırmacı evler ve apartmanlar hakkında bir araştırma yapar. Anlatıcı, Recep’in farklı farklı dairelere girip tanımadığı, bilmediği insanların dünyasını incelemesine şaşırır fakat ona göre incelediği her ev, apartman, daire insanın yaşamının birer yansımasıdır. O yüzden yaşamın anlamını bulmak için ilk önce bireyin hayatını devam ettirdiği mekânı incelemek gerekir.

“Bakın şimdi Ankara’dayız. Şu ara, bu blokları seçtim inceleme alanı olarak. Ortanın biraz üstünde halli vakitli insanlar oturuyor burada çoğunluk, öyle değil mi? Ama çok varlıklı olan yoktur. Varlıklı kimse blok apartmanlarda oturmaz. Ne bileyim, Gaziosmanpaşa’da villada oturur, yeni yapılan apartman katlarında oturur. Dıştan zilli, ana kapı kapalı. Diyafonla konuşuyorlar filan.” (GT-YGÖ, s.276)

Eray’ın eserlerinde bir mekân olarak apartmanlar en çok İstanbul’u konu edinen romanlarında yer almaktadır. Bu eserlerde yer bulan apartmanlar genellikle Galata-Pera-Teşvikiye-Şişhane bölgelerinde bulunan ve Osmanlı döneminden kalma, bir anlamda bölge ile özdeşleşmiş, kendine has mimari özellikleri olan ve belli bir yaşam biçiminin sembolü olan apartmanlardır. Bu apartmanlardan ilki Müselles Apartmanı’dır. Müselles Apartmanı ilk olarak *Rüya Yolcusu* romanında yer almıştır. Yazar bu romanda Müselles Apartmanı’nı sadece ismen verir ve çocukluğunda önünde oyun oynadığı bir mekân olarak bahseder. Mavi Anka Ödülü’nü almaya İstanbul’a gelen anlatıcı, bir geceliğine otele yerleşir. Eşyalarını yerleştirdikten sonra, odanın balkonuna çıkarak dışarı bakar. Dışarda hayatının en güzel yıllarını geçirdiği dünya vardır. (s. 82) Büyülenmiş gibi Haliç’i izler, gittiği Evliya Çelebi İlkokulu da çok yakındadır diye düşünür. Çocukluğunu geçirdiği mekânları tek tek zihninden geçirirken, aklına Müselles Apartmanı gelir.

“Müselles Apartmanı sağda, yukarıda bir yerde olmalı. Ne ilgim var benim müsellesi Apartmanı ile? Kapısının üstü süslü, mermeri desenli, çok eski, köşeli bir apartman. Çocukluğumda hep önünde oynardım. Çocukluğumun bir parçası.” (RY, s. 82).

Çocukluğunun dekoru içinde olan anlatıcı, oldukça mutludur. Balkondan bakmaya devam eder ve İstanbul’un her köşesinde bir anı hatırlar. Aynı zamanda anlatıcının kaldığı bu otel, Frej Apartmanı’na da yakındır. Bankalar Caddesi’nin köşesindeki o muhteşem Frej Apartmanı’na (s.82). Frej Apartmanı, o zamanlar oturdukları apartmanın tam karşısındadır. Bu apartmanın üst katı her zaman ışıklar

içindedir ve sarayı andıran varaklarla dolu üstü mermer oymalı şekillerle yapılmıştır. Anlatıcı için Frej Apartmanı'nın önemi, Madam Anjel'in burada yaşamasıdır. Şişhane'de, duvarlarında Madam Anjel'in anılarını taşıyarak bütün ihtişamıyla boy gösteren Frej Apartmanı, o zamanlar ilkokul beşinci sınıfa giden Osman ve Nazlı'nın, merak konusudur. Madam Anjel, çok zengin birinin eşidir ve evlerinde sürekli partiler verir. Küçük Nazlı ve Osman bir gün Madam Anjel tarafından partilerden birine davet edilir. Elleri geçirdikleri bu fırsatı değerlendirmek isteyen iki arkadaş, partiye gider ve oradaki gözbağcı Hans Feretti ile tanışır. Bu adamı ve diğer gelen konukları incelemeye koyulurlar. Mahallelinin dilinden de düşmeyen, Arjantin tangoları ile dans eden ve yüksek pabuçlar giyen Madam Anjel, çocukluğun verdiği zengin hayal dünyasıyla bu iki arkadaşın seneler sonra da anımsadığı insanlardan biri olur. Frej Apartmanı da Madam Anjel'le özleştiği için anlatıcının roman ve hikâyelerinde yer alır.

Büyülü Beyoğlu romanında ise hemen hemen romanın tamamı Müselles Apartmanı ve çevresinde geçer. Bu romanda apartmanın kapıcısı Besim Efendi ve apartman sakinlerinden Madam Anastasia önemli roller oynarken, apartmanın mimari yapısından da bahseder. Roman, anlatıcının apartmanın merdivenlerinden hızlı bir şekilde çıkarak Madam Anastasia'nın dairesine gitmesiyle başlar.

“Eski apartmanın zamanla aşınmış, açık bir ağzın içinden görülen eğri büğrü sarı dişlere benzeyen merdivenlerini ikişer ikişer çıkmış, önümdeki tahta kapının üstündeki aslanlı zile iki kere dokunarak kapıyı çalmıştım. Zil pirinçten yapılmış aslanın ağzındaydı, ben zile bastıkça sanki aslan gözlerini açıyor bana dik dik bakıyordu. Apartmanın içi yarı karanlıktı, korkuyordum bu aslandan.” (BB, s. 11).

Marketten aldıklarını Madam'a veren anlatıcı, yaşlı kadınla biraz muhabbet ettikten sonra dairenin önünden ayrılır. Anlatıcı ve arkadaşı Recep'in genellikle zamanı bu apartmanın önünde oturarak ve apartman görevlisi Besim'le muhabbet ederek geçer. Müselles Apartmanı'nın alt katında oturan görevli, her gün dairelerin önündeki ahşap kutuya ekmek, süt ve gazete bırakır. Apartmanın ilk katı rengârenk çiçeklerle doludur. Anlatıcı, bu kattan aşağı inerken daima çiçeklerin sırasının değişip değişmediğine bakar ve onlarla konuşur. Çiçekler apartmanın ilk katıyla bütünleşmiştir. (s. 19)

Anlatıcı ve Recep'i gördüğümüz diğer bir yer de apartmanın kalorifer dairesidir. Apartmanın arka tarafında olan kalorifer dairesine üç dört basamakla iniliyordur. Demir kapıyla kapanmış olan bu daire onlara oldukça ürkütücü gelir ve

aynı zamanda bu karanlık ve korkutucu yer onlarda merak uyandırır. Recep ile beraber usulca kapıyı itip içeriye girerler. Kapı aralanınca kocaman bir aslan ve akrebin onlara doğru döndüğünü görürler. Karşısında gördükleri aslan, apartman görevlisi Besim Efendi'nin ta kendisidir. Akrep ise üst komşusu Emriye Hanım'dır. Besim Efendi ve Emriye Hanım, Madam Anastasia'nın salonunda bulunan yılana benzeyen bir kirpik tarafından bu hale getirilmiştir. Recep ve Nazlı, akrep ve aslanı eski haline döndürmek için Perukacı Villiy'den yardım isterler. Aynalı Şark Han'a giderek çevresi ayna ile dolu bir odaya girerler ve büyüü bozarlar. Olaylar devam ederken romanın sonunda anlatıcının düş ile gerçeği beraber verdiğini Recep'in ağzından öğreniriz. Anlatıcı, hatırlamadığı bir rüyadan uyanmış gibi olduğunu ve her şeyin Beyoğlu'nun büyüünden kaynaklandığını söyler.

Nazlı Eray, özellikle çocukluğunun geçtiği apartmanlardan bahsederken yoğun bir özlem hisseder. Bu özlem kaybettiği anne babası ve anneanesi üzerine yoğunlaşır. Diğer taraftan apartmanların bulunduğu semt, apartmanların XX. yüzyılı yansıtan mimarisi ve apartmanların içinin genellikle loş oluşu yazarın sıklıkla vurguladığı özelliklerdir. Bir diğer özellik ise “ev” konusunda değinildiği gibi apartmanlardaki dairelerin neredeyse aynı şekilde döşenmesidir. Aynı zamanda yazarın apartmanlarında, kendinden başka kimseye rastlamayız. Yaşanmışlıklardan bahsetmesine rağmen ölmüş olanların dışında orada hali hazırda yaşayan örneğin bir komşudan ya da apartman koridorlarında rastladığı, selamlaştığı herhangi birinden söz etmez. Bunun sebeplerinden biri yazarın bu mekânları sadece kendisi ve yaşadığı yerler hakkında bilgi verme isteği olabilir. İkinci neden ise bu mekânları fantastik öyküler içinde sadece genel geçer mekânlar olarak kullanmasıdır.

Örneğin: İstanbul/Azer Apartmanı, Nazlı Eray'ın *Yıldızlar Mektup Yazar ve Uyku İstasyonu* romanlarında andığı apartmandır. Sürekli taşındıkları için genel olarak eserlerin hepsi çocukluğunun geçtiği mekânlar olarak tanıtılır. Azer Apartmanı, daire on iki anlatıcının çocukluğunun geçtiği mekânlardan biridir. İstanbul/Teşvikiye denilince Hüsrev Gerece Caddesi'ndeki bu apartman anlatıcının aklına gelir. *Yıldızlar Mektup Yazar* adlı roman, anlatıcının Ankara'daki evinin balkonunda oturmasıyla başlar. Balkonda oturup çevresini izleyen anlatıcı, birden geçmiş günlerini ve İstanbul/Teşvikiye'deki evi düşünür. İki yanında eski İstanbul apartmanlarına benzetir bu evi. Yaşamına üç yıl önce giren; içi loş, ufak; İstanbul'un eski apartmanlarına özgü bir yarı karanlığı barındıran bu apartman dairesinin, ona bir

zamanlar İstanbul'da geçirdiği çocukluğunu, ilk gençliğini yeni baştan yaşattığını söyler ve bu apartmanı, yaşadığı daireyi özlemle anar. Bunları düşündükten sonra balkondan içeri girer. Ertesi gün sabah erkenden gezmek için dışarı çıkar. Teşvikiye'deki Saray Muhallebicesi'nde yemek yer ve vitrinlere bakarak eve yürür. Eve doğru yürürken çocukluğunun ve ilk gençliğinin geçtiği yerlerden geçer ve buralarda özlem giderir, eski günlerini anımsar.

“Uzun yıllardır Ankara'da yaşamama rağmen unutmamışım buraları. Annem babam, yakın zamana kadar Abdi İpekçi Caddesi'nde oturuyorlardı. Eski bir İstanbul apartmanı olan Azer Apartmanı'nda. Geniş bir apartmandı. Uzun koridorları, büyük odaları vardı. Pencerelelerindeki kepenkleri annem yarı inik tutardı. Loş olurdu evin içi. İnönü Stadyumunda bir gol atıldığı zaman, seyircilerin sesi arka balkondan duyulurdu.” (YMY, s. 44).

Bunları anımsarken Azer Apartmanı'nın yıkılmasıyla beraber duyduğu üzüntüyü de verir. Apartman yıkıldıktan sonra annesi ve babası Bağdat Caddesi'ne taşınırlar. Anlatıcı, buradan her geçişinde eski Azer Apartmanı'nın yerini alan apartmanlara özlemle bakar.

Aynı apartmanı anlatıcı, *Uyku İstasyonu* romanında da anımsar. Roman, anlatıcının iskele kenarında gözlerini açmasıyla başlar. Gerçekte mi rüyada mı olduğunu tam olarak kavrayamayan anlatıcı, saati sormak için çevresine bakınır ve kimseyi göremez. Kendini 'zamansız ve zamanın dışına çıkmış gibi' hisseder. Geçmişte mi yoksa gelecekte mi olduğu sorusu bir müddet aklına takılır ve zamanın neresinde olduğunu sorgular. Daha sonra sislerin ardından annesini görür. İskeleyle doğru annesine koşmaya başlar. Gerçek veya hayal olduğu algılanamayan bu olaya anlatıcı, üç buçuk aydır içinde yaşamaya alıştığı karabasanın etkisi der. Annesiyle konuşmaya başlayan anlatıcı onsuz geçen günlerde neler yaptığını anlatır. Rüyadan uyandığında ise bir müddet yatağın içinde düşünmeye başlar. İstanbul'a gittiği zamanlar, annesini ve babasının eskiden oturduğu Teşvikiye'deki Azer Apartmanı'nın ağır, demir kapısının heyecanla itip açar, görkemli mermer merdivenlerden bir solukta çıkıp aynalı bir kutuyu andıran asansöre bindiği ve üst kata çıktığı aklına gelir. On iki numaralı dairenin kapısını çalar ve heyecanla annesinin kapıyı açmasını bekler. Kapı açılır ve annesi ile babası anlatıcıyı karşılar. Her zaman olduğu gibi, uzun yıllar önce ayrıldığı İstanbul'a büyük coşku ile gelir, bir çırpıda salondaki koltuğa oturup sigarasını yakar ve yaptıklarını anlatır. Eski günlerini bu şekilde anımsayan Eray, bu apartmanı şöyle hatırlar:

“Ben Azer Apartmanı’ndan ayrılalı çok yıllar geçti. Ankara’ya geldim. Azer Apartmanı şimdi yıkıldı. Upuzun karanlık bir koridoru olan, geniş salonun pencerelerini çekilen kordonlarla tıklar tıklar inip çıkarak örten kepenkleri bulunan, eski bir İstanbul apartmanıydı.” (Uİ, s. 17).

Daha önce de belirttiğimiz gibi bu apartmanın yıkılmasından sonra annesi ve babası İstanbul/Bağdat Caddesi’ndeki kendi evlerine taşınır. Anlatıcı, annesini en son gördüğü apartmanın burası olduğunu da söyler. Daha sonra hazırlanarak evden çıkar ve Hasanpaşa’daki hastaneye annesini görmeye gider. Anlatıcı, romanın devamında bu apartmana bir daha değinmez.

Eray’ın eserlerinde apartmanı, yılların biriktirdiği anıları üstüne çeken ve geçmişini giyen bir mekân olarak görürüz. Çocukluğunda anneannesi ve babaannesinde kalması, ilerleyen yıllarda anne ve babasından ayrılarak farklı yerlere taşınması onun belli bir yerde ikamet etmemesine sebep olur. Apartmanlar, küçük yaşta arkadaşlarıyla beraber önünde oturduğu, muhabbet ettiği, maceralarla dolu hayal gücünün kapılarını açtığı yer olarak verilirken; yetişkinlik döneminde ise ailesiyle beraber zaman geçirdiği, içinde mutluluğunu ve hüznünü paylaştığı mekân haline döner.

3. Han/Pasaj

Han ve pasajlar kuruluş amacı gereği ticarete hizmet eden mekânlardır. Diğer taraftan belli şehirlerdeki ya da semtlerdeki bu mekânlar bir süre sonra kendi sosyal ilişkilerini oluşturan, kendine has hikâyeleri olan mekânlar haline gelir. İstanbul Galata’daki, İstiklal Caddesi’ndeki çoğu Osmanlı döneminde yapılmış olan han ve pasajların bu türden bir özelliği vardır. Bu mekânlar tıpkı orada bulunan tarihi semt, sokak ve apartmanlar gibi gerek içindeki esnaf gerek oraya gelen müşteriler sayesinde değişik bir dünya yaratmış ve başka şehirlerdeki insanlar için bile ünlü olmuştur.

Bu han ve pasajların ünlü olmasının diğer bir nedeni de içlerinde barındırdıkları kimi hikâyeler, orada kalan ünlü insanlar ve belirli dönemlerde gördükleri işlevlerdir. Örneğin Osmanlı döneminde yapıldıktan sonra bir süre Rus konsoloslugu ve Rus hapishanesi olarak işlev gören Narmanlı Han, Ünlü yazar Ahmet Hamdi Tanpınar, Ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu ve gravürücü Aliye Berger gibi sanatçılara ev sahipliği yaptığından ünlü mekânlar haline gelmiştir. İstanbullu olan Nazlı Eray, eserlerinde bu mekânlardan bahseder. Örneğin *Aydaki Adam*

Tanpınar ve Büyülü Beyoğlu romanlarında bu hanın hem tarihinden bahsedilmekte hem de içinde ikamet eden Ahmet Hamdi Tanpınar, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Aliye Berger sanatçıların odalarının bulunduğu yerler anılmaktadır. Biz bu mekânda ikamet eden şahsiyetlere “Odalar” başlığında değinmiştik.

Çok eskiden Rus konsolosluğu ve üst kısımları Rus hapishanesi olarak kullanılan Narmanlı Yurdu, İstiklal Caddesi'nin önemli kültürel yapılarından biridir. Anlatıcı, romanda bu yapının çok eski zamanlarda İtalyan bir mimar tarafından inşa edildiğini, ilk başlarda elçilik ve hapishane olarak kullanıldığını daha sonraki yıllarda Narmanlı Yurdu olarak anılan binada birçok sanatçının yaşadığını ve eserler ürettiğini söyler. Tanpınar'a bu odayı bulan Berna Moran'ın eşi Tatyana Moran'dır. Anlatıcı, mekânın tarihine bu kadar değinir ve Narmanlı Yurdu'nun içinde bulunan Tanpınar'ın odasından söz eder. Tanpınar'ın hapishaneyi anımsatan odası²⁵, Narmanlı Yurdu'nun içindedir. Geniş avlusunda bir sürü kedi vardır. Biz anlatıcıyı genelde Tanpınar'ın odasında görürüz. Anlatıcı, her gece evinde otururken veya yatarken birdenbire evden çıkarak Tanpınar'ın hayatını araştırmak için bu mekâna gelir. Tanpınar'ın odasına gitmek için bu hanın içinden geçmek zorundadır. Evinden Narmanlı Yurdu'nun bulunduğu İstanbul/Tünel'e kadar çevresine baka baka yürüyen anlatıcı, düzenli olarak iki günde bir bu hana gelir ve her geldiğinde bir müddet Narmanlı Han'ın karanlık avlusunun demir kapısının önünde bekler, sessizliği dinler. Bir müddet sonra demir kapıyı itip zifir renkli avludan içeri girer ve Tanpınar'ın odasına doğru ilerler. Anlatıcı, bu yarı karanlık odaya girince hiçbir eşyaya dokunmadan bir müddet çevresine bakar. Daha sonra Tanpınar'ın yazı masasının üstünde bulunan kavanozları inceler. İçinde fındık bulunan bu kavanozları eline alır ve Tanpınar'ın açlığını bu fındıklarla bastırıldığını daha önce bir kitapta okuduğunu anımsar. Kavanozu yerine bırakır ve odanın içinde hiçbir şey yapmadan bir müddet daha durur. İşini hallettikten sonra odadan çıkar, anahtarı paspasın altına bırakarak Narmanlı Han'dan uzaklaşır ve İstiklal Caddesi'ne doğru ilerler.

Narmanlı Han'a daima gece yürüyerek giden anlatıcıyı, bir kez de gündüz bu mekânın önünde görürüz. Dolaşmak için dışarı çıkan anlatıcı, İstiklal'den aşağı yürüyerek Tünel'e varır ve Narmanlı Yurdu'nun önünde birtakım satıcılar, posterciler görür. Satıcıların önünden geçerek kapalı demir kapıya ulaşır. Aydınlık

²⁵ bk. tez s. 192

avluya, çevredeki artık yıkılmaya yüz tutmuş eski binalara, yarısı çökmüş balkonlara, kararmış duvarlara bakar.

“Bu çok esmiş, yıkık dünyaya, çekilmiş diş yeri gibi adeta kanayan pencerelere, kilitlemiş, açılmayan kapılara hüznle baktım.”
(AAT, s. 104)

Bu avluda, seramik sanatçısı Aliye Berger, eşi keman hocası Karl Berger, ünlü ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu ve ünlü şair-yazar Ahmet Hamdi Tanpınar’ın bir zamanlar yaşadığını düşünür. Çevresindeki yapıların, avluyu çevreleyen odaların, pencerelerin ve balkonların yıkıntı halinde olduğunu belirtir. Bu insanlar burada nasıl yaşamışlardı? Anlatıcı, bunları düşünürken bekçi Mithat’ın yanına yaklaştığını görür. Bekçi, burayla ilgili anlatıcıya bilgi vermeye başlar fakat anlatıcı bekçiyi dinlemez. Bu mekânla ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olan anlatıcı, buradan bazı şeylerin, bir küllüğün, koltuğun, yatağın neden saklanamadığını, korunamadığını kendi kendine düşünür. Zaman, Narmanlı Yurdu’ndaki tüm yaşananları silip götürmüştür, yerine sefalet, yıkılmışlık, sessizlik ve terk edilmişlik bırakmıştır. Burası artık anlatıcının her gece gördüğü oda değildir. Sabah aydınlık hava ile bu mekân günün gerçeğine karışmıştır ve burası ona bir mezardan daha hazin gelmiştir. (s. 105) Bunları düşünürken Tanpınar’dan tek yadigârı diye düşündüğü kedilerden birini sevmeye devam eder. Bir müddet sonra kediyi bırakır ve yavaş yavaş bu mekândan uzaklaşır.

Narmanlı Yurdu’nu *Büyülü Beyoğlu* romanında da görürüz. Bu mekân, roman kahramanlarından biri olan Madam Anastasia’nın gece gittiği mekânlar olarak verilir. Romanda, Madam Anastasia’nın her gece gitmesinden ötürü adı sıkça geçen bu mekân, çeşitli fantastik olayların yaşandığı birer sahne olarak karşımıza çıkar. Recep ile Nazlı, her gün apartmanlarında oturan bu yaşlı ve gizemli kadın tarafından evine çağrılır. Çocukları sevdiğini söyleyen bu kadın, bu iki arkadaşına eski fotoğraflarından oluşan albümünü gösterir ve onlara her gelişinde şekerler verir. Nazlı, bir gün bu eve tek başına gider. Bu yaşlı ihtiyarla muhabbet ederken onun başının üstünde, saçlarının arasında bir kırlangıç yuvası olduğunu görür.²⁶ Tek başına burada durmaktan korkan Nazlı, izin isteyerek evden çıkar ve arkadaşı Recep’in yanına gider. Gördüklerini Recep’e anlatır. Recep ise çevresinden bu kadın ile ilgili duyduklarını Nazlı’ya söyler. Duyduklarına göre Madam Anastasia, meşhur ‘Beyoğlu Büyücüsü’ her gece Hazzopulo Pasajı’nda, Aynalı Çarşı’da dolaşırken

²⁶ bk. tez s.105

görülür. Atlas Pasajı'nın içinde bezden bebekler satılan dükkândan bebekleri alıp, onları canlandırır ve sabaha kadar bebeklere dans ettirir. Tünel'deki Narmanlı Yurdu'nun iç avlusundaki terk edilmiş eski evlerin pencerelerinde *Aydaki Adam Tanpınar* romanında değinildiği gibi Tanpınar, Aliye Berger ve Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi eskiden yaşamış ünlü şahsiyetler belirir. Kimsenin yaşamadığı bu yerde ışıklar yanar ve sabaha kadar dans müziği çalar. Anlatıcı, Recep'in bu anlattıklarını şaşkınlıkla dinler. Rivayete göre Madam Anastasia bu mekâna ne zaman gitse Hazzopulo Pasajı'nda pencereler açılır ve şarkılar duyulur. Pasajın kapısına asılı bütün teşbihler şingırdamaya başlar. Anlatıcı, Recep'in bu anlattıklarından sonra Madam Anastasia'nın eski mekânları yeniden canlandırıldığını ve eski dünyaların içinde dolaştığını düşünür.(s. 17) İki arkadaş bir müddet daha konuşur ve ertesi gün buluşmak için sözleşirler.

Bir sonraki gün Recep ile Nazlı, Madam'ın peşine takılıp onu Narmanlı Yurdu'na kadar takip ederler. İhtiyar kadın içeri girince birden sol taraftaki zifiri karanlık pencere aydınlanır ve keman sesi duyulur. Kadın karanlığa doğru yürürken 'Aliye! Ahmet! Bedri!' diye bağırır. Simsiyah pencerelerde tek tek ışıklar yanmaya başlar. Recep ile Nazlı gözlerine inanamaz. İçerde kutlanan doğum günü bitince yanan ışıklar teker teker sönmeye başlar. Bir süre sonra Narmanlı Yurdu o eski ürkütücü yalnızlığına ve karanlığına bürünür. Anlatıcı, artık Madam'ı evden her çıktığında takip etmeye başlar ve Narmanlı Yurdu'na her gidişince bir ünlüyle karşılaşır. Pencereden gizlice onları izler. Küçük Nazlı, eskiden burada yaşayan insanların hayatını merak etmeye başlar fakat bu merakını gidermek için hiçbir şey yapmaz. 'Acabalar' sadece soru olarak zihninde kalır.

Romanın ilerleyen kısımlarında bu mekânı Recep ve anlatıcının, Madam'ı takip etmesiyle görürüz. Bu iki arkadaş, her gece Madam evden çıkınca onu takip ederler ve Narmanlı Yurdu'na kadar gelip onu gizlice izlerler. Anastasia'nın ünlü kişilerle ve bez bebeklerle konuştuğunu görürler. Anlatıcı, bu mekânın kasvetli, rutubetli havasını dağıtmak için düşsel öğeleri kullanmıştır. *Aydaki Adam Tanpınar* romanında Narmanlı Yurdu'nun o bakımsız haline üzölmüş, Büyölü Beyoğlu'nda ise bu mekâna hayat vermek istemiştir. Belki de çok sevdiği Tanpınar'ı hayattayken görmek istediği için bu yola başvurmuş olabilir.

Son olarak anlatıcı, *İmparator Çay Bahçesi* adlı romanda Taşhan'ı verir. “Bartın” başlığında da değindiğimiz Taşhan,²⁷ gerçek olmasına karşın içinde bulunan ‘hayal kadınlar’ hayali karakterlerdir. Bu mekâna sadece erkeklerin düşündüğü eski sevgilileri, ölen eşleri, zamanında unutamadığı kadınlar girebilir. Romanda, Gül Abla ile beraber arkadaşı Advıye Hanım’ın evine gitmek için taksiye binen anlatıcının aklına birdenbire Bartın gelir. Anlatıcı, bu mekânın aklına gelmesinin sebebini vermez. Daha önce gezip gördüğü bu mekânın kendine özgü bozulmamış dokusunu düşünür ve oradayken dolaştığı sokakları, yürüdüğü ana caddeleri ve gittiği çay bahçelerini anımsar. Bir daha Bartın’a gitme kararı alır. Bir müddet sonra Ankara’dan yola çıkıp Bartın’a gelen anlatıcı, bu kentin dar sokaklarını gezmeye başlar. Ana caddede eski, üstünün kiri boyası dökülmüş, çevresinde eğri büğrü, zamanla unutulmuş tabelalar kümelenmiş bir bina gözüne çarpar. Üstünde Taşhan yazan bu binanın kapısından içinden girer. Girdiği yer kırık, dökük, eski bir avluya açılır. Çevrede hiç kadın yoktur. Derme çatma masalara oturmuş yüzyılların yorgunluğunu yüzünde barındıran adamları bira ve sigara içerken görür. Avlunun ortasında suyu kurumuş bir havuz vardır. Buradan çıkıp yolun karşısındaki Balkaya Pastanesi’ne tatlı yemeye girer. Pastaneye girer ve bir masaya oturur. Oturduktan sonra bu mekândan etkilendiğini düşünür. Kadının olmadığı bu yer, kalbinde kadın taşıyan erkekler birahanesidir. (s.41) Orada gördüğü her erkeğin beyninde ve kalbinde mutlaka bir kadın vardır; görünmeyen ama sigara dumanı içinde, tavlanın sesinde, bira köpüklerinde var olan kadınlardır bunlar. Taşhan’da duyumsadığı bu ‘kadın yoğunluğunu’ düşünüp durur. Bu düşünceler içinde tatlısını yer ve oradan kalkar, dolaşmaya devam eder. Dolaşırken ertesi gün oraya bir daha gelme hayalini kurar. Anlatıcı, belli bir zaman sonra bir gece Bartın sokaklarında dolaşırken kendini Taşhan’ın kapısında bulur. İçeri girdiğinde burayı bıraktığı gibi bulur, hiçbir şey değişmemiştir. Kimse onun içeriye girdiğini fark etmez. Dipteki boş masaya oturarak çevresini inceler. Garsona seslenir ve garson onu duymaz. Yan masada oturan bir adam ona ‘buradaki erkeklerin kafasındaki kadınlardan biri olmadığını’ ve garsonun onu bu yüzden duymadığını söyler. Anlatıcı bunu öğrenince seslenmekten vazgeçer. Bu sırada içeri hayal kadınlar girmeye başlar. Her adamın yanında geçmişinden getirdiği bir kadın vardır artık. “*Taşhan’da izlediğim olaylar beni hayretler içinde bırakmıştı.*”(s. 50) diyen anlatıcı, kadınlarla beraber adamlarda olan ani ruhani

²⁷ bk. tez s.38

değişiklikleri izler. Bütün adamların yüzü artık gülüyordur. Bir müddet burada oturur ve hayal kadınları izler. Sabaha karşı buradan kalkarak otelinin yolunu tutar.

Romanın ilerleyen bölümlerinde anlatıcı, buraya sadece hayali kadınlarla konuşmak için ve yemek yiyip çay içmek için gelir. Görüyoruz ki burası erkeklerin düşlerinde kalmış, yüreğinin köşesine sıkışmış, dudaklarında fısıltıya dönüşmüş, geçmişin deriliklerinde bir yerde yok olmuş, delicesine sevilmiş, kavuşulmuş ya da ulaşılamamış kadınların geldiği hayali bir mekândır.

Çoğunun düşü unsurları barındırdığı han ve pasajlar, Eray'ın romanlarında karşımıza gerçek mekân olarak çıkmış fakat bu mekânlarda geçen olaylar fantastik bir şekilde verilmiştir.

4. Eğlence ve Dinlenme Mekânları

Nazlı Eray'ın eserlerinde hem kahramanlar hem de olaylar sürekli olarak değişik mekânların içinde kendisini gösterir. Bu mekânlardan bazıları da eğlence ve dinlenme mekânlarıdır. Yazar gittiği yerlerde bazı özel eğlence ve dinlenme mekânlarına özellikle uğrar. Bu mekânlar genellikle o bölgelerin en ünlü mekânlarıdır. Bunun yanında Eray'ın bazı eserlerinde kurmaca mekânlar da bulunmaktadır.

Yazarın, eserleri içinde söylediği eğlence mekânlarından ilki Yıldız Tozu Pavyonu'dur. "Yıldız Tozu" adı Eray'ın diğer eserlerinde Yıldız Tozu Oteli olarak karşımıza çıkar fakat eserlerinde bu otele sadece ismen değinir. *Geceyi Tanıdım* hikâyesinde Yıldız Tozu, pavyon olarak kurgulanmış bir mekândır. Hikâye, anlatıcının 'gecenin' içine girmesiyle başlar. Düşsellik bulunan bu hikâyede, tüm kadınlar, erkekler, eşcinseller, çocuklar, köylüler geceye girmek için bekler. Birdenbire gecenin içine giren insanlar, dört bir yana dağılır. Anlatıcı artık gecede yalnızdır, sokaklarda yürümeye başlar. Yürüye yürüye kentin ışıl ışıl bir sokağına gelir, burada O'Hara adında bir Arapla tanışır. Her sokakta biriyle tanışan anlatıcının amacı, geceyi tanımak ve gece bu sokaklarda olan biteni görmektir. O'Hara ile beraber sokaklara girip çıkarlar ve etrafa bakınırlar. Dolaşırken kulaklarına bir ses gelir. Şarkı söyleyen bir kadının onlara doğru geldiğini görürler. Adının Fausta olduğunu söyleyen kadın, apartman topuklu pabuçları, yırtmaçlı siyah eteği, dalgalı ve abartılı saçları ile kendini tanıtır. Fausta, Yıldız Tozu Pavyonu'nun assolistidir. Arap O'Hara, boynunda tilki kürkü bulunan bu eski yosma ve anlatıcı, bu gecenin

içinde dolanıp dururlar. Anlatıcı, hikâyede bu üç arkadaşın sadece sokaklarda ve caddelerde dolaştığını, etraflarında apartmanları ve apartmanların yanan ışıkları gördüklerini söyler. Sokakta dolaşırken Fausta, bu iki arkadaşı daha önce çalıştığı Yıldız Tozu Pavyonu'na götürür. Kapıya yaklaştıklarında uzaklardan çınlayan sarhoş naraları duyulur. Fausta, yürürken arkadaşlarına burayla alakalı bilgi verir:

“Uzun yıllar Yıldız Tozu Pavyonu'nda çalıştım ben. Hep assolist olarak çıkardım sahneye. Pavyonlardan hüznü yaşam öyküleri, şen kahkahalar, kollar, bacaklar, saçlar fişkırıyordu dışarıya. Gece alabildiğine doluydu.” (GT-YGÖ, s. 20).

Bu üç arkadaş, yürüyerek pavyonun önüne gelirler ve sadece kapısında dururlar, içeri girmezler. Hikâyede bu mekân bize sadece Fausta'un söylemiyle verilir. Daha sonra buradan uzaklaşarak sokaklarda yürümeye devam ederler.

Yazarın eserlerinde sık sık İstanbul'dan mekânlar kullandığını daha önce belirtmiştik. Genellikle İstanbul'un “kalburüstü” insanların gittiği ve oldukça eski olan bu mekânlardan en bilinenlerden biri Lefter'in Meyhanesi'dir. Lefter'in Meyhanesi, Eray'ın, gençliğinde kafa dağıtmak için arkadaşlarıyla gittiği bir mekândır. Genellikle romanlarında ve hikâyelerinde gerçek hayatta gittiği yerleri söyleyen anlatıcı, *Venüs'ün Son Gecesi* romanında anılarından yola çıkarak bize bu mekânı verir. Hikâyenin girişinde anlatıcı, yatağının üzerine uzanarak burada uyuya kalır ve uyandığında gördüğü rüyayı anımsar.

“Rüyamda Balık Pazarı'nın arka tarafındaki yan sokaklardan birinde, Lefter'in Meyhanesi'nde oturuyordum. Karanlıktı burası, bir rüya fragmanı gibiydi.” (VSG, s.91)

Anlatıcı, yatağın üstünde doğrularak gördüğü rüyayı anımsamaya devam eder. Seneler önce başına gelen her olaydan sonra yolunu tuttuğu bu mekân, yıkılmış ve yerini başka dükkânlar almıştır. Artık var olmayan bu mekânda, sanki bilinçaltının yarı karanlığında kendini sıkışıp kalmış gibi hisseden anlatıcı, uzun yıllar önce, gençlik yıllarının başlangıç senelerinde gördüğü bu meyhanenin duvarlarındaki fotoğraflara bakar. Bu duvardaki fotoğraflar eski aydınların, şairlerin, sarhoşların fotoğraflarıdır. Lefter'in Meyhanesi'nde genellikle in cin top oynar ve karanlıktır, sanki insan zihninin bir yerindeki kapalı bir kutu gibidir burası. Etrafta duvarları saran boydan boya ağlar vardır. Anlatıcı mekânın üzerinde bıraktığı etkiyi şu cümlelerle bize verir: “*Orayı ilk gördüğümde ne kadar etkilenmişim.*” (s. 91) Aslında bu mekânın anlatıcıyı etkilemesinin bir sebebi âşık olmasıdır. Âşık olduğu zamanlar insanın gözüne her şey güzel gözüktür. Anlatıcı için de bu böyledir. “*Âşık*

olduğumda mekânlar beni anlatamayacağım bir biçimde etkiliyordu.” (s.91) der. Bunları düşünürken olduğu yerden kalkar ve elini yüzünü yıkamak için banyoya gider. Daha sonra giyinip hazırlanır ve dışarı çıkar. Bu meyhaneyi anlatıcı, rüyalarında gördüğü kadarıyla verir. Genellikle eve yorgun argın gelir, battaniyesini üstüne çeker ve uykuya dalar. Uykuya daldığında kendini Lefter’in Meyhanesi’nde bulur. Rüyasında eski anılarını anımsayan anlatıcı, bu mekâna hiçbir zaman yalnız gelmediğini söyler. O zamanlar sevdiği bir insan vardır ve onunla beraber buraya gelirler. Aynı zamanda hayatında hiç alkol almadığını, ama bu mekânın mezelerini çok sevdiğini söyler. Anlatıcının, bu mekânı rüyasında görmesinin sebebi de burada güzel anılar biriktirmesidir.

“Çoktandır unutmuş olduğumu sandığım mekân bu 1960’lı yıllardan kalma bellek parçası, dağılmaya yüz tutmuş bir güve kanadı gibi karşımdaydı işte.” (VSG, s.147).

Anlatıcı bir anda uykudan uyanır ve rüyasında gördüğü şeyleri düşünmeye başlar. Roman boyunca bir daha bu mekâna rastlamayız.

Nazlı Eray için çok özel anlamları olan bir başka meyhane ise İstanbul/Koço’nun Meyhanesidir. Yazar bu meyhanenin kendisi için önemini *Rüya Yolcusu* romanında söyler. Roman, anlatıcının kısa anılarından oluşur. Bu anılarından biri de ‘Ah Canım İstanbul’ başlıklı anıdır. Bu anıda çocukluk aşkı Ege ile Koço’nun Meyhanesi’nde geçirdiği zamanları anımsar. Moda’daki bu meyhanede önemli anıları olan anlatıcıyı, buraya ilk defa 60’lı yıllarda Ege getirmiştir. “*İlk âşık olduğum yer. Moda’daki Koço’nun Meyhanesi.*” (s. 163) diyerek buranın kendisi için önemini söyleyen anlatıcı, ilk defa değişik deniz ürünlerini de burada yer. Burası onun belleğinde Ege’ye âşık olduğu ve Ege’yi sevdiği yer olarak kalır. On sekizlerinde olan iki arkadaş, burada saatlerce oturur sohbet eder. Anlatıcı burada ilk defa, Ege’den Arthur Rimbaud’yu, Lautrémontu ve Alfred Jarry’i öğrenir. Yepyeni bir dünya açılır önüne. (s.164) Ayrıca onlar burada otururken anlatıcı, annesinin ve babasının da yan taraftaki Moda Kulübü’nde yemek yediğini söyler. Ailesinin burada olduğundan haberi olmayan anlatıcı, burada onları göremeyeceklerini düşünür. Çünkü burası onları koruyan başka bir dünya olmuştur. Anlatıcı, Ege ile ilgili anılarını anlatırken bir yandan da bu anılara özlem duyduğunu söyler. Geçmiş zamanı anlatırken seneler sonra İstanbul’u terk etmeden bu meyhaneye uğradığını da belirtir. “*Daha pek anım var orada. Ama en önemlisi Ege ile olan.*” (s.164) der ve buraya giderken Ege’nin kendisini buraya getirdiği

zamanları anımsar. 60'lı yılların İstanbul bohemini, genç aydınlarını çocuk yaşta tanınması zihninden geçer. Anlatıcı, meyhaneye girer, Ege ile her zaman oturdukları masaya oturur. Etrafına bakar ve o geçmiş günleri yâd eder. Arthur Rimbaud'yu, Paul Verlaine ile yaşadığı fırtınalı aşkı... Bir süre daha burada oturur ve düşünür. Daha sonra buraya veda ederek kalkar bir daha da bu mekâna uğramaz.

Nazlı Eray'ın, *İmparator Çay Bahçesi* romanında verdiği kurmaca bir mekân olan Casino Venüs, romanda, yazarın yalnızlığının neden olduğu arayışlar yüzünden gittiği bir mekân olarak söylenir. Casinoyu ilk olarak Celal, İrfan ve anlatıcının konuşmalarında duyarız. Gezmek için dışarı çıkan bu üç arkadaş, oturmak için yer bakınırlar. Biraz dolaştıktan sonra eski bir apartmana benzeyen bir binaya girerler. Bu üç arkadaş, ismi verilmeyen bu apartmanın içinde bir sürü makine görür. Celal, oyun oynamak için bu makinelerin birinin başına geçer ve kendini oyuna kaptırır. Bu sırada İrfan ve anlatıcı kendi arasında konuşmaya başlar. Celal'in makineden ayrılamaması, İrfan'ın dikkatini çeker ve o da bir makinenin başına geçmek ister. Onu isteği üzerine anlatıcı, İrfan'a Casino Venüs'e gidebileceklerini, orada bu makinelerden yüzlerce olduğunu söyler ve Casino Venüs'ü "*Bir kumarhane. Tılsımlı bir dünya. Değişik bir yer.*" (s.45) olarak adlandırır. Celal ve İrfan'ın oyunu bitince buradan çıkıp Casino Venüs'e doğru giderler. Anlatıcı, bu üç arkadaşla beraber sadece oraya gittiklerini söyler fakat o mekâna gidince neler yaptıklarını veya neler gördüklerini vermez.

Anlatıcı, dışarı çıktığında sokaklarda dolaşırken çoğu kez eğlenmek için bu mekâna uğrar. "Casino Venüs'e geldim." , "Casino Venüs'teyim." cümlelerinden bunu anlarız. İlerleyen sayfalarda bu mekâna, anlatıcının Gül abla ile konuşmasında rastlanır. Anlatıcı, neredeyse iki günde bir geceleri bu mekâna uğrar ve bir makine başına oturur bir yandan kahvesini içer bir yandan oyun oynar. Oyunu bittikten sonra parasını ödeyerek mekândan ayrılır ve Gül ablanın evine gider. Eve geldiğinde Gül abla, ona buraya neden gittiğini, makinelerin onu büyülediğini ve onların renkli birer dünya olduğunu fakat kendisine zarar vereceğini söyler. Gül abla, anlatıcının makinelere kapıldığını, alt tarafı bir kumar makinesi olduğunu üstüne üstlük gittikçe para kaybettiğini ve buraya gittiğinden beri kendisine seyrek geldiğinden yakınır. Anlatıcıya göre makineler, sadece birer kumar makinesi değildir. Konuşma sırasında anlatıcı, kumar makineleri ile ilgili görüşlerini şu şekilde verir:

“Nasıl anlatsam onu bilemiyorum ki! Sanki canlıdır o. Beni tanır, gelip karşısına oturduğumu hisseder. Bunu çok iyi biliyorum. Tuşlarına dokunup kontrol etmeye başladığımda parmaklarımın altında bir an titrediğini hissederim.” (İÇB, s. 58)

Anlatıcı, aynı zamanda bu makineleri bir erkeğe de benzetir:

“Erkek bir makine bu. Hovarda, değişik bir erkek. Bazen beni üzer, sonra birdenbire sevindirir. Sinirlendirir. Sonra yumuşatır. Bir anda her şeyimi alabilecek güçtedir. Bana hissettirir bunu.” (İÇB, s. 58)

Gül abla, anlatıcının bu söylemlerini dikkatle dinler ve oldukça şaşırır. Bu makinelere âşıkmiş gibi davranmasına anlam veremez. Anlatıcı, Gül ablaya makinesini görmek için, karşısına oturmak için koşarak Casino Venüs’e gittiğini, makinesinde başka birinin oturduğunu gördüğünde onu kıskandığını da söyler. Başka makineler oyalamaz onu, gözü hep birindedir. Makinelere ne derece bağlansa da içinde bulunduğu durumdan bir o kadar da rahatsızdır. Gül ablaya içinde bulunduğu durumu anlatırken, makinesi için “*Beni kısıktırak yakaladı, tutsak etti. Nefret ediyorum ondan.*” (s.59) der. Gül abla oldukça telaşlanır ve bu makinelerin bir aldatmaca olduğunu, tehlikeli şeyler olduğunu söyler. Anlatıcı, bunları bildiğini fakat makineleri tehlikeli olduğu için sevdiğini söyler. (s.60)

“Onun için seviyorum onları. Casino Venüs’e girerken, o kilitli, camlı dönen kapıdan geçerken içim bir an heyecandan cızlar. Tehlikeyi bilirim. Tehlikeli şeyler bunlar gerçekten. Belki de o yüzden böyle çekici.” (İÇB, s. 60).

Gül abla ile konuşmaları bittikten sonra yemek yerler ve anlatıcı buradan çıkarak evine gider. Ertesi gün yine Casino Venüs’e gitmek için taksiye binen anlatıcı, buraya gelir ve kırmızı halı kaplı koridordan içeriye doğru yürür. Kristal avizelerle dolu bu koridordan geçerek kürkünü vestiyere verir. Casino Venüs’ün iç kısmına açılan yuvarlak cam kapının dışı yavaş yavaş kayarak aralanır. İçeri girer ve çevreye şöyle bir göz atar. Casino’nun içini aydınlatan yarı loş ışık, makinaların insanı çağıran hafif müziğinin çevreyi sardığını görür. Salonun ortasında daha önce hiç görmediği bir makine gözüne çarpar. Yeni gelen bu alet oldukça büyüktür ve hafif, değişik bir müziği vardır. Otomatik rulet makinesinin başına oturan anlatıcı, makineyi çözmeye çalışır ve düğmelerine basar. Makinenin içinden gelen kadın sesi anlatıcıyı oldukça şaşırtır. Çünkü bu kadın, anlatıcının hayatıyla ilgili ona sorular sormaktadır. Anlatıcının her hamlesinde makineden gelen kadın sesi farklı bir soru yöneltir ona. Soruları cevaplandırın anlatıcı, bu sesle konuşmaya başlar. Artık Casino’ya her gittiğinde bu makineye oturup, karşısında bir kadın varmış gibi

makineden gelen sesle dertleşir. Eray, yine düş dünya ile gerçek dünyayı birlikte verir. Makinenin başında bir müddet oturduktan sonra saatin çok geç olduğunu fark eder ve buradan kalkar. Taksiye biner ve Gül ablanın evine doğru gider. Anlatıcı, Casino'ya gittiği günün akşamı mutlaka Gül ablaya uğrar ve ona Casino'da olanları anlatır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Casino Venüs anlatıcının eğlenmek ve yalnızlığını gidermek için gittiği bir mekândır. Romanın sonlarına doğru anlatıcıyı bu mekânda bir daha göremeyiz. Buraya bir daha uğramamasının sebebini de okuyucuya vermez.

Nazlı Eray'ın eserlerinde dinlenme mekânı olarak kafe ve kahvehanelere de rastlarız. Bu mekânlar onun sadece önünden geçerken uğrayıp kahvesini içtiği veya merak edip gittiği yeni ülkelerin sokaklarını izleme yeridir. Bu sebepten ötürü anlatıcı, genellikle isim olarak verilen bu yerleri, tasvir etmez. Ayrıca bu mekânlardan bazıları gerçek bazıları ise düşsel mekânlardır. “Ömür Uzatma Kahvehanesi” Nazlı Eray tarafından kurgulanmış bir mekândır.

Ömür Uzatma Kahvehanesi, ilk olarak aynı adla yazılmış olan hikâyede geçer. Yazarın, Muğla Milâs'ta bulunduğunu söylediği ve birkaç yaşlı insanın günde on iki saat bu kahvede kalıp anılarını paylaştığı ve bu sayede ömürlerinin uzadığı bir mekândır. Hikâyenin girişinde anlatıcı, Milas'a gelir. Kasabanın sokaklarında yürürken cebini karıştırıp ona verilen adresi çıkarır.

“Şöyle yazıyordu: Ömür Uzatma Kahvehanesi Şevketiye Mahallesi No: 12 Milas.” (ABA-KÖK, s. 210).

Gecenin karanlığında Şevketiye Mahallesi'ni arar. Bir bekçiye rastlar, ona adresi verir ve buraya geliş amacını açıklar. Anlatıcı, bu kahveye her gece ömür uzatmak amacıyla gelip oturan dört yaşlı adamı ve kahveciyi tanımak istiyordur. Bekçi yolu tarif eder, yolu tarif ederken bu dört ihtiyarın her gece eski anılarını birbirlerine anlattıklarını böylece uykudan kısıtladıkları zamanlarını ve eski günlerini bir arada yaşayarak ömürlerini uzattıklarını söyler. Yürüye yürüye kahvehaneye gelen anlatıcı içeriye girer ve dört tane ihtiyarı beklemeye koyulur. Biraz zaman geçtikten sonra kahveye gelen ihtiyarlara derdini anlatan anlatıcı olumlu karşılır. Çok sevdiği Marilyn Monroe'nun posterini bu kahvehaneye asan anlatıcı, onlara ünlü sanatçının intiharı ile ilgili bilgiler verir. Bu intihara üzülen dört yaşlı ihtiyar, Marilyn'in ömrünün nasıl uzamadığını düşünürler. Hikâye burada kesilir. Mekâna

çok fazla değinilmeyen bu hikâyede olay ile mekânın bağlantısı kopuktur. Anlatıcı astığı posterini duvarda bırakır ve hikâyeyi şu şekilde bitirir:

“Ben Milas’taki Ömür Uzatma Kahvehanesi’ni, orada tanıdığım dört ihtiyarı, kahveciyi ve Marilyn Monroe’yu boş bir beyaz kâğıdın üzerinde bıraktım, çıktım.” (ABA-KÖK, s.220)

Yazarlar Kahvesi de kurgulanmış bir mekân olarak *Ödül* isimli öyküde adı geçen bir mekândır. Hikâyeye göre yazarın öldükten sonra gittiği ve daha önce ölmüş olan yerli ve yabancıları gördüğü bir mekândır burası. Kafasının içinde bin bir düşünceyle Tunali Hilmi sokaklarında yürüyen anlatıcı, bir müddet vitrinlere bakar ve bir kafede kahve içmeye niyetlenir. Kendi dünyasına dalmış öylece giderken yanı başından bir ses duyar. Son imza gününde kitabını imzaladığı genç, anlatıcıya yeni kitabının ne zaman çıkacağına dair birkaç soru sorar ve onu selamlayarak yoluna devam eder. Tam o sırada acı bir fren sesi duyar. Uyandığında kendini bulutlu bir yerde bulur. Nerede olduğunu anlamayan anlatıcı, sol taraftan kulağına bağlama sesinin gelmesiyle burayı Göçmen Mahallesi zanneder. Yanındaki adama buranın neresi olduğunu sorduğunda Hacettepe Hastanesi’nde onunla çok uğraştıklarını ve komadan çıkamadığını şu an ise öbür dünyada olduğunu öğrenir. Yolunu kolay bulması için ona yardım eden bu adam, anlatıcıyı Yazarlar Kahvesi’ne götürür.

“Yeşilliğin ortasında, üstü asma çardağı ile kaplanmış bir çay bahçesi idi burası. “Türk yazarlarına ait bölüm” diye işaret etti o. Baktım köşede Oğuz oturuyordu.” (GT-YGÖ, s. 242).

Bu kahvede birçok yazar vardır. Oğuz Atay, Sevim Burak, Sait Faik ve Tezer Özlü bunlardan birkaçıdır. Oğuz Atay ile son kitabı hakkında konuşmaya başlarlar. “Sen de zamansız geldin buralara” der Oğuz ona. (s. 243) Anlatıcı, daha bir sürü işinin olduğundan, yazacağı bir sürü kitabının bulunduğu bahseder. Aslında anlatıcının bu mekânı zihninde tasarlamasının sebebi, geçmişe ve geçmişte yazılan eserlere duyulan özlemden ziyade sevdiği yazarları bir araya toplamasıdır. Hikâyenin sonunda anlatıcının birdenbire gözünü açtığını ve Hacettepe’de yoğun bakımda olduğunu görürüz. Ağlayarak uyanan anlatıcının gördüğü her şey sadece bir rüyadan ibarettir. Gözlerinden yaşlar süzülürken başucunda duran Oğuz’un, Sait’in ve Sevim’in kitaplarına tutku ile bakar. (s.248)

Eserlerinin çoğu aslında bir gezi güncesi olan Eray, bu gezilerde rastladığı ünlü kafelere de eserlerinde yer vermiştir. *Yıldızlar Mektup Yazar* romanında adı geçen ve çok etkilendiği Cafe Demel, Viyana’nın ünlü kafelerinden biridir.

Viyana'ya gezmek için giden anlatıcı, buraya gelince bir otele yerleşir. Eşyalarını yerleştirdikten sonra kendini bu kentin sokaklarına atar. Viyana sokaklarını araba ile dolaşan anlatıcı, bir müddet gezdikten sonra pansiyon odasına her zamanki saatinde döner ve pansiyona dönmeden önce Kartner Strasse'deki Cafe Demel'e gider. Kafenin üst katına çıkar ve buradaki salonların birine girerek bir masaya oturur, kremalı kahve içip uzunca bir süre kafeye girip çıkanları izler. Bu kafe Viyana'nın en zengin en görkemli kafelerinden biridir. Üst katı iç içe girmiş salonlardan oluşur. Duvarda boydan boya aynalar vardır. Nadide porselen ve kristalden yapılmış avizeler tavandan aşağı sarkar. Bu kafenin müdavimlerini varlıklı, şık giyimli kesim oluşturur. Anlatıcı, burada otururken bazı masalarda Viyanalı kadınlar ve erkeklerin hararetili hararetili bir şeyler konuştuklarını görür. Bir müddet bu insanların giyimine kuşamına bakar fakat bu insanlar hakkında bir şey söylemez. Gümüş saplı bastonlara dayanarak üst kata çıkan yaşlı adamlar görür. Eski aristokratlar olmalıydı bunlar diye düşünür. (s.39) İyi cins parfüm sürmüş kadınlar, vizon kürklerini hafifçe omuzlarından kaydırılmış, içkilerini yudumlar. Anlatıcı çevresini izlerken oldukça gösterişli olan bu kafeyi, Türkiye'deki kafelere benzetmez. (s.39) Aynı zamanda kafenin boydan boya duvarları kaplayan pencereleri Kartner Strasse'ye bakar. Anlatıcı, camın kenarındaki masasından dev katedralleri izler. Bu sırada içeriden hafiften bir Mozart kuarteti çalmaya başlar. Müziği biraz dinledikten sonra anlatıcı buradan ayrılır. Anlatıcı, romanda kafeyi sadece bu kadar verir.

Bir başka kafe de *Kayıp Gölgeler Kenti* romanında verdiği Kafka Cafe'dir. Kafka'nın hayatı ile ilgili araştırma yapmak için Prag'a giden anlatıcı, Eski Yahudi Mezarlığı'ndan çıkarak kendini Prag sokaklarına atar. Yolun karşısında bir tabela çarpar gözüne. Kafka Cafe yazan bu tabelanın olduğu yere doğru ilerler. Yolun karşısına geçip camlı kapıyı iterek içeriye girer. Dip tarafa doğru yürüyerek bir masaya oturur. Loş bir mekândır burası. Eski bir Avrupa kahvesidir. Duvarlar koyu renk ahşap kaplamadır ve duvarlarda Prag'ın eski halini gösteren siyah beyaz fotoğraflar vardır. Orta duvarda, tepede bir yerde, Franz Kafka'nın çerçeveli bir fotoğrafı asılıdır. Anlatıcı bunları incelerken bir taraftan da üstünü çıkarmaya çalışır. Önündeki listeden tanıdığı tek yiyecek olan palaçinkayı ister. Çok eski zamanlarda anneannesinin yaptığı bu tatlı kilometrelerce uzakta olan Prag'ın bir kafesinde onu bulur. (s.26)

Anlatıcı tatlısını yerken etrafı dikkatle izler. Yirminci yüzyılın edebiyatına damga vuran Franz Kafka'nın yazılarını yazdığı kafedir burası. Onun yazılarını yazarken hangi masada oturduğunu düşünür. (s. 26) O sırada aklına Kafka'nın *Günlükler*'i gelir bir an önce bir kitapçı bulup bu kitabı almalıdır. Kafasında kitabı alma düşüncesiyle Kafka Cafe'den çıkar.

Luxor Kitap Sarayı'na giden anlatıcı, Kafka'nın *Günlükler*'ini raftan çekip alır ve orada sayfalarını karıştırarak bazı bölümlerini okur. Bu çok değişik, karanlık, ürkek dünya bir anda yakalar onu. Kitabı alıp dışarı çıkan anlatıcı, ilk fırsatta Kafka Cafe'yi bir daha görmesi gerektiğini düşünür. Romanın devamında anlatıcıyı bir kez daha bu mekânda görürüz. Kafka Cafe'ye gelen anlatıcı kahvesini ister ve Kafka'nın masasına oturur. Kitabı okurken Kafka'nın nişanlısı olan Felice'yi hayal eder. Kafka'nın Felice ile ilk tanışmasını kitabında nasıl anlattığını okur ve Kafka'nın hayatıyla ilgili bilgi sahibi olmaya başlar. Anlatıcı artık bu kafeye her gelişinde Kafka'nın *Günlükler*'ini onun oturduğu masaya oturup okuyacaktır.

Nazlı Eray için çocukluğundan beri pastanelerin bir çekiciliği vardır. Çünkü çocukken aile bireyleriyle belirli aralıklarla pastaneye gider, orada tatlı yiyip kahve içerlermiş. Bu nedenle İstanbul'da bir dönem belli bir kültürü temsil eden pastanelerin onun eserlerinde de yer alması kaçınılmazdır. İlk olarak *Ben Benden Bana Mektuplar* hikâyesinde Baylan Pastanesi ismen verilir. Seneler sonra İstanbul'a çocuklarını sınava girmesi için getiren anlatıcı, onları beklerken İstiklâl Caddesi'nde dolaşır. Dolaşırken aklına bu pastane gelir ve onu aramaya başlar.

“Altmış üç yılında ben İstanbul'u bırakıp Ankara'ya gelmezden önce, bir Baylan Pastanesi vardı. Bakayım yerinde duruyor mu dedim. Koltuğumun altında romanım, yola koyuldum.” (ABA-KÖK, s. 308)

Anlatıcı, Baylan Pastanesi'ne yürürken dükkânların bazıları henüz açılmadığını görür. Kimi kepenkleri çıraklar kaldırmış, dükkânın önünü süpürüyorlardır. Dalgın dalgın Saray Muhallebicesi'ne değin yürüyen anlatıcı, Baylan Pastanesi'ne gelir. İçeri girer ve bir tavukgöğsü yer, etrafı izler. Aynaya bakıp saçını düzeltir ve saate bakar geç kaldığını düşünür. Buradan kalkarak Beyoğlu'ndan aşağıya kızlarının sınava girdiği okula gider. Görüldüğü gibi anlatıcı, bu mekânı hiçbir şekilde tasvir etmemiştir. Herhangi bir ruh durumu dâhil verilmeyen mekân, sadece bir gününü geçirirken gün içinde uğradığı bir yerdir.

Anlatıcının, hikâyelerinde yer verdiği başka bir pastane ise Gülen Gözler Pastanesi'dir. Bu mekân, *Gülen Gözler Pastanesi* adlı hikâyeye konu olmuş olan Ankara'da bulunan ve yazarın bir türlü gidemediği bir pastanedir. Anlatıcı, bu pastaneye gitme özlemini hikâyede verir. Anlatıcı, sevgilisinden ayrılmıştır ve sevgiliyle dört aydır görüşmüyordur. Bir mucize olmasını diler. Kırk yıl düşünse böyle acı çekeceği aklına gelmez. Onunla görüşmemek düşüncesi anlatıcıyı oldukça üzer ve onunla beraber geçirdiği zaman dilimlerini hatırlar. Beraber gittikleri dükkânları, dolaştıkları sokakları, beraber yapmak isteyip de yapamadıkları uğraşları, her zaman önünden geçip de içine girmeyi hiç akıl etmedikleri, Dikmen yolundaki Gülen Gözler Pastanesi'ni düşünür. Bu pastaneye gidemedikleri için yakınıdır. İçerde el ele oturabileceklerini hayal der.

“Hava buz gibi soğuk olsa. İkimizin de nefesi buhar olup, havada birbirine karışsa. Gülen Gözler Pastanesi'nde birbirimize bakarken öylece taşlaşsak.” (AABO, s. 9).

Anlatıcı bir müddet yaşanmışlıkları hayal eder. İzmir'de geçirdikleri günlerden bahseder. Bunun dışında bu pastanenin adı bir daha geçmez.

Venüs'ün Son Gecesi isimli romanda kurgu bir mekân olarak “Seni Seviyorum Pastanesi” okurun karşısına çıkar. Yazar, mekân gibi kurgu bir şahsiyet olan “geçmişini silen adam” ile bu pastanede buluşmasını anlatır. Dr. İzbırak ile buluşacak olan anlatıcının gittiği bu pastane romanda sadece bir iki sayfasında verilir. İzlediği bir televizyon programında gördüğü adamla buluşmak isteyen anlatıcı, taksiye atlayarak sözleştikleri yere doğru gider. Sokağın köşesinde taksiden iner. Sokağın ucunda duran pastanenin Seni Seviyorum yazısının etrafında kırmızı ampuller yanıp söner. Anlatıcı, hızlı hızlı yürüyerek Seni Seviyorum Pastanesi'nden içeri girer. Pastane loştur, yarı karanlıktır sanki bir rüya rengindedir. Aslında acıbadem kurabiyesi rengiydi bu ya da çocukken çok sevdiği kayısıli karamel rengi. (s.80) Daha önce burayı görmemiş olduğu şaşkınlıkla etrafa bakar anlatıcı. “*Aslında bana göre bir yerdi. Kenarda rahat deri koltuklar vardı.*” (s.80) diyerek mekânın iç görünümünü veren anlatıcı, bir masa seçip oturur ve beklemeye başlar. Karşılıklı oturan çiftlere bakar, bir kadın çay içer, yaşlı dedeler pastaneye girip çıkar. Bir müddet beklemeden sonra geçmişini silen adam kapıda görünür. Muhabbet etmeye başlarlar. Adam geçmişini, yazılarını, fotoğraflarını, mektuplarını zihninden ve hayatından çıkarıp attığını anlatır. Ömrü hayatı boyunca onları korumak ve saklamak için boşuna zaman kaybettiğini, büyük bir yükten kurtulduğunu söyler. Anlatıcı ise

geçmişten kurtulamayacağını düşünür. Geçmişinin ne denli güçlü olduğunu, onu silmek için çalışmaya başladığında ardından nasıl koştuğunu söyler. Anlatıcı artık bu pastaneye, geçmişi silen adamdan yardım almak için gelecektir. Hayatı boyunca yaşadığı kötü şeyleri zihninden çıkarmak ve bir daha hatırlamak istemediği için anlatıcı bu romanda ütöpik bir mekânla karşımıza çıkar.

Nazlı Eray'ın en sevdiği yerlerden olan Beyoğlu da bir dönem pastaneleri ile meşhur olmuş bir mekândır. Yazar'ın çocukluk ve ilk gençlik yıllarında ailesi ile de uğradığı bu pastaneler; Markiz Pastanesi ve tabii 1960'lı yıllarda sanatçıların uğrak yeri olan Lebon Pastanesi'dir. Bu mekânların bazıları romanlarda sadece ismen verilmiştir. *Beyoğlu'nda Gezersin*'de evinde oturan anlatıcı, havanın güzel olmasından ötürü dışarı çıkar. Beyoğlu'nda dolaşırken dinlenmek ve bir şeyler içmek için Markiz Pastanesi'ne gider. Pastaneye girmeden önce buranın kapısından içeri bakan anlatıcı, içeriğinin oldukça kalabalık olduğunu görür. İçeri girer ve dikkatini çeken ilk şey tavanda asılı olan avizelerdir. Yüksek tavandan aşağı sarkan kristal avize kırık ışıklar saçarak karanlık ortamı gizemli bir biçimde aydınlatır. Dipteki masalardan birin oturur, çay ve pasta söyler. Çevresine merakla göz gezdirir. (s.54) Beyaz önlüklü garsonlar çevrede dolaşarak siparişlerini aldığı bu mekânda çeşit çeşit insanlar vardır. Bir kadını seneler önce ölen Madam Anjel'e benzetir ve oldukça duygulanır. Tabağındakileri bitirmeye çalışırken, pastanın tadının değişmemiş olduğunu fark eder. *"Uzun yıllar önce Markiz Pastanesi'nde yediğim milföyün ta kendisiydi bu."* (s.55) diyerek buraya geçmiş senelerde de geldiğini yabancı bir mekân olmadığını verir. Bu sırada Albert ve Madam Tamara gelir. Onlar da bu masaya oturur birer kahve söylerler. Anlatıcı etrafını izlerken gözü sigarasını içmekte olan gizemli sarışına gider. Bu kadın sürekli kapıya doğru bakar. Birini bekliyor olabileceğini düşünen anlatıcı, bu kadının kim olduğunu merak eder. Albert bu kadının Madam Tamara olduğunu söyler. Anlatıcı şaşkındır, bu kadın çocukken annesinden duyduğu ünlü, gizemli kadın Madam Tamara'dır. Bu güzel Rus kadın, sosyeteden biriyle evlenmiş ve Türkiye'ye yerleşmiştir. Şıklığı ve çapkınlığıyla ünlü olan bu kadın İstanbul'u birbirine katmış ve tuhaf bir cinayete kurban gitmiştir. Anlatıcı, çocukluğunda bu cinayetin Beyoğlu'nda uzun zamanlar konuşulduğunu anımsar. Geçmişin gölgelenmiş renkleri belleğinde uçuşur. Çoiktandır unutmuş olduğu çocukluğuna ait birtakım şifreler bu gece vakti *"Markiz Pastanesi'nin yarı karanlık salonunda çözüliyordu."* (s.56) Karşısında oturan Tamara'yı bir müddet

izleyen anlatıcı, daha sonra bu kadını görmek için bir müddet daha bu mekâna uğrar. Pastaneden çıktıktan sonra ise Albert'e burayı değişik bir dünya olarak tanımlar. (s.57) Eray, burada da gerçek bir mekâna olağan üstü olaylarla gelmiştir. Olay örgüsünü ön plana çıkarmak için mekânı hayatın içinden de seçtiğini söyleyebiliriz.

Aydaki Adam Tanpınar adlı romanda karşımıza çıkan Beyoğlu/Lebon Pastanesi, eskiden ünlü yazarların ve fikir adamlarının gittiği bir mekândır. Aynı zamanda bu mekân, anlatıcının gençlik yıllarında uğradığı bir yerdir. Romanda, Tanpınar'ın hayatını araştırmak için onun kaldığı Narmanlı Yurdu'na düzenli aralıklarla giden anlatıcı, bir gece Kuruçeşme'de dolunayı izlerken Tanpınar'ın el yazılarını bu ayın üzerinde görür. Bu olay anlatıcıya heyecan verir ve her gece dolunayı izlemeye gider. Bir gece yine dolunayı izlerken ayın yüzeyindeki yazıların arasından, Tanpınar'ın gölge halinde yüzü belirir. Görünce şaşkına dönen anlatıcı ne yapacağını şaşırır. Tanpınar'ın silüetini bir kamera kasetine çeker ve kurstaki arkadaşlarına bunu göstermek için kurs binasına doğru yol alır. Kursa gittiğinde kamera kayıtlarını arkadaşlarına gösterir. Dudaklarını oynatan Tanpınar'ın ne dediğini anlamaya çalışan kurstaki çocuklar, onun 'telefon kullanmıyorum' dediğini çözer. Anlatıcı, Narmanlı Yurdu'na gittiğinde onunla iletişime geçmek için masasına bıraktığı telefonu gördüğünü anlar. Oldukça heyecanlanan anlatıcı, her gün dolunayın üzerine Tanpınar'ın silüetinin yansımalarını bekler. Bir gece dolunayın üzerinde yine beliren Tanpınar, peş peşe Lebon Pastanesi'ni tekrarlar. Tanpınar'ın izini süren anlatıcı, bunun kendisine gönderilmiş bir mesaj olduğunu düşünür. Tanpınar'ın dün gece ona bir buluşma yeri söylemiştir. Lebon, anlatıcının eski ortaokuluna yakın, okuldan kaçtığı günler gidip pasta yediği bir mekândır. Anlatıcı, içinde belirsizlikle, Narmanlı Yurdu'nun karşısındaki Lebon Pastanesi'nin yolunu tutar ve belirli günler bu pastaneye uğramaya başlar.

Heyecan içinde pastaneye giren anlatıcı, çabucak çevreye göz atar ve Tanpınar'a benzer birini göremez. Bir masaya oturur ve Tanpınar'ın günlüğünü çıkarır, yavaşça karıştırmaya başlar. Masada duran Tanpınar'ın günlüğü, pastane garsonlarından birinin dikkatini çeker. Osmanlıca bilen garson, işinden vakit buldukça günlükten bazı parçaları okuyarak yardım edebileceğini söyler. Defterden bazı kısımları okumaya başlar, anlatıcı defteri bu kadar kolaylıkla okuyabilmesine oldukça şaşırır ve ona her gün birkaç sayfa bu defteri okuyabileceğini söyler. Anlatıcı, bu defterle Tanpınar'ın dünyasına bir adım daha atmış olur. Diğer günler de

bu pastaneye gelen anlatıcı, Tanpınar'ı görebilmek için her gün aynı masaya oturarak pencereden dışarı bakar. İstiklâl'deki yoğun kalabalık, arada geçen tramvay hepsi çocukluğunu anımsatır ona. (s. 136) Anlatıcı, dışarıyı izlerken kapı birden açılır ve içeri bir adam girer. Boş bir masaya oturan adam, sigarasını yakarak çevreye bakınmaya başlar. Bu adam Tanpınar'dır. Sonunda Lebon Pastanesi'ne gelmiştir. Tanpınar'ın yanına giden garson onunla konuşmaya çalışır ama daha önce Tanpınar'ın fotoğrafını hiç görmediği için onu tanıyamaz. Bu sefer anlatıcı onun yanına gitmek için yerinden kalkar ki Tanpınar, gazetesini katlayıp oturduğu masadan ani bir hareketle kalkar. Kahvesinin parasını bırakarak mekândan çıkar. Anlatıcı, birçok kez yine bu pastaneye gelir fakat Tanpınar'ı göremez, garson ile beraber onun günlüklerini okumaya devam ederler. Burası onun için “büyülü bir dünya, zamansız bir mekân”dır. (s. 250)

Nazlı Eray'ı en çok etkileyen pastanelerden biri de günü birlik bir ziyarette gittiği Almanya Wiesbaden'de bulunan Maldaner Pastanesi'dir. Yazar, bu pastanenin insanı yormayan ama heyecanlandırıcı ihtişamını “eski dünyadan kalmış yaşlı bir zengin bir kadın”a benzetir. (s. 119) Necla ile birkaç yıl önce Frankfurt'tan bir trene binip günübirlik Wiesbaden'e giden anlatıcı, ilkin şehrin önemli noktalarından biri olan üç yüz yıllık Maldaner Pastanesi'ne gider. Vitrinde yüz yıllık porselen bebekler, şimdiye değin tadını ve biçimini bilmedikleri pastalar vardır burada. İçerisi daha da büyüleyicidir. En güzel masayı seçip otururlar. “*Burada zaman durmuştu.*” (s. 119) diyen anlatıcı, pastanedeki müşterileri de o eski zamanın insanlarına benzetir. Tüllü şapkalı, dantel eldivenli yaşlılarla ve eşsiz bir atmosferin içine girmişlerdir. Bir yandan da pastanedeki küçük televizyondan o gün evlenen İngiltere veliaht prensinin düğün törenini izlerler. Bir müddet burada kahve içerler ve kalkarlar. Bir daha bu mekâna uğramazlar.

Eray eserlerinde eğlence ve dilenme mekânlarına bir yeri gezmek için gittiğinde uğrar. Kentin ünlü mekânlarını merak ettiği için oraya gider, bazen önünden geçerken içeri girip kahve içip pasta yer. Bazen de bu gerçek mekânlara düş gücünü katar. İncelediğimiz kafe, meyhane, pastane gibi mekânların doğrudan mekân tasviri yoktur.

5. Kamusal Mekânlar

Kamusal mekânlar Nazlı Eray'ın eserlerinde fazla yer işgal etmez. Belirli eserlerinde karakol ve cezaevlerinden bahsedildiği görülür. Bu mekânlar tasvir edilmeden sadece kahramanın içinde bulunduğu yer olarak verilir.

Karakolda Bir Gece Ay, Yıldızlar ve Gökyüzü adlı hikâyede sorgulanan bir şüpheliler gözünden karakol verilir. Hikâyeye, gece yarısı karakolun yavaş yavaş canlanmasıyla başlar. İki ayrı yerde oturtulan bir kadın ile kara yağız balıkçı birbirlerini görmeden karakoldaki sessizliği dinler. Etrafta sadece bekçinin ayak sesleri duyulur. Zabıt tutulmak üzere komiseri beklerler. Kadının güzelim, upuzun sırma saçları karışmış, gözleri ağlamaktan şişmiş, dudağının bir köşesi morarmıştır. Bitkin olan bu kadın sürekli iç çeker, hıçkırır bir yandan da yanına koydukları çayı içmeye çalışır. Diğer yandan balıkçı ise ortamın vermiş olduğu kasvetli ve bunaltıcı havasını üzerinden atmak için üst üste sigara yakar. Her yerine, kara pantolonuna balık pulları yapışmıştır. Bunlar karakolun ölü ışığında garip bir şekilde parlar. Adam sigara içerken bir yandan hiçbir şey düşünmeden bu pullara bakar. Olay tanığı olan dolmuş şoförü de yavaş sesle ırza geçme olayını bulunanlara anlatır. Bu sırada yüce Roman İmparatoruna benzeyen komiser içeriye girer. (s.27) Anlatıcı burada, bir suç işlendikten sonra suçluyu karakola getirdikten sonraki süreci bize verir. Komiser ilkin kadını odaya çağırır ve ifadesini alır. Kadın, olayı anlatarak şikâyetçi olduğunu belirtir. Kadından sonra odaya giren adam, komiserin sorduğu sorular üzerine suçlu olduğunu, ırza geçme olayının doğruluğunu kabul eder. Sıra dolmuş şoförüne gelir ve o da gördüklerini anlatır. İfadeler imzalandıktan sonra odadan çıkarlar ve o sırada yazıcı, komisere olayı uzatmamak gerektiğini, boş yere kendilerine de iş çıktığını söyler. Komiser, balıkçı ve kadını yeniden odaya çağırır. Mahkemede sürünmeye değmeyeceğini ve öpüşüp barışmaları gerektiğini söyler. (s. 29) Kadının nazına ve isyankâr söylemlerine rağmen zorla barışırlar. Balıkçı sevecenlikle bakar ona, kadının gözleri hep yeredir. Kol kola çıkarlar karakoldan. Anlatıcı, hikâyesinde adalet sisteminin yozlaşmasından ve devlet dairelerinde işlerin gerektiği gibi yapılmamasından dem vururken hikâyenin sonunda dolmuş şoförüne bir cümleyle olayı özetletir: “*İşte insanı böyle rezil ederler.*” der ve sigarasını yakar. (s. 29)

Geceyi Tanıdım adlı hikâyede ise karakol dışarıdan izlenen bir mekân olarak verilir. Olaylar karakolun içinde geçmez. Anlatıcı ve arkadaşları Beyoğlu sokaklarında yürürken bu mekânın önünden geçerler. Hayat kadını Fausta, Arap

O'Hara ve anlatıcı gecenin içinde yürürken karakolların önünden geçerler ve burayı izlemeye başlarlar. Sivil polisler çifter çifter dağılır karakollardan gecenin içine. Masaların başında pos bıyıklı komiserler oturur. Yazıcılar şakır şakır zabıt tutar, suçlular ifade verir. Zilzurna sarhoşlar, dayak atanlar, dayak yiyenler, bıçaklananlar Adli Tıp'a yollanır. Adliye Sarayı'nın eskimiş koridorları alacakaranlık; bir devin bağırsak sistemi gibi karışık ve boğum boğumdur. (s.17) Anlatıcı bir yandan burayı izlerken bir yandan da yapılan bu işin ne denli zor olduğunu düşünür. Bu sırada karakola çaylar gelir. Komiser bir yudum çaydan alır ve masanın üzerine bırakır. Yazıcı, yazısını yazarken kurumuş bir simidi kemirir. Masa başında duran polisler bir yandan da muhabbet eder. Anlatıcı, karakolun samimi havasını ve memur hayatını simit ve çay ile verir. Bu sırada ekipler hazırlanır ve bir otel basmak için karakoldan çıkar. Polislerin karakoldan çıkmasıyla anlatıcı ve arkadaşları da buldukları yerden ayrılarak geceye karışır, hikâye burada sonlanır.

Nazlı Eray'ın eserlerinde verdiği diğer bir kamusal mekân ise meşhur Sinop Cezaevi'dir. Bu mekânı vermesinin nedenlerinden biri: yazarın Sinop'a sık sık ziyaretlerde bulunması, ikincisi ise bu cezaevinin, ülkemizde birçok ünlü tutsağın tutulduğu bir mekân olmasıdır. Ayrıca anlatıcının dedesi Lütfi Tokay'ın ve arkadaşlarının mahkemede sorgulandıktan sonra buraya gönderilmesi de eserlerinde bu mekânın karşımıza çıkmasındaki etkenlerden biridir.

Nazlı Eray, Sinop Cezaevi'nden *Sis Kelebekleri* romanında bahseder. Roman girişinde anlatıcıyı Ankara'da görürüz fakat daha sonra Sinop'taki Melia&Kasım otelinde denize bakan odasına yattığını söyler. Buraya neden geldiğini ve nasıl geldiğini vermez. Anlatıcı, yatağından yavaşça kalkar ve aralık perdenin arasından görünen sislere bakarak bir müddet Karadeniz'i izler. Sislerin içinden koyu renkli deniz oldukça zor gözükür. Bir süre daha etrafına bakar ve sislerin bir tiyatro perdesi gibi iki yana çekilmesiyle Sinop Cezaevi'ni görür.

“Bu, kayalıkların üstündeki; kirli, nikotinli dış sarısı renkli taş binaları, avlulardaki incir ağaçlarını, yılların nemi ve yağmurunu üstünde hissetmiş acılı duvarları, demir parmaklıklı pencerelerin kenarında çekilmiş, solmuş, et renkli yer yer akmış boya, yuvarlak vanalarla kapanan hücre kapılarını, telli görüşme deliklerini, üst katlara çıkan aşınmış merdivenleri, üst üste yığılmış şiltelerin bulunduğu bir koğuşu, dış duvar ile bina arasındaki dar koridordaki sübyan koğuşunun demirli pencerelerinin altındaki infaz yerlerini çok iyi biliyordum.” (SK, s. 16)

Anlatıcı, pencereden cezaevine bakarken şimdi boş olan, Osmanlı'dan kalma bu cezaevinin, yılların silsilesini yemiş taş duvarlarının arasına sıkışmış binlerce iniltiden, haykırıştan ve daracık hücrelerde ayakta dururken insanın içini ürperten ensesinde hissettiği geçmişin o acılı nefeslerinden, garip hırıltılarından, çığlıklarından kurtulamadığını düşünür. O, Sinop'a geldikten bir gün sonra pencereden gördüğü bu bomboş binayı gezmiş, şimdi odasının penceresinden bu mekâna bakarken gördükleri yeniden gözünün önünde canlanmıştır. Bunları düşünürken bir yandan da saatin geçtiğini fark eder. Perdeyi kapatarak bir an önce hazırlanmaya başlar. Otelden çıkınca ilk işi bu cezaevine tekrardan gitmek olur. Dar ve sessiz sokaklardan geçerek sahil kenarındaki bu cezaevinin kapısına gelir. Kapıdan içeri girdikten sonra etrafına bakınarak cezaevinin içinde dolaşmaya başlar, çevrede kimse yoktur. Birbirine bağlı insansız avlular, köşeleri yeşillendiren incir ağaçları, daracık, kirli koridorlar, duvarları insan izi taşıyan koğuşlar, kat kat ranzalar ve lağım deliği bulunan, insanın ancak ayakta durabileceği tabutluklar, zifiri karanlık hücreler, yerlerdeki paslanmış zincirler, eskiden gardiyanların oturduğu, köşedeki tuhaf bir geçmişi içinde barındıran kameriye, anlatıcının şimdiye değin gezdiği en kalabalık yerlerdir sanki. Etraftaki bu sessizlik, içinde gizlediği çığlıklarla anlatıcının başını döndürür. (s. 16)

“Bu görünmeyen kalabalığı yanı başımda hissettiğim an şaşırılmış, mahkûmların asıldığı infaz yerinden geçerken ayağım bir taşa takılmış, az kalsın yere mihlanıyordum; boynuna ip geçirilmiş bir mahkûmun gözleri ile son bir kez gökyüzüne bakmıştım sanki.” (SK, s. 16)

Anlatıcı, mekânı dolaşmaya devam eder. Koğuşlara girip çıkarken bu kimsesiz taş binaların, bu terk edilmiş bomboş dünyanın, geride bırakılmış izlerin nasıl bu kadar kalabalık olduğuna bir türlü inanamaz. Aslında burayı dolduran yaşanmışlıklardır. “*Bambaşka bir dünyaya kayıp gitmişim sanki.*” (s.16) Kulağına her yerden fisıltı gelir ve üçüncü avluya koşarak geçer. Bir an bu cezaevinden hiç çıkamayacağına dair korkuya kapılan anlatıcı, duyduklarının rüzgârda hışırdayan incir ağacının sesi olduğunu fark edince birden rahatlar ve cezaevinin çıkışına doğru yürür. Şuan her ne kadar bomboş olsa da bu mekân, geçmişiyile anlatıcıyı ürkütür.

“Cezaevinden çıktığım zaman dayak yemiş gibiydim, derin nefesler alarak dış kapıdan kendim sokağa atmış bu sessiz ve acılı geçmişin içinden sanki o an için kurtulmuşum.” (SK, s. 17)

Cezaevinden çıktıktan sonra burada senelerce yatan mahkûmları ve onların ailelerini düşünür. Düşünerek deniz kenarına doğru gider. Biraz deniz havası aldıktan sonra otelinin yolunu tutar. Bir gün sonra tekrar cezaevine gitmeyi düşünür.

Ertesi sabah anlatıcı, sabah erken kalkar ve yine otel odasının camının perdesini aralar. Etrafı yoğun bir sis kapladığı için çevresindeki hiçbir şeyi göremez. Bir müddet sisin dağılmasını bekler fakat değişen bir şey olmaz. Otelden çıkar ve kendini sokakta bulur. Yürürken çevresindeki insanlara bakar ve buranın halkının ne kadar sakin olduğunu düşünür. Deniz kenarındaki bir çay bahçesine oturur ve çay içer. Çayı bittikten sonra cezaevine gelir. Buranın girişinde gardiyan Pala ile tanışır. Pala'yı, birkaç meraklı turisti gezdirip ve burayla ilgili bilgi verirken görür. Yirmi beş sene burada gardiyanlık yapan Pala, buradan kaçmaya çalışan üç mahkûmun başına gelen olayları ona anlatmaya başlar. Bu üç mahkûmunda buradan çıkamadığını, çıkma girişimlerinin ölümle sonuçlandığını söyler ve burası için "*kuş uçmaz buradan dışarıya.*" (s. 31) der. Pala'yı dinleyen anlatıcının gözüne bir pencere takılır, bir müddet o pencereyi izler. Bu sırada Pala, anlatıcının gözünün takıldığı pencerenin Sabahattin Ali'nin yattığı koğuşun penceresi olduğunu söyler. Pala'nın bu sözlerinden sonra anlatıcı bir şarkı mırıldanır: "*Aldırma gönül aldırma...*" (s. 31) Eray, bir yandan bize bu mekânı gezdirirken bir yandan da mekânın tarihi geçmişiyile ilgili bilgiler verir. Burada başta Sabahattin Ali olmak üzere birçok ünlü yazar ve şairin yattığını söyler. Cezaevinin dış duvarına vuran dalgaların sesi burada çekilen bir senelik cezayı iki sene yapar. "*İnsanın burada kemikleri erir, ciğeri çürür.*" der Pala.

"Eski cezaevi 1999'da boşaltılmış, mahkûmlar yeni yapılan cezaevine nakledilmişlerdi. Ama Pala hâlâ buradaydı. Yaşamının bir parçasıydı burası, belki de tümü. Hatırladığı sayısız olay vardı. Yaşamayı, oynamayı seçtiği sahne bu cezaeviydi işte, müşteriye ev gezdirir gibi gezdiriyordu orayı." (SK, s. 32)

Pala, cezaevinin tarihini anlatırken anlatıcı ondan uzaklaşarak cezaevinin kapısına doğru ilerler. Heyecandan bayılacak gibi olur. Karşısında gördüğü adam, kendisine gülümseyerek bakıyordur. Anlatıcı, ilk başta çıkaramasa da bu adamın evinin şöminesinin üstünde duran fotoğraftaki adam olduğunu anlar. Bu adam Jön Türk, İkdâm gazetesinin başyazarı, dedesi Tahir Lütfi Tokay'dır. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın 1913 yılında katlinden sonra yakalanıp, Sinop Cezaevi'ne getirilmiş olan Tokay uzun yıllar bu cezaevinde kalmıştır. Şimdi ise anlatıcı Sinop Cezaevi'nde

gezerken dedesi 1913 senesinden bu güne gelmiştir. Anlatıcı ile dedesinin arasında hiçbir diyalog olmaz. Eray, sadece dedesinin silüetini görür. Bu sırada anlatıcının yanına gelen Pala, onu kolundan tutarak cezaevinin arka kısmında kalan değişik bir zindanı göstermek için sürükler. Anlatıcının kafası oldukça karışır ve o anki duygularını şu şekilde verir:

“Rüyada yürür gibiydim. Dedemi görmüştüm. Bundan emindim; buradaydı o, benim yanımda, Sinop’taydı. İçimde garip bir coşku, dayanılmaz bir heyecan vardı.” (s.34)

Aynı zamanda romanda, geçmişten gelen tek kahraman Lütfi Tokay değildir. Firdevs Ana’nın rüyalarıyla Tokay’ın arkadaşı Dr. Rıza Nur da romana dâhil olur. Anlatıcı, yine gerçek bir mekânı düş unsurlarıyla beraber verir. Pala ile zindanları gezdikten sonra cezaevinden çıkarak otele giden anlatıcı, otele geldiğinde yorulduğu için kendini yatağa atar ve bir müddet sonra uyur. Sabah kalktığına gün içinde neler yapacağını düşünür. İlk işi dedesini gördüğü cezaevine uğramaktır. Otel odasında duramaz olur ve bir an önce üstünü giyerek buradan çıkar. Dedesi Tokay’ın izinin peşinde olan anlatıcı, vakit buldukça sabahları otelinden çıkarak, cezaevinin yolunu tutar. Anlatıcı, dedesinin burada olduğuna kendisini o kadar inandırmıştır ki bize bunu şöyle verir:

“Ankara’da Cebeci Mezarlığı’nda yattığı yeri ziyaret edip onunla konuşabilirim. Ama dedem orada değildi, buralardaydı o.” (s. 83)

Anneannesinden dedesinin hayatına dair bilgiler almadığı için yakınan anlatıcı düşünce düşünce cezaevinin kapısına gelir. Buranın neye benzediğini bu sabah daha iyi anlar. Çelik ciğer gibidir bu cezaevi. (s. 84) Kapıda duran Pala, anlatıcıyı karşılar ve ona bugün de alttaki, mazgalları denize açık olan hücreleri göstereceğini söyler. Pala önden anlatıcı arkadan bu mekânı yeniden dolaşmaya başlarlar. Yeşil ağaçlar ile bezenmiş ve sarmaşıklerle örtülü kameriyeyi geçip ikinci avluya gelirler. Binaların o soluk ve kimsesiz rengi, yüzyıla göğüs germiş o yapayalnız halleri, boşlukları ve sessizlikleri ile insanı ürküten avluları gene önüne uzanır. Anlatıcının aklında sadece bir soru vardır: “*Ne arıyordum ben buralarda, neyin peşindeydim?*” (s. 95) Belki de hiçbir zaman ulaşamayacağı eski insanların, hiç bilemeyeceği anların, kaybolmuş bir geçmişin ardından gidiyordur. İçinde bulunduğu durumu şu şekilde verir:

“Ne zaman cezaevinin ikinci avlusuna varsam, içime böyle bir umutsuzluk çöküyordu. Oralarda yıllarca kalıp çürümüş insanların tuhaf bir fosforu ya da duvarlara geçmiş elektriği yansiyordu bana. Kendimi bir mahkûm gibi hissediyordum buralarda, bu duygu içimde çok yoğundu bu sabah.” (SK, s. 95)

Anlatıcı, bir müddet bu mekân içinde tek başına dolaşır. Cezaevinin avlusuna çıkar ve bu avludaki büyük çınar ağacının altındaki bankta oturur. Etraftaki sessizliği dinler. Daha sonra buradan kalkar ve cezaevinden uzaklaşır.

Romanın ilerleyen kısımlarında anlatıcının buraya dedesini görmek umuduyla geldiğini görürüz. Yine bir gün bu umutla cezaevine gelen anlatıcı, içeriye girer ve infaz aralığından geçerek üçüncü avluya varır. Önünde uzanan inanılmaz görüntü karşısında bir anda şaşkınlığa uğrar. Dev bir saat, sanki gökyüzünden aşağı sarkmış ve cezaevinin duvarında belirmişdir. Bir müddet bu rengârenk saati izler ve saatin kadranının olduğu yerde bir ekran olduğunu fark eder. Bu ekranda peş peşe görüntüler geçmeye başlar ve Nazlı'nın zihninde yer alan pek çok insanı görmesini sağlar. Bu ekranın içinde dedesi T. Lütfi Tokay da vardır. Cezaevinin eski zamanlarından bir mahkûm sevkiyatını izler. Anlatıcı, aklından geçen her şeyi bu duvarda yansımış olarak görür. Demir dayısını, Lale ile beraber geçirdiği çocukluk günlerini, Enver Paşa'yı ve dedesinin arkadaşlarını bu dev ekrandan izler. Anlatıcı, bir müddet daha özlediği insanları ve anılarını izlemek için buraya gelir, çevreyi dolaşır ve hiçbir şey yapmadan oteline döner. Daha sonra anlatıcıyı İstanbul'daki evinde görürüz. İstanbul'a nasıl ve ne zaman geldiğini bize vermez. Evinin salonunda arkadaşına yaşadıklarını anlatan anlatıcı bu mekânı “*İnsana acı çektirmek, eziyet etmek için yaratılmış bir dünya*” olarak tanımlar. (s. 322) Romanın devamında bu mekânı göremeyiz.

Görüyoruz ki Eray, kamusal mekânlar olan karakol ve cezaevini kendisinde bıraktığı izlenimler doğrultusunda verir. Genellikle kasvetli ve karanlık yerler olarak karşımıza çıkan bu mekânlara, eserlerde fazla yer verilmemiştir.

IV. SONUÇ

Nazlı Eray'ın roman ve hikâyelerinde mekânlara bakış ve onları kullanım şeklinin incelendiği çalışmada, sanatçının yirmi üç adet roman ve dört adet hikâye kitabı detaylı olarak incelenmiş ve onun kullandığı mekânlar genel olarak üç başlık altında verilmiştir.

Biz bu çalışmamızda Nazlı Eray'ın bugüne kadar yayımlanmış hikâye ve romanlarında yer alan mekânları ayrıntılı bir şekilde ve üç bölüm halinde inceledik. Mekân verilirken genellikle betimleme yapılmadığını ve mekânların sadece ismen verildiğini, yazar için hangi anlamlara geldiğini gördük.

Açık Mekânlar, Ülkeler ve Şehirler, Semt, Cadde ve Sokaklar, Parklar ve Ormanlar ile Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar alt başlıkları sıralaması ile ve vak'a, kurgu, kişiler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Ülkeler ve Şehirler başlığında; Türkiye ile birlikte on iki ülke, bu ülkelere ait onlarca şehir ve bu şehirlerde bulunan birçok semt, cadde ve sokak çeşitli olayların mekânı olarak incelenmiştir. Eserlerinde en çok yer alan ülkenin Türkiye ve şehirlerin ise Ankara- İstanbul olduğunu gördük. Yazarın bu mekânlardan en çok İstanbul'un ve semt olarak da Beyoğlu'nun üzerinde durmasının sebebinin çocukluğunun burada geçmesidir. Bunun yanında Ankara da yazarın doğup büyüdüğü, yetişkinlik hayatını geçirdiği ve pek çok canlı anıya mekân olduğu için hemen hemen tüm eserlerinde bir şekilde kendine yer bulmaktadır. Eserlerinde İstanbul ve Ankara'nın dışında Aydın, Bartın, Bursa, İzmir, Mardin, Muğla ve Sinop'a yer verdiğini gördük. Muğla'da evinin bulunması, Sinop'ta hasta olan annesini devlet hastanesine yatırması ve dedesinin Sinop Cezaevi'nde kalması, Aydın'da bir kıyı kentine tatile gitmesi, Bartın ve Mardin'in doğal güzelliğine hayran kalması eserlerinde bu mekânlara yer vermesinin sebeplerindedir. Türkiye dışında eserlerinde yer verdiği Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Güney Kore, İngiltere, İtalya, Rusya ve Yunanistan gibi ülkelerin yazarın evlilik, üniversite sempozyumlarına konuk olması veya herhangi

bir kitapta gördüğü ünlü birinin hayatını araştırmak gibi çeşitli sebeplerden ötürü gittiği mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Semt, Cadde ve Sokaklar başlığında ise, Ülkeler ve Şehirler başlığında da bahsedildiği gibi en çok yer verdiği semt çocukluğunun geçtiği İstanbul/Beyoğlu olmuştur. Beyoğlu, tarihi yapısıyla verilmemiş sadece Eray için sokaklarında gezilen, kahvelerine girip saatlerce oturabileceği bir mekân olarak verilmiştir. Cadde olarak en fazla Ankara/Tunalı Hilmi Caddesi eserlerinde yer almıştır. Evinin bu cadde üzerinde olması eserlerinde bu caddenin fazla kullanılmasına etkindir. Eray, her gün evinden çıkar herhangi bir yere gitmek için bu caddeden geçer. Annesi, babası, dedesi ve ilkokul arkadaşlarıyla burada yürür, yaşar.

Parklar ve Ormanlar başlığında ise Eray'ın bu mekânlara çok fazla yer vermediğini gördük. Bu mekânlar bir yerden bir yere giderken dinlenmek için uğranılan veya herhangi bir arkadaşı ile buluşmak için belirlenen yer olmuştur.

Mezarlıklar ve Arkeolojik Alanlar da Eray'ın eserlerinde fazla yer vermediği mekânlardandır. Eray'ın bu mekânları ya önemli birinin hayatını araştırmak için ya da aile büyüklerinin birine ziyarete gitmek için kullandığını gördük.

Yazarın eserlerinde kullandığı Kapalı Mekânlar ise Özel Yerleşim Yerleri başlığı altında ev ve evin bölümlerinden yani odalar, salon, mutfaktan oluşmuştur. Burada yazarın daha çok kendi yaşadığı ve birinci derecen akrabaları ile paylaştığı evlerin ön planda olduğu görülmüştür. Eray'ı her ne kadar gezmeye ve yeni yerler görmeye düşkün olarak bilsek de ev onun için kafasını toplayabildiği, kendiyi baş başa kalabildiği bir yer olmuştur. Eserlerinde kendi evinin salonuna çok az yer verdiğini gördük. Genellikle arkadaşının evinin salonunu dinlenen, dertlerinin paylaşıldığı mekân olarak verirken apartman komşusu Madam Anastasia gibi yaşlı eski İstanbul insanının evinin salonunu varaklı, parlak eşyalar ve kadife koltukların olduğu, antika eşyalarla dolu bir mekân olarak vermiştir. Mutfağın ise içinden kahve kokularının geldiği ve her zaman annesini hatırlatan bir mekân olduğunu gördük.

Genel Yerleşim Yerleri başlığı altında; Otel, Apartman, Han/Pasaj, Eğlence ve Dinlenme Mekânları ve Kamusal Mekânlar başlıkları altında kullanılan mekânlar incelenmiştir. Bu mekân incelemelerini göz önünde bulundurarak Eray'ın gezmeyi seven bir kişiliğe sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gittiği her ülkede ve

şehirde farklı otellerde kalmış, birçok “kafe” ve kitapçıya gitmiş, çeşitli hanları ve pasajları gezmiş, vaktini oldukça iyi geçirmiştir. Ayrıca, özellikle eski İstanbul apartman ve hanlarının yazarın eserlerinde çok önemli mekânlar olduğu görülmüştür. Hikâye ve romanlardan yola çıkılarak özellikle Beyoğlu semtinde bulunan apartman ve hanları, yazarın çok iyi bildiği ve bazılarında yaşadığı anlaşılmaktadır. Yazar için bir diğer önemli genel yerleşim yerinin ise oteller olduğu anlaşılmaktadır. Bir gezgin olan yazar, yukarıda bahsedildiği gibi Türkiye ile birlikte on iki ülkeye bizzat gitmiş buralarda genellikle otellerde kalmış ve bu otelleri de ayrıntılı olarak eserlerine almıştır. Kamusal mekânlarda ise sadece karakol ve cezaevine yer vermiştir.

Bunun yanında onun için çok özel mekânlar vardır. Ankara, İstanbul gibi şehirler, Beyoğlu, Tunalı Hilmi gibi semtler, anneanneninin veya anne babanın evi gibi kapalı, mekânlar, Bodrum, Çeşme gibi huzurun hayat bulduğu, Taksim, İstiklal, 5. Cadde gibi hayatın aktığı caddeler, “kafe”ler, onun için özeldir. Nazlı Eray, eserlerinde giriş kısmında da değinildiği gibi derinlemesine, edebi betimlemeler yapmaz, fakat onun en önemli özelliğinin mekânı varlığının farkına varmakdır denilebilir.

Sonuç olarak fantastik edebiyatın temsilcilerinden olan Nazlı Eray’ın eserlerinde belki de tek gerçek olan şey mekândır. O kendi yaşadığı, gezdiği yani bizzat duyumsadığı mekânlarda yaşadığı olayları bazen tekrardan, istediği gibi kurgular. İçine hiç olmayacak kişileri ve canlıları sokar, olmayacak olan olaylar bazen kendisinden küçük mekânlara sığdırılır. Bazen de küçücük bir düşünce kırıntısı pasifik okyanusu kadar geniş bir alanda hayat bulur.

KAYNAKLAR

İncelenen Kitaplar

- Eray, Nazlı. (1989), *Aşk Artık Burada Oturmuyor*, İstanbul: Can Yayınları
- Eray, Nazlı. (1992), *Eski Gece Parçaları*, İstanbul: Can Yayınlar
- Eray, Nazlı. (1993), *Yıldızlar Mektup Yazar*, İstanbul: Can Yayınları
- Eray, Nazlı. (1994), *Uyku İstasyonu*, İstanbul: Can Yayınları
- Eray, Nazlı. (1998), *Örümceğin Kitabı*, İstanbul: Can Yayınları
- Eray, Nazlı. (2011), *Aşkı Giyinen Adam*, İstanbul: Doğan Kitap
- Eray, Nazlı (2011), *Tozlu Altın Kafes/Yaşamımdan Anılar*, İstanbul: Doğan Kitap
- Eray, Nazlı. (2012), *Beyoğlu'nda Gezersin*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2012), *Halfeti'nin Siyah Gülü*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2014), *Ay Falcısı*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2014), *Aydaki Adam: Tanpınar*, İstanbul: Doğan Kitap
- Eray, Nazlı. (2015), *Elyazması Rüyalar*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2015), *Farklı Rüyalar Sokağı*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2015), *İmparator Çay Bahçesi*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Eray, Nazlı. (2015), *Âşık Papağan Barı*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2015), *Orphée*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2015), *Pasifik Günleri*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2015), *Marilyn Venüs'ün Son Gecesi*, İstanbul: Doğan Kitap
- Eray, Nazlı. (2015), *Sis Kelebekleri*, İstanbul: Everest Yayınları.
- Eray, Nazlı. (2016), *Ayıışığı Sofrası*, İstanbul: Everest Yayınları,
- Eray, Nazlı. (2016), *Kayıp Gölgele Kenti*, İstanbul: Everest Yayıncılık.
- Eray, Nazlı. (2016), *Rüya Yolcusu*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2016), *Geceyi Tanıdım- Yoldan Geçen Öyküler*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2017), *Ölüm Limuzini*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2017), *Büyülü Beyoğlu*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2017), *Ah Bayım Ah- Kız Öpme Kuyruğu*, İstanbul: Everest Yayınları
- Eray, Nazlı. (2018), *Aşk Yeniden İcat Edilmeli*, İstanbul: Everest Yayınları

Diğer Kaynaklar

- Aytaş, G. (2008), *Tematik Roman İncelemeleri*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*, (Çev.: Aykut Derman), İstanbul, Kesit Yayınları, s. 32-33
- Bourneur, R., Quillet, R. (1989). *Roman Dünyası ve İncelemesi*, (çev. H. Gümüüş), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Hisar, A. Ş. (2006). *Boğaziçi Yahıları*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

- Hummon, D.M.** (1984). *House, Home and Identity: Sociological Observations on Recent Research*. The International Conference on Built Form And Culture Research, University of Kansas, pp. 24.
- İnci E. H.** (2003). *Roman ve Mekân: Türk Romanında Ev*. İstanbul, Arma Yayınları.
- Tekin, M.** (2008). *Roman Sanatı 1 (Romanın Unsurları)*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Tuğçe KIRAÇ
Doğum Tarihi ve Yeri : Kadıköy -1992
E-posta : tugcekirac_@hotmail.com

Öğrenim Durumu

Lisans : 2014, Kocaeli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Yüksek Lisans : 2019, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Sertifikalar

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı, Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 2015.
İntermediate Dil Sertifikası, Dilko English Kadıköy, 2015.
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sertifika Programı, Marmara Üniversitesi, 2017.

Tez ve Bildiriler

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in Kelepečemin Karasında Bir Ak Güvercin Adlı Şiir Kitabının Kültür Sözlüğü, Kocaeli Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi, 2014.
Hakan Günday'ın Az Adlı Romanında Yeraltı Edebiyatının Yansımaları, 2.Uluslararası Akademik Öğrenci Çalışmaları Kongresi, 26-27 Nisan 2019, İstanbul.
<http://www.akademikogrencikongresi.org>

